

T. C.
FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

NURUOSMANİYE KÜTÜPHANESİ
4957 NOLU ŞİİR MECMUASI
(vr. 93^a-110^b) (İNCELEME-METİN-NESRE ÇEVİRİ)

ÇİĞDEM KÜLÜNK
110101027

TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. NİHAT ÖZTOPRAK

İSTANBUL 2019

T. C.
FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

NURUOSMANİYE KÜTÜPHANESİ
4957 NOLU ŞİİR MECMUASI
(vr. 93^a-110^b) (İNCELEME-METİN-NESRE ÇEVİRİ)

ÇİĞDEM KÜLÜNK
110101027

TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. NİHAT ÖZTOPRAK

İSTANBUL 2019

TEZ ONAY SAYFASI

Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Türk Dili ve Edebiyatı yüksek lisans programı 110101027 numaralı öğrencisi Çiğdem KÜLÜNK'ün ilgili yönetmeliklerin belirlediği tüm şartları yerine getirdikten sonra hazırladığı “**Nuruosmaniye Kütüphanesi 4957 Nolu Şiir Mecmuası (vr. 93^a-110^b) (İnceleme-Metin-Nesre Çeviri)**” başlıklı tezi aşağıda imzaları olan jüri tarafından 30.01.2019 tarihinde oybirliği ile kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Nihat ÖZTOPRAK

(Jüri Başkanı-Danışman)

Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi

Doç. Dr. Türkan ALVAN

(Jüri Üyesi)

Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Bünyamin AYÇİÇEĞİ

(Jüri Üyesi)

İstanbul Üniversitesi

BEYAN

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Nuruosmaniye Kütüphanesi 4957 Nolu Şiir Mecmuası (vr. 93^a-110^b) (İnceleme-Metin-Nesre Çeviri)” başlıklı bu çalışmayı başından sonuna kadar Prof. Dr. Nihat ÖZTOPRAK danışmanlığında tamamladığımı, araştırmalarımı kendim yaptığımı, başka kaynaklardan aldığım bilgileri kaynakçada gösterdiğimi, çalışma süresince bilimsel etik ve kurallara uyduğumu beyan ederim.

Çiğdem KÜLÜNK

TEŐEKKÖR

Bu çalışmada başından sonuna kadar bana rehberlik eden ve yardımlarını esirgemeyip çalıőmamı titizlikle takip eden çok kıymetli danıőmanım Prof. Dr. Nihat ÖZTOPRAK'a, tecrübelerini benimle paylaşan sevgili arkadaşım Şerife SARI'ya, eőime ve eğitim hayatım boyunca her anımda beni destekleyen anne ve babama çok teőekkör ederim.

NURUOSMANİYE KÜTÜPHANESİ 4957 NOLU ŞİİR MECMUASI (vr. 93^a-110^b) (İnceleme-Metin-Nesre Çeviri)

ÖZET

Çalışmamız Nuruosmaniye Kütüphanesi 4957 numarada kayıtlı 254 varaklık şiir mecmuasının 93^a-110^b varaklarının transkripsiyonlu metninden ve bu metnin incelemesinden oluşmaktadır.

Bu çalışmada şairler ve şiirler hakkında önemli bir bilgi kaynağı olan mecmuaların Klâsik Türk Edebiyatı çalışmaları bakımından kıymetine değinilerek, çalışma konumuz olan Nuruosmaniye Kütüphanesi 4957 numaralı şiir mecmuası ana hatlarıyla tanıtılmış; 93^a-110^b varakları arasında şiirleri bulunan Şeyhülislâm Yahyâ Efendi ve eserleri hakkında detaylı bilgi verilerek incelediğimiz 149 gazelin aruz kalıpları, redif ve kâfiyeleri, muhteva hususiyetleri detaylı olarak gösterilmiştir. 93^a-110^b varakları arasında bulunan gazeller, yayımlanmış divanla karşılaştırılmış, elde edilen veriler ve metin incelemesinde karşılaşılan problemler dipnotlarda gösterilerek metin kısmından önce inceleme olarak sunulmuştur. İnceleme kısmının ardından, çalıştığımız 149 gazelin transkripsiyonlu metni ve nesre çevirisi verilerek, MESTAP tablosu ile çalışmamız tamamlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Mecmua, Şiir, Şeyhülislâm Yahyâ Efendi, Nuruosmaniye 4957.

NURUOSMANIYE LIBRARY MAGAZINE OF POETRY NO 4957
(Page 93^a-110^b) (Examination-Text-Prose Translation)

ABSTRACT

This study consists of the transcription and the analysis of the poems located between the 93^a-110^b leaves of the 254-page poetry mejmua registered under the number of 4957 in Nuruosmaniye Library.

In this study, the value of the mejmuas as the significant source of information about the poetry and the poets is mentioned with regards to the Classical Turkish Literature, the poetry mejmua- the study subject, registered under the number of 4957 in Nuruosmaniye Library is presented through its outline, the aruz wezni (prosody), redif (repeated voice/word after the rhyme) and kafiye (rhyme scheme), content features of 149 ghazals are scrutinised by adding overly elaborated information about Sheikh ul-Islam Yahya Afandi whose poems located between 93^a-110^b leaves and his pieces. The ghazal poems located between the 93^a-110^b leaves are compared with the published diwans (collected poems), through citing in the footnotes the acquired inputs and the encountered problems while analysing the poems are rendered before the text part as a detailed analysis. In the following section, the study is completed with MESTAP table by adding the transcription of 149 ghazals studied on in this process and all the poetry turned into the prose.

Key Words: Mejmua, poem, Şeyhülislâm Yahyâ Efendi, Nuruosmaniye Library-4957.

ÖNSÖZ

Klasik Türk Edebiyatı, altı asırlık bir süreçte var olan ve başlangıcından sonuna kadar her bir eseri Türk tarih ve edebiyatına etki eden kıymetli bir dönemdir. Osmanlı şairleri, bir beyte bir dünya sığdırabilecek kadar manalı eserler üretmiş, bunu yaparken de sanat yarışına girmişlerdir. Osmanlı Dönemi'nde verilen neredeyse her bir edebiyat ürünü, dönemin sosyal ve siyasi hayatından izler taşımakla birlikte incelemeye değer önemli eserlerdir.

Osmanlı edebiyatı için en çok önem arz eden eserlerin divanlar olduğu düşünülmüş, yıllarca bu alanda okuma ve çeviri çalışmaları yapılmıştır. Ancak divanlar kadar önemli bir başka kaynak da mecmualardır. Mecmular, genelde bir ya da daha fazla şair ya da yazara ait nazım ya da nesirden oluşan, farklı şekillerdeki edebiyat mamüllerini içeren, bir nevi edebiyat antolojileridir. Mecmular, İslâm kültüründe, Hz. Peygamber'in hadislerinin yazıya geçirilmesine izin vermesiyle beraber bazı sahabelerin hadisleri cüz ya da risaleler şeklinde bir araya getirmesiyle ortaya çıkmıştır. Daha sonraki dönemlerde mecmua adıyla anılmaya başlanmış, Arap ve Fars edebiyatında gelişme göstermiş bir türdür. Osmanlı edebiyatında yaygınlaştığı dönem ise XV.-XVI. yüzyıllardır.

Klasik Türk Edebiyatı için önem arz eden ve yazma eserler kütüphanelerinde sayıca fazla bulunan mecmuaların birçok çeşidi olmakla beraber belki de en çok önem teşkil edeni şiir mecmualarıdır. Biz de bu çalışmamızda, gün yüzüne çıkarılmaya çalışılan bu değerli mecmualara bir katkı yapmak amacıyla, Nuruosmaniye Kütüphanesinde 4957 numarada kayıtlı bulunan şiir mecmuasının 93^a-110^b varakları arasında hepsi Şeyhülislâm Yahyâ Efendi'ye ait olan 149 gazelin incelenmesi, nesre çevirisi ve transkripsiyonlu metnine yer vermiş bulunmaktayız.

Çalışmamız giriş bölümü ve ardından üç ana bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde, mecmuaların tanımı yapılarak, çeşitleri ve Türk Edebiyatı için önemine değinilmiştir. Birinci bölümde, incelemeye çalıştığımız Nuruosmaniye Kütüphanesi

4957 Numaralı mecmua tanıtılarak bu mecmua üzerinde yapılan çalışmalar sıralanmış, mecmuada bulunan şair ve şiir dizinine yer verilmiştir. Çalışmamızın ikinci bölümünde metin incelemesi yapılarak 93^a-110^b varakları arasında şiirleri bulunan Şeyhülislâm Yahyâ hakkında bilgi verilmiş, çalıştığımız varaklardaki gazeller divanla karşılaştırılarak şekil ve muhteva yönlerinden detaylı olarak incelenmiştir. Çalışmamızın üçüncü bölümünde metin kurulurken takip edilen yol açıklanmış, transkripsiyonlu metin ve nesre çevirisi verilmiştir. Transkripsiyonlu metin kısmında, divanla yapılan karşılaştırma sonucu bulunan nüsha farklılıkları dipnotlarda gösterilmiştir. Ayrıca bu bölümde MESTAP¹ tablosuna yer verilerek, bu alanda yapılan çalışmalara katkı sağlamak amaçlanmıştır. Çalışmamızın sonunda yararlandığımız kaynaklar alfabetik sırayla verilmiş, incelediğimiz Nuruosmaniye Kütüphanesi 4957 numaralı mecmuanın 93^a-110^b varakların tıpkıbasımını çalışmamıza eklenmiştir.

Çalışmamızda, kütüphanelerde tozlanan ve ortaya çıkarılmayı bekleyen mecmualara bir nebze de olsa katkı sağlamayı amaçladık. Mecmua metnine sadık kalarak ve divanla karşılaştırarak ortaya sunduğumuz çalışmamızın, bu alanda yapılacak diğer çalışmalara katkı sağlamasını diler, eksik ve noksanlarımızın hoşgörüsüyle karşılanmasını temenni ederiz.

Çiğdem KÜLÜNK

İstanbul 2019

---

¹ Prof. Dr. Fatih KÖKSAL'ın teklifi ve çalışmalarıyla yürütülen, şiir mecmuaları ve cönklerin ayrıntılı ve sistematik tasniflerinin yapılması amacını taşıyan projedir.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
ÖNSÖZ.....	vi
TABLO LİSTESİ.....	xi
ÇEVİRİYAZI ALFABESİ.....	xii
KISALTMALAR VE İŞARETLER.....	xiii
GİRİŞ.....	1
A. MECMUA.....	1
A.1. MECMUANIN TANIMI VE ÇEŞİTLERİ.....	1
A.2. ŞİİR MECMUALARI VE ÖNEMİ.....	3
BİRİNCİ BÖLÜM.....	5
1. NURUOSMANİYE KÜTÜPHANESİ 4957 NUMARALI MECMUA.....	5
1.1. 4957 NUMARALI MECMUANIN TANITIMI.....	5
1.2. MECMUA ÜZERİNE YAPILAN ÇALIŞMALAR.....	6
1.3. MECMUANIN ŞAİR VE ŞİİR DİZİNİ.....	7
İKİNCİ BÖLÜM.....	9
2. METİN İNCELEMESİ.....	9
2.1. NURUOSMANİYE KÜTÜPHANESİ 4957 NUMARALI MECMUANIN 93a-110b YAPRAKLARININ İNCELENMESİ.....	9
2.1.1. Mecmuanın 93 ^a -110 ^b Yapraklarında Şiirleri Bulunan Şeyhülislâm Yahyâ.....	9
2.1.1.1. Hayatı.....	9
2.1.1.2. Eserleri.....	13
2.1.1.3. Edebî Kişiliği.....	14
2.1.1.4. Tezkirelerde Şeyhülislâm Yahyâ Efendi.....	19
2.1.2. Mecmuanın Şekil Yönünden İncelenmesi.....	21
2.1.3. Mecmua Metninin Divanla Karşılaştırılması.....	39
2.1.3.1. Harf Farklılıkları.....	39
2.1.3.2. Kelime Farklılıkları.....	42

2.1.3.3. Kelime Fazlalık ve Eksiklikleri.....	48
2.1.3.4. Beyit Fazlalık ve Eksiklikleri.....	55
2.1.3.5. Mısra Farklılıkları	57
2.1.3.6. Sıralama Farklılıkları	59
2.1.3.6.1. Kelimelerin Sıralama Farklılıkları.....	59
2.1.3.6.2. Beyitlerin Sıralama Farklılıkları.....	60
2.1.3.7. Gazel Farklılıkları	61
2.1.3.8. Mecmuada Karşılaşılan Bazı Problemler.....	61
2.1.4. Şiirlerin Bazı Muhteva Hususiyetleri.....	65
2.1.4.1. Sosyal Hayat	65
2.1.4.1.1. Yerleşim Yerleri.....	65
2.1.4.1.2. Mûsikî.....	67
2.1.4.1.3. Nehir, Deniz-Körfez Adları.....	67
2.1.4.1.4. Dinî Kimlikler.....	68
2.1.4.1.5. Çeşitli Meslekler.....	72
2.1.4.1.6. Giyecekler.....	73
2.1.4.1.7. Mekânlar	76
2.1.4.1.8. Eğlence Hayatı / Şenlikler	78
2.1.4.1.9. Çalgı Aletleri.....	80
2.1.4.1.10. Paralar/Değerli Madenler.....	82
2.1.4.1.11. Av/Avcılık.....	84
2.1.4.1.12. İçecekler.....	85
2.1.4.1.13. Savaş Aletleri.....	87
2.1.4.1.14. Bazı Eşyalar.....	90
2.1.4.1.15. Bazı Kişiler ve Eserler.....	93
2.1.4.2. Deyimler.....	99
2.1.4.3. Atasözleri	106
2.1.4.4. Tabiat	107
2.1.4.4.1. Kozmik Âlem.....	107
2.1.4.4.2. Zaman.....	111
2.1.4.4.3. Anasır-ı Erba'a.....	115
2.1.4.4.4. Hayvanlar	120

2.1.4.4.5. <i>Bağ, Çemen, Çiçeklik ve İlgili Mefhumlar</i>	125
2.1.4.4.6. <i>Bitkiler</i>	126
2.1.4.4.7. <i>Meyveler</i>	128
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	129
3. METİN	129
3.1. METİN KURULURKEN TAKİP EDİLEN YOL	129
3.2. TRANSKRİPSİYONLU METİN VE NESRE ÇEVİRİSİ	131
3.3. MESTAP SİSTEMİNE GÖRE TABLO	429
SONUÇ	444
KAYNAKÇA	446
EKLER	449

TABLO LİSTESİ

Tablo I- Mecmuanın Şair ve Şiir Dizini.....	7
Tablo II- Mecmuada Yer Alan Şiirlerin Kâfiye ve Redif Tablosu.....	25
Tablo III- Mecmuada Yer Alan Şiirlerin Vezinleri	31
Tablo IV- Mecmuada Yer Alan Şiirlerin Vezinleri ve Vezinlerin Kullanılma Sayısı.....	38

ÇEVİRİYAZI ALFABESİ

ا	A, a, E, e, Ā, ā, ' ,
ب	B, b
پ	P, p
ت	T, t
ث	Ṭ, ṭ
ج	C, c
چ	Ç, ç
ح	H, h
خ	Ḥ, ḥ
د	D, d
ذ	Z, z
ر	R, r
ز	Z, z
ژ	J, j
س	S, s
ش	Ş, ş
ص	Ş, ş
ض	Ž, ž, D, d
ط	T, t
ظ	Z, z
ع	'
غ	Ġ, ġ
ف	F, f
ق	Q, q
ك	K, k, G, g, Ñ, ñ
ل	L, l
م	M, m
ن	N, n
و	V, v, O, o, Ö, ö, U, u, Ü, ü, Ū, ū
ه	H, h, A, a, E, e
ي	Y, y, Ĭ, ĭ, Ī, ī

KISALTMALAR VE İŞARETLER

- a. : Beyitin ilk mısraı
a.g.e. : adı geçen eser
a.g.m. : adı geçen makale
B. : Beyit
b. : Beyitin ikinci mısraı
bkz. : Bakınız
C. : Cilt
D. : Divan
G. : Gazel
haz. : Hazırlayan
M. : Mecmua
MESTAP : Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesi
N. : Nazm
öl. : Ölüm
S. : Sayı
s. : sayfa
vr. : Varak
Yk. : Yaprak
( ) : Düzeltme ve Ekleme Yapılan Kısımlar

GİRİŞ

A. MECMUA

A.1. MECMUANIN TANIMI VE ÇEŞİTLERİ

Mecmua, Arapça “dağınık şeyleri bir araya getirmek, toplamak” anlamındaki “cem” mastarından türemiş bir kelimedir.² Mecmu‘ kelimesinin müennesi olan mecmua; “toplanmış, toplanıp biriktirilmiş, bir araya getirilmiş şey; top, tüm, tertip ve tanzim edilmiş şeylerin hepsi, seçilmiş yazılardan meydana getirilmiş kitap” demektir. Klasik kültürde edebiyat terimi olarak da defter, türlü konuların bir araya getirildiği yazıları içine alan kitap, şiir defteri anlamlarında kullanılmıştır.³ Mecmuaların halk kültürüyle ilgili olan ve aşağıdan yukarıya açılanlarına “cönk” denir. Mecmualar bir çeşit antoloji niteliğindedirler. Çoğunlukla yazarları ve yazdıkları tarih belli değildir. Derleme yoluyla meydana getirilen mecmualar tamamen derlemecinin zevkine bağlıdır. Bu bakımdan çok düzgün ve tertipli mecmuaların yanında düzensiz mecmualar da vardır. Eserleri yazıya geçmiş şair ve yazarlardan yapılan seçmelerin yer aldığı mecmualar bulunduğu gibi, adları bilindiği halde henüz ele geçmemiş bazı önemli eserlerin asılları ve kopyalarını içeren önemli mecmualar da vardır.⁴

Mecmualar, özellikleri bakımından pek çok sınıflandırmaya tabii tutulmuşlardır. Bu sınıflandırmalar içinde en çok kabul gören ve yapılan ilk sınıflandırma Agâh Sırrı Levend’e aittir. Tasnif şu şekildedir:

- a) Nazire mecmuaları,
- b) Meraklılarca toplanmış, birer antoloji niteliğinde olan seçme şiir mecmuaları,
- c) Türlü konulardaki risalelerin bir araya getirilmesiyle meydana gelen mecmualar,
- d) Aynı konudaki eserlerin bir araya getirilmesiyle meydana gelen mecmualar,

---

² Mustafa Uzun, “Mecmûa”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Ankara 2003, c. 28, s. 265.

³ Yaşar Aydemir, “Metin Teşkilinde Mecmuaların Rolü ve Karşılaşılan Problemler”, **Turkish Studies/ Turkoloji Araştırmaları**, Vol. 2/3, Summer 2007, s. 122-123.

⁴ İskender Pala, **Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü**, Kapı Yayınları, Ekim 2008, İstanbul, s. 300.

e) Tanınmış kişilerce hazırlanmış, birçok yararlı bilgileri, fıkraları ve özel mektupları kapsayan mecmualar.⁵

Günay Kut'un mecmua tasnifi ise şu şekildedir:

- a) Nazire mecmuaları,
- b) Seçme şiir mecmuaları,
- c) Aynı konu ile ilgili eserlerin bir araya getirilmesiyle oluşan mecmualar,
- d) Tanınmış kişilerce ya da derleyeni belli kişilerce hazırlanmış mecmualar.⁶

Mecmuaların konuları daha çok edebiyatla ilgilidir. Gazel, kasîde, musammat, tarih, mektup vs. şekiller ile tevhid, na't, mersiye vs. türler üzerine oluşturulmuş mecmualar bunlardandır. Ancak fıkıh, kelâm gibi dinî ilimler; simyâ, reml, sihir, falcılık gibi eski bâtil ilimler; musikî, hat gibi sanat dalları vs. üzerine derlenmiş mecmualar da vardır.⁷

Mecmuaların içeriğinde birçok farklı türde ve biçimde eser bulunduğu gibi, tek bir tür ve şekle münhasır mecmualar da bulunmaktadır. Örneğin, şiir mecmuaları (mecnû'a-i eş'âr), risale mecmuaları (mecnû'atü'r-resâ'il), hadis mecmuaları (mecnû'atü'l-ehâdis), fetva mecmuaları (mecnû'a-i fetâvâ), dua mecmuaları (mecnû'a-i ed'îye), tarih manzumelerini içeren mecmualar (mecnû'a-i tevârîh), fevâid mecmuaları (mecnû'a-i fevâ'id), hutbe mecmuaları (mecnû'atü'l-huteb), tıpla ilgili mecmualar (mecnû'a-i tıb, mecnû'a-i mücerrebât, mecnû'a-i mu'âlece), gizli ilimlerden bahseden mecmualar (mecnû'atü'l-havâss, mecnû'a-i cifr ve reml, mecnû'a-i ilm-i nücûm, mecnû'a-i tılısmât, mecnû'a-i melâhîm, mecnû'a-i vefk), letaif mecmuaları (mecnû'atü'l-letâ'if), zikir ve evrâd mecmuaları (mecnû'a-i zikir ü evrâd), hikâye mecmuaları (mecnû'a-i hikâyât), münşe'ât mecmuaları (mecnû'a-i münşe'ât), müzikle ilgili mecmualar (mecnû'a-i beste ve semâ'î, mecnû'a-i mûsikî, mecnû'a-i ilâhiyyât, mecnû'a-i sâz u söz), mektup mecmuaları (mecnû'a-i mekâtib), müsvedde mecmuaları (mecnû'a-i müsevvedât), ilâm mecmuaları (mecnû'a-i sukûk), söz, deyiş mecmuaları (mecnû'a-i makâlât), hadis ve tefsir benzeri

⁵ Ağâh Sırrı Levend, **Türk Edebiyatı Tarihi**, C. I, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2008, s. 166-167.

⁶ Günay Kut, "Mecmua", **Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi (Devirler, İsimler, Eserler, Terimler)**, C. 6, Dergâh Yayınları, İstanbul 1986, s. 170.

⁷ İskender Pala, **a.g.e.**, s. 300.

kaynaklardan edinilen dinî bilgilerin yer aldığı mecmualar (mecnû'a-i menkûlât) bunlardan bazılarıdır. Özellikle klâsik şiirimize ait türler ve nazım şekillerine mahsus manzumelerin toplandığı mecmualar da bulunmaktadır: Kaside mecmuaları (mecnû'atü'l-kasâ'id), naat mecmuaları (mecnû'atü'n-nu'ût), gazel mecmuaları (mecnû'a-i gazeliyât), nazire mecmuaları (mecnû'atü'n-nezâ'ir), rubai mecmuaları (mecnû'a-i rubâ'iyât), terkîb-i bend mecmuaları (mecnû'a-i terkîb-i bend), tercî-i bend mecmuaları (mecnû'a-i tercî-i bend), sadece müstakil beyitler bulunan mecmualar (mecnû'a-i ebyât), birden çok şairin divanlarını barındıran mecmualar (mecnû'atü'd-devâvîn) gibi. Ayrıca bazı mecmuaların derleyicilerinin adıyla anıldığı (Münşe'ât-ı Ferîdûn, Pervâne Bey Mecmû'ası vb.), bazılarının özel adları olduğu (Câmi'ü'n-nezâ'ir vb.) görülmektedir.⁸

A.2. ŞİİR MECMUALARI VE ÖNEMİ

Klasik Türk Edebiyatında şiir mecmuaları önemli bir yere sahiptir. Genellikle yazarı belli olmayan bu mecmualar, dönemin edebi zevkini yansıtmaları ve şiirlerin en güzel parçalarını bir araya toplamaya çalışmaları bakımından önem taşımaktadır. Mecmualar, antoloji niteliği de taşıdığı için, mecmua derleyenler şiirin hepsini almaz; umumiyetle şiiri beş beyte kadar indirirler. Mecmualar birer seçki olup, şiir azlığı bu seçkinin bir uygulaması sayılabilir. Mecmua derleyenlerin en çok hangi şairlerin şiirlerine yer verdiğine bakarak, o dönemin en beğenilen şairi hakkında da bilgi sahibi olabiliriz.

Bazı mecmualarda bulunan şiirler, şairin divanına almadığı ya da daha sonradan yazdığı şiirler olabilir. Bu bakımdan mecmualar, bazı şairlerin şiirlerinin ilk kez karşılaşılabileceği metinler olarak karşımıza çıkabilirler. Ayrıca mecmuada, mecmuayı derleyen kişinin eğitimi ve kültürü hakkında da bilgi sahibi olabiliriz. Bazı şiirler ya da beyitler eksik yazılabildiği gibi, bazen de divanlarda olmayan beyitler mecmualarda karşımıza çıkabilir. Aynı şekilde mecmualarda bazı kelime eksiklikleri-fazlalıkları-değişiklikleri de çok sık gözlemlenmektedir.

Klasik Türk Edebiyatında mecmuaların önemini özetleyecek olursak;

a. Buldukları dönemin edebi zevkini ve sosyo-kültürel yapısını yansıtır,

---

⁸ Kamil Ali Gıynaş, "Şiir Mecmuaları Hakkında Yapılan Çalışmalar Bibliyografyası", **Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi**, 2011, S. 25, s. 246-247.

b. Edebiyat tarihinde adı geçmeyen şairleri, türleri ve şiirleri tespit etmemize olanak sağlarlar,

c. Sadece edebiyat tarihine değil, bazı olaylar hakkında bilgi vermeleri bakımından genel tarihe katkı sağlarlar.

d. Kütüphanelerdeki mecmuaların çokluğu, mecmuaların önemini yansıtmaktadır.

Şiir mecmualarıyla ilgili yapılan çalışmalar son zamanlarda artmıştır. Şiir mecmualarının gün yüzüne çıkarılması eski Türk edebiyatı alanına katkı sağlama açısından önem arz etmektedir. Bu amaçla yüksek lisans tezleri, makaleler ve seminerler ile şiir mecmuaları değerlendirilmekte ve çalışılmaktadır. Yapılan çalışmaların belli bir sistem dahilinde olması amacıyla MESTAP projesi hayata geçirilmiş, mecmua çalışmaları bu sistemde belli bir format dahilinde toplanmaya başlamıştır. Bu çalışmalarla “Türk şiirinin tabii seyrini -ki birçoğu belge niteliğindeki şiir mecmualarıyla- izleme imkânı yanında nitelikli çalışmalara zemin hazırlayacak veri tabanı sayesinde, bir kısım eksikleri tamamlamak ve bazı hataları düzeltmek de mümkün olacaktır.”⁹

---

⁹ Semra Tunç, “Süleymaniye Kütüphanesi Galata Mevlevihanesi Bölümü 161 Numaralı Şiir Mecmuası”, **Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi**, Yıl:2016, S. 35, s. 261.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. NURUOSMANİYE KÜTÜPHANESİ 4957 NUMARALI MECMUA

1.1. 4957 NUMARALI MECMUANIN TANITIMI

Nuruosmaniye Kütüphanesi'nde 4957 numarasıyla kayıtlı olan el yazması eser, koyu sarı aharlı kâğıt üzerine istinsah edilmiş olup müstensihi belli değildir. Kahverengi meşin yaldızlı cilde sahip olan eserin ebadı; 323x195, 245x127 şeklindedir. 254 varaktan oluşan eserin alt ve üst kapak ortalarında sâlbekli, çiçekli şemse bulunmaktadır. Sertâblı, şîrâzeli ve mikleblidir. Miklebin ortasında da küçük bir şemse yer almaktadır.

Eserin her sayfasında 14 satır ve 3 sütun bulunmaktadır. Cetvellemesi düzgün olan eserin cetvel kısımları altın renginde olup başlıklarda ve şair mahlaslarında (üstüne çizgiyle işaretlenmek suretiyle) kırmızı mürekkep kullanılmıştır.

Mecmuanın hattı “nesih”tir. Satırlar siyah mürekkep ve Arap harfleriyle, sağdan sola ve genellikle sağa yatık vaziyette yazılmıştır. Yazılar okunaklı olmakla birlikte, yer yer mürekkebin aktığı ya da yazıların iç içe geçtiği görülmektedir.

Şiir geçişleri genellikle kırmızı mürekkeple yazılan “velehu” kelimesi ya da şiirin kafiyesinin belirtilmesi şeklinde görülmektedir. Mecmuanın derkenarında herhangi bir şiir yer almayıp bazı varaklarda ek kelimeler ya da beyitler yazılmıştır.

Mecmuanın iç kapağında Sultan III. Osman'a ait bir mühür bulunmaktadır. Bu mührün üstünde Arapça 4957 yazılıdır. Mührün altında ise Arapça 4995 yazılmış ve üstü çizilmiştir. Büyük bir ihtimalle eserin kayıt numarası yazılmıştır. Mührün alt tarafında eserin vakıf kaydı vardır. Vakıf kaydının altında ise silik bir şekilde “Müfettiş İbrahim Hanif Efendi” adına bir mühür vardır. Kapağın sağ üst köşesinde “fihrist-i mâ fi hâzâ'l mücellid” yazılıdır. Alt tarafında ise “Kasâyid-i Müteferrika, Kasâyid-i Nefî, Divân-ı Yahyâ Efendi, Kasâyid-i Rûhî, Kasâyid-i Ulvî ve gayruhu” yazılıdır. Mecmuanın istinsah tarihi belli değildir.

Mecmuada ağırlıklı olarak gazel ve kaside nazım şekilleri yer alırken, bunlara ek olarak Tahmis, Muhammes, Müseddes Terkib-bend, Mesnevî, Rubâî, Na't, Müfret isimleriyle şiirler de yer almaktadır. Mecmuada genel itibariyle Gelibolulu Âlî, Bağdâtlı Rûhî, Nef'î ve Şeyhülislâm Yahyâ'nın şiirleri yer alırken Cinânî, Âtikî, Fevrî, Nev'î, Belîgî, Zihnî gibi 16. ve 17. yüzyıl şairleri de yer alır.¹⁰

Mecmû'ada, mensur eser yer almamaktadır. "İstinsah tarihi bulunmayan mecmû'ada Şeyhülislâm Yahyâ Efendi için "sellemallâhu te'âlâ" denildiğine göre eser, Yahyâ Efendi'nin vefatı olan 1053/1644 yılından önce tertip edilmiş olmalıdır."¹¹

1.2. MECMUA ÜZERİNE YAPILAN ÇALIŞMALAR

Nuruosmaniye Kütüphanesi 4957 Numaralı 254 varaklık bu el yazması mecmua ile ilgili farklı üniversitelerden yüksek lisans öğrencileri tarafından çalışmalar yapılmıştır:

2b-33b	Onur Şahin (<i>devam ediyor</i>)
33b-53a	Şahinalp Şahin (<i>tamamlandı</i>)
72b-92b	Asım Çakmak (<i>tamamlandı</i>)
93a-110b	Çiğdem Külünk (<i>tamamlandı</i>)
93a-123b	Merve Nur Emiroğlu (<i>tamamlandı</i>)
108b-123a	Hamdi İlhan (<i>tamamlandı</i>)
123b-153a	Şerife Sarı (<i>tamamladı</i>)
153b-169b	Hatice Er (<i>tamamlandı</i>)
170a-184b	Meryem Olcay (<i>tamamlandı</i>)
185a-199b	İffetnur Gülhan (<i>devam ediyor</i>)
199b-220a	Ayşenur Özbölük (<i>tamamlandı</i>)
220b-240a	Ahmet Ertürkmen (<i>devam ediyor</i>)

¹⁰ Şerife Sarı, **Nuruosmaniye Kütüphanesi 4957 No'lu Şiir Mecmuası (vr. 123b-138a) (İnceleme-Metin-Nesre Çeviri)** Yüksek Lisans Tezi, Fatih Sultan Vakıf Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018.

¹¹ Bünyamin Ayçiçeği, "Nuruosmaniye Kütüphanesi Türkçe Şiir Mecmû'aları: İnceleme-Dizin", **Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi** 16, İstanbul 2016, s. 251.

1.3. MECMUANIN ŞAİR VE ŞİİR DİZİNİ

Nuruosmaniye Kütüphanesi 4957 Nolu 254 varaklık mecmuuda yer alan şairler ve şiirleri şu şekildedir:¹²

Tablo I- Mecmuanın Şair ve Şiir Dizini

Şairin Mahlası	Nazım Şekli	Şiir Sayısı
‘Âli	Terkîb-i Bend	1
	Gazel	178
	Mesnevî	1
Âzerî	Müseddes	1
Çelebi Ahmed Efendi	Gazel	10
Cinânî	Müseddes	2
	Tahmis	1
Cüdâyî	Gazel	1
Fehmî-i Bağdâdî	Gazel	1
Fevrî	Tahmis	1
Hâfız Ahmed Paşa	Kaside	1
	Gazel	1
	Tahmis	25
Hâletî	Kaside	1
	Gazel	4
Garîbî	Müseddes	1
Lem’î	Müseddes	1
Nef’î	Terkîb-i Bend	1
	Kaside	38
	Gazel	54
	Beyit	7
	Kıt’a	5
	Rubâî	3
Nev’î	Kaside	6
	Gazel	377
	Kıt’a	26

¹² Bünyamin Ayçiçeği, “Nuruosmaniye Kütüphanesi Türkçe Şiir Mecmû’aları: İnceleme-Dizin”, **Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi** 16, İstanbul 2016, s. 251-260.

	Rubâî	4
Nusretî	Terkîb-i Bend	1
Rûhî	Terkîb-i Bend	1
	Müseddes	1
	Tesdis	1
	Tahmis	4
	Kaside	6
	Terci'i Bend	2
	Muhammes	1
	Beyit	3
	Rubâî	1
	Gazel	400
Sâ'î	Terkîb-i Bend	1
	Müseddes	1
Tîgî	Müseddes	1
'Ulvî	Kaside	1
	Terkîb-i Bend	1
	Muhammes	1
	Gazel	35
	Beyit	1
Usûlî	Kaside	1
Veysî	Terkîb-i Bend	1
	Muhammes	1
Vezir Muharrem Hâfız Paşa	Gazel	6
Yahyâ (Şeyhülislâm Efendi)	Gazel	206
	Kıt'a	8
	Mesnevî	1
	Rubâî	5
Mahlassız	Kıt'a	1

İKİNCİ BÖLÜM

2. METİN İNCELEMESİ

2.1. NURUOSMANİYE KÜTÜPHANESİ 4957 NUMARALI MECMUANIN 93^a-110^b YAPRAKLARININ İNCELENMESİ

2.1.1. Mecmuanın 93^a-110^b Yapraklarında Şiirleri Bulunan Şeyhülislâm Yahyâ

2.1.1.1. Hayatı¹³

Osmanlı İmparatorluğu'nun en parlak döneminde; 17. yüzyılın ilim ve sanat dünyasında önemli bir yere sahip olan Zekeriyya-zâde Şeyhülislâm Yahyâ Efendi, Osmanlı-Türk edebiyatının en önemli gazel şairlerinden biridir. Ekim 1561 tarihinde İstanbul'da doğan Şeyhülislâm Yahyâ, Bayramzâde Zekeriyya Efendi (920/1514-1001/1593)'nin büyük oğludur. Annesi Rukiye Hanım (öl. 1003/1594)'dır.¹⁴ Kültürlü ve soylu bir aileye mensup olan Şeyhülislâm Yahyâ, ilk eğitimini aynı zamanda kendisi de şair olan babası Bayramzâde Zekeriyya Efendi'den almıştır.¹⁵ Babasının ardından Abdülcebbar-zâde Derviş Mehmet Efendi gibi devrin büyük ulemasından ders görerek yetişmiştir.¹⁶ Ardından Malûl-zâde Seyyit Mehmet Efendi'nin öğrencisi olmuştur. Şeyhülislâm Yahyâ Efendi'nin babası da bu zatın babasından ders almıştır.¹⁷ Yahyâ Efendi, 19 yaşında iken Malûl-zâde Seyyit Mehmet Efendi'nin şeyhülislamlığı sırasında, İstanbul'da bu zattan mülazim olup, ilmiye mesleğine girmiştir. Yahya ilk olarak Unkapanı yakınındaki Hoca Hayreddin medresesinde

¹³ Bu bölüm yazılırken Ayla Abak'ın "Martıları Evcilleştiren Şair Şeyhülislâm Yahyâ Efendi (Diyanet Vakfı Yayınları Ankara 2010)" adlı romanından da faydalanılmıştır.

¹⁴ Lütfi Bayraktutan, *Şeyhülislâm Yahyâ Divanından Seçmeler*, Kültür Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1990, s. 1.

¹⁵ Hasan Kavruk, *Şeyhülislâm Yahyâ Divânı*, M.E.B. Yayınları, Ankara 2001, s. XIII.

¹⁶ Ahmet Atilla Şentürk – Ahmet Kartal, *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, Dergâh Yayınları, İstanbul, Ekim 2011, s. 433.

¹⁷ Lütfi Bayraktutan, *a.g.e.*, s. 1.

müdürlük görevinde bulunmuştur. Bu görevinden 40 akçe almıştır. 1585 tarihinde babasıyla hacca giden Yahyâ Efendi, hac dönüşünde Atik Ali Paşa (1586), Haseki Sultan (1589) ve sahn medreselerinde müdürlüklerde bulunmuştur. Üsküdar Valide Medresesi müdürlüğünden sonra Halep (1595) ve Şam kadısı olarak atanmıştır. 1597’de Mısır kadılığına atanan şair ardından Edirne ve Bursa’da da kadılık yapmıştır. 1603 yılında Feyzullah Efendi yerine İstanbul kadılığına getirilmiş, 6 ay sonra da Rumeli Kazaskerliğiyle görevlendirilmiştir. Bu görevinden 1606 yılında azledilmiştir. 1609 yılında ikinci defa Rumeli Kazaskerliğiyle görevlendirilen Yahyâ Efendi, 1611 yılında emekliye ayrılmıştır. Yahya Efendi’nin emeklilik dönemi fazla sürmemiş; 1617 yılında üçüncü kez Rumeli Kazaskerliği görevine getirilmiştir. Bu görevinden kendi isteğiyle 1618 yılında tekrar emekliye ayrılan Yahyâ Efendi, Sultan II. Osman’ın şehit edilmesi üzerine yaşanan olaylar neticesinde, Mehmed Es’ad Efendi yerine 1622 yılında şeyhülislamlık görevine getirilmiştir. Şehit edilen Sultan II. Osman’ın cenaze namazını da Şeyhülislâm Yahyâ kıldırmıştır.¹⁸ Şeyhülislâm olduğu sırada 62 yaşında olan Yahyâ Efendi’nin bu göreve getirilmesine şu tarihler düşürülmüştür:

Hamd eyleyüp Hakka onun der Hâşimî tarihini

Yahyâ Efendi hamdüülillah müfti oldu adl ile

Hâşimî (1031)

Safâsından seher raks eyleyüp târihini hâtif

Dedi: cây eyledi Yahyâ Efendi sadr-ı fetvâyı

Veli (1031)¹⁹

Şeyhülislâm Yahyâ Efendi, Sultan II. Osman yerine tahta geçirilen Sultan I. Mustafa’nın aklî dengesinin bozuk olması nedeniyle devlet idaresinde başarılı olamayacağı düşünerek, dönemin ulemâlarıyla beraber aldıkları kararlar bir fetva hazırlamış ve Sultan I. Mustafa’yı tahttan indirtmiştir. Sultan I. Mustafa yerine Sultan IV. Murad tahta geçirilmiştir.

Sultan I. Mustafa döneminde sadrazam olan Kemankeş Kara Ali Paşa, Sultan IV. Murad’ı yanlış ve kasıtlı sözlerle gazaba getirerek Eylül 1622’de Şeyhülislâm

¹⁸ Hasan Kavruk, *a.g.e.*, s. XV.

¹⁹ Lütfi Bayraktutan, *a.g.e.*, s. 5.

Yahyâ'yı azlettirmeyi başarmıştır.²⁰ Yahyâ Efendi'nin yerine Mehmed Es'ad Efendi yeniden şeyhülislâm olmuştur. Mehmed Es'ad Efendi'nin ölümü üzerine Yahyâ Efendi ikinci kez şeyhülislâmlık görevine getirilmiştir. 1631 yılında sipahilerin ayaklanması sonucundan görevden tekrar azledilmiştir. Bunun ardından Yahyâ Efendi Topkapı civarında Şeyh Sinan köyündeki çiftliğine çekilmiş, Sultan IV. Murad'ın iktidara tam sahip olmasına kadar kendi işleriyle ilgilenmiştir.²¹

Yahyâ Efendi'nin ikinci kez görevden azledilmesi sonucu şeyhülislâmlık görevine getirilen Ahî-zâde Hüseyin Efendi'nin isyancılarla işbirliği yaptığı tespit edilince öldürülmesi üzerine tekrardan üçüncü kez şeyhülislâmlık görevine getirilen Yahyâ Efendi, bu görevi ölümüne kadar devam ettirmiştir. Üçüncü şeyhülislâmlık devri Yahyâ Efendi'nin nüfuz ve ikbal devridir.²² IV. Murad Şeyhülislâm Yahya Efendi'ye aşırı saygı gösteren ve yapacağı işlerde Şeyhülislâm Yahyâ'nın görüşüne danışan bir padişah'tır. IV. Murad'ın Şeyhülislâm Yahyâ Efendi'ye olan sevgisinin bir nedeni de kendisinin de şair olmasıdır. "Sultan Murad, genç yaşta şiirle uğraşmaya başlamış ve Murad- Muradî mahlâslarını kullanmıştır."²³ Öyle ki çoğu zamanı beraber geçiren Yahyâ Efendi ve Sultan IV. Murad karşılıklı şiirler söylerler; hatta IV. Murad Şeyhülislâm Yahyâ Efendi'ye "baba" diye hitap ederdi.²⁴ Yahyâ Efendi, IV. Murad'ın yanında Revan ve Bağdad seferlerine katılmış, IV. Murad'ın genellikle fikirlerini benimsediği biri olmuştur. Seferlerin ardından İstanbul'a dönen Yahyâ Efendi, zaman zaman saray entrikalarıyla karşılaştıysa da, itibarını zedeleyecek çekişmelere girişmemiştir. Ancak IV. Murad'ın vefatının ardından tahta geçen Sultan İbrahim (1640-1648) döneminde, Şeyhülislâm Yahyâ eski parlak günlerini kaybetmiştir. Aklî dengesi yerinde olmayan Sultan İbrahim, Şeyhülislâm Yahyâ yerine Hüseyin Efendi (öl. 1648)'ye itibar etmiştir. Cinci Hoca lakaplı Hüseyin Efendi ve Kösem Sultan, bu dönemde işbirliği yapıp, Şeyhülislâm Yahyâ'ya bazı iftiraların atılmasına ve bunun üzerine padişah tarafından Şeyhülislâm Yahyâ'nın azarlanmasına sebebiyet vermişlerdir. Karşılaştığı iftiralar ve

---

²⁰ Lütfi Bayraktutan, **a.g.e.**, s. 6.

²¹ Hasan Kavruk, **a.g.e.**, s. XV.

²² Lütfi Bayraktutan, **a.g.e.**, s. 7.

²³ Coşkun Ak, **Şair Padişahlar**, T. C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Birinci Baskı, Ankara 2001, s. 67.

²⁴ Lütfi Bayraktutan, **a.g.e.**, s. 7.

olumsuzluklar, Şeyhülislâm Yahyâ'nın sağlığının bozulmasına, ardından ise vefatına sebep olmuştur. 18 Zilhicce 1053/27 Şubat 1644 yılında vefat eden Şeyhülislâm Yahyâ'nın cenaze namazı yeni Şeyhülislâm Ebu Said Efendi (1593-1662) tarafından Fatih Camii'nde kıldırıldıktan sonra, cenazesi Fatih Çarşamba'da, Sultan Selim civarında Koğacı-Dede türbesi yanında babasının yaptırdığı medresenin haziresine gömülmüştür.²⁵

Şeyhülislâm Yahyâ'nın mezar taşında şu yazı bulunmaktadır: “*Hüve'l-bâkî, sâbikan üç defa Şeyhülislâm olup sar-ı fetvâda iken vefat eden merhûm ve magfurunleh Yahyâ Efendi rûhiyçün el-fâtîha. Sene 1053.*”

Şeyhülislâm Yahyâ Efendi'nin ölümüne düşülen tarihler şunlardır:²⁶

Dediler cümlesi edüp târih

Hibrîyâ: Ah Şeyh-i İslâme

(1053)

Kabr-i Yahyâ ola ya Rab pür-nûr

(1053)

Gûş edince bi'l-bedâhe dediler târihini

Menzil-i Yahyâ Efendi cennet-i gülzâr ola

(1053)

Şeyhülislâmlık makamına üç kez getirilen Yahyâ Efendi'nin makamda kaldığı toplam süre 18 yıl, 2 ay, 25 gündür.

Yahyâ Efendi, Osmanlı'nın en ihtişamlı devri olan Kanuni Sultan Süleyman döneminde doğmuş, Sultan II. Selim, III. Murad, III. Mehmed, I. Ahmed, I. Mustafa, II. Osman, IV. Murad ve Sultan İbrahim devirlerinde yaşamış; Sultan I. Mustafa, IV. Murad ve Sultan İbrahim dönemlerinde şeyhülislâmlık makamında bulunmuştur.

Şeyhülislâm Yahyâ Efendi, bulunduğu makama bilgisi, yeteneği ve zekâsı sayesinde gelen, herkes tarafından sevilen, nüktedan, hoşsohbet bir şairdir. Adil olması zaman zaman sarayda bazılarınca hoş karşılanmasa da o, görevde bulunduğu süre boyunca bildiği doğruları söylemekten çekinmeyen; bu nedenle de

²⁵ Hasan Kavruk, *a.g.e.*, s. XVI.

²⁶ Lütfi Bayraktutan, *a.g.e.*, s. 11.

azlettirmelere maruz kalan, hatta ölümüne sebebiyet verecek kadar üzülmüne neden olan olaylar yaşayan bir insandır.

2.1.1.2. Eserleri

Osmanlı şeyhülislâmlarından olan ve Osmanlı Devleti'nde 18 yıl, 2 ay, 25 gün şeyhüislamlık makamlarında bulunup 83 yaşında vefat eden Yahyâ Efendi, yoğun hayatında edebiyatla da yakından ilgilenmiştir. Şeyhülislâm Yahyâ Efendi, klasik Türk edebiyatının her alanda önemli eserler verildiği bir dönemde yaşamış ve çok değerli şairler arasında bu alanda adından söz ettirecek kadar başarılı şiirler yazmıştır. Çağatay sahası Türk edebiyatında Ebü'l-gazi Bahadır Han; Azerî sahası Türk edebiyatında Sâib-i Tebrizî; Osmanlı sahası Türk edebiyatında Ganî-zâde Nâdirî, Nev'î-zâde Atâ'î Şeyhülislâm Bahâyî, Nâilî-i Kadîm, Neşâtî, Fehîm-i Kadîm, Sabrî, Cevrî, İsmetî, Vecdî, Nedîm-i Kadîm, Nâbî, Bosnalı Sâbit, Hâletî, Nâbî, Neşâtî, Fâizî, Kâtib Çelebi, Veysî, Nergisî, Evliyâ Çelebi ve kasîde üstâdı Nef'î Şeyhülislâm Yahyâ Efendi'nin çağdaşı olan önemli isimlerdir.

Şairin başta *Divânı* olmak üzere bilinen beş eseri vardır:

a. Divân

Şeyhülislâm Yahyâ Efendi'nin en önemli eseridir. 26 nüshası İstanbul kütüphanelerinde bulunan *Divânın*, yurtiçi ve yurtdışındaki diğer nüshalarla birlikte toplam 63 nüshası olduğu bilinmektedir. Eser ilk olarak İbnü'l-emin Mahmud Kemal İnal başkanlığında Süleyman Nazif, Cenâb Şahâbeddin, İsmail Hakkı ve Osman Kemal tarafından baskıya hazırlanmış ve eski harflerle 1916 yılında yayımlanmıştır. Bu baskıda nüsha farkları verilmiş ancak bu farkların hangi nüshalara ne şekilde ait olduğu belirtilmemiştir. Eserin başında İbnü'l-emin Mahmud Kemal İnal tarafından yazılan şairin hayatıyla ilgili 62 sayfalık bir giriş yazısı bulunmaktadır. Eserin tenkitli yayımı Rekin Ertem tarafından 1995 yılında basılmış; ardından şiir ilaveleri yapılarak 2001 yılında Hasan Kavruk tarafından yayımlanmıştır. Lütfî Bayraktutan ise *Divan'dan Seçmeler'i* neşretmiştir.²⁷ Hasan Kavruk'un yayımladığı eserde; 1 na't, Sultan Osman ve Hacı Efendilere birer kasîde, 1 Sâkînâme, Sultan IV. Murad'ın şehzadesi adına 1 kasîde, Sultan IV. Murad adına yazılmış 2 kasîde, Sultan

²⁷ Ahmet Atilla Şentürk – Ahmet Kartal, a.g.e., S. 435.

Murad'ın bir gazeline tahmis, 450 gazel, 16 tarih, 11 kıt'a, 4 rubâ'i, 16 nazm ve 64 beyit bulunmaktadır.²⁸

b. Manzûme-i Ferâiz Şerhi

Yahyâ Efendi'nin Muhsin-i Kayserî'nin *Câmi'ü'd-dürer* adlı Ferâiz Manzumesi'ne yaptığı şerhtir. *Şerh-ü Câmi'ü'd-dürer* adlı bu eserin bir nüshası Giresun kütüphanesinde 3595 numaralı kayıtla bulunmaktadır.

c. Kaside-i Bürde Tahmisi

Hiz. Muhammed'i övgü niteliğinde yazılmış olan Arapça kasidenin Arapça tahmisidir.

d. Nigâristân Çevirisi

16. yy tarihçi ve şairlerinden Şeyhülislâm Paşa-zâde (öl.1533)'nin, Sâdi'nin *Gülistân*'na nazire olarak yazdığı Farsça *Nigâristân* adlı eserini Yahyâ Efendi Türkçe'ye tercüme etmiştir. Eser yeni harflerle de çevrilmiştir.

e. Fetâvâ-yı Yahyâ

Şairin şeyhülislâmlığı boyunca verdiği fetvalar Şeyhülislâm Bursalı Mehmed Efendi (öl. 1681) tarafından toplanarak eser haline getirilmiştir. Çok okunan eserin kütüphanelerde pek çok yazma nüshası bulunmaktadır.

Yahyâ Efendi'nin bazı kaynaklarda yazdığı takrizler olduğu da bilinmektedir. Bunlar; Tabib Bey-zâde'nin tıpla ilgili *Ravza* adlı eseri, *Mugni's-şifâ*, Karaçelebi-zâde Abdülaziz Efendi'nin *Süleyman-nâme*'sidir.²⁹

2.1.1.3. Edebî Kişiliği

Osmanlı Devleti'nde uzun yıllar şeyhülislâmlık makamında bulunan Yahyâ Efendi, aynı zamanda gerek döneminde gerekse sonraki dönemlerde şairlik kimliğiyle de etki bırakmıştır. Çocuk yaştan itibaren sanat ruhuyla yetişmiş ve şiirlerinden de anlaşıldığı üzere bu konuda iyi bir eğitim almıştır. Şiirleri teknik bakımdan oldukça başarılı olan şairin genç yaştan itibaren döneminde yazılan tezkirelerde de şiirlerinden bahsedildiği görülür. Seyyid Rızâ ise Şeyhülislâm

²⁸ Hasan Kavruk, **a.g.e.**, s. XXVIII.

²⁹ Hasan Kavruk, **a.g.e.**, s. XXXI.

Yahyâ'nın artık “sultânü'ş-şu'arâ” olarak adlandırılmasının yerinde olacağını dile getirdikten sonra “... eş'âr-ı dil-pezîrleri şûh uselîs ü sûz-nâk ve güftâr-ı bî-nazîrleri sîm ü zer-i hâlisü'l-ayâr gibi mücellâ vü pâkdür.”³⁰ şeklindeki ifadesiyle Yahyâ'ya döneminde verilen değeri ifade etmiştir.

Yahyâ'nın çağdaşı olan Gani-zâde Nâdirî (öl. 1626), Nef'î (öl. 1635), Nev'î-zâde Atâyî (1583-1635-36), Sabrî (öl. 1645), Fehîm-i Kadîm (öl. 1648), Şeyhülislâm Bahâyî (öl. 1653), Cevrî (öl. 1654), Vecdî (öl. 1661), Kazasker İsmetî (öl. 1665), Nâ'ilî (öl. 1666), Nedîm-i Kadîm (1670) ve Neşâtî (öl. 1675) gibi ileri gelen şairler kendisini takdir etmişler ve saygı ile anmışlardır.³¹ Özellikle Nef'î, Nev'î-zâde Atâyî, Sabrî, Cevrî ve Nâ'ili kasideler ve müzeyyel gazeller sunarak Yahyâ'yı övmüş ve onu üstad kabul etmişlerdir.

XVII. yüzyılın ve bütün yüzyılların en büyük kaside ustası kabul edilen Nef'î, Yahyâ'yı mana ve bilgi ülkesinin padişahı kabul eder.³² Aşağıdaki kıt'asında Şeyhülislâm Yahyâ'yı şu şekilde övmüştür:

*Zâhir hat-ı nazm-ı rûşenünde
Mehtâb-ı şeb-i siyâh-ı mânâ*

*Her dürr-i sitâre tâb-ı nazmun
Pîrâye-i şeb-i külâh-ı mânâ*

*Her şâhid-i nâzenin-i lafzun
Revnağ-dih-i ıydgâh-ı mânâ*

*İdrâk-i tahayyül-i dakîkun
Fehm-i hured-intibâh-ı mânâ³³*

Nev'î-zâde Atâyî bir kasidesinde Yahyâ'yı şu şekilde över:

³⁰ Hasan Kavruk, **a.g.e.**, s. XXIII.

³¹ Lütfi Bayraktutan, **a.g.e.**, s. 12.

³² Hasan Kavruk, **a.g.e.**, s. XXIII.

³³ Lütfi Bayraktutan, **a.g.e.**, s. 13.

Reşâşe-i kalemi feyz-bahş-ı bâğ-ı emel
Nevâle-i keremi şâmil-i havâs u âvâm

XVII. yüzyılın ve diğer dönemlerin gazel üstadı olarak kabul edilen Nâ'îlî ise divanında iki kaside ve iki müzeyyel gazelle Şeyhülislâm Yahyâ'yı över. Bir kasidesinde:

Edîb-i Fahr-i Râzi-menkıbet Yahyâ Efendi kim
Vücûdı mantık u tefsîr ü âdâb u kelâm üzre
sözleriyle Yahyâ Efendi'nin ilmini övmektedir.³⁴

Şeyhülislâm Yahyâ'nın gazel söylemedeki ustalığı, kendinden sonraki dönemlerde yaşayan şairlere de ilham olmuştur. 18. yüzyılda Nedîm (öl. 1730) "Kasîde Der-Sitâyîş-i Sultân Ahmed Hân u Dâmâd İbrahim Pâşâ" adlı kasidesinde Yahyâ'nın şiirlerinden şu şekilde bahseder:

Nef'î vâdî-i kasâidde suhan-perdâzdur
*Olamaz ammâ gazelde Bâki vü Yahyâ gibi*³⁵

19. yüzyıl Tanzimat şairlerinden Ziyâ Paşa (1829-1880) ise Yahyâ'nın şiirini şu dörtlülle vasfeder:

Tanzîm-i gazelde bir de Yahyâ
Bir vâdî-i hâs kılmış ihyâ

Nazûk söyler sözü be-gâyet
Bir sâdelik içre bin letâfet

Gûyâ kırılır elinde elfâz
*Mazmunları ruhu eyler ikâz*³⁶

Şeyhülislâm Yahyâ'nın şiirlerinde mesleğinden iz görmek neredeyse imkânsızdır. Makamının ağırlığının kaygısı şiirlerine yansımaz. Daha çok bir gazel şairi olarak karşımıza çıkan Yahyâ'nın şiirlerinde dönemde yazılan gazelerde olduğu gibi keder, sıkıntı, üzüntü gibi konulara yer vermez. Şiirleri zevk ve eğlence içerir. Rindâne bir üslupla şiir yazar. Şiirlerinde işlenen aşk beşerî aşktır. İlâhi aşka

³⁴ Lütfi Bayraktutan, **a.g.e.**, s. 16.

³⁵ Muhsin Macit, **Nedîm Divânı**, Kültür Eserleri Dizisi, e-kitap, 2017, s. 73.

³⁶ Lütfi Bayraktutan, **a.g.e.**, s. 25.

çok fazla yer verdiği gözlemlenmez ancak meslekî bilgisini ve tasavvufî unsurları şiirlerinde sıkça kullandığı gözlemlenir. Özellikle *Sâki-nâme* adlı eserinde tasavvufî anlatımın yoğun olduğu görülür. Şiirlerine bakarak Şeyhülislâm Yahyâ'nın kültürel birikiminin fazlalığını görmek de mümkündür.

Uzun yıllar şeyhülislâmlık yapan Yahyâ Efendi'nin şiirlerinde bu şekilde aşktan, şaraptan, meyhâneden, kadehten ve sâkiden söz etmesi döneminde çok fazla eleştirilmiştir. Ancak Yahyâ Efendi bu eleştirilere kulak asmamış, kendine özgü üslubuyla şiir yazmaya devam etmiştir. Özellikle aşağıdaki beyitlerde içkiyi ve meyhaneyi mescidden bile üstün göstererek anlattığı gözlemlenir:

*Mescidde riyâ-pîşeler itsün ko riyâyı
Mey-hâneye gel kim ne riyâ var ne mürâyî (432/1)*

*Zahîd gözedür diyü şarâb içmeyelüm mi
Öldürdi bizi def' idebilsek gam-ı dehri (415/3)*

Hayatta üzüntü ve sıkıntının beraber olduğunu anlatan ve genellikle hayatın neşeli tarafını şiirlerine konu edinen şairin zaman zaman feleğin cevrenden ve talihin kötülüğünden yakındığı görülmüştür:

*Kanda bir ehl-i kerem var ise yaşatmaz rûzgâr
Yir yüzinde şimdi bir âdem mi var âdem gibi (407/3)*

Şeyhülislâm Yahyâ'nın şiirlerinde anlam derin değildir. Söylemek istediklerini anlam oyunlarına başvurmadan, açıkça ifade eder:

*İrdi bahâr sen dahı şâd olmadun gönül
Güllerle goncelerle güşâd olmadun gönül (216/1)*

*Ol şâh-ı hüsn nice bilür kıymetün senün
Bâzâr-ı aşk içinde mezâd olmadun gönül (216/2)*

Şeyhülislâm Yahyâ, sade Türkçe ile yazdığı şiirlerinde atasözü ve deyimlere sıkça başvurmuştur. Bu tarz edebiyatımızda Necatî ile başlamış, Bâkî tarafından devam ettirilmiştir. XVIII. Yüzyıl şairlerinden Nedîm'de mahallîleşme akımının en yüksek derecesi görülür. Şeyhülislâm Yahyâ'da ise başarılı örneklerine rastlanmaktadır:

*Dil hânesini yık koma taş üstüne bir taş
Sen yap anı iller ana vîrâne desünler (92/3)*

*Dest-i ihsânunla zulmânî hicâbı ref kıl
Tâ kim ol dergâha varam **alnum açık yüzüm ak** (173/3)*

Şeyhülislâm Yahyâ, şiirlerinde mahallî unsurlara da çok sık yer vermiştir. Divanında İstanbul ve Edirne şehirlerinden, İstanbul'un semtlerinden, meydanlarından, bayramlardan bahseder. Tabiatı da şiirlerine katar; mevsimlerin özelliklerine de şiirlerinde rastlamak mümkündür:

*Salinsun 'ıyd irişdi yine hûbânı Sitanbûlun
Yine ârâste olsun karâmânı Sitanbûlun (195/1)*

*Safâlar kesb idüp 'uşşâk olunsun merhabâ yer yer
Vefâ Meydânına gelsün cevânânı Sitanbûlun (195/2)*

*Döner hurşîd-i 'âlem-tâbına gerdûn-ı gerdânın
Binüp dolâba her bir mâh-ı tâbân-ı Sitanbûlun (195/3)*

*Görinür rûze-dâr-ı hicre ancak yılda bir kerre
Çog eglenmez gider bir dil-ber-i mahcûbdur bayrâm (245/3)*

*Ana küçük büyük bir câme-i zîbâyı hazırlar
'Aceb makbûl-i 'âlemdür 'aceb mergûbdur bayrâm (245/2)*

Yahyâ'nın şiirlerindeki bir başka önemli özellik ise arkaik kelimelere yer vermesidir:

*Dilün bir kez **snuk** mir'atine bakdı yüzün dürdi
Tecellâ-yı cemâlin var ise dildâr çok gördi (416/1)*

*Ey şahne şerbetünden hoşdur bana meyh-i telh
Gayrun nevâzişinden **yegdür** 'itâb-ı sâkî (434/3)*

*Dil-i şeydâ egerçe zerre-i nâ-çizdür ammâ
Derûnında olan sûzı **söyindürmez** yedi deryâ (5/3)*

Şeyhülislâm Yahyâ Efendi, şeyhülislâmlık makamında uzun yıllar hizmet etmesinin yanında, belki de bu makamdaki adından daha çok şairlik kimliğiyle tanınan ve anılan; çocukluğundan itibaren çok iyi bir eğitim görmüş, dili ve aruz ölçüsünü şiirlerinde çok başarılı kullanan; neşeli, hoş sohbet, padişahların bile akıl danışmadan iş yapmayacağı kadar zeki ve kültürlü bir kişidir. Tüm bu özellikleri ile gerek yaşadığı dönemde, gerekse ileriki yıllarda hem tarihî hem de edebî alanda adından sıkça söz edilmiş ve eserleriyle ilgili pek çok çalışma yapılmıştır. Şeyhülislâmlık makamının ve eğitiminin bir özelliği olarak şiirlerinde dinsel konuları ele alması beklense de, o beklenenin aksi şekilde; birçok türde eseri olmasına karşın gazel şairi olarak anılmış, gündelik konular ve beşerî aşk üzerine saf Türkçeyle ve başarılı kullanıldığı aruz ölçüsüyle şiirler yazmıştır. Şiirleri yüzyıllarca şairlere ilham vermiş ve eserleri pek çok kez çoğaltılmıştır.

2.1.1.4. Tezkirelerde Şeyhülislâm Yahyâ Efendi

Osmanlı Dönemi'nde yaklaşık 18 yıl şeyhülislâmlık makamında bulunan bir devlet adamı olmasının yanı sıra yaşadığı yüzyıla ve sonraki dönemlere etki edecek ustalıkta şiirler yazan ve gazel ustası olarak anılan Şeyhülislâm Yahyâ Efendi, döneminde ve sonraki yüzyıllarda önemli tezkirelerde adı geçen bir şahsiyet olmuştur. Tezkirelerde, “Yahyâ”, “Yahyâ Beg”, “Yahyâ Bey”, “Yahyâ Çelebi” mahlaslı başka şairler de bulunmakla birlikte; Şeyhülislâm Yahyâ Efendi XVII. yüzyılda Riyâzî'nin “Riyâzû'ş-Şuarâ” adlı tezkiresinde “Yahya Efendi (Şeyhülislâm)” adıyla, Kafzâde Fâizî'nin “Zübdetü'l-Eş'âr” adlı tezkiresinde “Şeyhülislâm Yahyâ Bey” adıyla, Rızâ'nın Hasan Çelebi'nin tezkiresine zeyl olarak yazdığı “Tezkiretü'ş-Şuarâ” adlı tezkiresinde “Yahya Efendi” adıyla yer almaktadır. XVIII. yüzyılda Safayî'nin “Nuhbetü'l-Asâr min Fevâ'idi'l-Eş'âr(Tezkire-i Şuarâ) adlı tezkiresinde “Yahya Efendi”, Sâlim'in “Tezkire-i Şuarâ” adlı tezkiresinde “Şeyh Yahyâ”, Safvet'in “Nuhbetü'l-Asâr Fî-Fevâ'idi'l-Eş'âr” adlı tezkiresinde “Yahyâ”, Esrar Dede'nin “Tezkire-i Şuarâ-yı Mevleviyye” adlı tezkiresinde “Yahyâ” adıyla; XIX. yüzyılda Fatîn'in “Hâtimetü'l-eş'âr” adlı tezkiresinde “Yahya”, Mehmed Tefvik'in “Mecmuatü't-Teracim” adlı tezkiresinde Sultan Murad Han Devri bölümünde “Şeyhülislâm Yahyâ Efendi” adıyla; XX. yüzyılda ise Faik Reşad'ın “Eslâf” adlı tezkiresinde “Şeyhülislâm Yahyâ Efendi”, İbnülemin Mahmud Kemal İnal'ın “Kemâlû'ş-Şuarâ” adlı tezkiresinde “Şeyhülislâm Yahyâ” adıyla yer almaktadır.³⁷

³⁷ Haluk İpekten vd., **Şair Tezkireleri**, Grafiker Yayınları, 1. Basım, Ankara 2002, s. 77-174.

Yukarıda belirttiğimiz tezkirelerin bazılarında daha yüzeysel bazılarında ise daha detaylı anlatılmakla birlikte, Şeyhülislâm Yahyâ'nın tezkirelerde ne şekilde anlatıldığını somutlaştırması bakımından Rıza'nın "Tezkiretü'ş-Şuara" ve Uşşâkîzâde İbrahîm Hasîb Efendi'nin "Zeyl-i Şaka'ik" adlı tezkireleri örnek olarak çalışmamızın bu bölümünde incelenmiştir.

XVII. yüzyıl tezkirelerinden olan Rıza(öl. 1671)'nin *Tezkiretü'ş-Şuara* adlı tezkiresinde Şeyhülislâm Yahyâ Efendi şu şekilde anlatılmıştır:

"YAHYÂ EFENDİ: Şeyhü'l-İslâm merhûm Zekerıyyâ Efendi hazretlerinüñ ferzend-i fazîletmendidir. 'İlm ü fazîlet ile ârâste vü kemâl-i ma'ârif ile pîrâste vücûd-ı şerîfi pür-sehâ vü zât-ı sûtûde-hısâllerine sultânü'ş-şu'arâ denilse revâdur. Merreten ba'de uhrâ üç def'a Rümili kazâskeri ve üç def'a müftî olmuşlardır. Ğarîk-i rahmet-i Yezdân Sulţân Murâd Hân-ı Râbi' ile Edirneye ve Revâna ve Bağdâda sefer eylemişlerdür. Eş'âr-ı dil-pezîrleri şûh u selîs ü süznâk ve güftâr-ı bî-nazîrleri sîm ü zer-i hâlişü'l-'ayâr gibi mücellâ vü pâkdür. Bu eş'âr zâde-i şab'-ı bî-hemtâlarıdır.

Gazel: Gösterdi yine sâķî-i meclis yed-I beyzâ

Zerrîn kadehi atdı elinde gül-i ra'nâ

Gülşende seher güşuma bir nağme tokındı

Gelmiş gibi vâdiye yine bülbül-i şeydâ

Her halka-i zülf oldı bir âyîne ruğunda

İster nice yüzden görine hüsn-i dilârâ

Çâk tutmayıcak dâmen-I zülfin dil-i mehcür

Bulmadı zafer devlet-i pâ-būsına cânâ

Ancağ ğam-ı dildârı alur havşala-i ‘aşk
Yağyâ olamaz aña mezâhim ğam-ı dünyâ

Feth-i Bağdâda bu güne târîh-perdâz olmuşlardır:

Târîh: Revâna varıcağ Sultân Murâd Hân-ı ‘Ömer-heybet
Müyesser eyledi anuñ Hudâ-yı müste‘ân fethin

Cemî‘-i ehl-i sünnet ‘asker-i İslâm şâd oldu

Didi Yağyâ anuñ târîhini gördük Revân fethin

“Sellemallahu’l-ğaniyü’l-‘allâm ‘alâ-қыyâmi’s-sâ‘at ve sâ‘atü’l-қыyâm”.
Bu kitâb-ı dil-güşa terceme-i şerifleri ile tamâm olduğına “Helvâ âhir hûred”
misdâkı müşâdifdür.”³⁸

Uşşâkîzâde İbrâhîm Hasîb Efendi(öl.1724)’nin “Zeyl-i Şakâ’ik” adlı eserinde
“18. Tabaka Sultan İbrâhîm Devri” kısmında Şeyhülislâm Yahyâ Efendi “Şeyhü'l-
İslâm **Yağyâ Efendi [Zekerıyyâ-zâde] {Yağyâ}**” adıyla yer alıp hakkında
tezkirede ele alınan çoğu şairden daha detaylı bilgi verilmiştir. Bunun yanı sıra şiir
örnekleri ve Şehülislâm Yahyâ ile ilgili bazı kıssalar Zeyl-i Şakâ’ik adlı tezkirede yer
almaktadır.³⁹

2.1.2. Mecmuanın Şekil Yönünden İncelenmesi

Bu bölümde mecmuanın 93^a-110^b varakları arasında bulunan şiirler şekil
yönünden incelenmiştir. Şiirlerin nazım şekilleri, ölçüsü, redif ve kafiyeleri
incelenerek gerekli yerlerde elde edilen sonuçlar tablolar halinde gösterilmiştir.

³⁸ Haluk İpekten vd., **Şair Tezkireleri**, Grafiker Yayınları, 1. Basım, Ankara 2002, s. 288.

³⁹ Ramazan Ekinci, **Zeyl-i Şakâ’ik Uşşâkîzâde’nin Şakâ’ik Zeyli (Uşşâkîzâde İbrâhîm Hasîb Efendi(ö. 1136/1724))**, Celal Bayar Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Öğretim Üyesi, 1. Baskı, İstanbul 2017, s. 303.

2.1.2.1. Nazım Şekli

Nuruosmaniye Kütüphanesinde 4957 numarası ile kayıtlı bulunan şiir mecmuasının incelediğimiz 93^a-110^b varakları arasında, hepsi Şeyhülislâm Yahyâ Efendi'ye ait olan 149 *gazel* bulunmaktadır.

Gazel nazım şekli, divan şiirinde en yaygın kullanılan nazım şekli olarak karşımıza çıkmaktadır. Kelime anlamı “kadınlar için söylenen güzel ve aşk dolu söz”⁴⁰, kadınlarla âşikâne konuşmaktır. Arap edebiyatında kasîdenin bir bölümü (*tegazzül*) olarak karşımıza çıkan gazel, sonradan ayrı bir şekil olarak gelişme göstermiş; İran edebiyatında şekillenmiş ve Türk edebiyatına da İran edebiyatından geçmiştir. Gazel, Türk edebiyatında çok sevilmiş ve hemen her şair tarafından kullanılan bir nazım şekli olmuştur.

Gazellerin nazım birimi beyit, birim sayısı ise 5-12 arasındadır. 12 beyitten daha uzun olan gazellere *mutavvel gazel* denmektedir. Divan şairlerinin en çok tercih ettiği birim sayısı ise 5-7 beyit arasındadır. Sonu getirilmemiş veya 5 beyitten az yazılmış gazellere ise *nâ-tamam gazel* denmektedir.

Gazellerin kafiye şeması; ilk beyti kendi arasında kafiyeli (*musarra*), daha sonraki beyitlerin ikinci dizeleri ilk beyitle kafiyeli olacak şekildedir (*aa, xa, xa, xa, xa...*).

Gazellerin *musarrâ* olan ilk beyitlerine “doğma, doğuş, başlangıç” anlamına gelen *matla'*, matladan sonra gelen beyte *hüsn-i matla'*, son beytine ise “kesme yeri, bitiriş” anlamlarına gelen *makta'* adı verilir. Bazı gazelerde birden fazla *musarrâ* beyit bulunabilir. Bu tür gazellere *zü'l-metâli' gazel* denmektedir. Eğer *matla'* beytinin bir dizesi ya da tamamı gazelin son beytinde tekrar edilirse buna *redd-i matla'* denir. Şairler mahlaslarını *makta'* beyitlerinde söylerler. Müzeyyel gazelerde ise mahlas *makta'* beytinden önceki beyitte söylenir. *Makta'* beytinden önceki beyte *hüsn-i makta'* denmektedir. Eğer mahlas bu beyitte söylenmişse beyit aynı zamanda *mahlâshâne* adını alır. Bazı şairlerin mahlassız şiir yazdıkları görülmektedir. Şair mahlasını tevriyeli şekilde kullanırsa buna da *hüsn-i tahallus* denmektedir.

Gazelin en güzel beytine *beytü'l-gazel* ya da *şâh beyit* denmektedir. *Beytü'l-gazel* herhangi bir beyit olabilir. Eğer gazelerde dize ortalarında kafiye yapılırsa buna da *musammât gazel* denilmektedir.

---

⁴⁰ İskender Pala, *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, Kapı Yayınları, Ekim 2008, İstanbul, s. 165-166.

Gazellerde, tüm beyitlerde konu bütünlüğü varsa *yek-âhenk gazel*; tüm beyitler aynı güzellikte ve etkileyicilikte söylenmişse *yek-âvâz gazel* olarak adlandırılmaktadır.

Gazeller başka şairlerin dize ilavesiyle bend şekline dönüştürüp taştîr, tahmîs, terbî nazım şekilleri oluşturulabilir.

Gazel söylemeye *tegazzül*, *gazel tarh etmek*, *gazel inşad etme* gibi adlar verilir. Bir şairin daha önce söylenilmiş bir gazelle aynı vezin ve kafiye ve o gazeli andıracak bir üslûpla yeni bir gazel yazmasına *tanzîr etme*, *nazîre yazma*, bu yolla yazılan gazellere de *nazîre* denir.⁴¹

Gazellerin başlıca konusu aşk olmakla birlikte farklı konularda gazellerin yazıldığı da görülmektedir. Gazeller ele aldıkları konulara göre; *âşıkâne gazel*, *rindâne gazel*, *şühâne gazel*, *sûfiyâne gazel*, *ârifâne gazel*, *hikemî gazel*, *hakimâne gazel* gibi çeşitlere ayrılmaktadır.

Gazel, divan şairlerinin en fazla itibar ettikleri nazım biçimidir. Kısıtlı beyitler dâhilinde sanatkârlıklarının en iyi şekilde göstermeye çalışan şairler için de aslında güç bir türdür. Şeyhülislâm Yahyâ Efendi ise, divan şiirinde bu çok önemsenen nazım türünün üstâdı olarak kabul edilebilecek, çağdaşlarının ve kendinden sonraki dönemlerde yetişen şairlerinin beğenisini ve takdirini kazanan bir şairdir.

Şeyhülislâm Yahyâ Efendi'nin gazellerinin genellikle 5 beyitten oluştuğu gözlemlenmekle beraber, bazı gazellerinin 7 beyit olduğu görülmüştür. İncelediğimiz mecmuanın 93^a-110^b varakları arasında bulunan tüm gazellerde, şairin mahlasının makta' beytinde üstü kırmızı mürekkeple işaretlenmek suretiyle belirtildiğini görmekteyiz.

Şairin mahlasının yer aldığı makta' beytinde mahlasın iki farklı şekilde yazıldığı görülmektedir.

⁴¹ M. A. Yekta Saraç, *Klâsik Edebiyat Bilgisi (Biçim-Ölçü-Kafiye)*, Gökkuşbu Yayınları, 4. Baskı, İstanbul 2011, s. 49.

Şeyhülislâm Yahyâ Efendi'nin, bulunduğu makam da göz önünde bulunduru-
larak yazdığı için çokça eleştirildiği ama kimseye kulak asmadığı gazel nazım
türüyle ilgili düşüncelerini ve gazele verdiği önemi belki de Fuzûlî'nin divanının
mukaddime kısmına yazdığı şu beyitlerle özetleyebiliriz:

*Gazel bildirir şâirin kudretin
Gazel artırır nâzımın şöhretin*

*Ki her mahfilin zînetidir gizli
Hiredmendler sanatıdır gazel*

*Gazeliyyât ki meşhûr-ı devrân ola
Okumakta yazmakta âsân ola⁴²*

2.1.2.2. Kâfiye-Redif

Kâfiye ve redif, divan şairlerinin çokça önemseddiği ve başarıyla uyguladığı
ahenk unsurlarındandır. Bu konuda pek çok çalışma yapılmış ve “İlmü'l-kâfiye” ya
da “İlmü'l-kavâfi” adı altında pek çok risâlede kâfiye konusu ele alınmıştır.⁴³ Eski
edebiyatta önem verilen bu konu, yeni edebiyatta da devam etmiştir. Yahya Kemal'in
kâfiyeyi “kuşdaki kanada” benzetmesi, bazı yeni dönem şairlerinin kâfiyeyi ne kadar
önemsediklerini göstermektedir.

Divan şiirinde önemli bir yer teşkil eden Şeyhülislâm Yahyâ Efendi de redif
ve kâfiyeyi önemsemiş, şiirlerinde başarıyla uygulamıştır. İncelediğimiz mecmuanın
93^a-110^b varakları arasındaki bazı gazellerde, gazelin kâfiyesini belirtmesi
bakımından kırmızı mürekkeple yazılan *Velehu fi harfü't-tı*, *Velehu fi harfü'z-zı*,
Velehu fi harfü'l-‘ayn, *Velehu fi harfü'l-ğayn*, *Velehu fi harfü'l-kaf*, *Velehu fi harfü'l-*
kâf, *Velehū fi harfü'l-lām*, *Velehu fi harfü'l-mim*, *Velehu fi harfü'l-nūn* başlıklarının
yer aldığı görülmektedir. Diğer gazellerde ise başlık olarak *Velehu* ibaresi yer almış
ve verilen başlıklardan sonra gelen gazelin de aynı harfle kâfiyelendiğini belirtmiştir.

⁴² M. A. Yekta Saraç, **a.g.e.**, s. 51.

⁴³ M. A. Yekta Saraç, **a.g.e.**, s. 261.

İncelediğimiz varaklar arasında bulunan 149 gazelin redif ve kâfiye şeması şu şekildedir:

Tablo II- Mecmuada Yer Alan Şiirlerin Kâfiye ve Redif Tablosu

Şiir No	Kâfiye	Redif
1	-es	-
2	-ān	idi Kays
3	-ş	-
4	-āz	itmiş
5	-āl	imiş
6	- aş	-
7	-ūy	-uñdur garaz
8	- aṭ	-
9	-āre	ḥazz
10	- em ^c	-
11	- āğ	-
12	- ef	-
13	- āk	-
14	-ā	-sı çok
15	-et	-i 'ışk
16	-ān	-1 'ışk
17	-āye	-i 'ışk
18	-āre	-ñ yok
19	-erd	yok
20	-ūr	olduğın görsek
21	-āz	-1 şem ^c uñ
22	-ūş	oluñ
23	-ām	-a dek
24	-ā	didüğün
25	-ān	-1 Sitanbuluñ
26	-ār	-uñ
27	-erdüñ	-
28	-āne	gözlerüñ
29	-ā	-laruñ
30	-r	virme
31	-ül	-
32	-āl	-
33	-āre	olduñ ey gönül
34	-ād	olmaduñ gönül
35	-ūr	oldı gül
36	-ül	ikiden ḥālī degül
37	-āğ	-1 dil
38	-ūy	-1 dil
39	-ān	-a geldüñ ey gönül

40	-ām	-
41	-ād	idelüm
42	-ār	elin öpsem
43	-āne	olmayam
44	-ūb	-dur bayrām
45	-āde/-āda	görem
46	-ūn	-um
47	-en/-an	-
48	-en	-
49	-ād	-a getürsün
50	-ān	-
51	-ān	-
52	-ūn	-
53	-āb	-i iñleden
54	-ām	olsun
55	-ān	yürisün
56	-ān	olmasun dırsın
57	-āre	olursın
58	-āb	iken
59	-ār	-1/-i perīṣān
60	-āh	dirin
61	-ār	diñlensün
62	-ūz	-dan

63	-ūz	-dan
64	-el	-den
65	-ār	-umdan
66	-ār	-undan
67	-āb	-a düşelden
68	-ān	reşk eylesün
69	-āre	göñlüm neylesün
70	-üz	-ülsün
71	-ān	senden
72	-āne	ķaydından
73	-ārın	-
74	-ārı	ne bilsün
75	-īm	esse
76	-ū	-
77	-āh	-
78	-āb	olsa bize
79	-ān	arasında
80	-en	üzre
81	-īn	olma
82	-ār	olsun hele
83	-īn	olmasa
84	-eh	olmasa
85	-āğ	-1 olmasa

86	-āz	buldum kendüme
87	-est	ola
88	-ār	eylemeyince
89	-ān	bize
90	-īne	şad-pāre
91	-ūy	-ı cānāne
92	-ān	-a çıқа
93	-ād	-dan kaçma
94	-ā	-dur var ise
95	-ūşa/-ūşe	-
96	-āb	gözinde
97	-ā	-larda
98	-ān	-ımız gelse
99	-ān	-uma
100	-em	-ine
101	-āle/-ala	-
102	-āne	-
103	-āķ	-a
104	-āne	-
105	-āne	-
106	-ār	yanında
107	-āķī	-dür yine
108	-āre	-ye

109	-ūd	dirdüm bādeye
110	-āre	açıldı
111	-ār	aķıtdı
112	-est	añlar beni
113	-ār	oldı
114	-ıl/-il	olmaz mı
115	-āz	itmedi
116	-ān	eyledi
117	-ağ	-ın bozmadı
118	-ār	-ını çözdü
119	-īr	-e hācet kalmadı
120	-āl	-e döndü
121	-ān	-uña düşdü
122	-āma	döymedi
123	-āb	-ı sāķī
124	-āze	-si
125	-ā	-yı tıyurmadı
126	-āne	-si
127	-er/-ar	gibi
128	-em/-am	gibi
129	-āne	gibi
130	-il/-in	-mez mi
131	-an	-ur mı

132	-r	-d1/-di
133	-em/-am	olaydı kâşki
134	-er	-i
135	-eri/-erī	-
136	-ār1/-ārī	-
137	-ār1/-ārī	-
138	-ehr	-i
139	-eyr	-1/-i
140	-ül	-i

141	-ul/-ül	-i
142	-ām	-1/-i
143	-ā	-y1/-yi
144	-ān	-1
145	-ān	-1
146	-ān	-1
147	-ād	-ını
148	-āne	-yi
149	-ūz	-1/-i

İncelememiz sonucunda; Şeyhülislâm Yahyâ Efendi'nin gazellerinde ahenk unsuru olarak redif ve kâfiyeyi önemseydiğini görmekteyiz. Şeyhülislâm Yahyâ, hemen her gazelde redif kullanmıştır. İncelediğimiz gazelerde kullanılan redif ve kâfiyelerde şu özellikler tespit edilmiştir:

- Ridf harfinin bulunduğu kâfiye, **mürdef kâfiye** olarak adlandırılmaktadır. Şeyhülislâm Yahyâ'nın incelediğimiz gazellerinde en çok mürdef kâfiye kullanılmıştır:

G. 2: sūzān/üryān/mihmān/Süleymān/bī-cān/pūyān

G. 16: çevgān/gerdān/ummān/vīrān/meydān/şultān

G. 50: nādān/devrān/hübān/sūzān/ķān/āsān

G. 78: nāb/hicāb/müzāb/şarāb/azāb/cevāb

- Sadece revî harfi ile yapılan kâfiyeler, **mücerred kâfiye** olarak adlandırılmaktadır. İncelediğimiz gazelerde ikinci olarak tercih edilen kâfiye; mücerred kâfiyedir.

G. 3: müşevveş/keş-ā-keş/āteş/münakkaş/kemān-keş/bī-ğışş

G. 30: şeftālüler/ber/haber/şeker/yer/ser

G. 76: tünd-hū/fitne-cū/dü-mū/müşg-bū/şüst u şū/hūb-rū

- Kayd harfinin bulunduğu kâfiye **mukayyed kâfiye**; te'sis harfinin bulunduğu kâfiye ise **müesses kâfiye**dir. İncelediğimiz gazellerde sık olmamakla birlikte mukayyed kâfiye ve müesses kâfiye de kullanılmıştır.

G. 87: mest/pest/'āşık-perest/dest/teng-dest/elest (mukayyed kâfiye)

G. 138: şehri/şehri/zehri/dehri/mehri/çahrı (mukayyed kâfiye)

G. 139: seyri/gayri/deyri/hayrı/Mantıku't-Ṭayrı/seyri (mukayyed kâfiye)

G. 73: ğam-ḥ̣ārın/yārın/refṭārın/bāzārın/vārın/zārın (müesses kâfiye)

- Daha çok Arapça ve Farsça kelimelerle kâfiye yapılmış, Türkçe kelime ve ekler daha az tercih edilmiştir.
- Kâfiye yapılan kelimeler daha çok isim ve sıfattır.
- Kâfiye yapılan sesler genellikle -ān (19 gazelde), -ār (12 gazelde), -āne (9 gazelde), -āre (7 gazelde) ve -ā (7 gazelde),'dır.
- Redifler genellikle tamamen tekrarlanan kelimelerden oluşmaktadır.

‘Işk-ı Leylā ile bir āteş-i sūzān **idi Qays**

Bilmeyüp dirdi görenler neye ‘üryān **idi Qays**

Cem‘ idüp bir nice ḥāşāk ile bir kaç mürğ

Ḥāşılı muntazır-ı maḫdem-i mihmān **idi Qays** (G. 2/ 1,2)

- Bazı gazellerde neredeyse mısranın yarısı rediften oluşmaktadır.

Ġamze özler dil yā kākül **ikiden ḥālī degül**

Tiğ lāzım aña yā ğul **ikiden ḥālī degül**

Cām-ı mey dönmezse ğam bulmaz nihāyet sākiyā
Devrdür yāhud teselsül **ikiden hālī degül** (G. 36/ 1,2)

- Şeyhülislâm Yahyâ, mısra başında da kâfiyeye yer vermiştir.

Ber-murād olmamağ olmaz olıcağ himmet-i ıışğ
Ber-devām ola hemān himmet idüñ devlet-i ıışğ (G. 16/1)

Hemīşe hurrem ü handān u şādumān olasın
Hemīşe ğonce-i ikbālūñi güşāde görem (G. 45/2)

- Bazılarınca kâfiye kusuru olarak görülen ancak divan şairlerinin kâfiye yaparken-sık olmamakla birlikte-tercih ettikleri Farsça çokluk eki ve sıfat-ı müşebbehe eki olan –an eki ile yapılan *kâfiye-i şâyegân*, Şeyhülislâm Yahyâ'nın incelediğimiz gazellerinde bulunmamaktadır.
- Kâfiyede hazv ve tevcih hareketlerinin farklı olması bir kusur sayılır. Bu kusur **ikvâ** olarak adlandırılmaktadır. İncelediğimiz gazellerin birkaçında bu kusura rastlanmıştır.

G. 10: dem^ç/şem^ç/cem^ç/sem^ç/lem^ç/ğam^ç

G. 12: şeref/ taraf/şadef/def/hazef

- Şeyhülislâm Yahyâ'nın incelediğimiz gazellerinde bulunan kâfiyeler genellikle *Kâfiye-i gayr-ı ma'mûle*'dir.
- Revi harfinin mahreç yakınlığı olan bir başka harfe dönüşmesi sonucu yapılan kâfiye kusuru **ikfâ** olarak adlandırılır. Şeyhülislâm Yahyâ'nın incelediğimiz gazellerde ikfâ kusuruna rastlanmamıştır.

Gazel ustası Yahyâ Efendi'nin kâfiye kullanmadaki başarısı, şiirine değer katan öğelerden biridir. Şiirlerinde kâfiye bulmakta sıkıntı çekmediği, incelediğimiz gazellerin kâfiyelerinin başarısından anlaşılmaktadır. Şeyhülislâm Yahyâ Efendi'nin gazellerinde kâfiye ve redife ek olarak aliterasyon ve asonanslarla ahenk sağlandığı görülmektedir.

2.1.2.3. Mecmuada Yer Alan Şiirlerin Vezinleri

Nuruosmaniye Kütüphanesi 4957 Numaralı Mecmuanın incelediğimiz 93^a-110^b varakları arasındaki Şeyhülislâm Yahyâ'ya ait gazelerde kullanılan aruz kalıpları ve bahirleri şu şekildedir:

Tablo III- Mecmuada Yer Alan Şiirlerin Vezinleri

Şiir No	Şiir Türü	Vezni	Bahri
1	Ġazel	Fe'ılātün/ fe'ılātün/ fe'ılātün / fe'ilün	Remel
2	Ġazel	Fe'ılātün/ fe'ılātün/ fe'ılātün / fe'ilün	Remel
3	Ġazel	Mef'ülü/ mefā'ilü/ mefā'ilü/ fe'ülün	Hezec
4	Ġazel	Mefā'ilün/ mefā'ilün/ mefā'ilün/ mefā'ilün	Hezec
5	Ġazel	Mef'ülü/ fā'ilätü/ mefā'ilü/ fā'ilün	Muzāri'
6	Ġazel	Mefā'ilün/ mefā'ilün/ fe'ülün	Hezec
7	Ġazel	Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün	Remel
8	Ġazel	Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün	Remel
9	Ġazel	Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün	Remel
10	Ġazel	Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün	Remel
11	Ġazel	Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün	Remel
12	Ġazel	Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün	Remel
13	Ġazel	Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün	Remel
14	Ġazel	Mef'ülü/ fā'ilätü/ mefā'ilü/ fā'ilün	Muzāri'
15	Ġazel	Fe'ılātün/ fe'ılātün/ fe'ılātün / fe'ilün	Remel
16	Ġazel	Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün	Remel
17	Ġazel	Mefā'ilün/ fe'ılātün/ mefā'ilün/ fe'ilün	Müctes

18	Ġazel	Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün	Hezec
19	Ġazel	Fā'īlātün/ fā'īlātün/ fā'īlātün/ fā'īlün	Remel
20	Ġazel	Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün	Hezec
21	Ġazel	Müstef'īlün/ fe'ülün/ müstef'īlün/ fe'ülün	Münserih
22	Ġazel	Mef'ülü/ fā'īlätü/ mefā'īlü/ fā'īlün	Muzāri'
23	Ġazel	Fā'īlātün/ fā'īlātün/ fā'īlātün/ fā'īlün	Remel
24	Ġazel	Fe'īlātün/ fe'īlātün/ fe'īlātün / fe'īlün	Remel
25	Ġazel	Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün	Hezec
26	Ġazel	Mef'ülü/ mefā'īlü/ mefā'īlü/ fe'ülün	Hezec
27	Ġazel	Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün	Hezec
28	Ġazel	Mef'ülü/ fā'īlätü/ mefā'īlü/ fā'īlün	Muzāri'
29	Ġazel	Mef'ülü/ fā'īlätü/ mefā'īlü/ fā'īlün	Muzāri'
30	Ġazel	Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün	Hezec
31	Ġazel	Fā'īlātün/ fā'īlātün/ fā'īlātün/ fā'īlün	Remel
32	Ġazel	Fā'īlātün/ fā'īlātün/ fā'īlātün/ fā'īlün	Remel
33	Ġazel	Fā'īlātün/ fā'īlātün/ fā'īlātün/ fā'īlün	Remel
34	Ġazel	Mef'ülü/ fā'īlätü/ mefā'īlü/ fā'īlün	Muzāri'
35	Ġazel	Fā'īlātün/ fā'īlātün/ fā'īlātün/ fā'īlün	Remel
36	Ġazel	Fā'īlātün/ fā'īlātün/ fā'īlātün/ fā'īlün	Remel
37	Ġazel	Mef'ülü/ fā'īlätü/ mefā'īlü/ fā'īlün	Muzāri'
38	Ġazel	Mef'ülü/ fā'īlätü/ mefā'īlü/ fā'īlün	Muzāri'
39	Ġazel	Fā'īlātün/ fā'īlātün/ fā'īlātün/ fā'īlün	Remel
40	Ġazel	Fe'īlātün/ fe'īlātün/ fe'īlātün / fe'īlün	Remel
41	Ġazel	Fe'īlātün/ fe'īlātün/ fe'īlātün / fe'īlün	Remel

42	Ġazel	Mef'ulü/ mefā'īlü/ mefā'īlü/ fe'ülün	Hezec
43	Ġazel	Mef'ulü/ fā'ilätü/ mefā'īlü/ fā'ilün	Muzāri'
44	Ġazel	Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün	Hezec
45	Ġazel	Mefā'īlün/ fe'ilätün/ mefā'īlün/ fe'ilün	Müctes
46	Ġazel	Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün	Hezec
47	Ġazel	Fā'ilätün/ fā'ilätün/ fā'ilätün/ fā'ilün	Remel
48	Ġazel	Fe'ilätün/ fe'ilätün/ fe'ilätün / fe'ilün	Remel
49	Ġazel	Mef'ulü/ mefā'īlü/ mefā'īlü/ fe'ülün	Hezec
50	Ġazel	Mef'ulü/ mefā'īlü/ mefā'īlü/ fe'ülün	Hezec
51	Ġazel	Fā'ilätün/ fā'ilätün/ fā'ilätün/ fā'ilün	Remel
52	Ġazel	Fā'ilätün/ fā'ilätün/ fā'ilätün/ fā'ilün	Remel
53	Ġazel	Fā'ilätün/ fā'ilätün/ fā'ilätün/ fā'ilün	Remel
54	Ġazel	Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün	Hezec
55	Ġazel	Fe'ilätün/ fe'ilätün/ fe'ilätün / fe'ilün	Remel
56	Ġazel	Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün	Hezec
57	Ġazel	Mef'ulü/ mefā'īlü/ mefā'īlü/ fe'ülün	Hezec
58	Ġazel	Fā'ilätün/ fā'ilätün/ fā'ilätün/ fā'ilün	Remel
59	Ġazel	Mef'ulü/ mefā'īlü/ mefā'īlü/ fe'ülün	Hezec
60	Ġazel	Fe'ilätün/ fe'ilätün/ fe'ilätün / fe'ilün	Remel
61	Ġazel	Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün	Hezec
62	Ġazel	Fā'ilätün/ fā'ilätün/ fā'ilätün/ fā'ilün	Remel
63	Ġazel	Mef'ulü/ mefā'īlü/ mefā'īlü/ fe'ülün	Hezec
64	Ġazel	Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün	Hezec
65	Ġazel	Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün	Hezec

66	Ġazel	Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün	Hezec
67	Ġazel	Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün	Hezec
68	Ġazel	Fā'īlātün/ fā'īlātün/ fā'īlātün/ fā'īlün	Remel
69	Ġazel	Müstef'ilün/ müstef'ilün/ müstef'ilün/ müstef'ilün	Recez
70	Ġazel	Mef'ülü/ mefā'īlü/ mefā'īlü/ fe'ülün	Hezec
71	Ġazel	Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün	Hezec
72	Ġazel	Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün	Hezec
73	Ġazel	Mefā'īlün/ fe'īlātün/ mefā'īlün/ fe'īlün	Müctes
74	Ġazel	Mef'ülü/ mefā'īlü/ mefā'īlü/ fe'ülün	Hezec
75	Ġazel	Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün	Hezec
76	Ġazel	Fā'īlātün/ fā'īlātün/ fā'īlātün/ fā'īlün	Remel
77	Ġazel	Mef'ülü/ mefā'īlü/ mefā'īlü/ fe'ülün	Hezec
78	Ġazel	Fe'īlātün/ fe'īlātün/ fe'īlātün / fe'īlün	Remel
79	Ġazel	Mef'ülü/ mefā'īlü/ mefā'īlü/ fe'ülün	Hezec
80	Ġazel	Mef'ülü/ mefā'īlü/ mefā'īlü/ fe'ülün	Hezec
81	Ġazel	Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün	Hezec
82	Ġazel	Fā'īlātün/ fā'īlātün/ fā'īlātün/ fā'īlün	Remel
83	Ġazel	Müstef'ilün/ müstef'ilün/ müstef'ilün/ müstef'ilün	Recez
84	Ġazel	Mef'ülü/ fā'īlätü/ mefā'īlü/ fā'īlün	Muzāri'
85	Ġazel	Fā'īlātün/ fā'īlātün/ fā'īlātün/ fā'īlün	Remel
86	Ġazel	Fā'īlātün/ fā'īlātün/ fā'īlātün/ fā'īlün	Remel
87	Ġazel	Mef'ülü/ fā'īlätü/ mefā'īlü/ fā'īlün	Muzāri'
88	Ġazel	Mef'ülü/ mefā'īlü/ mefā'īlü/ fe'ülün	Hezec
89	Ġazel	Fā'īlātün/ fā'īlātün/ fā'īlātün/ fā'īlün	Remel

91	Ġazel	Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün	Hezec
92	Ġazel	Fe'ilātün/ fe'ilātün/ fe'ilātün / fe'ilün	Remel
93	Ġazel	Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün	Hezec
94	Ġazel	Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün	Remel
95	Ġazel	Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün	Hezec
96	Ġazel	Mefā'īlün/ fe'ilātün/ mefā'īlün/ fe'ilātün	Müctes
97	Ġazel	Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün	Hezec
98	Ġazel	Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün	Hezec
99	Ġazel	Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün	Remel
100	Ġazel	Fe'ilātün/ fe'ilātün/ fe'ilātün / fe'ilün	Remel
101	Ġazel	Mefā'īlün/ fe'ilātün/ mefā'īlün/ fe'ilātün	Müctes
102	Ġazel	Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün	Hezec
103	Ġazel	Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün	Hezec
104	Ġazel	Fe'ilātün/ fe'ilātün/ fe'ilātün / fe'ilün	Remel
105	Ġazel	Fe'ilātün/ fe'ilātün/ fe'ilātün / fe'ilün	Remel
106	Ġazel	Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün	Hezec
107	Ġazel	Müstef'ilün/ müstef'ilün/ müstef'ilün/ müstef'ilün	Recez
108	Ġazel	Mef'ülü/ fā'ilätü/ mefā'īlü/ fā'ilün	Muzāri'
109	Ġazel	Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün	Remel
110	Ġazel	Mef'ülü/ mefā'īlü/ mefā'īlü/ fe'ülün	Hezec
111	Ġazel	Müstef'ilün/ fe'ülün/ müstef'ilün/ fe'ülün	Münserih
112	Ġazel	Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün	Remel
113	Ġazel	Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün	Hezec
114	Ġazel	Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün	Hezec

115	Ġazel	Fā'īlātūn/ fā'īlātūn/ fā'īlātūn/ fā'īlūn	Remel
116	Ġazel	Fā'īlātūn/ fā'īlātūn/ fā'īlātūn/ fā'īlūn	Remel
117	Ġazel	Fā'īlātūn/ fā'īlātūn/ fā'īlātūn/ fā'īlūn	Remel
118	Ġazel	Mef'ūlü/ mefā'īlü/ mefā'īlü/ fe'ūlūn	Hezec
119	Ġazel	Fā'īlātūn/ fā'īlātūn/ fā'īlātūn/ fā'īlūn	Remel
120	Ġazel	Mef'ūlü/ mefā'īlūn/ fe'ūlūn	Hezec
121	Ġazel	Mef'ūlü/ mefā'īlü/ mefā'īlü/ fe'ūlūn	Hezec
122	Ġazel	Mef'ūlü/ fā'īlātü/ mefā'īlü/ fā'īlūn	Muzāri'
123	Ġazel	Müstef'īlūn/ fe'ūlūn/ müstef'īlūn/ fe'ūlūn	Münserih
124	Ġazel	Fā'īlātūn/ fā'īlātūn/ fā'īlātūn/ fā'īlūn	Remel
125	Ġazel	Mef'ūlü/ fā'īlātü/ mefā'īlü/ fā'īlūn	Muzāri'
126	Ġazel	Fā'īlātūn/ fā'īlātūn/ fā'īlātūn/ fā'īlūn	Remel
127	Ġazel	Fā'īlātūn/ fā'īlātūn/ fā'īlātūn/ fā'īlūn	Remel
128	Ġazel	Fā'īlātūn/ fā'īlātūn/ fā'īlātūn/ fā'īlūn	Remel
129	Ġazel	Fe'īlātūn/ fe'īlātūn/ fe'īlātūn / fe'īlūn	Remel
130	Ġazel	Mefā'īlūn/ mefā'īlūn/ mefā'īlūn/ mefā'īlūn	Hezec
131	Ġazel	Mef'ūlü/ mefā'īlü/ mefā'īlü/ fe'ūlūn	Hezec
132	Ġazel	Mefā'īlūn/ mefā'īlūn/ mefā'īlūn/ mefā'īlūn	Hezec
133	Ġazel	Fā'īlātūn/ fā'īlātūn/ fā'īlātūn/ fā'īlūn	Remel
134	Ġazel	Fā'īlātūn/ fā'īlātūn/ fā'īlātūn/ fā'īlūn	Remel
135	Ġazel	Mef'ūlü/ fā'īlātü/ mefā'īlü/ fā'īlūn	Muzāri'
136	Ġazel	Mefā'īlūn/ mefā'īlūn/ mefā'īlūn/ mefā'īlūn	Hezec
137	Ġazel	Fe'īlātūn/ fe'īlātūn/ fe'īlātūn / fe'īlūn	Remel
138	Ġazel	Mef'ūlü/ mefā'īlü/ mefā'īlü/ fe'ūlūn	Hezec

139	Ġazel	Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün	Hezec
140	Ġazel	Mef'ülü/ fā'ilätü/ mefā'īlü/ fā'ilün	Muzāri'
141	Ġazel	Fā'ilätün/ fā'ilätün/ fā'ilätün/ fā'ilün	Remel
142	Ġazel	Fe'ilätün/ fe'ilätün/ fe'ilätün / fe'ilün	Remel
143	Ġazel	Mef'ülü/ mefā'īlü/ mefā'īlü/ fe'ülün	Hezec
144	Ġazel	Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün	Hezec
145	Ġazel	Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün	Hezec
146	Ġazel	Mefā'ilün/ fe'ilätün/ mefā'ilün/ fe'ilün	Müctes
147	Ġazel	Fā'ilätün/ fā'ilätün/ fā'ilätün/ fā'ilün	Remel
148	Ġazel	Fā'ilätün/ fā'ilätün/ fā'ilätün/ fā'ilün	Remel
149	Ġazel	Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün	Hezec

Aşağıdaki tabloda görüleceği üzere, çalıştığımız sayfalarda yer alan şiirlerde 11 farklı aruz kalıbı kullanılmıştır. En sık kullanılan vezinlerin başında 45 kez kullanımla *Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün* kalıbı gelmekle beraber, onu 37 kez kullanımla *Mefā'ilün/ mefā'ilün/ mefā'ilün/ mefā'ilün* kalıbı izler. 20 kez kullanımla *Mef'ülü/ mefā'ilü/ mefā'ilü/ fe'ülün* kalıbı ise üçüncü sırada yer almaktadır.

Tablo IV- Mecmuada Yer Alan Şiirlerin Vezinleri ve Vezinlerin Kullanılma Sayısı

KULLANILAN VEZİN	VEZİN KULLANILMA SAYISI
HEZEC	
Mefā'ilün/ mefā'ilün/ mefā'ilün/ mefā'ilün	37
Mef'ülü/ mefā'ilün/ fe'ülün	2
Mefā'ilün/ mefā'ilün/ fe'ülün	1
Mef'ülü/ mefā'ilü/ mefā'ilü/ fe'ülün	20
RECEZ	
Müstef'ilün/ müstef'ilün/ müstef'ilün/ müstef'ilün	3
REMEL	
Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün	45
Fe'ilātün/ fe'ilātün/ fe'ilātün/ fe'ilün	17
MUZĀRİ'	
Mef'ülü fā'ilätü mefā'ilü fā'ilün	16
MÜCTEŞ	
Mefā'ilün/ fe'ilātün/ mefā'ilün/ fe'ilün	3
Mefā'ilün/ fe'ilātün/ mefā'ilün/ fe'ilātün	2
MÜNŞERİH	
Müstef'ilün/ fe'ülün/ müstef'ilün/ fe'ülün	3

Tablodan da anlaşılacağı üzere çalıştığımız sayfalarda yer alan gazelerde Klasik Türk Edebiyatı'nın en sık kullanılan Remel bahrinin *Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün* kalıbı ile Hezec bahrinin *Mefā'ilün/ mefā'ilün/ mefā'ilün/ mefā'ilün* kalıbı, en çok kullanılan kalıplar olmuştur.

2.1.3. Mecmua Metninin Divanla Karşılaştırılması

Üzerinde çalıştığımız Nuruosmaniye Kütüphanesi 4957 Numaralı mecmua, Hasan Kavruk tarafından hazırlanan *Şeyhülislâm Yahyâ Divânı* ile karşılaştırılmış; mecmua ve divan arasındaki farklılıklar dipnotlarda nüsha farkı olarak gösterilmiştir. Divan ve mecmua arasında müstensihden kaynaklandığını düşündüğümüz harf, kelime, tamlama, sıralama, mısra, beyit farklılıkları gibi pek çok farklılık bulunmakla birlikte, çalışmamızın bu bölümünde mecmuanın 93^a-110^b varakları arasındaki bu farklılıklar metinden alınan örneklerle sıralanmıştır.

2.1.3.1. Harf Farklılıkları

Mecmua metni divanla karşılaştırılırken harf farklılıkları, harf fazlalıkları, harf eksiklikleri sıkça karşımıza çıkmaktadır. Bunun müstensihden kaynaklandığı görüşüdeyiz.⁴⁴ Mecmuada incelediğimiz 93^a-110^b varakları arasındaki harf farklılıkları, harf fazlalıkları ve harf eksikliklerinin fazlalığı nedeniyle tezimizin bu kısmında ilk 20 gazeldeki farklılıklar ele alınmıştır:

Rûhı vardı harekât u sekenâtında anuñ

Zâhirâ gerçi ki bir şüret-i bî-cân idi Qays (G. 2/4)

“Rûhı” kelimesi divanda “Rûh” şeklindedir.

Pâ-bürehne harekât itese ‘aceb mi Yahyâ

Dâimâ çün harem-i ‘ışkda püyân idi Qays (G. 2/5)

“ışkda” kelimesi divanda “aşka” şeklindedir.

Zülfi *ucında* eyler idim âh u nâleyi

Ol dâhı bir benüm gibi âşüfte-ğâl imiş (G. 5/2)

“ucında” kelimesi divanda “ucundan” şeklindedir.

⁴⁴ Farklılıklar incelenirken verilen beyitlerin yanına divandaki sıralanış değil, mecmuada incelediğimiz 93^a-110^b sayfaları arasındaki gazel ve beyit numaraları verilmiştir. Divanla mecmua arasındaki tüm farklılıklar dipnotlarda varyant olarak gösterilmiştir.

Miřāl-i devr-i hātem oldı meclis

Zümürriid cāmı sākīnūñ aña faşş (G. 6/2)

“Zümürriid” kelimesi” mecmuada “Zümriid” şeklindedir. Vezne uyması için divandaki şekli tercih edilmiştir.

‘Aşıka Bağdād *ırağ* olmaz vücudun fülkünü

Cüy-ı eşküñ küy-ı yāre irgürür mānend-i şaţ (G. 8/2)

“ırağ” kelimesi divanda “ırağ” şeklindedir.

Bed-nihād ehl-i dil-i *āzāra* lāzım mı sebep

Bülbül-i şeydāya zaħm urmağda var mı hāre hāzz (G. 9/4)

“āzāra” kelimesi mecmuada “āzāde” şeklindedir. Anlam bütünlüğü bakımından divandaki kelime tercih edilmiştir.

Bağrınuñ yārin eritdi şubħa dek *ağıtdı* dem’

Yār öñünde çok tenezzül eyledi dün gice şem’ (G. 10/1)

“ağıtdı” kelimesi mecmuada “ağdı” şeklindedir. Vezne uyması bakımında divandaki şekli tercih edilmiştir.

Na’l-kes *dir* yār nice diñlemez ādem sözün

Kāşki olsa vücudum başdan ayağa sem’ (G. 10/3)

“dir” kelimesi mecmuada “vir” şeklindedir. Anlam bütünlüğü bakımından divandaki kelime tercih edilmiştir.

Cāna sulţān-ı maħabbet eyledi Yaħyā hücüm

Ķal’a-i ārām u hışn-ı şabrı itdi Ķal’a Ķam’ (G. 10/5)

“Cāna” kelimesi divanda “Ķāne” şeklindedir.

Halka halka zülfi dām u iki *hāli* iki zāğ

Mürg-i dil şayd itmege ben gösterüp kırmış duzāğ (G. 11/1)

“hāli” kelimesi mecmuada “hāl” şeklindedir. Vezne uygunluğu bakımından divandaki şekli tercih edilmiştir.

Lāleyi hayli perişān-hāl gördüm bāğda

Eylemiş sevdā-yı hālūñ anı muhtelü’d-dimāğ (G. 11/5)

“Lāleyi” kelimesi mecmuada “Lāle” şeklindedir. Vezne uygunluğu bakımından divandaki şekli tercih edilmiştir.

Gūşvār itmezse dürr-i nazmuñı Yaḥyā o şāh

Ḳadr u kıymet bulmaya dünyāda mānend-i *ḥazef* (G. 12/4)

“Gūşvār” kelimesi mecmuada “Gūşkvār”; “ḥazef” kelimesi ise mecmuada “ḳazef” şeklindedir. Her iki kelimenin de anlam bütünlüğü bakımından divandaki şekli tercih edilmiştir.

Güy-ı gerdüne *urulmadan* daḥı çevgān-ı ‘ışḳ

Dil ḥam-ı gīsūñ ile olmuşdı ser-gerdān-ı ‘ışḳ (G. 16/1)

“urulmadan” kelimesi mecmuada “urulmadın” şeklindedir. Anlam bütünlüğü bakımından divandaki şekli tercih edilmiştir.

Hāk-i Mecnūndur *döner* saḥrāda şanmañ gird-bād

İstemez bī-çāre hālī ḳalduğın meydān-ı ‘ışḳ (G. 16/4)

“döner” kelimesi divanda “dönen” şeklindedir.

Rüstem-i ‘ışḳuñ zebūnı olmaduḳ bir ferd yoḳ

Hāşılı anuñla gönlümce *tutuşmuş* merd yoḳ (G. 19/1)

“tutuşmuş” kelimesi divanda “tutulmuş” şeklindedir.

Cūybār-ı ‘ışḳdan feyz alımazsun şūfiyā

Sende nīlüfer gibi madām rüy-ı zerd yoḳ (G. 19/3)

“ ‘ışkdan” kelimesi mecmuada “‘ışkdık” şeklindedir. Anlam bütünlüğü bakımından divandaki şekli tercih edilmiştir.

Germ ü *serdün* çekmeyenler ‘ālemün ādem midür

Vā‘izā hiç sende eşk-i germ ü āh-ı serd yok (G. 19/4)

“serdün” kelimesi mecmuada “serd̄n” şeklindedir.

Göz yaşın **Yahyā** *dükendi* şabra tākāt kalmadı

Serv-i nāzum çık şalın küyuñda gil yok gerd yok (G. 19/5)

“Göz yaşın” kelimesi mecmuada “Göz yaşı”; “dükendi” kelimesi ise divanda “düketdi” şeklindedir.

Gönüllerden şafā cāmıyla ğam dūr olduğın görsek

Harābātuñ yine bir daħı ma‘mūr olduğın görsek (G. 20/1)

“Gönüllerden” kelimesi mecmuada “Gönüllerde” şeklindedir. Kelimede harf eksikliğinden kaynaklanan bir farklılık bulunmaktadır.

Verilen örneklerden de görüleceği üzere, mecmua ve divan arasında sayıca çok harf farklılığı, harf fazlalığı ve harf eksikliği bulunmaktadır. Mecmua ve divan arasındaki harf farklılıklarının bu kadar fazla olmasının müstensihinin dikkatsizliğinden kaynaklandığı görüşündeyiz. Bu farklılıklarda; aruz kalıbına uyması, beytin anlamlandırılması ve gerekli yerlerde kafiyeyi tamamlaması bakımından divan metnine başvurulmuş, metin üzerinde yapılan tüm işlemler ise dipnotlarda gösterilmiştir. Bu kısımda incelemeye çalıştığımız 20 gazeldeki 19 harf farklılığı göz önünde bulundurularak incelediğimiz toplam 149 gazelde bulunan harf farklılıklarının çokluğu anlaşılabilir.

2.1.3.2. Kelime Farklılıkları

Mecmua metninin divanla karşılaştırılması sırasında en çok karşımıza çıkan durum kelime farklılıklarıdır. Mecmuada divandan farklı yazılmış bu kelimeler, bazen divandaki kelimeyle aynı anlama sahip olmakla beraber genellikle beytin anlam bütünlüğüne, aruz kalıbına, redif ve kâfiyeye uymamaktadır. Bu nedenle,

anlam bütünlüğünü bozmayan, aruz kalıbına, redif ve kâfiyeye uyan mecmuadaki kelimeler değiştirilmemiş; anlam bütünlüğünü bozan, aruz kalıbına, redif ve kâfiyeye uymayan kelimeler için divandaki kelimeler tercih edilmiştir.

İnceleme yaptığımız 93^a-110^b varakları arasındaki kelime farklılıklarının tamamı dipnotlarda gösterilmiş olmakla beraber, tezimizin bu kısmında mecmuadaki ilk 20 gazelde bulunan kelime farklılıkları gösterilmiştir:

Çekilür kâfile-i ‘ömr diyâr-ı ‘ademe

Nâle-i cân u *dil* ol kâfileye bang-ı ceres (G. 1/3)

Mecmua metninde “dal” olarak geçen kelime, divanda “dil” şeklindedir. Günümüz Türkçesine uygunluğu sebebiyle divandaki kelime tercih edilmiştir.

‘Işk-ı Leylâ ile bir âteş-i sūzân idi Kays

Bilmeyüp dirdi görenler neye ‘üryân *idi* Kays (G. 2/1)

Mecmuada “idi” olan kelime, divan metninde “iki” şeklindedir.

Yaḥyâ haberin meygede-i ‘ışkda aldum

Her yerde bulunmaz didiler bâde-i *bî-‘ışk* (G. 3/5)

Mecmuada “bî-‘ışk” şeklinde olan kelime, divan metninde “bî-ğışş” şeklindedir.

Boyunca serv-i nâzum zülf-i müşkinin dırâz itmiş

Meger pā-būsına ‘uşşak olan dilleri *nişār* itmiş (G. 4/1)

Mecmuadaki “uşşak” kelimesi, divanda “müştāk”, “nişār” ise “niyâz” şeklindedir.

Cefâlar cevrler kim eylemişdi Kaysa Leylâsı

Benüm yâr-ı *sitemkârum* işitse *diye* âz itmiş (G. 4/3)

Mecmuadaki “sitemkārūm” kelimesi, divanda “cefākārūm” şeklindedir. “diye” kelimesi ise divanda “dirdi” şeklindedir.

Teeşşür gördüm ey **Yaḥyā** gice şem‘-i şeb-ārāda

Yanarken var ise pervāne āh cānıñ zār itmiş (G. 4/4)

Mecmuada “āh cānıñ zār” olan kelime grubu, divanda “āh-ı cān-güdāz” tamlaması şeklindedir.

Göstermedi ruḥun bize ol ḡonce bir zamān

Şoñra açıldı vechini bildik ki *al imiş* (G. 5/3)

Divanda “al imiş” şeklindeki kelime, mecmuada “anmış” şeklindedir. Anlam bütünlüğü bakımından divandaki kelime tercih edilmiştir.

Hemān ‘ālemde bī-nām ü nişān ol

Budur ‘ālemde **Yaḥyā** saña maḥlaş (G. 6/5)

Mecmuadaki “ālemde” kelimesi, divanda “dünyada” şeklindedir.

Ḡonceyi vaş eylese Yaḥyā dehānuñdur murād

Sünbül-i hoş-büyı medḡ eylese büyüñdur ḡaraż (G. 7/4)

Mecmuada “büyuñdur” şeklindeki kelime, divanda “müyuñdur” şeklindedir.

Rüy-ı dilber al kāḡıd ‘anberīn mü anda ḡaḡ

Sāyesi müjgānınuñ i‘rāb beñlerdür nuḡaḡ (G. 8/1)

Mecmuadaki “kāḡıd” kelimesi, divanda “kāḡaz” şeklindedir.

‘Iyşdan bī-behreyüz zevḡ u şafādan bī-naşīb

Çünkü geldük ‘āleme itsek ne *biz* bir pāre ḡazz (G. 9/3)

Mecmuadaki “biz” kelimesi, divanda “var” şeklindedir.

Bağrınıñ yağın eritdi şubha dek ağıtdı dem^ç

Yār öñünde çok tenezzül eyledi dün gice şem^ç (G. 10/1)

Divandaki “yağın” kelimesi, mecmuada “yārin” şeklindedir. Anlam bütünlüğünü sağlaması bakımından divandaki kelime tercih edilmiştir.

Eşq-i dīde cūy güller dāğ gülbinler elif

‘Āşık olmuşdur benüm gibi meger *kim serve* bāğ (G.11/2)

Mecmuadaki “kim serve” kelimeleri, divanda “bir sebze” şeklindedir.

Lāleyi hayli perīşān-ḥāl gördüm bāğda

Eylemiş sevdā-yı ḥālūñ anı muhtelü’ d-dimāğ (G. 11/4)

Mecmuadaki “ḥālūñ” kelimesi, divanda “zūlfūñ” şeklindedir.

‘Ārız-ı zībāña virmiş ḥaṭṭ-ı *miskīnūñ* şeref

‘Āşık-ı miskīniñññ ārāmı oldı ber-ṭaraf (G. 12/1)

Mecmuadaki “miskīnūñ” kelimesi, divanda “müşğīnün” şeklindedir.

Sen qarīn-i şem^ç-i meclis ben ḥabībünden ırak

Bir midür pervāne-sūz-ı vaşlla sūz-ı firāk (G. 13/1)

Divandaki “şem^ç” kelimesi, mecmuada “bezm” şeklindedir. Anlam bütünlüğünü sağlaması bakımından divandaki kelime tercih edilmiştir.

Biñ cāna virmese n’ola bir būsesini yār

Az olcağ metā^ç olur anuñ bahāsı çok (G. 14/3)

Divandaki “virmese” kelimesi, mecmuada “virse” şeklindedir. Anlam bütünlüğünü sağlaması ve aruz kalıbına uyması bakımından divandaki kelime tercih edilmiştir.

Bir gün esrār-ı maḥabbet ide **Yahyā** te'sīr

Gün gibi 'ālemi göstermez ola ḥayret-i 'ışk (G. 15/4)

Divandaki "Gün gibi" kelimesi, mecmuada "Gözüne" şeklindedir. Anlam bütünlüğünü sağlaması ve aruz kalıbına uyması bakımından divandaki kelime tercih edilmiştir.

Dilde deryā-yı maḥabbet mevc-ḥīz olup yine

Oldı peydā kaṭre-i nā-çīzde 'ummān-ı 'ışk (G. 16/2)

Divandaki "nā-çīzde" kelimesi, mecmuada "nā-çīzdür" şeklindedir. Anlam bütünlüğünü sağlaması bakımından divandaki kelime tercih edilmiştir.

Dilde ol ṭāḳat mı var **Yahyā** musahḥar olmaya

Hükmini icrāya āğāz idicek sultān-ı 'ışk (G. 16/5)

"Hükmini" kelimesi, mecmuada "Hkmeti" şeklindedir. Anlam bütünlüğünü sağlaması bakımından divandaki kelime tercih edilmiştir.

Penāh olursa n'ola mihr ü māha sāye-i 'ışk

Bülend mertebedür mihrüñ ile sāye-i 'ışk (G. 17/1)

Mecmuadaki "sāye-i 'ışk" tamlaması, divanda "pāye-i 'aşk" şeklindedir.

Hezār şīri bu deştüñ zebün-ı pençesidür

Ne şīr virdi 'aceb tıfl-ı cāna dāye-i 'ışk (G. 17/2)

Divandaki "dāye-i 'ışk" tamlaması, mecmuada "vāye-i 'ışk" şeklindedir. Anlam bütünlüğünü sağlaması bakımından divandaki kelime tercih edilmiştir.

Egerçi mihrüñ ile ṭoldı zerre zerre vücūd

Henüz alınmadı ey şāh-ı ḥüsn vāye-i 'ışk (G. 17/4)

Divandaki “vāye-i ‘ışk” tamlaması, mecmuada “dāye-i ‘ışk” şeklindedir. Anlam bütünlüğünü sağlaması bakımından divandaki kelime tercih edilmiştir.

Özüñ ey dil yukardan *ıtutma* çün bir māh-pāreñ yok

ıtutalum *çarh-i* aıtlas kendü olmuştun sitāreñ yok (G. 18/1)

Mecmuadaki “ıtutma” kelimesi, divanda “şanma”; “çarh-i” kelimesi ise “cām-ı” şeklindedir.

Seni ‘ārifler ilzām itmesün ey sākī-i kahve

ıo baıtı-ı cām u fincānı bilürsin hüd *idāreñ* yok (G. 18/2)

“idāreñ” kelimesi mecmuada “āvāreñ” şeklindedir. Anlam bütünlüğünü sağlaması bakımından divandaki kelime tercih edilmiştir.

Hele emvāc-ı deryāyı ğam-ı dünyāyı *görmezsın*

Senüñ dervīş eginüñde egerçi şof u hāreñ yok (G. 18/3)

Mecmuadaki “görmezsın” kelimesi divanda “bilmezsın” şeklindedir.

ıays çekmiş derd-i ‘ışkı aña *ben* irişmedüm

Kime *ıkrār* ideyin hāl-i dili hem-derd yok (G. 19/2)

Mecmuadaki “ben” kelimesi divanda “da”; “ıkrār” kelimesi ise “ıtakrār” şeklindedir.

Göz yaşın **Yahyā** dükendi *şabra* ıtakat kalmadı

Serv-i nāzum çık şalın küyuñda gil yok gerd yok (G. 19/5)

Mecmuadaki “şabra” kelimesi divanda “āha” şeklindedir.

Dizilse yanına tāze civānlar tāze ‘āşıklar

Yine pīr-i muğānuñ şād u mesrūr olduğın görsek (G. 20/4)

Divandaki “Dizilse” kelimesi, mecmuada “Dirlerse” şeklindedir. Anlam bütünlüğünü sağlaması bakımından divandaki kelime tercih edilmiştir.

İncelediğimiz sayfalar arasındaki gazellerde sayıca fazla olan bu kelime farklılıklarının temel nedeninin müstensih'in dikkatsizliğinden kaynaklandığını düşünmekle beraber, mecmuanın divandan bu kadar kelime farkına sahip olmasının sebebini tam çözememiş bulunmaktayız. Mecmuadaki birkaç istisna hariç hemen her gazelde kelime farklılığının olduğunu görmekteyiz.

2.1.3.3. Kelime Fazlalık ve Eksiklikleri

İncelemesini yaptığımız Nuruosmaniye Kütüphanesi 4957 numaralı mecmuanın 93^a-110^b varakları arasında bulunan 149 gazelde, bazı kelimelerin mecmuada yer almadığı, bazı kelimelerin ise divanla karşılaştırıldığında fazla olduğu gözlemlenmiştir. Belirlenen tüm fazlalık ve eksiklikler çalışmamamızın bu kısmında örneklerle gösterilmiştir:

Akıdur cüy-ı sirişkini raķīb-i nā-kes

Kūyuña ugramasun dirseñ *eger* başını kes (G. 1/1)

Bu beyitteki “eger” kelimesi divanda bulunup mecmuada bulunmamaktadır. Vezne uygunluğu bakımından kelime beyte dâhil edilmiştir.

Pā-bürehne harekāt itese ‘aceb mi **Yaḥyā**

Dāimā çün *ḥarem-i* ‘ışķda pūyān idi **Ḳays** (G. 2/5)

“ḥarem-i” kelimesi mecmuada bulunmayıp; vezne uygunluğu bakımından beyte dâhil edilmiştir.

Teeşşür gördüm ey **Yaḥyā** gice şem‘-i şeb-ārāda

Yanarken var ise pervāne *ki* āh cāniñ zār itmiş (G. 4/4)

“ki” bağlacı mecmuada bulunmayıp; vezne uygunluğu bakımından beyte dâhil edilmiştir.

Ka‘betü’l- ‘uşşāk kūyına irişdürse Hūdā
Döne döne eylesem ol şāha arz-ı iştiyāk (G. 13/2)

“şāha” kelimesi mecmuada bulunmayıp; vezne uygunluğu bakımından beyte dâhil edilmiştir.

Biñ cāna virmese n’ola bir būsesini yār
Az olıcağ metā‘ olur *anuñ* bahāsı çok (G. 14/3)

“anuñ” kelimesi mecmuada bulunmayıp; vezne uygunluğu bakımından beyte dâhil edilmiştir.

Bilmeyen zülf-i siyāh-ı yārda şad-hezār çīn
El çek dolaşmadañ aña **Yaḥyā** ḥaḥāsı çok (G. 14/5)

“çīn” kelimesi mecmuada bulunmayıp; vezne uygunluğu bakımından beyte dâhil edilmiştir. Divanda bulunan “var” kelimesi mecmuaya dâhil edilmemiştir. “Bilmeyen” kelimesi ise divanda bulunmamaktadır.

Dilde ol ḫākat mı *var* **Yaḥyā** musaḥḥar olmaya
Hükümüni icrāya āğāz idicek sultān-ı ‘ışk (G. 16/5)

“var” kelimesi mecmuada bulunmayıp; vezne uygunluğu bakımından beyte dâhil edilmiştir.

Zühhāda diñ *ki* niçeye dek ḫod-furūşluk
Pīr-i muğāna ḫizmet idüñ mey-furūş oluñ (G. 22/4)

“ki” bağlacı divanda bulunmamaktadır.

Yaḥyā gibi *şikār* olur niçe bī-çāre dil-figār
Ruḫşat virince ğamze vü müjgāna gözlerüñ (G. 28/5)

“şikār” kelimesi divanda bulunmamaktadır.

Gül-ruĥlarıñ maĥabbeti dūşdi derūnıma

Her dem bahār olursa *n'ola* bāĝ u rāĝ-ı dil (G. 37/2)

“n'ola” kelimesi mecmuada bulunmayıp; vezne uygunluĝu bakımından beyte dâhil edilmiştir.

Ne ‘aceb rüşen olur şaĥn-ı serāy-ı ‘ışret

Her *ne* yanına nazār eyler iseñ şāfī-cām (G. 40/3)

“ne” kelimesi mecmuada bulunmayıp; vezne uygunluĝu bakımından beyte dâhil edilmiştir.

Budur du‘āsı saña şubĥ u şām **Yaĥyānuñ**

Seni şafāda *vü* bed-ĥ āhuñı cefāda görem (G. 45/5)

“vü” bağlacı mecmuada bulunmayıp; vezne uygunluĝu bakımından beyte dâhil edilmiştir.

Ĥumlar içre bādenüñ mestāne cüşin *seyr* idüp

Didüm iy pīr-i muĝān yok mı bize ol bādeden (G. 47/3)

“seyr” kelimesi mecmuada bulunmayıp; vezne uygunluĝu bakımından beyte dâhil edilmiştir.

Mūrı gör gendümle ‘ıyş *eyler* şikāyet eylemez

Ārzü-yı şehd ü şekkerdür zübābı iñleden (G. 53/3)

“eyler” kelimesi mecmuada bulunmayıp; vezne uygunluĝu ve anlam bütünlüğü bakımından beyte dâhil edilmiştir.

Yārden seng-i belā gelse niçün āh dirin

Başımı yarsa da *yār* yāricuñ Allāh dirin (G. 60/1)

“yār” kelimesi mecmuada bulunmayıp; anlam bütünlüğü bakımından beyte dâhil edilmiştir.

Belā vādilerinde seyl-i eşküm çağlayup aqsun

Başın ol taşdan taşā dögen enhār *diñlensün* (G. 61/6)

“diñlensün” kelimesi mecmuada bulunmayıp; vezne uygunluğu ve anlam bütünlüğü bakımından beyte dâhil edilmiştir.

Şehā pür-dāğ sīnem tāze tāze zaḥm-ı tīğūñla

Baňa yegdür cihānuñ gülşeninden lālezārundan (G. 66/3)

Beyitteki “tāze tāze” ikilemesi, mecmuada “tāze” şeklinde olduğundan; “tāze” kelimesi vezne uygunluğu ve anlam bütünlüğü bakımından beyte dâhil edilmiştir.

Ülfet it faqr ile teşhīr it gedāluḡ ‘ālemin

Şöyle hoş-ḥāl ol ki şāh-ı kāmurān reşk *eylesün* (G. 68/3)

“eylesün” kelimesi mecmuada bulunmayıp; vezne uygunluğu ve anlam bütünlüğü bakımından beyte dâhil edilmiştir.

Olma ey rūḥ-ı revān ḥalvetde vü keşretde dūr

Tā görüp ins ü şafāmuz ins ü cān reşk *eylesün* (G. 68/4)

“eylesün” kelimesi mecmuada bulunmayıp; vezne uygunluğu ve anlam bütünlüğü bakımından beyte dâhil edilmiştir.

Her gül mey-i āl-ile pür peymānedür **Yahyā** bugün

Gül devri kendin itmesün mey-ḥvāre göñlüm *neylesün* (G. 69/5)

“neylesün” kelimesi mecmuada bulunmayıp; vezne uygunluğu ve anlam bütünlüğü bakımından beyte dâhil edilmiştir.

Şabā ḥāk-i rehi kim tūtīyā-yı dīde-i cāndur

Biraz çekse alıgör yārān umarlar armağān senden (G. 71/3)

“çekse” kelimesi divanda bulunmamaktadır.

Dil-i şeydā ider āmāde her *bir* tārına bir cānı

Ḥalāş olsun diyü gīsū-yı yārı şāne kaydından (G. 72/3)

“bir” kelimesi divanda bulunmamaktadır.

Hem āh iderin kaçduğına tenden o māhuñ

Hem ḥavf iderin *kim* anı **Yahyā** tuta ol āh (G. 77/5)

“kim” kelimesi mecmuada bulunmayıp; vezne uygunluğu ve anlam bütünlüğu bakımından beyte dāhil edilmiştir.

Şağın pervāne bāl u per açup şem’e yağın olma

Yanar dūşuñdaki ol şāl-i kibrītī emīn olma (G. 81/1)

“şāl” kelimesi mecmuada bulunmayıp; vezne uygunluğu ve anlam bütünlüğu bakımından beyte dāhil edilmiştir

Dostum yoluñda ölmek ihtiyār itdüm diyen

Cām-ı ışkuñ nūş idüp bī-ihtiyār olsun *hele* (G. 82/4)

“hele” kelimesi mecmuada bulunmayıp; vezne uygunluğu ve anlam bütünlüğu bakımından beyte dāhil edilmiştir.

Beñzetmez-idi rüyıña **Yahyā** gül-i teri

Ezhār içinde cümleden *ol* eşbeh olmasa (G. 84/5)

“ol” kelimesi mecmuada bulunmayıp; vezne uygunluğu ve anlam bütünlüğu bakımından beyte dāhil edilmiştir.

Her kişi bir kebg-reftarı şikār itmekdedür

Ben de bir şayd idicek şeh-bāz buldum *kendüme* (G. 86/2)

“kendüme” kelimesi mecmuada bulunmayıp; vezne uygunluğu ve anlam bütünlüğu bakımından beyte dāhil edilmiştir.

Nerd oynaduk o ūh-ile *bir* buse kavlı idüp

Ammā didüm ū ūarū-ile cānā ki dest ola (G. 87/3)

“bir” kelimesi mecmuada bulunmayı; vezne uygunluęu ve anlam bütünlüęü bakımından beyte dāhil edilmiūtir.

ūadef gibi *baūarsa* baęrına ol dürr-i yektāyı

ūayurmaz olsa ey dil sīne-i bī-kīne ūad-pāre (G. 90/4)

“baūarsa” kelimesi mecmuada bulunmayı; vezne uygunluęu ve anlam bütünlüęü bakımından beyte dāhil edilmiūtir.

ūanlı peykānı *ki* bu sīne-i ‘üryāna çıęa

Beñzer ol ğonce-i nev-resteye dükkāna çığa (G. 92/1)

“ki” baęlacı mecmuada bulunmayı; vezne uygunluęu ve anlam bütünlüęü bakımından beyte dāhil edilmiūtir.

ūıęarma pāy-ı dilden ūayd-ı bend-i miĥnet-i ‘ıūkun

ūul olduk cān-ile ol ūāha *çün* bī-dāddan ūaçma (G. 93/3)

“çün” baęlacı mecmuada bulunmayı; vezne uygunluęu ve anlam bütünlüęü bakımından beyte dāhil edilmiūtir.

Biraz daĥı ūalır mı ser-be-müher *ol* ĥüsrevānī-ĥum

Elüñ degmez mi ey pīr-i muęān bir kerre ser-pūūa (G. 95/3)

“ol” kelimesi mecmuada bulunmayı; vezne uygunluęu ve anlam bütünlüęü bakımından beyte dāhil edilmiūtir.

Bu faūl içinde *ki* her ğüūe oldu pür ğül ü lāle

Zebān-ı ĥāl-ile dir mey ğörüñ piyāle piyāle (G. 101/1)

“ki” baęlacı mecmuada bulunmayı; vezne uygunluęu ve anlam bütünlüęü bakımından beyte dāhil edilmiūtir.

Çok oldı haqqı bizüm üstümüzde bāde-furūsuñ

Şalāh odur ideyüz *anı* luṭf-ı Hāḡka ḡavāle (G. 101/2)

“anı” kelimesi mecmuada bulunmayıp; vezne uygunluğu ve anlam bütünlüğu bakımından beyte dāhil edilmiştir.

Dili çalar daḡı bir hindī iken tiġ-ı ḡün-rīzi

Neden çāḡ böyle maḡbūl olmaḡ ol ḡün-ḡ̃ār *yanında* (G. 106/2)

“yanında” kelimesi mecmuada bulunmayıp; vezne uygunluğu ve anlam bütünlüğu bakımından beyte dāhil edilmiştir.

Yanuñdan nice olur ayırmasañ ben ‘āşık-ı zārı

Geh olur bir gedā maḡbūl olur ḡünkār *yanında* (G. 106/4)

“yanında” kelimesi mecmuada bulunmayıp; vezne uygunluğu ve anlam bütünlüğu bakımından beyte dāhil edilmiştir.

Gehī eyler tebessüm bülbüle gāhī ider ḡande

Çemende ġonce bir maḡbūb-ı şūḡ-ı şivekār *oldı* (G. 113/2)

“oldı” kelimesi mecmuada bulunmayıp; vezne uygunluğu ve anlam bütünlüğu bakımından beyte dāhil edilmiştir.

İñen üstine düşme ‘andelībā münḡarif itme

Ki şöyle nāzūk oldı naḡl-i ġül kim bergi bār *oldı* (G. 113/3)

“oldı” kelimesi mecmuada bulunmayıp; vezne uygunluğu ve anlam bütünlüğu bakımından beyte dāhil edilmiştir.

Feleklerde melekler āh u zārumdan oturmazken

O serve kār *kılmaz* yoḡsa **Yahyā** vāşıl olmaz mı (G. 114/5)

“kılmaz” kelimesi mecmuada bulunmayıp; vezne uygunluğu ve anlam bütünlüğu bakımından beyte dāhil edilmiştir.

Şāyestedür konulsa ḥalḥāl sāk-i ‘arşa

Hakḳā *ki* virdi ziyneṭ la‘l-i müzāb-ı sākī (G. 123/2)

“*ki*” bağlacı mecmuada bulunmayıp; vezne uygunluğu ve anlam bütünlüğü bakımından beyte dâhil edilmiştir.

Hele rûz-ı su‘āl olsun da görsün *yār* **Yahyāy**

Ne bir dem yüzine bakdı ne bir kez ḥāṭırın şordı (G. 132/5)

“*yār*” kelimesi mecmuada bulunmayıp; vezne uygunluğu ve anlam bütünlüğü bakımından beyte dâhil edilmiştir

Mescidde riyā-piṣeler itsün ḳo riyāy

Mey-ḥāneye gel *kim* ne riyā var ne mürāy (G. 143/1)

“*kim*” bağlacı mecmuada bulunmayıp; vezne uygunluğu ve anlam bütünlüğü bakımından beyte dâhil edilmiştir.

İnceleme sonucunda, divandaki bazı kelimelerin mecmuada olmadığını tespit etmekteyiz. Eksik kelimeler bazen metnin anlamlandırılmasını zorlaştırmakta, çoğunlukla da aruz kalıbını bozmaktadır. Eksikliği tespit edilen bu kelimeler gerekli hallerde mecmuaya eklenmiş ve mecmuada yapılan tüm değişiklikler dipnotlarda detaylı olarak belirtilmiştir. Bazı gazellerin bazı beyitlerinde de rediflerde eksiklik bulunmaktadır. Müstensihin bunu mısrayı daha rahat kullanıp kelimeleri daha açık şekilde yazmak için bilinçli yaptığını düşünmekle beraber; eksik olan redifleri de çalışmamızın bu kısmına dâhil etmiş bulunmaktayız.

Mecmuada; eksik olan kelimeler kadar olmasa da, fazla kelimeler de bulunmaktadır. Bunlar da aynı şekilde metnin anlamını bozmasa bile aruz kalıbında sıkıntı oluşturmaktadır. Gerekli hallerde fazla yazılan bu kelimeler de dipnotlarda belirtilerek metne dâhil edilmemiştir. Özellikle eksik yazılan kelimelerin sebebinin müstensihin hatasından kaynaklandığını düşünmekteyiz.

2.1.3.4. Beyit Fazlalık ve Eksiklikleri

Mecmualar, antoloji niteliği taşıyan eserler olduğu için, müstensihler zaman zaman divanlarda bulunan bazı beyitleri oluşturdukları mecmuaya almamıştır.

İncelediğimiz sayfalar arasında da bu uygulamanın olduğunu gözlemlemekteyiz. Bunun haricinde mecmuada bulunup divanda bulunmayan bir beyte rastlanmamıştır.

Mecmuanın 93^a sayfasında bulunan, incelediğimiz 4. gazel divanda 5 beyit olup; 4. beyti mecmuaya dâhil edilmemiştir. Mecmuaya dâhil edilmeyen beyit şu şekildedir:

Göñül naḳdini almış bî-tekellûf bir teveccühle
O şüh-ı bî-vefâ cân tuhfesin almakda nâz itmiş

Mecmuanın 93^b sayfasında bulunan, incelediğimiz 7. gazel divanda 5 beyit olup; 4. beyti mecmuaya dâhil edilmemiştir. Mecmuaya dâhil edilmeyen beyit şu şekildedir:

Bir yire cem^ç olmada her gūşede erbâb-ı dil
Baḫş-i evşâf-ı cemâlûñ güft ü gūyuñdur ğarâz

Mecmuanın 93^b sayfasında bulunan, incelediğimiz 8. gazel divanda 5 beyit olup; 4. beyti mecmuaya dâhil edilmemiştir. Mecmuaya dâhil edilmeyen beyit şu şekildedir:

Mâ'ıl olmaz dil zen-i dünyâyı bir ḫub añlayup
Bâde-i ğafletle medhūş olmayan itmez ğalaṭ

Mecmuanın 94^a sayfasında bulunan, incelediğimiz 12. gazel divanda 5 beyit olup; 3. beyti mecmuaya dâhil edilmemiştir. Mecmuaya dâhil edilmeyen beyit şu şekildedir:

Bulmadı bir fûls-i aḫmerce yanuñda i'tibâr
Naḳd-i ḫûn-ı eşk-i çeşmüm yoḳ yire itdüm telef

Mecmuanın 94^b sayfasında bulunan, incelediğimiz 15. gazel divanda 5 beyit olup; 4. beyti mecmuaya dâhil edilmemiştir. Mecmuaya dâhil edilmeyen beyit şu şekildedir:

‘Âşıḳuñ rûyını zerd ü işin altun eyler
Böyledür ey dîl-i miḫnet-zede ḫâşiiyyet-i ‘ışḳ

Mecmuanın 102^b sayfasında bulunan, incelediğimiz 82. gazel divanda 6 beyit olup; 4. beyti mecmuaya dâhil edilmemiştir. Mecmuaya dâhil edilmeyen beyit şu şekildedir:

Sûzuma ḫûrşid-i ‘âlem-tâbı çerḫûn döymeye
Âteş-i dağ-ı nihānum âşikâr olsun hele

2.1.3.5. Mısra Farklılıkları

Mecmuanın divanla karşılaştırılması sırasında bazı gazelerde beyitlerin ikinci mısralarında farklılık olduğu tespit edilmiştir. Bu durumda anlam bakımından hangisi daha uygunsa o tercih edilmiş ve bu farklılıklar dipnotlarda belirtilmiştir.

Mecmuada 16. sırada incelediğimiz gazelin 4. ve 5. beyitlerinin ikinci dizelerinin yerleri divandan farklıdır. Ancak mecmuadaki şekliyle beyitlerin anlamsal bütünlüğü sağlanmadığı için divandaki şekli tercih edilmiştir:

Hāk-i Mecnūndur dönen şahrāda şanmañ gird-bād
İstemez bī-çāre hālī kalduğın meydān-ı ʿışk (D. 4. beyit)

Hāk-i Mecnūndur döner şahrāda şanmañ gird-bād
Hükümüni icrāya āğāz idicek sulţān-ı ʿışk (M. 4. beyit)

Dilde ol fākat mı var **Yahyā** musahhar olmaya
Hikmeti icrāya āğāz idicek sulţān-ı ʿışk (D. 5. beyit)

Dilde ol fākat mı **Yahyā** musahhar olmaya
İstemez bī-çāre hālī kalduğın meydān-ı ʿışk (M. 5. beyit)

Mecmuada 20. sırada incelediğimiz gazelin 4. ve 5. beyitlerinin ikinci dizelerinin yerleri divandan farklıdır. Ancak mecmuadaki şekliyle beyitlerin anlamsal bütünlüğü sağlanmadığı için divandaki şekli tercih edilmiştir:

Dizilse yanına tāze civānlar tāze ʿāşıklar
Yine pīr-i muğānuñ şād u mesrūr olduğın görsek (D. 4. beyit)

Dirlerse yanına tāze civānlar tāze ʿāşıklar
Şarāb şevkıyle her kūşe pūr-şūr olduğın görsek (M. 4. beyit)

Pür olsa naʿre-i mestān ile mey-ḥāneler **Yahyā**
Şarāb şevkıyle her kūşe pūr-şūr olduğın görsek (D. 5. beyit)

Pür olsa na'ʿre-i mestān ile **Yaḥyā** yine mey-ḥāne
Yine pīr-i muḡānuñ şād u mesrūr olduḡın görsek (M. 5. beyit)

Mecmuada 26. sırada incelediğimiz gazelin 3. ve 4. beyitlerinin ikinci dizeleri divanda yer deḡiştirmiştir. Mecmuadaki şekli tercih edilmiştir:

Āḡāzı güzel eyledüñ ey bülbül-i şeydā
Hoş gelmedi ammā dil-i pür-şevke qarāruñ (D. 3. beyit)

Āḡāzı güzel eyledüñ ey bülbül-i şeydā
Ḥūn itdi dilin nāfice-i müşk-i tatāruñ (M. 3. beyit)

Ḥālūñ ideli ḡamze-i ḥūn-ḥ̣ āre teḡarrüb
Ḥūn itdi dilin nāfice-i müşk-i tatāruñ (D. 4. beyit)

Ḥālūñ ideli ḡamze-i ḥūn-ḥ̣ āre teḡarrüb
Hoş gelmedi ammā dil-i pür-şevke qarāruñ (M. 4. beyit)

Mecmuada 139. sırada incelediğimiz gazelin 4. ve 5. beyitlerinin ikinci dizelerinin yerleri divandan farklıdır. Ancak mecmuadaki şekliyle beyitlerin anlamsal bütünlüğü sağlanmadığı için divandaki şekli tercih edilmiştir:

Mey-i cān-baḡş ile sāḡardaki her mürḡ naḡşından
İşitdür sāḡiyā ḡuş-ı mezāka Mantıku't-Ṭayrı (D. 4. beyit)

Mey-i cān-baḡş ile sāḡardaki her mürḡ naḡşından
Tehī olmaz felekler cünbişi seyyāreden seyri (M. 4. beyit)

Görüp cām-ı ḡabābı bezm-i meyde añla ey **Yaḥyā**
Tehī olmaz felekler cünbişi seyyāreler seyri (D. 5. beyit)

Görüp cām-ı ḡabābı bezm-i meyde añla ey **Yaḥyā**
İrişdür sāḡiyā ḡuş-ı mezāka Mantıku't-Ṭayrı (M. 5. beyit)

2.1.3.6. Sıralama Farklılıkları

2.1.3.6.1. *Kelimelerin Sıralama Farklılıkları*

Mecmuadaki bazı kelimeler ve kelime grupları, dizelerde divandaki şeklinden farklı sıralanmıştır. Bu durumlarda aruz kalıbına dikkat edilmiş ve kalıba uyan sıralama şekli tercih edilmiştir:

Mecmuada 13. sırada incelediğimiz gazelin 3. beytinin ilk dizesinde “zūlmāni hicābı” mecmuada “hicābı zūlmātī” olarak yazılmıştır. Aruz kalıbına uyması bakımından divandaki diziliş tercih edilmiştir.

Mecmuada 14. sırada incelediğimiz gazelin 3. beytinin divanda “Az olıcağ metā^c olur anuñ bahası çok” şeklinde olan ikinci dizesindeki kelimeler mecmuada; “Olur az olıcağ metā^c bahası çok” şeklinde sıralanmıştır. Aruz kalıbına uyması bakımından divandaki diziliş tercih edilmiştir.

Mecmuada 20. Sırada incelediğimiz gazelin 5. beytinin divanda “Pür olsa na're-i mestān ile mey-ḥāneler Yaḥyā” şeklinde olan ilk dizesindeki kelimeler mecmuada “Pür olsa na're-i mestān ile Yaḥyā yine mey-ḥāne” şeklinde sıralanmıştır. Aruz kalıbına uyması bakımından divandaki diziliş tercih edilmiştir.

Mecmuada 33. Sırada incelediğimiz gazelin 2. beytinin mecmuada “Ḳanı inşāfuñ nice alsun seni dilber ele” şeklinde olan ilk dizesindeki kelimeler divanda “Ḳanı inşāfuñ seni dil-ber nice alsun ele” şeklinde sıralanmıştır.

Mecmuada 48. sırada incelediğimiz gazelin 1. beytinin mecmuada “Her cānibi bir bir boylaya hele ey serv-i çemen” şeklinde olan ilk dizesindeki kelimeler divanda “Hele her cānibi bir boylaya ey serv-i çemen” şeklinde sıralanmıştır. Aruz kalıbına uyması bakımından divandaki diziliş tercih edilmiştir.

Mecmuada 86. sırada incelediğimiz gazelin 5. beytinin mecmuada “Künc-i ğamda eglenilmez gördüm ey Yaḥyā bu şeb” şeklinde olan ilk dizesindeki kelimeler divanda “Eglenilmez künc-i ğamda gördüm ey Yaḥyā bu şeb” şeklinde sıralanmıştır.

Mecmuada 101. sırada incelediğimiz gazelin 3. beytinin ikinci dizesinde bulunan “cemāl ü celāle” kelime gurubu, divanda “celāl ü cemāle” şeklindedir.

Mecmuada 107. sırada incelediğimiz gazelin 4. beytinin mecmuada “Sākī şarāb-ı telhūni nādān iĉer dānā iĉer” şeklinde olan ilk dizesindeki kelimeler divanda “Sākī şarāb-ı telhūni dānā iĉer nā-dān iĉer” şeklinde sıralanmıştır.

Mecmuada 110. sırada incelediğimiz gazelin 1. beytinin divanda “Şaklayamadı zaĥmını dil yāre açıldı” şeklinde sıralanan ikinci dizesindeki kelimeler mecmuada “Şaklayamadı dil zaĥmını yāre açıldı” şeklinde sıralanmıştır. Aruz kalıbına uyması bakımından divandaki diziliş tercih edilmiştir.

Mecmuada 119. sırada incelediğimiz gazelin 1. beytinin divanda “Kaldı ol uşlanmadan tedbire hācet kalmadı” şeklinde sıralanan ikinci dizesindeki kelimeler mecmuada “Kaldı uşlanmaĥdan ol tedbire hācet kalmadı” şeklinde sıralanmıştır. Aruz kalıbına uyması bakımından divandaki diziliş tercih edilmiştir.

Mecmuada 119. sırada incelediğimiz gazelin 2. beytinin divanda “Nāzuñ öldürdi beni şemşire hācet kalmadı” şeklinde olan ikinci dizesindeki kelimeler mecmuada “Nāzuñ beni öldürdi şemşire hācet kalmadı” şeklinde sıralanmıştır. Aruz kalıbına uyması bakımından divandaki diziliş tercih edilmiştir.

Mecmuada 123. sırada incelediğimiz gazelin 4. beytinin mecmuada “Sen gitmeyince gitmez zāhid ĥicāb-ı sākī” şeklinde olan ikinci dizesindeki kelimeler divanda “Sen gitmeyince zāhid gitmez ĥicāb-ı sākī” şeklinde sıralanmıştır.

Mecmuada 135. sırada incelediğimiz gazelin 1. beytinin mecmuada “Sihr eyledi yār alınca ele sāĥarı” şeklinde olan ikinci dizesindeki kelimeler divanda “Sihr eyledi alınca ele yār sāĥarı” şeklinde sıralanmıştır.

Dizlerin sıralamasında karşılaştığımız bu farklılıklar genellikle aruz kalıbına uymadığı için divandaki şekli tercih edilmiş ve yapılan deĥişiklikler dipnotlarda nüsha farkı olarak gösterilmiştir.

2.1.3.6.2. Beyitlerin Sıralama Farklılıkları

Divanda bulunan gazellerin bazı beyitlerinin mecmuada eksik olduğu görölmektedir. Gazellerdeki beyitlerin bu eksiklikten kaynaklanan sıralama farklılıkları oluşmaktadır. Mesela: Mecmuada 4. sırada incelediğimiz gazelin divanda bulunan 4. beyti mecmuada bulunmadığı için, divandaki 5. beyit, mecmuada 4. beyit olarak verilmiştir. Bu durum doğal olarak oluştuğu için burada konu edilmemiştir.

İncelememizin bu kısmında yerleri divandan farklı şekilde yazılmış olan beyitler gösterilmiştir:

Mecmuada 30. sırada incelediğimiz gazelin 3. beyti divanda 4. beyit; 4. beyti ise 3. beyit olarak verilmiştir.

Mecmuada 68. sırada incelediğimiz gazelin 3. beyti divanda 4. beyit; 4. beyti ise 3. beyit olarak verilmiştir.

Mecmuada 89. sırada incelediğimiz gazelin 3. beyti divanda 4. beyit; 4. beyti ise 3. beyit olarak verilmiştir.

Mecmuada 102. sırada incelediğimiz gazelin 2. beyti divanda 3. beyit; 3. beyti ise 2. beyit olarak verilmiştir.

Mecmuada 109. sırada incelediğimiz gazelin 3. beyti divanda 4. beyit; 4. beyti ise 3. beyit olarak verilmiştir.

2.1.3.7. Gazel Farklılıkları

Mecmuanın incelediğimiz sayfaları arasında bulunan 149 gazelin tamamı divanda da yer almaktadır. Divanda olmayan gazel yoktur. Divanda toplam 450 gazel vardır.

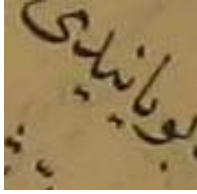
2.1.3.8. Mecmuada Karşılaşılan Bazı Problemler

Yazma eser incelemesinde birçok problemle karşılaşılabilir. Bunların en büyük sebebi dönemin şartları, müstensihin kabiliyeti ve dikkatidir.

İncelediğimiz Nuruosmaniye Kütüphanesi 4957 Numaralı Mecmua, genel olarak düzgün ve okunaklı nesih hatla yazılmıştır. İncelediğimiz 93^a-110^b arası varaklarda sütunlar cetvellenmiş, şiir araları gerekli başlıklar ve işaretlerle belli edilmiştir. Genel itibariyle yazıda bozulma-akma-karışma yoktur. Ancak metin neşri sırasında müstensihden kaynaklanan harf, nokta, kelime ve tamlama hatalarına sıkça rastlanmaktadır. Bunların sebebinin müstensihin dikkatsizliği olduğunu düşünmekteyiz. Yapılan bu yanlışlıklar zaman zaman metnin okunmasını ve anlaşılmasını güçleştirmiştir. Bu durumlarda harfi ya da kelimeyi anlamak için divana başvurulmuş, gerekli yerlerde divandaki harf, kelime ya da mısra tercih edilmiş ve bu şekilde nesre çeviri yapılmıştır. Mecmua üzerinde yapılan tüm düzenleme-değiştirme vb. işlemler ilgili sayfanın dipnot kısmında nüsha farkı olarak gösterilmiştir.

Mecmuada incelediğimiz gazellerde gördüğümüz ilk problem beyit farklılıklarıdır. Mecmuada divandaki beyit sıralamasına uyulmadığını görmekteyiz. Bunlar ilgili maddede detaylı olarak incelenmiştir. Bir diğer husus bazı beyitlerin mecmuaya alınmamasıdır. Bu durumda da yine gazelde beyitler arasında sıralama farklılıkları ortaya çıkmaktadır. Mecmuada bazı beyitlerin ikinci dizelerinin yer değiştirmiş olduğu görülmektedir. Mecmuada en sık rastlanan farklılık ise kelime farklılıklarıdır.

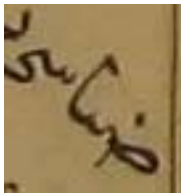
Mecmuada sıkça rastlanan bir diğer problem, bazı harflerin noktaları hususudur. Müstensih bazı yerlerde harfe nokta koymamış, bazen eksik nokta koymuş, bazen de fazla nokta koymuştur. Yazılan bazı kelimeler ise sözlüklere başvurulmasına rağmen anlamlandırılmamış; bu durumlarda divandaki kelime tercih edilerek okunamayan kelime eski harflerle dipnotta belirtilmiştir:

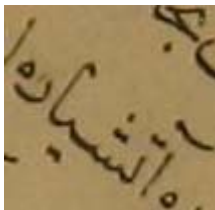
(G. 2/5 pūyān idi, “پ” harfinin noktası eksik konulmuş.)

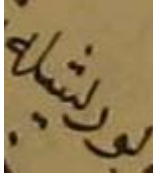
(G. 17/2 dāye, “ی” harfinin noktası eksiktir.)

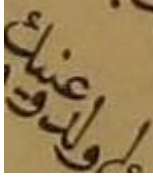
(G. 20/2 Ziyāsī, “ی” harfinin noktası eksiktir.)

(G. 33/2 Āteş-pāre, “پ” harfinin noktası eksik konulmuş.)

(G. 40/4 yürüyüşle, “ي” harfinin noktası konulmamış.)

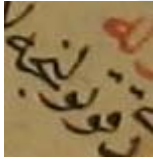

(G. 76/3 olduğın, “غ” harfi noktasız yazılmış.)

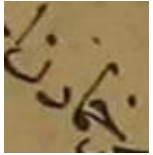
Bazı kelimelerde eksik ya da fazla harf yazıldığı da görülmektedir:

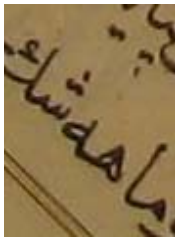
(G. 12/5 Guşvār, “ك” harfi fazla yazılmıştır.)

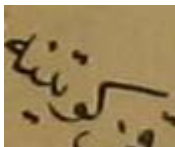
(G. 72/1 çurtulınca, “ر” harfi yazılmamıştır.)

(G. 45/4 humārdan, “ر” harfi yazılmamıştır.)

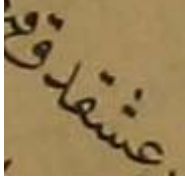

(G. 96/1 māhveşüñ, “و” harfi yazılmamıştır.)

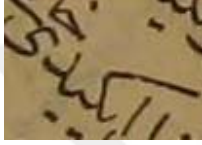

(G. 133/3 kuyına, “ت” harfi fazla yazılmıştır.)

Mecmuada incelediğimiz sayfalar arasında kelimelerin yazımı sırasında bazen farklı harf kullanılmıştır:

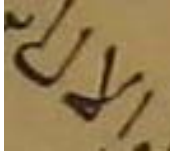

(G. 19/3 ışıqdañ, ك yerine ق harfi yazılmış.)

(G. 36/3 ikiden, ن yerine ي harfi yazılmış.)

Mecmuada bazı gazellerde kullanılan kelimeler sözlüklere başvurulmasına rağmen okunamamış ve dipnotlarda olduğu gibi yazılarak gösterilmiştir:

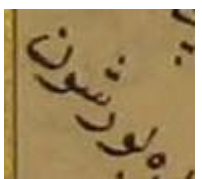
(G. 44/1 hilāl)

(G. 57/2 seng-dile)

(G. 60/3 yatan)

(G. 70/4 büzülsün)

2.1.4. Şiirlerin Bazı Muhteva Hususiyetleri

İncelediğimiz Nuruosmaniye Kütüphanesi 4957 Numaralı Mecmuanın 93^a-110^b varaklarında bulunan Şeyhülislâm Yahyâ'nın gazellerinde, divan şiirine ve Osmanlı Dönemi'nin sosyal yaşamına dair birçok hususa rastlanılmıştır. Halktan kopuk olduğu düşünülen hatta kimilerince "Saray Edebiyatı" olarak adlandırılan Eski Türk Edebiyatı Dönemi'ne ait bu gazellerin düşünülen aksine bir şeyhülislâm tarafından yazılmasına karşın fazlaca halk yaşayışı ve halk öğelerini yansıttığını görmekteyiz. İncelediğimiz sayfalar arasında bulunan şiirlerde; dönemin inançları, bayramları, eğlenceleri, deyimleri, atasözleri ve tabiat öğelerine ait birçok kelime ya da anlam bulunmaktadır. Konu başlıklarına göre ve beyitlerden örnekler vererek aktarmaya çalıştığımız öğeler şu şekildedir:

2.1.4.1. Sosyal Hayat

Bazı kaynaklarda halktan kopukluğu da düşünülerek *Saray Edebiyatı* da denilen Klâsik Türk Edebiyatı'nın, düşünülen aksine sosyal hayattan birçok motif taşıdığını görmekteyiz. Şairler sosyal hayatı çok iyi gözlemlemiş ve bunları şiirlerine ustalıkla yansıtmışlardır. Şiirler, bize yazdıkları dönemlerin bayramları, eğlenceleri, inanışları, kıyafetleri hatta yiyecekleri ile ilgili bilgi verebilmektedir.

Şeyhülislâm Yahyâ'nın gazellerinde de sosyal hayat öğelerine sıkça rastlamaktayız. Mecmuanın incelediğimiz sayfalarında, neredeyse her gazelde sosyal öğelere rastlanmaktadır. Tespit ettiğimiz sosyal hayat öğelerini bölümlere ayırıp bu bölümlerde de var olan değişik unsurları metinden örneklerle açıklamaya çalışıp, verilen örnek beyitlerin yanına mecmuadaki gazel numarası ve beyit numarasını yazarak, ilgili kelimeyi italik yazmak suretiyle belirtmiş bulunmaktayız.

2.1.4.1.1. Yerleşim Yerleri

1. İstanbul / Sitanbul

Tarih boyunca pek çok medeniyete ev sahipliği yapan İstanbul, hemen her dönemde şairlere de ilham olmuştur. Şiirlerde geçen İstanbul, medeniyetin, tarihin, zarafetin, sembollerindendir. Şeyhülislâm Yahyâ Efendi, gazellerinde sıkça İstanbul'dan, İstanbul'un güzelliklerinden, güzellerinden, delikanlılarından, gezinti ve eğlence yerlerinden, özellikle de Vefâ Meydanı, At Meydanı, Karaman semtinden; İstanbul'un eğlencelerinden ve bayramlarından bahsetmiştir:

Şalinsun ‘ıyd irişdi yine hūbānı *Sitanbuluñ*
Yine ārāste olsun *Ķarāmāmı Sitanbuluñ* (G. 25/1)

Şafālar kesb idüp ‘uşşāk olunsun merħabā yer yer
Vefā meydānına gelsün cevānānı *Sitanbuluñ* (G. 25/2)

Döner hūrşīd-i ‘ālem-tābına gerdün-ı gerdānuñ
Binüp dolāba her bir māh-ı tābānı *Sitanbuluñ* (G. 25/3)

Semend-i nāz ile yügrük cevānlar seyre çıqsunlar
Pür olsun hūblarla *At Meydānı Sitanbuluñ* (G. 25/4)

Bu şi‘rūñ haķ budur **Yaħyā** ki ġāyet bī-naẓīr oldı
Pesend eylerse lāyık ehl-i ‘ırfānı *Sitanbuluñ* (G. 25/5)

2. Bağdād

Bağdād, tarih boyunca birçok medeniyete başkentlik yapmış, coğrafi konumu ve kültürel bakımdan önemli bir şehirdir. Bu önemli şehir aynı zamanda Şeyhülislām Yahyâ’nın görev yerlerinden biridir. Şair bu önemli şehir için “Bağdād” redifli bir şiir de yazmıştır. İncelediğimiz sayfalar arasında geçen Bağdād ise “Âşığa Bağdād ırak olmaz” darb-ı meseli ile verilmiştir. Buradaki Bağdād, sevgilinin semtidir. Âşık gözyaşı ırmağında vücut kayığına binerek sevgilinin semtine ulaşmayı diler:

‘Âşığa *Bağdād* ırağ olmaz vücūduñ fülkünü
Cūy-ı eşküñ kūy-ı yāre irgürür mānend-ı şaṭ (G. 8/2)

3. Çin ve Hıta

Çin, Klasik Türk Şiiri’nde en çok adı geçen ülkelerden biridir. Çin ülkesi, put gibi güzel kızları ve ressâm Mani ile anılmakla birlikte şiirimizde en çok *Hıta* ile kullanılmaktadır. Hıta, miskin kaynağıdır. Şairler “hıta” kelimesini *hata* anlamını da düşünerek tevriyeli olarak da kullanabilmektedirler. Çin ve Hıta aynı zamanda ticaret için de önem arz etmektedir. Şair aşağıdaki beyitte sevgilinin siyah saçlarını çözmesini Çin ve Hıta tüccarlarının yüklerini çözmelerine benzetmektedir:

Ol māh-liķā zūlf-i siyekārını çözdı
Şan *Çīn ü Hıṭā* tāciridür bārını çözdı (G. 118/1)

2.1.4.1.2. Mûsikî

Hicâz, Uşşâk, Irâk

Hicâz, Arap yarımadasında Mekke ve Medine'nin bulunduğu bölgedir. Klasik Türk Edebiyatı'nda sevgilinin yaşadığı yer Hicâz'a benzetilir. Hicâz bir nevi âşıkların Kâ'be'sidir. Âşık, Kâ'be'yi tavaf eden Müslümanlar gibi sevgiliyi görmek umuduyla onun mahallesinin etrafını tavaf eder. Hicâz kelimesi aynı zamanda Türk mûsikîsi makamlarından biridir. Aşağıdaki beyitte geçen *Hicaz* ve *Uşşak* makamları Türk mûsikîsinin basit makamlarındandır. Irak makamı ise Türk mûsikîsinin en eski makamlarındandır.⁴⁵ Şair bu beytinde Hicâz, Uşşak ve Irâk makamlarını tevriyeli kullanmakla birlikte, mûsikî makamları ile beyit anlam kazanmaktadır. Şairin bu beyitte kullandığı mûsikî terimlerinden, bu konuda da bilgi sahibi olduğu düşüncesine sahip olmaktadır.

Her maķāmuñ bir maķāli var *Hicāzı* añ baña
Eylemez kūyn koyup 'uşşāk āheng-i 'ırāk (G. 13/2)

2.1.4.1.3. Nehir, Deniz-Körfez Adları

Şeyhülislâm Yahyâ Divânı'nda nehir ve deniz-körfez adları karşımıza çok fazla çıkmamakla birlikte, Kızılırmak, Turlı ve Şatt nehirleri ile Aden Körfezi beyitlerde geçen nehir, deniz-körfez adlarıdır. İncelediğimiz sayfalarda Aden Körfezi ve Şatt nehrinin beyitlerde birer kez olmak suretiyle kullanıldığını görmekteyiz.

1. Aden

“Arabistan Yarımadası'nın güneybatısında, Kızıldeniz'in güney girişinde bulunan Aden; Yemen Demokratik Halk Cumhuriyeti'nin başkenti olan bir liman şehridir. Şehir aynı adı taşıyan körfezde yer alır.”⁴⁶

Aden Körfezi incilerinin kalitesi ve ünü dolayısıyla edebiyatımızda sık sık konu edilmektedir. Aşağıdaki beyitte Aden incisi ve yakut karşılaştırılmış, Aden incisinin yine değerli bir taş olan yakuttan üstün olduğu söylenmiştir. Şairin burada

⁴⁵ İskender Pala, *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, Kapı Yayınları, 17. Basım, İstanbul Ekim 2008, s. 222.

⁴⁶ Bilal Elbir, Merve Yorulmaz Kahve, “Şeyhülislam Yahya Divanında Yer Adlarının Kullanımına Dair”, *EKEV Akedemi Dergisi*, Yıl:21, S. 72, Güz 2017, s. 45.

“söylet” kelimesini kullanması nedeniyle yakutun sevgilinin dudaklarına, Aden incisinin ise dişlerine benzetildiğini düşünebiliriz:

Yahyā o şehūñ cevherī-i la‘lini söylet

Yākūtı neden kim tuta dürr-i ‘Aden üzre (G. 80/5)

2. Şat

Şattü'l-Arab, Fırat ve Dicle nehirlerinin Basra Körfezi'nden denize dökülmeden önce birleştikleri yerdir. Sözlüklerde şatt “büyük nehir” ve “nehir kıyılarındaki verimli arazi” anlamlarında yer almaktadır. Irak-İran sınırının güney kesimini oluşturan nehir gemi işletmeciliği ve zengin hurmalıklarıyla ünlüdür.⁴⁷

Şair, aşağıdaki beyitte vücudu kayığa benzetmiş ve bu kayığın gözyaşı sularını Şat'a benzeyen sevgilinin memleketine ulaştıracak bir vasıta olduğunu söylemiştir. Şair bu beyitte aynı zamanda Bağdād ve Şatt'ı beraber kullanarak tenasüp sanatını uygulamıştır.

‘Āşıkā Bağdād ırağ olmaz vücūduñ fülkünü

Cūy-ı eşküñ kūy-ı yāre irgürür mānend-ı şat (G. 8/2)

2.1.4.1.4. Dinî Kimlikler

Gazel nazım türü, tür özelliği düşünüldüğünde din dışı şiir olarak görülebilir. Ancak Şeyhülislâm Yahyâ gazellerinde dinî öğelere sıkça yer vermiştir. *Zâhid* ve *vâiz* kelimelerine başka şairlerin gazellerinde de rastlanabilmekle beraber, Şeyhülislâm Yahyâ'nın gazellerinde özellikle *hacı* ve *şeyh* kelimelerine de sıkça rastlamaktayız. Dinî mekânlar, dinî öğeler ve dinî kimliklerin bu derece sık kullanılmasının sebebinin Şeyhülislâm Yahyâ'nın bulunduğu makamdan dolayı olduğu açıktır:

1. Hacı

Sevgilinin memleketi Kâ'be'ye benzetildiğinde, memleketin etrafında sevgiliyi görmek için dolaşan âşıklar Kâ'be'yi tavaf eden hacılara benzetilmektedir. Şair bu beyitte, aşığın Kâ'be'yi arzulayan hacılar gibi sevgilinin memleketini arzuladığını anlatmaktadır:

⁴⁷ Bilal Elbir, Merve Yorulmaz Kahve, **a.g.m.**, s. 45.

Hâcınıñ maqsûdı Ka'be baña kûyuñdur ğaraž
Fikri cennet zâhidüñ 'uŝŝâka rûyuñdur ğaraž (G. 7/1)

2. Mevlânâ

Asıl adı Muhammed bin el-Hasan el-Belhî olan Mevlânâ Celâleddîn'in doğum tarihi H.604/M.1207'dir. Mevlânâ, bugünkü Afganistan'ın kuzeyinde bulunan Belh şehrinde doğmuştur. Mevlânâ, ailesiyle birlikte Belh şehrinden Konya'ya göçmüş, eğitim öğretimle uğraşan babası Bahâüddîn'in ölümü üzerine onun yerine geçmiştir. Mevlânâ'nın bu dönemde tanınmış mutasavvıflarla yakın ilişkileri olmuştur. Sağlığında Seyyîd Burhâneddîn-i Tirmîzî'nin bilgilerinden yararlanan Mevlânâ, onun ölümünün ardından Şems'i Tebrîzî ile dostluk kurar. Şems, Mevlânâ'nın hayatında bir dönüm noktasıdır. *Mesnevî, Dîvân-ı Kebîr, Fihi Mâ-fih* gibi önemli eserleri bulunan Mevlânâ 1273 yılında vefat etmiştir.⁴⁸

Mevlânâ ile bütünleşen Mevlevîlik tarikatı, Mevlânâ'nın vefatının ardından oğlu Sultan Veled tarafından teşkilatlandırılan bir tarikattır. Bu tarikat, Mevlânâ'nın altı ciltlik eseri *Mesnevî*'yi temel kitap itihaz eder. Mevlevîlik tarikatına mensup olan Mevlevîler, Başlarına keçe külah, üstlerine *tennure* denilen kolsuz gömlek, onun üstüne *Destegül* denilen kısa ve kollu bir ceket giyerler. Bellerinde *elif-lâm-end* denen bir kemer vardır. Ayin esnasında *ney, rübâb, kudüm, dâire, bendir* çalınır.

Şeyhülislâm Yahyâ'nın aşağıdaki beytinde gökyüzünün dokuz katında meleklerin semâ etmesinin sebebinin Mevlânâ'nın ney sesinin gökyüzüne ulaşmasından kaynaklandığı söylenerek Mevlevî'lerin yaptığı semâ ayinleri konu edilmiştir. Mevlevî'lerin yaptığı semâlar aynı zamanda ilkbahar rüzgârı estiğinde dönen yapraklara benzetilmiştir:⁴⁹

Feleklerde meleklerde semâ' itmez mi qalmıŝdur
'Aceb âvâze şaldı nây-ı Mevlânâ bu nüh şaka (G. 103/3)

⁴⁸ Gencay Zavotçu, *Klasik Türk Edebiyatı Sözlüğü (Kişiler-Hayvanlar-Bitkiler-Tabiat Güçleri-Kişileştirilmiş Varlık ve Kavramlar)*, Kesit Yayınları, Birinci Baskı, İstanbul Kasım 2013, s. 489.

⁴⁹ İskender Pala, *a.g.e.*, s. 212.

Dönerler *Mevlevîler* 'ışğdan nây urdığınca dem
Nesîm-i nev-bahâr esdikce gerdân olan evrâka (G. 103/2)

3. Şeyh

Arapça bir kelime olan “şeyh”in sözlük anlamı “ihtiyâr”dır. Tasavvufta ise tekke ya da zaviyelerde “mürşitlik eden kişi, pîr” olarak geçmektedir. Klasik Türk Şiiri’nde pîr ve mürşit kelimeleri daha çok tercih edilmekle beraber, şeyh kelimesi de kullanılmaktadır. Şeyhülislâm Yahyâ’nın aşağıdaki beytinde çınar, elinde tespih olan şeyhe benzetilmiştir. Çınarın yanında akan nehirler ise şeyhlerinin etrafında toplanan müridlerine benzetilmektedir. Şeyhülislâm Yahyâ’nın bu beytinde yine şeyh, tespih gibi dinsel öğeler bulunduğunu görmekteyiz:

Destine subhâ alup mânend-i şeyh-i ‘âbid
Enhârî ayağına yine cünnâr ağıtdı (G. 111/4)

4. Vâiz

Vâizler, camilerde halka dinî nasihatlerde bulunan medrese mensuplarıdır. Edebiyatımızda bütün şairlerimiz sûfî ve zâhid gibi vâizle de şiirlerde uğraşmışlardır. Bunun sebebi bazı vâizlerin halka naklettiği bilgilerin hurâfelerden oluşması ve halka din adında bazı gereksiz ve doğru olmayan bilgi vermeleridir.⁵⁰ Şeyhülislâmlık makamında uzun yıllar görev yapan Yahyâ Efendi de gazellerinde vâizlerden ve vâizlerin bazı inançlarından bahsetmektedir. Şeyhülislâm Yahyâ’nın dinî konuda oldukça bilgili olduğunu düşündüğümüzde, bu konuya değinmesi ve oldukça sık örnek vermesi kaçınılmazdır:

Da‘vâ-yı zühdi gösterelüm biz de vâ‘ize
Eyle şanur ki zerķ u riyâyı tıyurmadı (G. 125/4)

Vâ‘iz bu kerâmet saña pesdür ki hemîşe
Cem‘iyyete bâ‘iş ola güftâr-ı perîşân (G. 59/3)

⁵⁰ Ahmet Talat Onay, *Açıklamalı Divan Şiiri Sözlüğü Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı*, haz. Cemal Kurnaz, Kurgan Edebiyat Yayınları, Ankara 2014, s. 422.

Vā'iz bu deñlü sıķlet-i tāc u ķabā ile
Uķmak ūmīdin itmez idi ebleh olmasa (G. 84/3)

Devr-i gūlde bādeden **Yahyāy**ı *vā'iz* men' ider
Tek anuñla eglesūn ādem dil-i nā-şādını (G. 147/5)

5. Zāhid

Zāhidler, dūnya işleriyle meşgul olmayan ve dūnya hazlarına karşı bġgāne kalan perhizkārlardır. Klasik ūirimizde sıkķa geķen kavramlardan biridir. Zāhidler, rindlerin sevmediği ve hasım telakkī ettiği kimselerdir.⁵¹ Bu nedenle rind-zāhid beyitlerde beraber de kullanılabilir. Őeyhūlislām Yahyā'nın incelediğimiz gazellerindeki zāhid imajı da dine sıkı sıkıya bağlı, halkın yaptığı ayıpları kınayan, rind meclisini bilmeyen ve bazı gūnahlara karşı (şarap iķmek gibi) halkın çekindiği kimseler olarak geķmektedir:

Ṭotalum gūzi aķıķlardan olmuşsin be hey *zāhid*
Ḥudā Settārdur ṭa'n itme rinde 'ayb-bīn olma (G. 81/3)

Bġgāne varken olmaz meclisde ins ū ḥālet
Sen gitmeyince gitmez *zāhid* ḥicāb-ı sākī (G. 123/4)

Hācınıñ maķsūdı Ka'be baña kūyuñdur ğaraż
Fikri cennet *zāhid*ūñ 'uşşāķa rūyuñdur ğaraż (G. 7/1)

Kūy-ı cānānı gūrūp anda ṭurur mu ādem
Zāhidā bilmemiyūz cennet-i Me'vā didūgūñ (G. 24/2)

Ne bilsūn meclis-i rindānı *zāhid*
O bezme her kişi olmaz muraḥḥaş (G. 6/4)

Zāhid gūzedūr diyū şarāb iķmeyelūm mi
Őldūrdi bizi def' idebilsek ğam-ı dehri (G. 138/3)

⁵¹ Ahmet Talat Onay, **a.g.e.**, s. 437.

Niçün terk eylesün mey-ḥâne küncin rind-i mey-ḥāre
Ne zāhiddür ne rāhib n'eyesün ol mescid ü deyri (G. 139/3)

Şāf-meşreblerle pür bir cāy-ı ḥālet-baḥşdur
Zāhid-i nā-dān velī ḥālī şanur mey-ḥāneyi (G. 148/2)

2.1.4.1.5. Çeşitli Meslekler

Şeyhülislâm Yahyâ'nın incelediğimiz sayfalar arasında bulunan gazellerinde meslek isimleri de geçmektedir. Tespit edebildiğimiz üç meslek de, gazellerde genellikle kullanılan meslek isimleridir. *Pîr-i mugân* yani meyhânenin pîri ve *mutrib*, gazellerde eğlence tasvirlerinde geçmektedir. Tabib ise, dermansız dert olarak görülen aşk hastalığına çare aranırken başvurulmuş kişi olmakla birlikte genellikle maşuk için kullanılan bir tabirdir. Sevgili, âşığın yegâne tabîbidir.

1. Tabîb

Dehānum hoḳḳasındandur devāsı derdüñüñ dirsin
Ṭabîbüm ben de bildüm ḥaste-i hicrāna çäreñ yok (G. 18/4)

Dāmen-i Ğsāya el irmez görünmez āb-ı Ḥızır
Senden olur ey ṭabîb-i cān u dil dermān bize (G. 89/4)

2. Pîr-i Mugân

Biraz daḥı ḳalır mı ser-be-müḥr ol ḥüsrevānī ḥum
Elüñ degmez mi ey pîr-i muḡān bir kerre ser-pūşa (G. 95/3)

Şadr-ı mey-ḥānede nādān otura var mı cevāb
Şorsak ey pîr-i muḡān vechini güstāḥāne (G. 104/2)

3. Mutrib

Cismümdeki her bir reg feryād u enīn eyler
İşḳ ola saña muṭrib söyletdüñ a evtārı (G. 136/4)

Belā bezminde ḳaddüm çeng olup cismümdeki regler
Fiḡān u nāle ḳılsun muṭribā evtār diñlensün (G. 61/2)

2.1.4.1.6. Giyecekler

İncelediğimiz gazellerde tespit ettiğimiz kıyafetler; sosyal hayatta dinî kimliklerle bütünleşenler, sevgili ile ilgili olanlar ve soyut kıyafetler olarak karşımıza çıkmaktadır.

1. Tâc/Kabâ

Kabâ, “üste giyilen elbise, cübbe, kaftan” anlamlarındadır. Divan şiirinde âşkın yaralı bedeni gül işlemeli bir kabâyâ benzetilmektedir. Bu bakımdan kabâ, insanın maddi varlığının yerine de kullanılmaktadır. Tac ise, genellikle hükümdarların resmî günlerde başlarına giydikleri mücevherli ve işlemeli başlık olmakla birlikte⁵², edebiyatımızda dinî kimliklerin de değişik şekillerde başlarına giydikleri başlıklar olarak geçer. İncelediğimiz gazelde tâc ve kabâ kelimeleri vâiz ile birlikte kullanılıp, aslında somut olan bu nesnelere soyutlaştırılarak vâizin cennet isteğinin üzerindeki bu ağır giysiler ile mümkün olmadığı imalı şekilde anlatılmıştır:

Vâ'iz bu deñlü şıklet-i tãc u kabã ile
Uçmak ümîdin itmez idi ebleh olmasa (G. 84/3)

2. Kemer/Zünnâr

Divan şiirindeki kemer motifi, sevgilinin beline dolanması bakımından âşıklar tarafından sıkça kullanılmaktadır. Âşık tıpkı kemer gibi sevgilinin beline dolanmak, yani ona yakın olmak ve kavuşmak ister. Zünnâr ise papazların bir alâmet olmak üzere bellerine bağladıkları ucu püsküllü ve genellikle püsküllerine haç asılan bir kuşaktır.⁵³ Şeyhülislâm Yahyâ incelediğimiz beytinde, kemer gibi beline sarılmak istediği sevgilinin kâfir tabiatlı olmasından dolayı belinde zünnâr olduğunu söylemektedir.

İkinci beyitte ise, aşkından dolayı sararıp solan ve bedeni kıl gibi incelen âşkın bu hastalıklı hâli sevgilinin belindeki altın işlemeli kemere benzetilmek suretiyle *kemer* motifi kullanılmıştır.

Yahyâ diledi şarıla aña kemer-âsâ
Ol kâfir-i bed-kîş ki zünnârını çözdü (G. 118/5)

⁵² İskender Pala, a.g.e., s. 435.

⁵³ İskender Pala, a.g.e., s. 496.

Bu ten-i zerd ü nizâr ile şarıldum yâre
Bilmeyen şandı kuşanmış *kemer-i zer-kâri* (G. 137/3)

3. Destâr

Sarık, tûlbent anlamlarına gelen destâr, eski giyim eşyalarındandır ve şairler tarafından şiirlerde sıkça konu edilmiştir. Özellikle kenarına çiçek takma âdeti ile kullanım alanı bulan destâr, kulak kenarlarında sünbül gibi duran saçlarla yeni hayallere konu olmuştur. Destâr saranlara nessâc denilir. Tasavvuf kültüründe destârlar önemli yer tutar ve tasavvuf ehli kişilerin destâr sarış şekline göre tasavvuf mertebesi anlaşılabilir.

İncelediğimiz beyitte geçen destâr, sevgilinin güzeliğine güzellik katan öğelerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Sevgilinin başında toplu duran destâr, güzelliğinin tamamlayıcısı olarak gösterilmiştir:⁵⁴

Esbâb-ı melâhat nice cem' olmuş o şehde
Ser-ber mi degül başdan o *destâr-ı perîşân* (G. 59/2)

4. Pîrâhen/Pîrehen

“Gömlek” anlamındaki pîrâhen, divan şiirinde âşğın bedeni olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu beden gömleği sevgili tarafından parça parça edilmiş yara bere hâlinededir. Pîrâhen aynı zamanda sevgili için düşünüldüğünde âşık tarafından kiskanılan bir kıyafettir. Çünkü pîrâhen sevgiliyi sarıp sarmalar.

Divan şiirinde bazen Yûsuf Peygamberle ilgili olarak da pîrâhenden bahsedilir. Mecmuada incelediğimiz beyitte pîrâhen sevgilinin gömleği olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu gömlek sevgiliyi esen rûzgârdan korur. Beyitte sevgilinin gömleği aynı zamanda Yûsuf Peygamberin gömleğine benzetilmiştir.

Pîrâheni hıfz eyler eser yelden o mâhı
Ditrer tûrur ol Yûsuf-ı gül-*pîrehen* üzre (G. 80/4)

5. Şal

Şal, boyun ve omuzda kullanılan, eskiden daha çok yünlü kumaş tercih edilmekle beraber günümüzde pek çok kumaş türü kullanılarak yapılan bir giysidir.

⁵⁴ İskender Pala, a.g.e., s. 113.

Kibrit ise ucunda yanıcı bir madde olan kükürtün bulunduğu bir tahta çöptür. Beyitte pervâne böceğinin omzundaki kanatlar şala benzetilmiştir. Bu şal kükürt rengi yani açık sarı renktedir. Beyitte, kibritin yanıcı özelliği düşünülerek, pervânenin kanatlarını açıp muma yaklaşmaması, aksi takdirde omzundaki sarı bir şala benzeyen kanatlarının yanacağından bahsedilip “şem ü pervâne” mazmunu kullanılmıştır.

Şağın pervâne bāl ü per açup şem'e yaq̄in olma
Yanar dūşuñdaki ol şāl-ı kibrīti emīn olma (G. 81/1)

6. Hırka

Divan şiirinde “hırka”, dervişlerin giydiği yakasız ve kolsuz cübbe olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu hırka bazen farklı kumaş parçalarının birleştirilmesinden de oluşturulabilir. Dervişler hırkaları bir törenle giyerler ve hırka giyen derviş dünya nimetlerinden el çekerler. Bu nedenle dervişlerin giydiği hırkaya “hırka-i tecrîd” de denilmektedir. Hazreti Peygamber’in giydiği hırkaya ise “Hırka-i Şerîf” ya da “Hırka-i Saâdet” denilmektedir.⁵⁵

İncelediğimiz beyitte âşık dervişe benzetilmiş; âşığın gönlünün dert kılıcıyla incinmediği ancak göğsünün paramparça olduğu söylenip, dervişlerin yün hırkasının paramparça olmasının onlar için bir önemni olmadığı gibi, sevgilinin kılıcıyla paramparça olan gönlün de âşık için dert olmadığı belirtilmektedir:

Dil incinmez olursa tîğ-i ğamla sīne şad-pāre
Ne ğam dervīşe olsa *hırka-i peşmīne* şad-pāre (G. 90/1)

7. Halhal

“Halhal”, kadınların ayak bileğine taktıkları bir ziynet eşyasıdır. Beyitte sakinin lal taşına benzeyen şarabının halhal gibi arşın bacağına takılmasının ona güzellik katacağı söylenmiştir.

Şāyestedür kōnulsa *halhāl* sāk-i ‘arşa
Hākka ki virdi ziynet la‘l-i müzāb-ı sākī (G. 123/2)

⁵⁵ İskender Pala, a.g.e., s. 204.

2.1.4.1.7. Mekânlar

1. Pazar

Divan şiirinde “pazar”, sosyal hayatın aktif yaşandığı, insanların toplu halde buldukları ve alışveriş yapılan mekân olarak geçmektedir. Pazarlarda satılacak mallara o işin ustaları tarafından fiyat biçilirdi. Şeyhülislâm Yahyâ’nın gazellerinde Pazar kültürünün iyi gözlemlendiğini ve şiirlerde kullanıldığını görmekteyiz. Bazı beyitlerde bu Pazar içinde somut nesnelere olduğu Pazar değil de *aşk pazarı* olarak karşımıza çıkmaktadır:

Revâc kıomadı *bâzâr-ı* germ-i hürşide
Derûn-ı dilde ki kıondı hamîr-i mâye-i ‘ışk (G. 17/3)

Ol şâh-ı hüsni nice bilür kıymetüñ senüñ
Bâzâr-ı ‘ışk içinde mezâd olmaduñ göñül (G. 34/2)

Bâzâr-ı maħabbetde ruħ-ı zerde bakılmaz
Tâ şırma-keş-i ‘ışkı ‘ayâr eylemeyince (G. 88/5)

Pervâneleri bezmüñ cân nakdini yandurdu
Ol şem‘i şeb-ârânuñ germ olmada *bâzârı* (G. 136/2)

2. Saray

İncelediğimiz gazellerde geçen “saray” lar, eğlence sarayları olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu eğlence meclislerinde lal kadehler devretmekte, sazandeler hoş nağmelerle bu eğlenceye katkı sağlamaktadır:

Ne ‘aceb rüşen olur şâh-ı *serây-ı* ‘işret
Her ne yanına nazâr eylesen şâfi‘-câm (G. 40/3)

Şafâ virsün derûn-ı cânâ tâb-ı afitâb-ı mey
Serây-ı ‘işrete her kâsesi billûr-cam olsun (G. 54/2)

3. Tekye

Tekye ya da tekke olarak geçen bu tabîr, dergâhlara verilen bir isimdir. Tekkeler, tarikat mensuplarının bir araya gelip topluca ibadet ettikleri yerlerdir. Dervişler ve şeyhler tekkelerde bulunur. Tekkelerin büyüğüne *âsitâne*, küçüğüne ise *zâviye* denmektedir.

İncelediğimiz beyitte geçen tekye ise bilinenin aksine bir bağ tekyesidir. Bu tekyedeki tüm çiçeklerin yetişmesinin sebebi mürşid olan bahar rüzgârının bağa nefes vermesidir:

Tekye-i bâğda ezhâr yetişdi cümle
Mürşid-i bād-ı bahâr eyledi var ise nefes (G. 1/2)

4. Harâbât/ Meyhâne

“Harabeler” anlamına gelen “harâbât” kelimesi, divân şiirinde meyhâneler için kullanılmaktadır. Sevgilinin kırmızı şarabı andıran tatlı dudakları bir harâbâttır. Meyhânenin toprağı, âşığın gözüne sürme olup şifâ verir. Meyhânedeki tüm sırlar ortaya dökülür. Meyhâneler, âşıkların ikinci evleri gibi gösterilmiştir.

Divan şiirinde meyhâneler çokça yer eder. Bunun sebebi aşk hastası âşığın meyhânedeki şarap içip dertlerini bir nebze olsa unutmasıdır. Meyhâneler eskiden gizli ve virâne yerlerde işletildiği için şiirlerde *harâbât* hâliyle de sıkça geçmektedir. Meyhâneler bazen tekkelere benzetilir. Meyhânenin şeyhi pîr-i mugandır. *Zâhid* ise meyhâneye girmemesi istenen, girerse meyhânenin huzurunu kaçıracağı düşünülen kişidir.

Şeyhülislâm Yahyâ'nın gazellerinde meyhâneler, her yerde âşıkların olduğu, kadehlerin bir dolup bir boşaldığı, herkesin huzurlu ve mutlu olduğu mekânlar olarak tasvir edilmektedir. Zâhidlerin giremediği, tadını bilmediği bu mekânlar, âşık için neşe kaynağıdır:

Pür olsa na'ʿre-i mestân ile *meyhâneler* **Yahyâ**
Şarâb şevkıyle her kûşe pür-şûr olduğın görsek (G. 20/5)

Hânkah-ı şavkı ma'mûr eyledüñ **Yahyâ** gibi
Bu *harâbât* içre kim meyh-âre olduğın ey gönül (G. 33/5)

Dem-ā-dem kūşe-i *mey-hānede* humlar gelür cūşa
Naşīb olmadı zühhāda cihānda böyle bir kūşe (G. 90/1)

Şadr-ı *mey-hānede* nādān otura var mı cevāb
Şorsak ey pīr-i muġān vechini güstāhāne (G. 104/2)

Humlar şarābla pūr *mey-hāneler* güşāde
Yaḥyāya cūr‘a degmez nīkī cevāb-ı sākī (G. 123/5)

Ġocnenüñ geçdiyse vaḳti gelmesün **Yaḥyā** keder
Pūr-şafā olsun hemān *mey-hānenüñ* dervāzesi (G. 124/5)

‘Işk ol *meyhānedür* kim bādesidür ḥūn-ı dil
Sāġar-ı çeşmümdür ol *meyhānenüñ* peymānesi (G. 126/2)

Gel berü *meygede* ser-ḥoşlarını seyr eyle
Ḥanḳāhuñ ne baḳarsın bir iki sersemine (G. 100/4)

2.1.4.1.8. Eğlence Hayatı / Şenlikler

Şeyhülislâm Yahyâ’nın çok birkaç gazelinde karşılaştığımız bir diğerk sosyal hayat unsuru bayramlar ve şenliklerdir. Bu unsurlar gazellerde canlı bir şekilde tasvir edilmiştir. Bundan dolayı Şeyhülislâm Yahyâ’nın özellikle bayramlarda halkın arasında olduğu ve bayram havasını iyi gözlemlediği kanaatine varmaktayız.

1. Bayram /Nevruz Şenlikleri

Şeyhülislâm Yahyâ’nın gazellerinde bayramlar, halk tarafından çok sevilen, gelmesi dört gözle beklenen bir sevgili gibidir. Bu sevgili güneş yüzlü ve hilal kaşlıdır. Sevgilinin güzellik unsurlarının kullanımının yanı sıra güneş ve ay motifleriyle bayramın insanların yaşamını aydınlattığı ve onları mutlu ettiği tasvir edilmektedir. Özellikle de İstanbul’daki bayram havası Şeyhülislâm Yahyâ tarafından tasvir edilmektedir. Bayramlarda eğlence alanları kurulur; küçük büyük herkes bir gelin gibi süslenen şehirde seyre çıkar. Herkesin dışarıda olması nedeniyle oluşan kalabalıktan dolayı, bayramlar ortalığı karıştıran fitneci bir sevgiliye de benzetil-

mektedir. Bayram geldiğinde herkes mutludur ancak bu mutluluk uzun sürmez. Çünkü bayram aynı zamanda utangaç bir sevgilidir, yılda bir iki kez görünüp hemen gitmektedir. Mecaz olarak ise, sevgiliye kavuşmak, âşğın bayramıdır.

Nevruzlar ise, şiirlerde bayramlar kadar çok konu edilmese de, halkın sevdiği eğlence zamanları olarak gösterilmiştir:

Eglenür seyr-i ruhuñ fikriyle dil *bayrāma* dek
Yoħsa eylerdi sefer zülfüñ ğamıyla Şāma dek (G. 23/1)

El vireydi ni‘met- i vaşluñ eger *bayrāmda*
Ğam yimezdi şāim-i hicrānuñ ol eyyāma dek (G. 23/3)

Şalinsun ‘ıyd irişdi yine ħübānı Sitanbuluñ
Yine ārāste olsun Ğarāmānı Sitanbuluñ (G. 25/1)

Münevver tal‘at-ı ferħundesı bir ħūbdur *bayrām*
Güneş yüzli hilāl-ebrulı bir maħbūbdur *bayrām* (G.44/1)

Aña küçük büyük bir cāme-i zībāyı ħāzırlar
‘Aceb maħbūl-i ‘ālemdür ‘aceb merĝūbdur *bayrām* (G. 44/2)

Görinür rüzedār-ı hıcre ancak yılda bir kerre
Çok eğlenmez gider bir dilber-i maħcūbdur *bayrām* (G. 44/3)

Zamānında degül her ğuşe hāy u hüydān ħālī
Cevān-ı fitne-cū maħbūb-ı şehr-āşūbdur *bayrām* (G. 44/4)

Seher yazmağ-ıçün evşāf-ı Sultān Aħmedi **Yahyā**
Güneşden zer varak peydā ider zer-kūbdur *bayrām* (G. 44/5)

Bir ğün ki görünsēñ olur ol ğün bize *bayrām*
Cānā ne ‘aceb dilber-i meh-pāre olursın (G. 57/4)

Hışşedâr olmazsa ‘âşık tâli’-i firûzdan
Nice şād u hürrem olsun ‘ıyddan nevrûzdan (G. 62/1)

Neylesün nevrûz u ‘ıyduñ geldügin erbâb-ı ‘ışk
Âteş-i ğam gitse kânûn-ı dil-i pür-sûzdan (G. 62/2)

İrişsün ‘ıyd olsun bâdeye ruḥşat da gör seyri
Ḳalur mı bir tehî sâġar hilâl-i ‘ıyddan ġayrı (G. 139/1)

Ricâm oldur ki biñ yıl pâyına yüz sürsün ey **Yahyâ**
Biri birinüñ ardınca cihānuñ ‘ıyd u *nevrûzı* (G. 149/4)

2.1.4.1.9. Çalgı Aletleri

Şeyhülislâm Yahyâ’nın incelediğimiz gazellerinde karşılaştığımız çalgı aletleri, içki meclisinde âşıkları eğlendiren unsurlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bazı gazellerde bu aletlerin şekil itibariyle âşkı ya da olayları anlatmada yardımcı bir unsur olduğunu görmekteyiz.

1. Def

Def, bir çembere gerdirilen deriden oluşan ve kenarlarında pullar bulunan vurmali bir çalgıdır. Şekli bakımından sevgilinin yüzüne benzetilmektedir. Bazen de çıkardığı ses ya da gerilmiş ve vurmali bir çalgı olmasından dolayı âşığın gönlüne benzetilmektedir. Çembere gerdirilip geçirilen deri gibi âşık da göğsünü germektedir:

Sille-i âh-ı dilümden ey rakīb eyle ḡazer
Dâ‘ireñ bil göğsüñi germe iñen mănend-i *def* (G. 12/3)

2. Çeng

Çeng, kanuna benzeyen fakat dik tutularak parmakla çalınan ve bu nedenle harpı andıran⁵⁶ telli bir çalgıdır. Beyitte, belâ bezmindeki âşığın boyu çenge benzetilmiş, bedenindeki damarlar ise çengin telleri olarak tasvir edilmiştir:

Belâ bezminde ḡaddüm *çeng* olup cismümdeki regler
Fiġân u nâle ḡılsun muṭribâ evtâr diñlensün (G. 61/2)

⁵⁶ İskender Pala, a.g.e., s. 100.

3. Nây/ Ney

Ney ya da nây olarak anılan üflemeli çalgı, divân şiirine çok fazla konu olmuş bir çalgıdır. Kamıştan yapılan çalgının muhtelif yerlerine delikler açılarak ses çıkarması sağlanır. Özellikle Mevlevîler tarafından kullanılan bu çalgı çıkardığı iniltiye benzer ses nedeniyle insan sesine yakınlığı ile bilinir. Âşık, gönlündeki aşk ateşinden dolayı ney gibi inlemektedir. Ney, aşk ateşini de alevlendiren bir çalgıdır. Şeyhülislâm Yahyâ'nın incelediğimiz gazellerinde ney genellikle Mevlevîlik inancıyla beraber kullanılmıştır:

Artar mı idi sūz-ı derūnum nefesinden
Nây-uñ da derūnında eger olmasa âteş (G. 3/2)

Ney gibi bir 'âşık-ı dem-sāz buldum kendüme
Sırr-ı 'ışkı söylerin hem-rāz buldum kendüme (G. 86/1)

Şarīr-i bāb-ı cennetdür nevā-yı nây 'uşşāka
Semā' itdi şadā-yı fetḥ irişdi cān-ı müştāka (G. 103/1)

Dönerler Mevlevîler 'ışkıdan nây urdığınca dem
Nesīm-i nev-bahār esdikce gerdān olan evrāka (G. 103/2)

Feleklerde meleklerde semā' itmez mi kalmışdur
'Aceb āvāze şaldı nây-ı Mevlānā bu nüh ḫāka (G. 103/3)

Göñül bāğını ḫurrem itdi ey ney ḫīb-i enfāsuñ
Yayıldı nefḫa-yı bād-ı bahārī gibi āfāka (G. 103/4)

Cihānda nâydan bir kimse incinmiş midür **Yahyā**
Derūn ḫālī gerekmiş ḡayriden tehzīb-i aḫlāka (G. 103/5)

4. Saz

Saz, eğlence meclisinin çalgılarından biridir. Telli bir çalgı olan saz, gam köşesindeki âşığın gönlündeki derdi arttıran bir nesnedir:

Künc-i ğamda eglenilmez gördüm ey **Yahyâ** bu şeb
Nâlemi taḥrîk ider bir *sâz* buldum kendüme (G. 86/5)

5. Rebap

Türk Tasavvuf Müziği çalgılarından olan rebap, yaylı bir çalgıdır. Divan şiirinde meclis çalgılarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Şeyhülislâm Yahyâ'nın incelediğimiz beytinde rübâbın inlediği, ancak bu iniltinin sebebinin mutrip mi yoksa aşk mı olduğunun bilinmediği belirtilmektedir:

Mey midür sâkî midür mest-i ḥarâbı iñleden
Sen misün yâ 'ışk mı muṭrib *rübâbı* iñleden (G. 53/1)

6. Kanun

Mızraplı bir çalgı olan kanun, Klasik Türk Müziği ve Halk Müziği'nde yer alan bir çalgı olmakla birlikte, divân şiirinde meclis eğlencesinde sıkça karşımıza çıkmaktadır. İncelediğimiz beyitte meclis çalgıcısının kanunu uşşak makamında çaldığı, kanun sesini duyan bülbülün de bu sese uygun sesler çıkarıp eşlik ettiği belirtilmektedir:

Eyledi *ḳânûn-ı* 'uşşâka mülâyim nâmeler
Muṭrib-i bezme hezâr aḥsent nâ-sâz itmedi (G. 115/2)

2.1.4.1.10. Paralar/Değerli Madenler

Sosyal hayat unsurlarından biri da maddi değeri olan değerli madenler ve paralardır. İncelediğimiz gazelerde, şiirlerin yazıldığı dönemde kullanılan paralar şiirde somut olarak değil, sevgilinin değerini ya da âşığın sevgiliye olan aşkını anlatmak için kullanılan kavramlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

1. Altın

Arapçası “zeheb”, Farsçası “zer”dir. Birçok mazmunlara girdiği gibi her zamanın altın paraları da mazmun sermayesi olmuştur.⁵⁷ Divan şiirinde meclisteki kadehin değerli olduğunu anlatmak için kadehin altından olduğu ya da altın rengi olduğu belirtilmektedir. Mecliste güzeller diz dize oturmakta; ortalarında altın kadeh bulunmaktadır. Bu görüntüsüyle meclis, yüz yapraklı bir güle de benzemektedir:

⁵⁷ Ahmet Talat Onay, **a.g.e.**, s. 56.

Hüblar zānū-be-zānū cām-ı *zerrīn* der-miyān
Bir gül-i şad-bergdür gūyā o bezm-i dil-sitān (G. 51/1)

Gül dizüp *zerrīn* kadeḥ eṭrāfına bir kāsede
Eyledi erbāb-ı meclis zīnet-i bezm-i cihān (G. 51/2)

2. Nakd

Akçe, para olarak bulunan servet, dinar anlamındadır. Divân şiirinde sevgilinin aşkı, cevri ve vuslatı ile âşığın canı, nakd olarak düşünülmüştür.⁵⁸

Hezārān *naqd*-i cānyıla alurlar
Hemān meclisde sākī ayağūñ baş (G. 6/3)

Düzd ğamzeñ kanda gizlerdi alup *naqd*-i dili
Gūşe-i çeşmūñ eger ānuñ yatağı olmasa (G. 85/2)

Ey ecel sen de teḳāzā itme alma cānımız
Lāzım olur virmege cānāna *naqd*-i cān bize⁵⁹ (G. 89/3)

Yaḥyā nüḳūd-ı eşküne kim i‘tibār ider
Ol mihre *naqd*-i encüm ile māh müşteri (G. 135/5)

3. Dirhem- Dinar

Dînâr, çeyrek altın değerindeki para anlamındadır. Eskiden kullanılan altın liralara dînâr denirdi. Divân edebiyatında dinar yanında nakd, sikke, darb ve ayar kelimeleri de kullanılır. Bunların hepsi bir alım satım metâi olan parayla ilgilidir.⁶⁰ İncelediğimiz beyitte dînâr gerçek yani para anlamında kullanılmıştır:

Zamāne tāzesi Ḳays olsa Yaḥyā i‘tibār itmez
O ‘āşık kim bulunmaz *dirhem ü dînār* yanında (G. 106/5)

⁵⁸ İskender Pala, *a.g.e.*, s. 348.

⁵⁹ Bu beyitte “nakd” kelimesi somut para anlamında değil, “beden, can” anlamında soyut olarak kullanılmıştır.

⁶⁰ İskender Pala, *a.g.e.*, s. 118.

Müjde idicek ey gül-i ter bād-ı kudūmuñ
Her gönce hemān kīse-i *dīnār*ını çözdü (G. 118/4)

2.1.4.1.11. *Av/Avcılık*

Mecmuanın incelediğimiz sayfaları arasındaki gazellere baktığımızda, Şeyhülislām Yahyâ'nın avcılık konusunda da bilgi sahibi olduğunu görmekteyiz. Özellikle kuş avlama ve ceylan avı konusundaki bilgilerini şiirlerine yansıtmıştır. Şiirlerde karşılaştığımız av ve avlanma unsurları, gerçek anlamı dışında, âşık ve sevgili arasındaki ilişkiyi anlatmak için kullanılmıştır. Sevgili avcıdan kaçan akdoğan gibi görülmüştür. Bazen de tam tersi olup, sevgilinin güzellik unsurlarından biri olan saç tuzığa benzetilip, yüzündeki ben ile de gönül kuşunun yani âşığın gönlünün avlandığı anlatılmıştır:

Halka halka zülfi dām u iki hālî iki zāğ
Mürğ-i dil *şayd* itmege beñ gösterüp kırmuş duzāğ (G. 11/1)

Başlar hemān süzülmege mānend-i şāh-bāz
Kaşd eyledükce *şayd*-1 dil ü cāne gözlerüñ (G. 28/2)

Ādem ne deñlü şīr-dil olsa şikār olur
İtse kaçan nigāh gazālāne gözlerüñ (G. 28/3)

Yahyâ gibi şikār olur nice bī-çāre dil-figār
Ruhşat virince ğamze vü müjgāne gözlerüñ (G. 28/5)

Şeh-bāz gözüñ *şayd*-1 dil ü cāna düşelden
Zülfüñdeki dil-besteler ey māh çözülsün (G. 70/1)

Gönlüm açılmaz dime cānā bahār olsun hele
İvme 'ayşa mürğ-i zerrīn-per tīkār olsun hele (G. 82/1)

Şikār itmek dilerse 'âşık-ı nā-şāddan kaçma
Seni şeh-bāzum el üzre tutan şayyāddan kaçma (G. 93/1)

Şayd-ı mürğ-i cāhdan bir laḫza fāriğ-bāl olup
Çeşm-i āzı ḫanı bir şeh-bāz kim bāz itmedi (G. 115/4)

Bir lu'ḫ ile şayd eylemek istersin o tıflı
Bilseñ nice fettāndur o **Yaḫyā** inanur mı (G. 131/5)

2.1.4.1.12. *İçecekler*

Divan şiirindeki içecek kültürü eğlence meclislerinde karşımıza çıkmaktadır. Gazellerde en çok karşılaştığımız içecek şüphesiz “şarap”tır. Bazı beyitlerde “bāde” olarak da karşımıza çıkan şarabın yanı sıra Şeyhülislām Yahyâ'nın gazellerinde “kahve” de geçmektedir.

1. **Kahve**

Divan şiirinde çok fazla karşılaşılmamakla birlikte, klasik Türk kültüründeki yerinden dolayı kahve sunma ve içme kültürü şiirlerde de konu edilmektedir. Şeyhülislām Yahyâ'nın incelediğimiz gazelinde kahveyi sunan meclisin sâkisi olarak karşımıza çıkmaktadır:

Seni 'ārifler ilzām itmesün ey sākī-i *kaḫve*
Ḳo baḫş-ı cām u fincānı bilürsin ḫod idāreñ yok (G. 18/2)

2. **Şarap / Bade**

Şarap, tahammür etmiş, içeni sarhoş eden üzüm suyu olarak geçmektedir kaynaklarda. Türkçesi süci ve çakırdır. Farsça'da ilk adı “şâhdârû”dur. Şairler sonradan teşbih ve kinâye yoluyla sayısız ad takmışlardır.⁶¹

Divân şiirinin temel unsurlarından olan şarap, mecliste ya da meyhânede aşkından dolayı eziyet çekmekte olan âşığın yegâne dostudur. Şarap âşığın aşk derdini kısa bir süre olsa dahi unutturur. Şarabın kırmızı rengi, sevgilinin lal dudakları gibidir. Şarap içme âdeti de âşıklar arasında çok önemlidir. Şarabın dibinde kalan ve cür'a denilen tortulu kısım içilmez ve toprağa dökülür. Ancak divân şiirinde şarabın son yudumunun şarabın bulucusu kabul edilen Cem'in hakkı olduğu düşüncesiyle içilmediği şairler tarafından inanılan bir düşüncedir.

⁶¹ Ahmet Talat Onay, *a.g.e.*, s. 382.

Âşıklar çoğu zaman dünya nimetlerinden kendilerini soyutlarlar ve sadece içki isterler. Çünkü meyhâneler her köşesi şarabın ışığıyla aydınlanan, içinde bulunan herkese mutluluk veren yerlerdir. Kadehler hiç boş kalmaz, eğer boşalırsa pîr-i mugânın şarap küpünü hemen açması istenir:

‘Işka keyfiyyet-i bî-keyf dimiş ehl-i mezāk
Bāde-i telh ile hiç bir mi olur şerbet-i ‘ışk (G. 15/2)

Ziyâsı düşse câne aftâb-ı cām-ı şahbānuñ
Yine ol hâne-i târik pür-nür olduğın görsek (G. 20/2)

Gül sâğarın pür itdi gelüñ pür-hurüş oluñ
Ya’ni irişdi vaqt-i şarab bāde-nüş olun (G. 22/1)

Olmış şarāb-ı nāz ile mestāne gözlerüñ
Uymuş yine o ğamze-i fettāne gözlerüñ (G. 28/1)

Sākī-i bezmüñ alınmadı elinden cām-ı mül
Kopmadı şāh-ı gül-i ümîdden bir dāne gül (G. 31/1)

Fevt itme nā-murādlığıñ bārī neş’esin
Çün bāde-nüş-ı bezm-i murād olmaduñ gönül (G. 34/3)

Ne zevkdür ne şafādur ne hāzdur ey sākī
Seher humārdan açup gözümü bāde görem (G. 45/4)

Zāhid gözedür diyü şarāb içmeyelüm mi
Öldürdi bizi def’ idebilsek ğam-ı dehri (G. 138/3)

Geldi gül gibi mey-i āl ile sākī gülerek
Şöyle gösterdi ki irişdi bahār eyyamı (G. 142/2)

Gelmeyince gözine bāde niğāh itmedi yār
Güyyā geldi bahār açdı gül-i bādāmī (G. 142/4)

Pey-ā-pey şun baña luţf eyle sākī cām-ı gerdānı
Yeter ağırladuñ rıtl-ı girānla ğayrı yārānı (G. 145/1)

2.1.4.1.13. Savaş Aletleri

Divân şiirinde âşıkların meydanı savaş meydanı gibidir. Sevgiliye ulaşmak için rakipler birbiriyle yarışır. Aynı zamanda âşığın canına kasteden sevgili de savaş aletleriyle gezmektedir. Bu savaş aletleri aslında sevgilinin güzellik unsurlarıdır. Sevgilinin kaşları yay, kirpikleri ok, bakışları kılıç gibidir. Tüm bu unsurları Şeyhülislâm Yahyâ'nın gazellerinde de görmekteyiz. Ok, yay, kılıç ve hançer sevgilinin güzellik unsurlarıyla ve âşığın sevgiliye ulaşma çabaları dâhilinde Şeyhülislâm Yahyâ'nın incelediğimiz gazellerinde yer almaktadır.

1. Hançer

Hançer, “ucu sivri ve eğri, iki yanı keskin bıçak”⁶² olarak tanımlayabileceğimiz hançer, bir savaş aleti olarak kullanılmıştır. Divân şiirinde hançer çok sık geçen bir mazmun olmuştur. Sevgilinin kaşı şeklinden dolayı hançere benzetilirken, zaman zaman kirpikleri ve bakışı da hançere benzetilmiştir.

Şeyhülislâm Yahyâ'nın gazellerinde hançer, sevgili tarafından âşığın gönlünü parçalayan, onu öldürmeye kast etmiş bir silahtır. Sevgili hançeri belinde taşır, âşık bele ulaşmak istese de hançerden dolayı yaklaşamaz. Bazen bu hançer soyutlaşır ve ayrılık hançeri olarak karşımıza çıkar:

Hūnī göz kim *hançer* ile tîğ ile oynar
Yahyā aña ulaşma ki pür-yäre olursın (G. 57/5)

Yārūñ ki miyānındadır ol *hançer*-i ğaddār
Şimden girü Yahyā geçemezsin sen o belden (G. 64/5)

Faşl itmese aralarını *hançer*-i hicrān
Ġavğa uzanurdı ten ile cān arasında (G. 79/4)

⁶² İskender Pala, a.g.e., s. 190.

‘Aşık-ı haste-i hicrûñ nice çıkmaz cānı
Hançer-i yār ki kaçd-ı dil-i nālāna çıka (G. 92/4)

Tek itsün āzmāyış hançer-i ser-tiz-i hün-rizün
Gögüs ger karşı var ol gamze-i cellāddan kaçma (G. 93/2)

Kemān ü tır ü hançer cem’in eyler turmaz ey **Yahyā**
Yine bir fitne peydā itmek ister çeşm-i fettanı (G. 144/5)

2. Ok/Yay

Okçuluk geleneği, Türk kültüründe önemli bir yere sahiptir. Hem bir spor olarak hem de savaş yöntemi olarak görülen okçuluk, usta- çırak ilişkisi dâhilinde öğretilirdi. Bu önemli kültürel gelenek günümüzde de Okmeydanı, Nişantaşı gibi semt isimlerinde yaşatılmaktadır.

Divân şiirinde tır ya da nâvek olarak da geçen ok; yay ile beraber kullanılıp sevgilinin kaşı ve kirpiklerini karşılamaktadır. Yay kaşlı sevgili, bakışlarıyla kirpik okunu âşığın gönlüne atar. Ancak bu durum âşık için belâ değil mutluluktur. Nasıl ki bir hastaya su vermek onu rahatlatırsa, aşk hastasının gönlüne saplanan okun ucundaki temrenin yapılmasında kullanılan su da âşığa şifa vermektedir.

Şeyhülislâm Yahyâ’nın incelediğimiz gazellerinde sevgilinin kaşları kaza yayı, kirpikleri ise belâ okudur. Sevgilinin bu unsurları birleşerek kargaşa çıkarmak isterler:

Kaşlaruñ kavş-i kazā her bir müjeñ tır-i belā
Devr-i hüsnünde kemān u tıre hâcet kalmadı (G. 119/4)

Kemān ü tır ü hançer cem’in eyler turmaz ey **Yahyā**
Yine bir fitne peydā itmek ister çeşm-i fettanı (G. 144/5)

Okuñuñ sîneye degdi birisi biri dile
Umarın pâdişehüm birisi de cāna çıka (G. 92/2)

Kemān-ı Rüstem olmaya kebāde dest-i kudretde
Ne kuvvedür ki oldı himmeti bāzusına ruzı (G. 149/2)

3. Tîg/ Şemşîr

Divân şiirinde *tîg* ya da *şemşîr* olarak karşımıza çıkan *kılıç*, sevgilinin âşık üzerindeki yaralayıcı etkisini anlatmak için mecazen kullanılan bir savaş aletidir. Sevgilinin bakışları kılıç gibi keskindir. Bir bakışı bile zaman zaman âşığın canını almak için yeterlidir.

Şeyhülislâm Yahyâ'nın gazellerinde sevgilinin kılıcının kana susamış olduğu ve bu nedenle âşığın canını almak için çabaladığını görmekteyiz. Ancak âşık bu can alıcı kılıçtan korkmamaktadır. Bir cambaz gibi sevgilinin kâkülünde gamzesiyle eğlenir. Bazen de kılıç darbeleriyle âşığın beden elbisesi paramparça olmaktadır:

Ġamze özler dil yâ kâkül ikiden hâlî degül
Tîġ lâzım aña yâ ġull ikiden hâlî degül (G. 36/1)

Hûnî göz kim hañcer ile tîġ ile oynar
Yahyâ aña ulaşma ki pür-yâre olursın (G. 57/5)

Dili çalar daġı bir hindî iken tîġ-ı hûn-rîzi
Neden çâķ böyle maķbûl olmak ol hûn-h'âr yanında (G. 36/2)

Zülfünde göñül ġamzeñ ile eglenür ey mâh
Cân-bâz gibi tîġ ile oynar resen üzre (G. 80/3)

Dil incinmez olursa tîġ-i ġamla sîne şad-pâre
Ne ġam dervîşe olsa hırķa-i peşmîne şad-pâre (G. 90/1)

Ķurş-ı dâġum tîġ-i hûn-rîz ile eyler çâķ çâķ
Turmaz etmek toġrar o bî-raġm dilber kânuma (G. 99/2)

Ķarşu vardum şol kadar şemşîrüne nâz eyledüñ
Nâzuñ öldürdi beni şemşîre hâcet kalmadı (G. 119/2)

2.1.4.1.14. Bazı Eşyalar

Klasik Türk şiirinde, sosyal hayat öğeleri dâhilinde karşımıza çıkan bir başka unsur, dönemde kullanılan bazı eşyalardır. Bu eşyalar bazen sevgilinin güzellik unsurlarını anlatmada şaire yardımcı olmuş, bazen de dönemin inançlarını aktarmada kullanılmıştır.

1. Yazı ve Yazı Takımı

Kâğıt /Kalem (hame)

Kâğıt ve kalem, gazelerde sıkça karşımıza çıkan yazı eşyalarıdır. Şairlerin kâğıt ve kalemle çokça uğraş içinde oldukları düşünüldüğünde, gazelerde anlatacakları konu için kâğıt ve kalemi kullanmaları kaçınılmazdır.

Divân şiirinde sevgilinin güzelliği anlatılamaz ölçüdedir. Şairler bu güzelliği anlatabilmek için hem kendileriyle hem de birbirleriyle yarış içerisindedirler. Ancak bu yarışta kâğıt ve kalem sevgilinin güzelliğini anlatmada yetersiz kalmaktadır. Şeyhülislâm Yahyâ'nın gazelerinde, sevgilinin güzelliği anlatılırken kâğıdın bu güzelliğe dayanamayarak yanıp tutuştuğu söylenmektedir. Ancak bazı beyitlerde Şeyhülislâm Yahyâ şiirlerini överek kaleminin bir pınar gibi güzel sözler akıttığından bahsetmektedir:

Benüm hōd sözümi yazmağa döymez *kâğıd u hāme*
Ne mānī' gelse cānā nāme-i raḥat-resān senden (G. 71/4)

Gülpār-ı ma'rifetde *mīzāb-ı hāmesinden*
Ṭab'-ı şafā-şī'ārūm bir çeşmesār aḳıtdı (G. 111/5)

Yahyā o şāha sūz-ı dilüm yazmağ istedüm
Yandı ṭutuşdı nāme-i ğam *hāme* döymedi (G. 122/5)

2. Tesbîh

Sübha yani *tesbîh*, “namazın sonunda tesbîh okunurken sayının şaşmaması için elde çekilen alet” e denmektedir. Bu tesbîh 99 veya 33 tanecikten oluşur.⁶³

⁶³ İskender Pala, a.g.e., s. 451.

Şeyhülislâm Yahyâ'nın incelediğimiz gazelinde, zikir halkasındaki bağı delik âşiklar, dizilişleri bakımından yüz taneli sübhaya benzetilmiştir:

Halka-i zikrde gör bağı delik 'âşikları
Dest-i kudretde döner sübha-i şad dâne gibi (G. 129/2)

3. Mir'ât/Âyîne

Âyîne, Türk edebiyatında genellikle bir güzellik aleti olarak kullanılmaktadır. Sevgili, aynada aksini izler durur. Aynaya bakarak güzelliğine güzellik katar. Bu aynaların cepte taşınabilmesi için küçük boyutta olanları da mevcuttur. Aynanın yansıtma özelliğini sağlayan arkasındaki *sırdır*. Aynanın önü parlak ve aydınlıktan arkası karanlıktır. Bu da şiirimizde yer yer iyilik ve kötülüğü, karanlık ve aydınlığı anlatmada bir araç olarak kullanılmıştır. Aynanın önemini Osmanlı Devleti'nde bir meslek grubu oluşturması yönüyle de anlyabiliriz. Padişahlara hazırlanmaları esnasında ayna tutmakla görevli kişiler *âyînedâr* adını almaktadır.

Şeyhülislâm Yahyâ'nın incelediğimiz gazellerinde *âyîne* ve *mir'ât* kelimeleriyle karşımıza çıkan "ayna" motifi, sevgilinin güzelliğinin yansımından bile kıskanılan bir eşya olarak gösterilmektedir. Aynı zamanda âşğın gönül aynası sevgilinin cefâlarından dolayı parça parça olmuştur. Sevgili âşğın parçalanan gönül aynasına baktığında onu beğenmemiş ve yüzünü asmıştır:

Dilüñ bir kez şınuñ *mir'âtine* baqdı yüzün burdı
Tecellâ-yı cemâli var ise dildâr çok gördi (G. 132/1)

Şağınur yârini *âyînedeki* 'aksinden
İstemez dil baқа *mir'âta* o gül-ruhsârı (G. 137/4)

4. Sürâhî

Sürâhî, divan şiirinde içki konulan kaplardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. İncelediğimiz beyitte geçen sürâhî, içindeki şaraptan dolayı gül renkli olarak ifade edilmektedir. Bu sürâhîde sadece şarap yoktur; eğer can kulağıyla sürâhî dinlenirse, Cem'den hikâyeler de işitilebilir:

Cân kulağın tut hele sâķī alup cāmı ele
Kışsa-i pür-ħişşe-i Cemdür *şurâhî* ğulğuli (G. 141/3)

5. Câm/ Kadeh

Câm, divan şiirinde “kadeh” anlamında kullanılan birçok kelimedenden biridir. Câm dışında şiirlerde *piyâle*, *sâgar*, *peymâne*, *gûze*, *sebû* da kadeh anlamında kullanılmaktadır. Câm genellikle şiirlerde bazı tamlamalarla beraber de kullanılır (*câm-ı billûr*, *câm-ı mey*, *câm-ı lebrîz*, *câm-ı şarâb*, *câm-ı gül-fâm*, *câm-ı gül-gûn*, *câm-ı safâ-encâm*). Kadehi bulan kişinin Cem olması nedeniyle câm kelimesi çoğu beyitte Cem ile beraber de geçmektedir.⁶⁴

Kadeh, şiirimizde birçok nesne ya da varlığa benzetilmiştir. Şekil bakımından güle benzetilen kadehin içindeki şarap da gül rengindedir. Aynı şekilde, kadeh laleye de benzetilmektedir. Kadehin içindeki şarap aynı zamanda sevgilinin dudağının rengi; yani lâl rengindedir. Renk dışında şarabın sarhoş edici özelliği ve sevgilinin dudağının âşığı kendinden geçirmesi arasında da ilişki kurulmaktadır.

Kadeh, içindeki şarabın renginden dolayı sevgiliye duyduğu aşkın üzüntüsüyle hastalanan ve kan rengine bürünen âşığın gözlerine benzetilmektedir.

Şeyhülislâm Yahyâ'nın incelediğimiz gazellerinde *piyâle* ve *sagâr* olarak da karşımıza çıkan kadeh, parlaklığı ve güzelliğiyle övülmüş, genellikle tamlama şeklinde ve bazı beyitlerde Cem ile birlikte anılmıştır:

Ṭolı *piyâle* elinde şarâb-ı nâb gözinde

Degül o mâhveşüñ çarḥ u âfitâb gözinde (G. 96/1)

Şişüp kabarması var ḥayli devr-i *sâgar*-ı meyde

Habâbuñ añlamazın ola nüh kıbâb gözinde (G. 96/2)

Niçün *câm*-ı muşaffâyı getürmez sâķî-i meclis

Bizümle ‘ahd ü peymân eyledi ṭurmaz mı peymâne (G. 102/2)

Nice elden düşürür *câm*-ı şafâ-encâmı

Güş iden nâm-ı Cemi şıyt u şadâ-yı *câm*ı (G. 142/1)

Ey cam-ı şafâ ṭalibi bî-hûde uzanma

Cemle bile defn eylediler *cam*-ı şafâyı (G. 143/2)

⁶⁴ İskender Pala, a.g.e., s. 82.

6. Şâne/Tarak

Şâne, divan şiirinde çok kullanılmakla birlikte sevgilinin güzellik unsurlarını anlatırken karşımıza çıkan bir eşyadır. Şâne, sevgilinin anber kokulu saçlarına dokunabilmesi bakımından âşık için kıskanılacak bir eşyadır ancak aynı zamanda sevgilinin saçının her bir telinde duran âşıkların gönlüne dokunur ve onların zaten hüznü olan gönüllerini incitir. Zaman zaman da saçlarda asılı duran gönülleri kavgalarını ayırmak için araya girmektedir:

Mādām ola ol zülf-i siyehkār müşevveş
Eksik mi olur şâne ile dilde keş-â keş (G. 3/1)

Ne ıztırâb u keş-â-keşdedür bu cân-ı belâ-keş
Cefâ-yı şâne ile zülfüñ ıztırâba düşelden (G. 67/3)

Ṭolaşup kâkül-i ‘anber-şiken-i cānâne
Ne kadar hâtır-ı maḥzūna ṭokandı şâne (G. 105/1)

Bu kadar dilleri maḥzūn u perîşân itme
Degme ey şâne o gîsū-yı ‘anber-efşâne (G. 105/2)

2.1.4.1.15. Bazı Kişiler ve Eserler

Klâsik Türk Şiiri, sadece edebî bakımdan değil, kültürel bakımdan da önem arz etmektedir. Şairler şiirlerinde edebî maharetlerini ortaya koymak dışında kültürel birikimlerini de yansıtırlar. Şiirlerde bazı konuları daha iyi anlatabilmek amacıyla telmihlerde bulunmuşlardır. Şeyhülislâm Yahyâ'nın mecmuada incelediğimiz 93^a-110^b varakları arasında bulunan gazellerinde en çok değinilen kişi *Cem*'dir. İkinci olarak *Leylâ ve Mecnûn (Kays)*'a değinilmekle beraber *Süleymân Peygamber*, *Sultan Ahmed Gâzi*, *Halil (İbrâhim Peygâmbere)* ve İran'ın millî kahramanı *Rüstem* de gazellerde yer almaktadır.

1. Cem

Cem, şiir geleneğinde *Cem* veya *Cemşîd* isimleri ile anılır ve cinler, haşmet ve debdebe, rüzgâr, mühür gibi kelime ve kavramlarla zikredilebilir. *Cem* ile, Hz. Süleyman'ın konu edildiğine hükmedilmektedir.⁶⁵

⁶⁵ Ahmet Atillâ Şentürk, *Osmanlı Şiiri Kılavuzu*, C. 2, Osmanlı Edebiyatı Araştırmaları Merkezi Yayınları, 1. Baskı, İstanbul Ocak 2017, s. 378.

Cem'in insanlara faydalı birçok sanatı icat ettiğine inanılmaktadır. Divan şiirinde zevk ve safa sembolü olarak sayılmakta ve *cam* onunla efsanaleşmektedir.⁶⁶ Cem'in kadehi (câm-ı Cem) de şiire sıkça konu olmaktadır. Bu kadehin üzerinde yedi hat olduğuna inanılır.

Bir rivâyete göre şarabı bulan kişi de Cem'dir. Kurtardığı bir yılanın ona verdiği birkaç tanenin toprağa ekilmesiyle elde edilen üzümün suyunu içmek adet hâline gelmiştir. Bu üzüm suyunun bir zaman bekletilmesiyle şarap elde edilmektedir. Önceleri bekleyen üzüm suyu ve kadehin dibindeki tortunun zehirli olduğu düşünülse de, daha sonra içildiğinde keyif verdiği fark edilmiş ve üzüm suyu bekletilerek içilmeye başlanmıştır.

Şeyhülislâm Yahyâ'nın incelediğimiz gazellerinde Cem ve Cem'in kadehi meclis, meyhâne gibi mekânlarda sıkça karşımıza çıkmaktadır. Cem'in kadehindeki şarabın kırmızılığından, kadehin meclisteki dönüşünden ve Cem'in zamanında yaşanılmasa da onun kadehinden şarap içildiğine değinilmektedir:

Tâc-ı Dârâda olan gevheri biz neyleyelüm
Câm-ı Cemde konılan la'l-i müzâb olsa bize (G. 78/2)

Reşkimüz kalmadı hîç eski zamân 'âlemine
Câmını gördük a irişmedük ise Cemine (G. 100/1)

Cem-i devrânı oldı câm-ı gerdâniyla dünyânuñ
Sipihrüñ seyr ider iqbâlin ol rind-i kadeh-nûşa (G. 95/4)

2. Mânî

Mânî, "Çinli ünlü bir nakkaş ve ressâm olarak bilinmekle birlikte nereli olduğu, nerede doğup büyüdüğü hakkındaki bilgiler birbirinden farklıdır. Sâsâniyan Sülâlesi hükümdarlarından Behrâm Şâpur zamanında İran'a geldiği, Zerdüştlük ve Hristiyanlık karışımı bir din olan Maniheizm'in kurucusu olduğu yönünde söylentiler vardır."⁶⁷

⁶⁶ İskender Pala, a.g.e., s. 87.

⁶⁷ Gencay Zavotçu, *Klasik Türk Edebiyatı Sözlüğü (Kişiler-Hayvanlar-Bitkiler-Tabiât Güçleri-Kişileştirilmiş Varlıklar ve Kavramlar)*, Kesit Yayınları, 1. Baskı, İstanbul Kasım 2013, s. 469.

Mânî, divan şiirinde resmetme yeteneği ile anılmaktadır. Şeyhülislâm Yahyâ'nın incelediğimiz gazellerinin bir beyitinde sevgilinin güzelliği resim konusunda usta olduğu bilinen Mânî'nin nakşıyla kıyaslanmaktadır:

Taşavvur itmedi mi bî-mişâl taşvîrûñ
Ne şüret ile çıkardı ki nakşını Mâni (G. 146/3)

3. Leylâ ve Mecnûn (Kays)

Leylâ ile Mecnûn kıssası, Türk kültür ve edebiyatında önemli bir yer arz etmektedir. Çoğu esere konu ve ilham olmuş bu kıssaya Şeyhülislâm Yahyâ'nın incelediğimiz gazellerinde sıkça rastlamaktayız.

Leylâ ile Mecnûn kıssası pek çok kaynakta efsâne olarak nitelendirilmiştir. Söz konusu kişilerin yaşamına dair çeşitli söylentiler mevcuttur. Asıl adı *Kays* olan Mecnûn, Türk edebiyatında Leylâ'nın aşkından dolayı aklını yitirmiş bir kişi olarak karşımıza çıkmakta ve şiirlere bu yönüyle konu olmaktadır. Leylâ ile Mecnûn kıssasını tasavvufî yönden ele alıp tasavvufî hayatın bir simgesi ve temsilî anlatımı olarak değerlendiren şairlerimiz de mevcuttur. Türk edebiyatında *Leylâ ile Mecnûn* mesnevilerinin en ünlüsü Fuzûlî'ye ait olandır.

Şeyhülislâm Yahyâ'nın incelediğimiz gazellerinde bazen *Kays* adıyla bazen *Mecnûn* adıyla bazen de *Leylâ ve Mecnûn* birlikte kullanılmak suretiyle bu önemli kıssaya telmihte bulunulmuştur. Mecnûn'un aşkıdan dolayı çöllere düşmesi, çölde çıplak bir şekilde dolaşması, Leylâ'nın Mecnûn'a ettiği eziyetler ve Mecnûn'un hayvanlarla dost olup kuşların başına yuva yapması kıssanın karşılaştığımız parçalarıdır:

‘Işk-ı *Leylâ* ile bir âteş-i süzân idi *Kays*
Bilmeyüp dirdi görenler neye ‘üryân idi *Kays* (G. 2/1)

Cefalar cevrler kim eylemişdi *Kaysa Leylâsı*
Benüm yâr-ı sitemkârüm işitse diye âz itmiş (G. 4/3)

Hâk-i *Mecnûn*dur dönen şahrâda şanmañ gird-bâd
İstemez bî-çâre hâlî kalduğın meydân-ı ‘ışk (G. 16/4)

Ne için başına üsdürmüş idi mürğânı
Bunca gavğâ ne idi tut ki Süleymân idi *Ḳays* (G. 2/3)

4. Sultan Ahmed Gazi

Sultan I. Ahmed; Sultan III. Mehmed'in oğlu, II. Osman, IV. Murâd ve Sultan İbrâhîm'in babasıdır. Annesi Handân Sultan'dır. 14 yaşında tahta geçmiştir. 14 yıl padişah olan Sultan Ahmed, 1617 yılında, 28 yaşında vefat etmiştir.

Sultan Ahmed, çok iyi bir eğitim görememesine karşın şiire karşı ilgili olmuş ve *Bahtî* mahlasıyla şiirler yazmıştır. Şiirleri sade, dili açıktır. Şiirlerinde yer yer deyimlere de yer vermiştir. Bu özellikleriyle Sultan Ahmed'in şiirlerinde döneminin usta şairi Şeyhülislâm Yahyâ'nın etkili olduğu anlaşılmaktadır.⁶⁸ Şiirleri dönemine göre başarılı sayılmamaktadır.⁶⁹

Şeyhülislâm Yahyâ, kendisini örnek alıp şiirler yazan Sultan Ahmed Gazi'yi incelediğimiz sayfalar arasındaki 149. gazelin ilk beyitinde överek onun fikirlerinin tüm dünyayı aydınlattığını dile getirmiştir:

Şehen-şâh-ı hümâyün-baht sultân Aḥmed-i Ğâzî
Ki dünyâyı münevver kıldı re'y-i 'âlem-efrûzı (G. 149/1)

5. Süleyman

Hükümdar peygamberlerden olan Süleyman, İsrailoğulları peygamberlerinden olup, Dâvud peygamberin oğludur. Süleyman peygamberle ilgili divan şiirine konu olan birden fazla kıssa bulunmaktadır. Bunlardan biri Divan şiirinde "hatem (mühür)" olarak anılan Süleyman'ın yüzüğüdür. Süleyman peygamberin gücü ve saltanatının bu yüzükte saklı olduğu düşünülmektedir. Bu yüzüğü parmağına taktığında insanlar, cinler, hayvanlar ve diğer yaratıkların ona itaat ettiği düşünülmektedir.⁷⁰

Klasik Türk şiirimizde Süleyman peygamberle ilgili geçen bir diğer kıssa yüzükle bağlantılı olmak suretiyle, Süleyman peygamberin hayvanlarla konuşabilme

⁶⁸ Coşkun Ak, *Şair Padişahlar*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Birinci Baskı, Ankara 2001, s. 267.

⁶⁹ Gencay Zavotçu, *a.g.e.*, s. 55.

⁷⁰ Gencay Zavotçu, *a.g.e.*, s. 681.

yeteneğidir. Hayvanların dilini bilen ve onlara hükmedebilen Süleyman peygamberin bu mucizelerinden Kur'an'da da bahsedilmektedir.⁷¹

Şeyhülislâm Yahyâ'nın incelediğimiz gazelleri arasında sadece bir beyitte rastladığımız Süleyman peygamber, *Leylâ ile Mecnûn* kıssasıyla birlikte, Kays'ın Süleyman'a benzetilmesiyle verilmiştir. Kays, çölde hayvanlarla konuşabilmesi, (hatta kuşlar başına yuva yapacak kadar) hayvanlarla samimi olması bakımından Süleyman Peygamber'e benzetilmiştir:

Ne için başına üşdürmüş idi mürğânı
Bunca ğavğâ ne idi tut ki *Süleymân* idi Kays (G. 2/3)

6. Halîl

Şeyhülislâm Yahyâ'nın incelediğimiz gazelleri arasında sadece bir beyitte rastladığımız "Halîl" ile İbrâhim Peygâmbere'ın ateşe atılma olayına telmih yapılmaktadır. "Allâh dostu, İbrâhim Peygâmbere ateşe atıldığı zaman Cebraîl onu havada tuttu ve dileğini sordu. O da 'Ben Allâh'ın kuluyum. Hâcetim O'nadır, sana değil. Allâh ne dilerse yapsın.' dedi. Allâh da onu dost edindi ve adı Halîlullah oldu."⁷²

'Aks-i ruhsâruñla mir'ât-i Sikender didiler
Ben *Halîlüm* âteş-i Nemrûd dirdüm bâdeye (G. 109/3)

7. İskender

Şeyhülislâm Yahyâ'nın incelediğimiz gazelleri arasında, *İskender* sadece bir beyitte, "İskender'in aynası" motifi ile karşımıza çıkmaktadır.

İskender'in aynasının tüm âlemi gösterdiği düşünülür ve edebiyatımıza yansıyan birçok efsanesi bulunur. Efsanelerden biri şu şekildedir:

"İskender, İskenderiye şehrini kurduğu zaman orada bulunan hakimlerden Belinas, Hermis ve Valines bir ayna yapmışlar ve yüksek bir yere koymuşlardı. Gûya bu aynada oraya gelmekte olan gemiler daha bir aylık

⁷¹ Gencay Zavotçu, a.g.e., s. 680.

⁷² Gencay Zavotçu, a.g.e., s. 308.

yolda iken görülebirmiş. Eğer gelen düşman gemisi ise bu aynadan güneş ışığı yansıtılarak daha uzaktayken yakılabilmemiş.”⁷³

Bazı rivayetlerde düz olduğu bazılarında ise yuvarlak ve her iki tarafının da yansıtma özelliği olduğu düşünülen İskender’in aynası, Şeyhülislâm Yahyâ’nın incelediğimiz beyitinde İskender’in aynası “bâde” motifiyle birlikte verilmektedir:

‘Aks-i ruhsâruñla mir'ât-i *Sikender* didiler
Ben Hâlîlüm âteş-i Nemrüd dirdüm bâdeye (G. 109/3)

8. Rüstem

Zaloğlu Rüstem, İran’ın millî kahramanıdır. Divan şiirinde rezm (savaş, kavga) simgesi olarak geçer. Gücü, yiğitliği ve destânı ile şiirlere konu olmaktadır.⁷⁴

İncelediğimiz beyitte, Sultan Ahmed’in savaştaki yeteneği Rüstem’e benzetilmek suretiyle övülmüştür:

Kemân-ı *Rüstem* olmaya kebâde dest-i kudretde
Ne kuvvetdür ki oldı himmeti bâzusına rûzî (G. 149/2)

9. Mantıku’t-Tayr

“Kuşdili” anlamına gelen Mantıku’t-Tayr, Ferîdüddin Attâr’ın 1187 yılında yazdığı tasavvufî bir mesnevîdir. Mesnevîde sembollerle vahdet-i vücût inancı anlatılmıştır. Farsça olan mesneviyi Gülşehrî 1317 tarihinde Türkçeye çevirmiştir. “Gülşennâme” olarak da adlandırılan Gülşehrî’nin kaleme aldığı Mantıku’t-Tayr, Ferîdüddin Attâr’ın eserini esas almakla birlikte, aslında özgün bir eser yazmıştır.

Şeyhülislâm Yahyâ’nın bir beyitinde Mantıku’t-Tayr adlı esere telmih yapılmak suretiyle, beyitte sâkiye seslenilmiş ve kadehteki kuş resimlerinden zevk ehline kuşdilini duyurması söylenmiştir:

Mey-i cân-bahş ile sâğardaki her mürğ naşşından
İşitdür sâkiyâ güş-ı mezâka *Mantıku’t-Tayr* (G. 139/4)

⁷³ İskender Pala, a.g.e., s. 48.

⁷⁴ Gencay Zavotçu, a.g.e., s. 615.

10. Gülistân

“Gülistân”, Sa’dî-i Şîrâzî’nin 1292 yılında kaleme aldığı ünlü Farsça eseridir. Gülistân ilk defa 1391 yılında Seyf-i Sarâyî tarafından Türkçeye çevrilmiştir.

Şeyhülislâm Yahyâ’nın incelediğimiz beytinde *Gülistân* adlı esere telmih yapılmış ve şâir, güzellik kâtibinin sevgilinin Çin mürekkebi ile cetvelenmiş gibi olan yüzüne sanki Gülistân’ın ön sözünü yazdığını söylemiştir. Sevgilinin güzel yüzünün Gülistân adlı eserin dibâce bölümüne benzetilmesinin nedeninin, Sa’dî-i Şîrâzî’nin eserinin dibâce bölümünün nakşının ve cetvelenmesinin muntazam olması dolayısıyla olduğunu düşünmekteyiz:

Cebîni çîn ile mıstarlı şafhadur yazılmış
Debîr-i hüsn aña dîbâce-i *Gülistân*ı (G. 146/4)

2.1.4.2. Deyimler

Nuruosmaniye Kütüphanesi 4957 numaralı mecmuanın incelediğimiz sayfaları arasında deyimlere fazlaca rastlanmaktadır. Bunun Şeyhülislâm Yahyâ’nın mahallîleşme akımı etkisinde kalması ve halktan kopuk olmaması sebebiyle olduğunu düşünmekteyiz. Çalışmamızın bu kısmında mecmuanın 93^a-110^b varakları arasındaki deyimlere yer verilerek bazı deyimler açıklanacak, diğerleri yanlarında gazel ve beyit numaraları belirtilmek suretiyle liste hâlinde verilecektir:

Na’l kesmek

Bu deyim, “damga vurmak” anlamında kullanılmaktadır. Eskiden hayvanlar ateşte kızdırılmış nal ile dağlanarak damgalanmış. Beyitte buna telmih yapılmaktadır. Aynı zamanda “nal” şekil yönünden sevgilinin saç, kâkülü ve kaşına benzetilmektedir:⁷⁵

Na’l kes dir yâr nice diñlemez âdem sözün
Kâşki olsa vücüdüm başdan ayağa sem’ (G. 10/3)

Alnı açık yüzü ak olmak

Beyitte “alnı açık yüzü ak olmak” deyimini, manevî anlamda, günahsız olmak anlamında kullanılmıştır:

⁷⁵ İskender Pala, a.g.e., s. 349.

Dest-i ihsānuñla zülmāni hicābı ref kııl
Tā kim ol dergāha varam *alnum açık yüzüm ak* (G. 13/3)

Ağzının suyunu akıtmak

Divan şiirinde gül ve gül bahçesi, sıkça kullanılan güzellik ve tabiat unsurlarıdır. Beyitte gül bahçesinin güzelliği övülerek, “ağzının suyunu akıtmak” deyimini ile cennet bahçesinin bile gül bahçesine imrendiği imajı verilmiştir. Hatta cennetteki huriler gülleri kıskanmış, cennet suyu zülāl ise suyunu kesmiştir:

Cennetüñ *ağzı şuyın akıtdı* hüsn-i gülsitān
Āblar reşk-i zülāl ü ğayret-i hūr oldı gül (G. 35/4)

Āh eylemek

Divan şiirinde en çok kullanılan deyimlerden biri āh eylemektir. Gönlü aşk ateşiyle dolu olan âşğın sevgili tarafından aşkına karşılık verilmedikçe gönlündeki ateş harlanmaktadır. İncelediğimiz beyitte bu soyut ateşin artık somutlaşıp ağız yoluyla dışarı çıkacağı ve tüm âlemi yakacak kuvvette olduğu belirtilmektedir:

Şāhum hāzer it bir şereri ‘āleme besdür
Āh eyleyicek derd ile bir sīnesi sūzān (G. 50/3)

Kanına ekmek doğramak

“Kanına ekmek doğramak” deyimini, Divan şiirinde çok kullanılan bir deyim olmamakla birlikte, beyitte âşğın sevgili tarafından açılan yaralarının çokluğunu ifade etmektedir. Sevgili âşğın gönlünde yara açmakla kalmamış, bir de yaralardan akan kanlara ekmek doğrayarak âşğın yaralı gönlünü daha çok acıtmaktadır:

Kurş-ı dāğum tiğ-i hūn-rīz ile eyler çāk çāk
Turmaz *etmek toğrar* o bī-raḥm dilber *kānuma* (G. 99/2)

Āşina olmak

Āşina olmak, tanımak, bilmek anlamlarına gelen bir deyimdir. “Āşinalık” ile ilgili birden fazla deyim incelediğimiz sayfalar arasında bulunan gazellerde

geçmektedir. Genellikle insanlar ya da olaylar için kullanılan bu deyim, bu beyitte kişileştirilen bir kavram, “ok” için kullanılmıştır:

Çünkü geldüñ hele bir pâre tur ey nâvek-i yâr
Âşinâ olmadan olmağ ne revâ bî-gâne (G. 105/4)

Yüzü yere düşmek

Bu deyim beyitte iki anlamda kullanılmıştır. Âşık yüzünü gerçek anlamda yere koyduğunu ancak bunu başkalarının yanında yaptığı için onların gözünde küçük düştüğünü söyleyip bundan duyduğu pişmanlığı dile getirmektedir:

Yüz urdum yire tenhâ añlayup dildâr yanında
Haḫâ itdüm *yire düşdi yüzüm* ağıyâr yanında (G. 106/1)

Birbirine katmak

“Birbirine katmak” deyimini, ortalığı karıştırmak, kargaşa çıkarmak anlamındadır. Bu beyitte kargaşa çıkaran bir insan değil sevgilinin saçları olarak gösterilmiştir. Her bir teline bir âşık gönü asılı olan sevgilinin saçları tarak ile açılmasa, saçta asılı gönülleri birbirine katacağı söylenerek, sevgilinin güzellik unsurlarından saça ve bu saçta asılı gönüllere değinilmiştir:

Zülfüñ *biri birine katardı* gönülleri
Gâhice girmeyeydi eger şâne âraya (G. 108/4)

Vefâ tohumu ekmek

Bu beyitte geçen “tohum” ifadesi, toprağa ekilen somut tohum değil de soyut bir anlamda; “vefa” anlamında kullanılmıştır. Dünya denen büyük bahçede eksik olan yegâne çiçek vefa olarak görülmüş, mutlulukların artması için bu vefâya ihtiyaç duyulmuştur:

Vefâ tohumu ekilmez mi bu ‘âlem kişt-zârında
Şafâlar kesb olunmaz mı ferahlar ḫâşıl olmaz mı (G. 114/2)

Ayağının tozuna yüz sürmek

Beyitte “Ayağının tozuna yüz sürmek”, deyimini ile sevgili kutsallaştırılmıştır. Âşık için sevgilinin ayağını bastığı toprak kutsal toprak gibi kıymetlidir:

‘Abîr-i hâk-i pâyûn şakınur bir kaatre yaş dökmez

O ‘âşık kim *ayağuna tozuna* bir kez *yüzün sürdi* (G. 132/2)

İncelediğimiz örnekler dışında, şiirlerde karşılaştığımız deyimler alfabetik sıra ile aşağıda liste hâlinde verilmiştir:

Âdem sayılmamak (G. 29/1)	Bağrının yağını eritmek (G. 10/1)
Ağzına almamak (G. 83/5)	Bahtı açılmak (G. 110/4)
Ağzına mühür vurmak (G. 119/5)	Bâr olmak (G. 50/1, 91/4)
Ağzını tutmak (G. 108/3)	Basak düşürmek (G. 135/4)
Ahd ü peymân eylemek (G. 102/2)	Baş çıkarmak (G. 238/1)
Aklı dağılmak (G. 59/1)	Baş eğmemek (G. 97/4)
Ala boyanmak (G. 131/2)	Başa çıkmak (G. 100/2)
Alnı açık yüzü ak olmak (G. 13/3)	Başdan aşmak (G. 127/2, 130/5)
Aman vermemek (G. 46/2)	Başı göğe ermek (G. 67/3)
Aman vermemek (G. 46/2)	Başına gelmek (G. 24/5)
Ar etmek (G. 32/2)	Başına üşüşmek (G. 2/3)
Âşinalık etmek (G. 43/3)	Başını alıp gitmek (G. 129/3)
Aşk olsun (G. 136/4)	Başını kesmek (G. 1/1)
Aşk şarabını içmek (G. 82/4)	Baştan ayağa sem‘ (kulak) olmak (G. 10/3)
Aşk şarabını içmek (G. 82/4)	Bend eylemek (G. 79/5)
Âvâze salmak (G. 103/3)	Bir içim su olmak (G. 177)
Ayağı yere basmamak (G. 67/3)	Birbirine katmak (G. 108/4)
Ayağına düşmek (G. 121/3)	Bülbülün yatağını bozmak (G. 117/5)
Ayak basmak (G. 6/3)	Can ile iştirmek (G. 93/5)
Ayakta komak (G. 121/4)	Can kulağını tutmak (G. 141/3)
Bagi olmak (G. 85/3)	Can nakdini yandırmak (G. 136/2)
Bağrına basmak (G. 90/4)	Can uzatmak (G. 47/2)
Bağrını delmek (G. 49/4, 53/2)	Cana geçmek (G. 63/3)
Bağrını kanatmak (G. 66/4)	Canı çıkmak (G. 131/3, 92/4)

- Canı kılca kalmak (G. 76/2)
- Canına cevr koymak (G. 129/5)
- Canına kastetmek (G. 28/2)
- Canını odlara yakmak (G. 134/3)
- Cevr ü cefa çekmek (G. 41/3)
- Cihân gözüne teng ü târ olmak (G. 98/5)
- Çeşm ü gûş olmak (G. 22/2)
- Çok görmek (G. 86/4, 132/2)
- Dağ üzre dağ yakmak (G. 117/2)
- Dairen bilmek (G. 12/3)
- Dâmânına düşmek (G. 121/4)
- Derd-i ser vermek (G. 30/5)
- Derûnuna düşmek (G. 37/2)
- Dest olmak (G. 87/3)
- Dilden geçmek (G. 64/2)
- Dili dağıtmak (G. 117/4)
- Divane olmak (G. 43/4)
- El (etek) öpmek (G. 42/1,2,3,4,5)
- El çekmek (G. 14/5, 87/4)
- El üzre tutmak (G. 50/2, 93/1, 148/3)
- El vermek (G. 23/3, 42/1)
- Elden komamak (G. 77/1)
- Ele almak (G. 33/2, 50/5, 110/3, 111/4, 118/2, 135/1, 141/3, 147/1),
- Ele girmemek (G. 112/4)
- Eli değmemek (G. 95/3)
- Eli ermemek (G. 89/4)
- Elif çekmek (G. 11/3)
- Elinden düşürmemek (G. 142/1, 148/3)
- Elinden gelmek (G. 64/2)
- Er gibi ayak basmak (G. 127/5)
- Eser yelden hıfz etmek (G. 80/4)
- Eşiğini beklemek (G. 105/3)
- Feda etmek (G. 91/3)
- Fitne kopmak (G. 79/3)
- Gam çekmek (G. 39/3, 57/3)
- Gam yemek (G. 23/3)
- Gam-ı dünyaya düşmek (G. 58/4)
- Giriftar olmak (G. 72/1,2)
- Göge çıkarmak (G. 60/2)
- Göğsünü germek (G. 27/3)
- Göğüs germek (G. 93/2)
- Gölgesi düşmek (G. 121/3)
- Gönlü açılmak (G. 82/1)
- Gönlü düşmek (G. 121/1, 121/3)
- Gönlü kırılmak (G. 90/2)
- Gönlüne girmek (G. 128/2)
- Gönlünü ele almak (G. 96/3, 97/2)
- Gönül akıtmak (G. 111/1)
- Gönül almak (G. 48/3, 76/1, 116/1)
- Gönül kırmak (G. 69/2)
- Gönül pârelemek (G. 26/5)
- Gönül vermek (G. 57/1, 129/4, 144/2)
- Gönül yapmak (G. 16/3, 98/4)
- Gönül yıkmak (G. 16/3)
- Göz açtırmamak (G. 31/2)
- Göz süzmek (G. 28/2)
- Göz yaşına gark olmak (G. 127/1)
- Gözden geçirmek (G. 31/4)
- Gözü değmek (G. 35/2)
- Gözü ısırarak (G. 146/1)
- Gözü ilişmek (G. 91/1)
- Gözün aydın (G. 98/5)
- Gözünde olmamak (G. 96/1)
- Gözüne girmek (G. 82/3)
- Gözüne hiçbir şey görünmemek (G. 15/5, 83/4)

Gözüne yendirmek (G. 144/3)	Karar eylemek (88/1)
Gözünü açmak (G. 45/4)	(Kârını) tamam etmek (G. 17/5)
Güft ü gûy etmek (G.38/2)	Karşı durmak (G. 40/4, 146/2)
Gül gibi açılmak (G. 127/1)	Karşı varmak (G. 119/2)
Günden güne artmak (G. 45/3)	Kavga kopmak (G. 141/4)
Güzel düşmek (G. 80/2)	Kendini dağıtmak (G. 52/2)
Haber almak (G. 3/3)	(Kendini) yüksekte görmek (G. 18/1)
Haber vermek (G. 30/2)	Kendini göstermek (G. 38/4)
Hâk ile yeksân eylemek (G. 65/1, 116/2)	Kıyamet kopmak (G. 92/3)
Hâl hatır sormak (G. 132/5)	Kıymet bilmek (G. 34/2)
Hâli harap olmak (G. 84/4)	Kul olmak (G. 56/5, 93/3)
Hatıra getirmek (G. 49/4)	Kulağına küpe etmek (G. 12/5)
Hatırı kalmak (G. 107/5)	Kurban olmak (G. 56/5)
Hâtır-ı mahzûna dokunmak (G. 105/1)	Mecâli kalmamak (G. 5/5)
Hatırına gelmemek (G. 32/4)	Merhabası olmak (G. 25/2)
Hayat-ı taze bulmak (G. 113/1)	Müjde etmek (G. 118/4)
Hayat-ı taze vermek (G. 30/2)	Mümkün olmamak (G. 37/5)
Helak etmek (G. 140/1)	Nâm u nişânı kalmamak (G. 6/5, 94/2)
Huzurunu kaçırmak (G. 96/4)	Nazar eylemek (G. 40/3)
Hüsn bağıını bozmak (G. 117/1)	Ne hâlet edeceğini bilmemek (G. 67/5)
Hüsnüne mağrur olmak (G. 27/3, 147/1)	Nefes eylemek (G. 1/2)
İrşat etmek (G. 41/2)	Nîm-mest olmak (G. 87/1)
Kabâle vermek (G. 101/4)	Ocak bozmak (G. 117/2)
Kadrini bilmemek (G. 112/2, 134/2)	Oda yakmak (G. 140/1)
Kalp kırmak (G. 65/1)	Pazarı germ olmak (G. 136/2)
Kan ağlamak (G. 88/6)	Pençesin burmak (G. 52/5)
Kan yürüme (G. 55/2)	Rahat bulmak (G. 61/5)
Kanına girmek (G. 35/1)	Rahat bulmamak (G. 88/3)
Kanını içmek (G. 38/5)	Rahat vermemek (G. 89/1)
(Kanlıyı) kan tutmak (G. 50/4)	Ruhunu şâd etmek (G. 41/1)
Kâr etmek (G. 33/4)	Ser vermek (G. 134/4)
Kâr eylemek (G. 88/6)	Sinede yer etmek (G. 68/1)
Kâr etmemek (G. 114/5)	Sinesi çâk etmek (G. 122/1)

Sözü uzatmak (G. 60/4)	Yasak bozmak (G. 117/1)
Sözünün eri olmak (G. 134/5)	Yatağa düşmek (G. 121/5)
Şive ve naz götürmek (G. 129/4)	Yele vermek (G. 65/2)
Tahammül etmek (G. 102/5)	Yere çalmak (G. 97/2)
Takati kalmamak (G. 16/5, 19/5)	Yola gelmek (G. 48/4)
Tamam etmek (G. 54/1)	Yolda kalmak (G. 58/1)
Taş üzre taş komamak (G. 148/4)	Yüksekte uçmak (G. 121/2)
Teng-dest olmak (G. 87/4)	Yüreği ezilmek (G. 64/4)
Terk-i diyar eylemek (G. 88/4)	Yüreği parça parça olmak (G. 90/1)
Toz koparmak (G. 27/5)	Yüz (v)urmak (G. 106/1)
Üstüne düşmek (G. 113/3)	Yüz bulmak (G. 100/2)
Üstüne titremek (G. 80/5)	Yüz sürmek (G. 96/7, 149/4)
Vakti geçmek (G. 39/4, 124/5)	Yüz tutmak (G. 74/2)
Varını yoğunu vermek (G. 73/4)	Yüzüne bakmamak (G.74/1, 132/5)
Yabana gitmek (G. 49/3)	Yüzünü burmak (G. 132/1)
Yakıp kül etmek (G. 31/2)	Zebâl-ı hâl ile söylemek (G. 101/1)
Yanıp yakılmak (G. 11/5, 21/5, 39/1, 47/4)	Zebânını kuteh etmek (G. 134/4)

2.1.4.3. Atasözleri

İncelediğimiz sayfalar arasında bulunan 149 gazelde, deyimler kadar sık olmasa da atasözlerine de rastlanmaktadır. Kullanılan atasözleri, beyitlerde anlamı tamamlamış ve kuvvetlendirmiştir. Beyitlerde atasözlerinin genellikle araya kelime alınmayıp bir mısra şeklinde kullanıldığını görmekteyiz. Karşımıza çıkan atasözlerinin bazıları günümüzde de sıkça kullanılmaktadır:

Âşığa Bağdâd uzak olmaz:

‘Âşığa Bağdâd ırağ olmaz vücūduñ fülkünü

Cüy-ı eşküñ küy-ı yâre irgürür mânend-ı şağ (G. 8/2)

Ecelden evvel kimse ölmez:

Yaklaşdı diyü hañını geçme o güzelden

Kim gördi ki evvel öle bir kimse ecelden (G. 64/1)

Her makamın sözcüsü var (dır):

Her maķāmuñ bir maķāli var Hicāzı añ baña

Eylemez küyün koyup ‘uşşāk āheng-i ‘ırāk (G. 13/4)

Az bulunan şey değerli olur:

Biñ cāna virmese n’ola bir būsesini yār

Az olıcaķ metā’ olur anuñ bahāsı çok (G. 14/3)

Çok gezen çok bilir:

Hĩç bir belā mı var ki gönül anı bilmeye

Seyyāh-ı bī-ķarāruñ olur āşināsı çok (G. 14/4)

2.1.4.4. Tabiat

Şeyhülislâm Yahyâ'nın, mecmuanın 93^a-110^b varakları arasındaki incelediğimiz 149 gazelinde tabiat unsurlarının yoğun kullanıldığını görmekteyiz. Çalışmamızın bu kısmında karşılaştığımız tabiat unsurlarını *kozmetik âlem, zaman, anâsır-ı erba'a, hayvanlar, bağ, çemen, çiçeklik ve ilgili mefhumlar, bitkiler ve meyveler* alt başlıklarında detaylı olarak göstermeye çalıştık.⁷⁶

2.1.4.4.1. Kozmik Âlem

a. Felek

Çarh ve 'âlem isimleriyle de karşımıza çıkan felek, Şeyhülislâm Yahyâ'nın incelediğimiz gazellerinin bazı beyitlerinde *dünya*, bazılarında *kader* manasına gelecek şekilde; bazı beyitlerde ise her iki anlam kastedilerek kullanılan bir tabiat unsurudur. Şeyhülislâm Yahyâ bazı gazellerinde yaşadığı dönemden ve talihinden de şikâyet etmektedir:

‘İyşdan bî-behreyüz zevk u şafâdan bî-naşib
Çünkü geldük ‘âleme itsek ne biz bir pâre hazz (G. 9/3)

Özüñ ey dil yukardan tutma çün bir mâh-päreñ yoğ
Tutalum çarh-i atlas kendü olmuşsun sitäreñ yoğ (G. 18/1)

Nişân-ı tiğ-i hışm-ı yâr olursun ey kamer bir gün
Felekde hüsnüñe mağrûr olup gögsüñ ‘aceb gerdüñ (G. 27/3)

Felek döne döne şimdi cefâlar itsün ey **Yahyâ**
Ne tozlar kopara bir dem ola âh-ı cihân-gerdüñ (G. 27/5)

Cân uzatmak neydi çarhuñ döne döne cevrine
Nev-cevânum rişte-i cânum ideydi pîreñ (G. 47/2)

⁷⁶ Çalışmamızın bu kısmındaki *tabiat* unsurlarının maddelendirilmesinde Abdullah Eren'in Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda 2004 yılında hazırladığı "Şeyhülislam Yahya Divanı'nın Tahlili" adlı doktora tez çalışmasındaki sınıflandırma kaynak olarak alınmıştır.

Seng-diller döymeye *çarh*-ı sitemger cevrine
Ğuşşa-i devrân degül mi âsiyâbı iñleden (G. 53/4)

İrişdi başı göge hiç ayağı yer mi başar gör
Fütâde-dil der-i yâr-i felek-cenâba düşelden (67/3)

Biz o Cem'üz şî'rümüz şî'râya feyz olur
Reşk ider **Yahyâ** *felek*de encüm-i raşşân bize (G. 89/5)

Ṭolı piyâle elinde şarâb-ı nâb gözinde
Degül o mâhveşüñ *çarh* u âfitâb gözinde (G. 96/1)

Dil mi virdüm saña kim şî've vü nâzuñ götürem
Ey *felek* cevri kıoya cānuma cānâne gibi (G. 129/4)

Felekler dönmesünler şâh-ı devrâna iṭâ'atden
Ṭoķuz *ṭâsma eflâküñ* yeter bir tîr-i dil-düzü (G. 149/3)

a. Yıldızlar

Şeyhülislâm Yahyâ bazı beyitlerinde anlamsal bütünlüğü sağlamak amacıyla yıldızlardan yararlanmışır. Bazı beyitlerde yıldızlar *güneş*, *ay*, *gökyüzü* gibi unsurlarla birlikte kullanılıp beytin tamamlayıcısı olmuştur. Bazı beyitlerde ise *şî'ra yıldızı* gibi özel yıldız isimleri kullanılmışır. Bazı beyitlerde Şeyhülislâm Yahyâ'nın yıldızların talih okumada faydanılan bir tabiat unsuru olduğunu da aktardığını görmekteyiz:

Feyze isti'dâd lâzım olmasa mânend-i bedr
Himmet-i mihr ile her *kevkeb* virirdi nür u lem' (G. 10/4)

Özüñ ey dil yukardan ṭutma çün bir mâh-pâreñ yok
Ṭotalum *çarh*-i aṭlas kendü olmuştun *sitâreñ* yok (G. 18/1)

Bâd-ı ğayretle çıkup ben saña göz açdurmazam
Gel yaķup ey *kevkeb*-i baḫtum vücüdum itme kül (G. 31/2)

Biz o Cem'üz şî'rümüz şî'rāya feyz olur
Reşk ider **Yahyā** felekde *encüm-i rahşān* bize (G. 89/5)

Virdi kemāl-i hüsn Hāḡ ol māh-pāreye
Bedr oldı ṭālī'ümde naẓar kıḡ *sitāreye* (G. 108/1)

Yār sākī olsa dirdüm meclise devr-i ḡamer
Cām şunsa *kevkeb-i mes'ūd* dirdüm bādeye (G. 109/4)

Yahyā nüḡūd-ı eşküne kim i'tibār ider
Ol mihre naḡd-i *encüm* ile māh müşteri (G. 135/5)

b. Seyyareler

Seyyareler, divān şiiirinde çokça karşılaştığımız tabiat unsurlarıdır. Bu unsurlar kimi zaman gerçek anlamlarında kullanılırken kimi zaman sevgilinin güzellik unsurlarını ve aşkı anlatmada benzetme yönüyle kullanılırlar.

Mihr, *felek sarayının* padişahıdır. Hem ısı hem ışık kaynağı olan mihr, şekil bakımından sevgilinin yüzüne benzetilmektedir. Aynı zamanda parlaklık ve ışık kaynağı olarak da mihr ve sevgilinin yüzü arasında ilgi kurulmaktadır. Hatta bazı beyitlerde güneş, sevgilinin yüzünün parıltısı yanında sönük kalan bir gök cismi olarak tasvir edilmektedir.

Māh, Divan şiiirinde parlaklık ve şekil yönüyle sevgilinin yüzüne benzetilen tabiat unsurudur. Bazen dolunay şeklinden hilāle dönmesi ve tekrar dolunay olmasının devri nedeniyle meclisteki içki kadehine ve kadehin devrine benzetilmiştir. Kadeh de tıpkı māh gibi devretmekte ve bu devir sırasında dolup boşalmaktadır.

Şeyhülislām Yahyâ'nın incelediğimiz gazellerinde *mihr* ve *māh*ın her iki anlamında da kullanıldığını, bazı beyitlerde ise beraber kullanıldığını görmekteyiz:

Feyze isti'dād lâzım olmasa mānend-i *bedr*
Himmet-i *mihr* ile her kevkeb virirdi nūr u lem' (G. 10/4)

Penāh olursa n'ola *mihr* ü *māha* sāye-i 'ışḡ
Bülend mertebedür mihrüñ ile sāye-i 'ışḡ (G. 17/1)

Niřān-ı tīġ-i hıřm-ı yār olursun ey *kamer* bir gūn
Felekde hūsnūñe maġrūr olup göġsūñ ‘aceb gerdūñ (G. 27/3)

Hilāl gibi teraķķīde *māh*-ı tābān ol
Fūrūġ-ı hūsnūñi gūnden gūne ziyāde görem (G. 45/3)

Benūm zann itdūġim bu kim ġurūr-ı hūsn ile bir gūn
Felekde *mīhr*-i raġřān *māh*-ı tābān olmasun dirsın (G. 56/4)

Mīhrbānluķ ġördi *hūrřīd*-i cihān-efrūzdan
Germ olup būlbūl nevāya bařladı nevrūzdan (G. 63/1)

Virđi kemāl-i hūsn Hāķ ol *māh*-pāreye
Bedr oldu řālī‘ümde nażar ķıl sitāreye (G. 108/1)

Yār sākī olsa dirdūm meclise *devr*-i *kamer*
Cām řunsa kevkeb-i mes‘ūd dirdūm bādeye (G. 109/4)

Meclisde şolu piyāle döndi
Bedr olmuş idi *hilāle* döndi (G. 120/1)

Görüp cām-ı ġabābı bezm-i meyde añla ey **Yaġyā**
Tehī olmaz felekler cūnbiři seyyāreden seyri (G. 139/5)

c. Işık, Aydınlık, Karanlık

Gazellerde karřılařtıġımız aydınlık unsurları *rūřen* ve *ziyā* gibi kelimelerle belirtilmekle beraber, bu aydınlıkların sebebi *māh* ve *mīhr* gibi doġa unsurlarının yanı sıra meclisteki mum ve şarap dolu olan kadehtir. şarap kadehi diġer unsurların aksine aynı zamanda mecāzi biz aydınlanma da saġlamaktadır. Ancak gazellerde karřılařtıġımız en büyük ışık kaynaġı sevgilinin yüzüdür. Sevgilinin yüzünün göründüġü karanlık ortam güneş ışığından daha yüksek bir parıltıyla aydınlanmaktadır:

Žiyāsı düşse cāne aftāb-ı cām-ı řahbānuñ
Yine ol *hāne*-i tārik *pür-nūr* olduġın görsek (G. 20/2)

Sūz-ı derūn cānı geldi zebāna bir bir
Melisde *rūşen* oldu yārāna rāzı *şem*‘uñ (G. 21/4)

Ne ‘aceb *rūşen* olur şahn-ı serāy-ı ‘işret
Her ne yanına nazar eyler iseñ şāfī-cām (G. 40/3)

d. Gölge

Gölge, Şeyhülislâm Yahyâ’nın şiirlerinde sevgilinin güzellik unsurları ve aşkla birlikte ele alınmıştır. Sevgilinin yüz sayfasında bulunan kirpiklerinin gölgesi yazıların hareketlerine benzetilmiştir. Bazen de âşığın sevmediği rakip, siyah bir gölge gibi onun karşısına çıkmaktadır:

Rūy-ı dilber al kâğıd ‘anberin mū anda haṭ
Sāyesi müjgānunuñ i‘rāb beñlerdür nuḳaṭ (G. 8/1)

Penāh olursa n’ola mihr ü māha *sāye*-i ‘ışk
Bülend mertebdür mihrüñ ile *sāye*-i ‘ışk (G. 17/1)

Dilber gice ile gelse raḳīb āgeh olmasa
Ol rü-siyāh *sāye* gibi hem-reh olmasa (G. 84/1)

2.1.4.4.2. Zaman

a. Mevsimler

İncelediğimiz gazellerde karşımıza en çok çıkan mevsim *bahar* mevsimidir. Bazı gazellerde *hazan* mevsimiyle de karşılaşmaktayız. Buna karşın mecmuanın incelediğimiz sayfaları arasındaki gazellerde kış ve yaz mevsimleriyle ilgili bir kelimeye rastlanmamıştır.

Tekye-i bāğda ezhār yetişdi cümle
Mürşid-i bād-ı *bahār* eyledi var ise nefes (G. 1/2)

Bülbüller öter güller açuk şād gönül yok
Hîç böyleligün görmemişüz *faşl-ı bahāruñ* (G. 26/2)

Perişān-ı *hazān* olmaz gül-i ra'naları şolmaz
Ne bāguñ naħlidür āyā nihāl-i nāz-perverdūñ (G. 27/2)

İrdi *bahār* sen daħı şād olmaduñ gönül
Güllerle goncelerle güşād olmaduñ gönül (G. 34/1)

Ġarbdan daħı yakında geldi bād-ı *nev-bahār*
Ķomadı bir nesne zīr-i ħākde meknūzdan (G. 62/4)

Olur gül sākı kaçan şeftālular alsam 'izārundan
Bu bāguñ meyvesi evvel irişürmiş *bahārundan* (G. 66/1)

Gönlüm açılmaz dime cānā *bahār* olsun hele
İvme 'ayşa mürġ-i zerrīn-per şikār olsun hele (G. 82/1)

Faşl-ı bahār irdi güle bülbül mülākīdür yine
Meclis o meclis mey o mey sākī o sākīdür yine (G. 107/1)

Ĥayāt-ı tāze buldı yine 'ālem *nev-bahār* oldı
Güzellendi çemen bir lāle-ħadd ü gül-'izār oldı (G. 113/1)

b. Gün ile ilgili kavramlar

Şeyhülislām Yahyâ'nın incelediğimiz gazellerinde sabah-akşam, seher, gece, gece-gündüz olmak üzere gün ile ilgili kavramlara rastlanılmıştır. Bu kavramlar içinde en çok gece ve gece-gündüz kavramının şiirlerde kullanıldığını görmekteyiz. Âşığın yaralı gönlünün karanlık ve umutsuz olması nedeniyle gece daha çok kullanılmış olabilir. Aynı zamanda meyhâne ile birlikte düşünecek olursak, eski dönemlerde meyhânelerin kuytu yerlere bir nevi gizlenerek kurulması ve insanların daha çok gece vakti meyhâneleri doldurması düşünüldüğünde diğer gün ile ilgili

kavramlar arasında gece kavramının daha çok işlenmesi kaçınılmazdır. Kullanılan sabah kavramı ise genellikle soyut anlamda kullanılarak, isteklerin gerçekleşmesi kastedilmiştir:

Gün

Meş'al-i gül şevkine seyr idegör şeb-tā-seher
Gıceyi fark itmek olmaz şimdi **Yahyā** rūzdan (63/5)

Sabah-Akşam

Teeşsür gördüm ey **Yahyā** gıce şem'ı şeb-ārāda
Yanarken var ise pervāne ki āh-ı cān-güdāz itmiş (G. 4/4)

Şubha dek kūyuñ tolandık gün yüzüñ göstermedüñ
Çıkmaduñ ey māh-ı tābān bekledük *ahşāma* dek (G. 23/2)

Bağrınıñ yağın eritdi *şubha dek* aqıtdı *dem'*
Yār öñünde çok tenezzül eyledi *dün gıce şem'* (G. 10/1)

Budur du'āsı saña *şubh* u *şām* **Yahyā**nuñ
Seni şafāda vü bed-ḥ'āhuñı cefāda görem (G. 45/5)

Yar **Yahyā**ya dimiş vaqt-i gül ü bülbüldür
Şubh-dem' azm idelüm gülşene bir sen bir ben (48/5)

Vişālüñ mihri toğmaz mı zālām-ı hicr gitmez mi
Sa'ādet *şubhı* irmez mi şeb-i ğam zā'il olmaz mı (G. 114/3)

Seher

İtdi nesīm müjde *seher* nergis ü güle
İrdi zamān-ı nefḥa-i ḥaḥ çeşm ü gūş oluñ (G. 22/2)
Gıce pervānelerle bezmi germ-ā-germ idi şem'üñ
Seher baqdum ne şem'ı meclis-ārā var ne pervāne (G. 102/4)

Gece/Gece-Gündüz

Meş'al-i gül şevkine seyr idegör şeb-tā-seher
Giceyi fark itmek olmaz şimdi **Yahyā** rûzdan (63/5)

Her gice neler çekdiğümi künc-i belâda
Dünyalara her şubh yayar âh-ı şehergâh (G. 77/3)

Dilber gice ile gelse rakîb âgeh olmasa
Ol rû-siyâh sâye gibi hem-reh olmasa (G. 84/1)

Künc-i ğamda eglenilmez gördüm ey **Yahyā** bu şeb
Nâlemi taḥrîk ider bir sâz buldum kendüme (G. 86/5)

Midâd-ı şevk ile pür eylesem n'ola gice gündüz
Şahîfe-i dili üstâd-ı ışk virdi kabâle (G. 101/4)

Gice pervânelerle bezmi germ-â-germ idi şem'üñ
Seher bakdum ne şem'-i meclis-ârâ var ne pervâne (G. 102/4)

c. Yıl ile ilgili kavramlar

Şeyhülislâm Yahyâ, incelediğimiz gazellerde *yılı* uzun zaman dilimlerini kastederek kullanmıştır:

Gözüme teng ü tār oldu cihân *yillardur* ey **Yahyā**
Göziñ aydın dise 'âlem meh-i tábânımız gelse (G. 98/5)

Ricâm oldur ki *biñ yıl* pâyına yüz sürsün ey **Yahyā**
Biri birinüñ ardınca cihānuñ 'ıyd u nevrüzı (G. 149/4)

2.1.4.4.3. *Anasır-ı Erba‘a*

Eskilerin “dört unsur” anlamında “çâr/çhâr unsur” dedikleri hava, su, toprak ve ateşin, canlı ve cansız her şeyin oluşumunda payı ve etkisi bulunduğu kabul edilmektedir.⁷⁷

Şeyhülislâm Yahyâ'nın incelediğimiz gazellerinde *anâsır-ı erba‘a*nın dört unsurundan da anlatımda aynı oranda yararlanılmıştır.

a. Su, deniz, yağmur, akarsu, bulut, şebnem

Dünyanın ve insan vücudunun önemli bir bölümünü teşkil eden su ve türevleri, divan şiirinde de önemli bir yere sahiptir. *Su, deniz, yağmur, akarsu, bulut ve şebnem*, çoğu zaman teşbih yapılmak suretiyle beyitlerin anlatımını güçlendirmiştir. Şeyhülislâm Yahyâ'nın incelediğimiz gazellerinde bazen bir şebnem bazen de bârân olarak karşımıza çıkan su, kimi zaman âşığın gözyaşı olup akmış, kimi zaman akarsu olup âşığı sevgiliye ulaştırmayı amaçlamış, kimi zaman da soyut anlam kazanıp aşk okyanusunun bir damlası olmuştur.

Küyuña girye ile vâşıl olursañ ne ‘aceb
Bâğa gelmez mi *aķar Şu* ile **Yahyā** niçe ĥas (G. 1/5)

Dilde *deryā*-yı maĥabbet mevc-ĥīz olup yine
Oldı peydā ķatre-i nā-ķīzde ‘*ummān*-ı ‘ışk (G. 16/2)

Ben gözüm üzre yaşum *Őbnem* gibi itmek niŐār
Tek hemān güller gibi sen Őād olup ey ğonce gül (G. 31/3)

Hīĥ revā mıdur ğam-ı dünyāya dūŐmek ey ğöñül
Bir kenārına irilmez *baĥır* pür-gird-āb iken (G. 58/4)

Bunca ğöñülleri kim kendüye yār aķıtdı
Bāğ-ı maĥabbet iĥre bir *cūybār* aķıtdı (G. 111/1)

⁷⁷ Ahmet Atillā Şentürk, **Osmanlı Şiiri Kılavuzu**, C. 1, Osmanlı Edebiyatı Araştırmaları Merkezi Yayınları, 1. Baskı, İstanbul Ocak 2016, s. 404.

Eşk-i revānum içre ‘akseyledi o ruhlār
Gül mevsiminde *cūlar* berg-i bahār akıtdı (G. 111/3)

Destine subhā alup mānend-i şeyh-i ‘ābid
Enhārı ayağına yine cünnār akıtdı (G. 111/4)

Gülzār-ı ma‘rifetde mīzāb-ı hāmesinden
Ṭab‘-ı şafā-şi‘ārūm bir *çeşmesār* akıtdı (G. 111/5)

Ağladur erbāb-ı ‘ışkı arzū-yı kākūli
‘Ālemi *bārān* ider gāhī hevā-yı sünbūli (G. 141/1)

b. Toprak, taş, toz, dağ, çöl

Anâsır-ı erba‘anın dört unsurundan biri olan *toprak* ve buna bağlı olan diğer unsurlar, Şeyhülislâm Yahyâ’nın incelediğimiz şiirlerinde farklı şekiller ve teşbihlerle karşımıza çıkmaktadır. Yaşamın başlangıcı ve bitişi sayılan toprak, sevgilinin mahallesinde ise âşık için için ayrı bir öneme sahiptir. Sevgilinin mahallesinin toprağı âşığa göre kutsal topraktır. Rüzgâr, toprakla beraber sevgilinin kokusunu âşığa ulaştırmaktadır.

Gazellerde “Leylâ ile Mecnûn” kıssasıyla *çöl*, “Ferhâd ile Şîrîn” kıssasıyla da *dağ* unsurları karşımıza çıkmaktadır:

Göz yaşın **Yahyâ** dükendi şabra tākāt kalmadı
Serv-i nāzum çık şalın kūyuñda *gil* yok *gerd* yok (G. 19/5)

Hāk-i Mecnūndur dönen *şahrāda* şanmañ gird-bād
İstemez bī-çāre hālī kalduğın meydān-ı ‘ışk (G. 16/4)

Tîri āhenden geçer şemşîri *taşa* kār ider
Ṭatalum āhen yā seng-i hāre olduñ ey göñül (G. 33/4)

Varup feryādlar kıl Bî-Sütûna karşı ey ‘aşık
Şanup Ferhādını rāhat bulup *kūhsār* diñlensün (G. 61/5)

Belā vādilerinde seyl-i eşküm çağlayup aqsun
Başın ol *taşdan taş*a dögen enhār diñlensün (G. 61/6)

Ġarbdan dahı yakında geldi bād-ı nev-bahār
Komadı bir nesne zîr-i *hāk*de meknūzdan (G. 62/4)

Şıma āyîne-i kalbüm hāzer kıl inkisārumdan
Beni *hāk* ile yeksān eyleme şaķın *ġubārum*dan (G. 65/1)

Şabā *hāk*-i rehi kim tūtiyā-yı dīde-i cāndur
Biraz çekse alıgör yārān umarlar armaġān senden (G. 71/3)

Yahyā tūtalum eyler eşer yāre *ġubāruñ*
Ol mest-i mey-i nāz bu esrārı ne bilsün (G. 74/5)

Hezār şîri bu *deştüñ* zebün-ı pençesidür
Ne şîr virdi ‘aceb tıfl-ı cāna dāye-i ‘ışk (G. 17/2)

Gözine girmek hasūduñ nice olur seyr eylesün
Cism-i zārum reh-ġüzārında *ġubār* olsun hele (G. 82/3)

Yahyā ne hāl var nażar-ı ehl-i ‘ışkda
Virür ‘akîk hāletini *seng-i hāreye* (G. 108/5)

c. Ateş

Dört unsurun sonuncusu olan ateş; rengi, sıcaklığı, canı yakması ve maddeyi etkilemesi gibi özellikleriyle şuurde önemli bir yer tutmaktadır. Aynı zamanda ateş, insanların temel ihtiyaçlarından olması bakımından eski hayatın vazgeçilmez parçalarındandır. Bu nedenle edebiyatın merkezinde yer tutan bir kavram değeri taşımaktadır.⁷⁸

⁷⁸ Ahmet Atillâ Şentürk, **a.g.e.**, s. 404.

Farklı özellikleriyle şiire konu olan ateş, en çok *aşk* temasıyla birlikte kullanılmaktadır. Sevgilinin kırmızı yanakları ateş rengindedir. Aynı zamanda sevgili yanan bir mum gibi tasvir edilmektedir. Çevresinde tıpkı pervaneler gibi ona yaklaştırmaya çalışan âşıkleri yakar. Ateş, âşıklerin içinde her daim vardır ve kendisini âşıklerin ağızlarından çıkan *âh* dumanlarıyla gösterir. Aynı zamanda ateş, rengi bakımından güle; rengi ve şekli bakımından erguvan ağacına benzetilmektedir. Divan şiirinde zaman zaman ateş şaraba da benzetilir.

Şeyhülislâm Yahyâ'nın incelediğimiz gazellerinde dört unsurdan sonuncusu olan ateş sıkça geçmektedir. Âşığın aşk dolu gönlü bir ateş gibi yanmakta ve onu tıpkı bir mum gibi eritmektedir. Bu ateş öyle yoğundur ki, âşık bir âh edecek olsa, ağzından çıkacak bir kıvılcım tüm dünyayı yakabilir:

‘Işık-ı Leylâ ile bir *âteş-i sūzân* idi Kays
Bilmeyüp dirdi görenler neye ‘üryân idi Kays (G. 2/1)

Pervâne-yi egerçi yandurdu nâzı şem‘üñ
Şimdi ziyâde andan *sūz* u *güdâzı* şem‘üñ (G. 21/1)

Gözime ‘aks-i ruhuñ düşmek ile *yanmada* göñlüm
Hevâ-yı dil kıtı germ oldı cemre âba düşelden (G. 67/2)

Semûm-ı hicr-i yârüñ ehl-i ‘ışka itdügin itmez
Hevâ olsa cehennem *âteşi nâr-ı caħîm* esse (G. 75/2)

Şaķın pervâne bâl ü per açup *şem‘e* yakîn olma
Yanar düşüñdaki ol şâl-ı kibrîti emîn olma (G. 81/1)

Sözleri **Yahyâ**nuñ olmazdı bu resme sūznâk
Nâr-ı hicrân ile yanmış dilde dağı olmasa (G. 85/5)

Efendi zâhir u bâtın diler kuluñ ola **Yahyâ**
Kaþuña yüz sürer *âteş* dilinde âb gözinde (G. 96/7)

Haḡ şaḡlasun göñüldeki *āteş* belürmesün
Döymez cihān u ḡalk-ı cihān bir *şerāre*ye (G. 108/2)

‘Aks-i ruḡsāruñla mir'āt-i Sikender didiler
Ben Ḥalīlüm *āteş-i Nemrūd* dirdüm bādeye (G. 109/3)

d. Hava

“Dört unsur” da denilen *anâsır-ı erba‘*anın son unsuru “hava”dır. Hava, tabiattaki tüm canlılar için hayatî öneme sahiptir. Canlılara hayat veren hava, ateşle birleştiğinde onu alevlendirir; bu durumda havanın can alıcı özelliği de ortaya çıkabilir. Şeyhülislām Yahyâ’nın gazellerinde hava bazen *bād*, bazen *nesīm*, bazen de *semûm* olarak karşımıza çıkmaktadır. Sevgilinin kokusunu âşığa ulaştırması bakımından hava şiirlerde mecazen hayat verici unsur olarak da karşımıza çıkmaktadır:

Tekye-i bāḡda ezhār yetişdi cümle
Mürşid-i *bād*-ı bahār eyledi var ise nefes (G. 1/2)

Bād taḡrīk ideli zülfüñ perişāndur göñül
Ol perişānı ele al pādişāhum eyle cem‘ (G. 10/2)

İtdi *nesīm* müjde seḡer nergis ü güle
İrdi zamān-ı nefḡa-i ḡaḡ çeşm ü gūş oluñ (G. 22/2)

Dil pür-heves *nesīm-i bahār* ise ḡoş-nefes
Çık bāḡa kim güzelliḡi vardur hevālaruñ (G. 29/3)

İletdüñ bûy-ı zülfin nāfenüñ baḡrını ḡün itdüñ
O miskīni çıkarduñ ey *şabā* āḡir diyārundan (G. 66/4)

Şabā ḡāk-i rehi kim tütüyā-yı dīde-i cāndur
Biraz çekse alıḡor yārān umarlar armaḡān senden (G. 71/3)

İrişür cāna raḥat kūy-ı dilberden *nesīm* esse
Huşūşa çin-i zülfünden gelüp ‘anber- *nesīm* esse (G. 75/1)

Semūm-ı hicr-i yārūñ ehl-i ‘ışka itdügin itmez
Hevā olsa cehennem āteşi nār-ı caḥīm esse (G. 75/2)

Gelür tiri muvāfiḳ *rūzgār* olursa ey **Yahyā**
İrişür cāna rāḥat kūy-ı dilberden *nesīm* esse (G. 75/5)

Şabā bir daḥı bār olmak mı teklif itmek añlarsın
Ne var ben ḥāki bir kerre iletseñ kūy-ı cānāne (G. 91/4)

İrişdi yine **Yahyā** feyz-i ebr-i luḥf-ı Yezdānī
Ṭarāvet var çemenlerde leṭāfet var *hevā*larda (G. 97/5)

2.1.4.4. *Hayvanlar*

Şeyhülislām Yahyâ’nın incelediğimiz gazellerinde birçok hayvan türü karşımıza çıkmaktadır. Alt başlıklara ayırıp vermeye çalıştığımız bu hayvanlardan en önemlisi kuşlardır. Gazellerde kuşları farklı çeşitleriyle görmekteyiz. Kuşlardan sonra en fazla karşılaştığımız hayvan türü böcekgillerden olan *pervānedir*. *Ceylan* ve *aslan* türüne de birkaç gazelde rastlanmakla birlikte *yılan*, *karınca*, *sinek*, *at* ve *eşek* gazellerde karşılaştığımız diğer hayvan türleridir.

a. **Kuşlar**

İncelediğimiz gazellerde en çok karşılaştığımız hayvan türü kuşlardır. Bazı beyitlerde *mürg*, *mürgân*, *tayr* gibi genel adlarıyla verilen kuşlar bazı beyitlerde *kebg*, *tûtî*, *bülbül*, *şâhbâz*, *zag*, *kebg*, *tavus* gibi çeşitleri belirtilerek verilmiştir. Kuş çeşitleri içinde en çok kullanılanlar ise sırasıyla; *bülbül*, *şâhbâz* ve *tûtî*dir.

Gazellerde genellikle teşbih amaçlı kullanılan kuşlar, sevgilinin özelliklerini açıklamada bir araç olmuştur. Âşıkla konuşmamasından dolayı sevgili bazı beyitlerde papağana benzetilmiş; nasıl ki papağanı konuşturmak için şeker vermek gerekirse sevgilinin ağzından sözü çıkarmak için de bu yöntem gerektiği

söylenmiştir. Bazı beyitlerde gül ve bülbül mazmununa değinilmiş, bazı beyitlerde ise doğan kuşunu avlama ve avcılık ile aşk arasında ilgi kurulmuştur:

Ne için başına üsdürmüş idi *mürğānı*
Bunca gavgā ne idi tut ki Süleymān idi ays (G. 2/3)

Māl için nā-dān olur pā-beste-i dām-ı belā
Hırş-ı dāne *mürğ-i bī-idrāki* iltür dāme dek (G. 23/4)

Göñül şol *murğa* döndi urtulınca lāne aydından
Giriftār ola bir dām-ı belāya dāne aydından (G. 72/1)

Göñlüm açılmaz dime cānā bahār olsun hele
İvme ‘ayşa *mürğ-i zerrīn-per* şikār olsun hele (G. 82/1)

Mey-i cān-bahş ile sāğardaki her *mürğ* naqşından
İşitdür sākīyā gūş-ı mezāka Mantıku’t-*Tayrı* (G. 139/4)

Papağan

Bāğ-ı hüsnüñ goncesin *ūtī-i* gūyā gösterür
Nice sāhīr-pīşe olmuş ol cevān-ı sebz-a (G. 8/3)

Şīrīn düşürür sözlerin ol la’l-i şeker-bār
ūtī ötüyor lezzet-i güftārı ne bilsün (G. 74/3)

Leb-i şīrīnüñi şun ağızıma cānā sözüm diñle
Olur *ūtīye* güftār itmege bā’iş şeker virmek (G. 30/3)

Bülbül

Bed-nihād ehl-i dil-i āzāra lāzım mı sebeb
Bülbül-i şeydāya zaħm urmada var mı hāre az (G. 9/4)

Bülbüllerüñ figānı bu kim mest-i şev iken
Dirler ki h̃ āba vardı şeh-i gül hāmūş oluñ (G. 22/3)

Akdoğan

Başlar hemân süzülmege mânend-i *şāhbāz*
Kaşd eyledükce şayd-ı dil ü cāne gözlerüñ (G. 28/2)

Her kişi bir kebg-reftārı şikār itmekdedür
Ben de bir şayd idicek *şehbāz* buldum kendüme (G. 86/2)

Karga

Halka halka zülfi dām u iki hāli iki *zāğ*
Mürğ-i dil şayd itmege beñ gösterüp kırmış duzāğ (G. 11/1)

‘Aceb degül ki döne kebg öykünen *zāğa*
Çemende *kebg* o şāhuñ görürse reftārın (G. 73/2)

Kebg (Keklik)

‘Aceb degül ki döne *kebg* öykünen *zāğa*
Çemende *kebg* o şāhuñ görürse reftārın (G. 73/2)

Tavus Kuşu

Zülfin tağıdup girince rakşa
Tāvūs-ı güşāde-bāle döndi (G. 120/5)

b. Pervâne

Pervâne, ışığa duyarlı olup, geceleri ışık kaynağının etrafında dönen bir kelebek çeşitidir. Eski dönemlerde elektrik olmadığı düşünüldüğünde bu ışık kaynağı pervâneler için genellikle mum olmaktadır. Mumlar meclislerin aydınlatıcısıdır. Ancak mumun ışık kaynağı olmasından başka ısı verme özelliği de vardır. Işığa yaklaşmaya çalışırken ısıyla karşılaşip kanatlarından başlayarak yanan ve mumun dibine düşen pervânenin bu haliyle âşığın hâli birbirine benzetilmektedir. Âşık da ışık saçan sevgilinin etrafında aşkla dönüp ona yaklaşmaya çalışmakta ancak sevgiliye yaklaştıkça aşk ateşiyle yanmakta ve sevgilinin ayaklarının dibinde can vermektedir. Bu olay divan şiirinde birçok beyite *şem* ü *pervâne* kıssasıyla konu edilmiş, hatta bu adda mesnevîler oluşturulmuştur.

Teeşşür gördüm ey **Yahyâ** gice şem‘-i şeb-ârâda
Yanarken var ise *pervâne* ki âh-ı cân-güdâz itmiş (G. 4/4)

c. Ceylan

Şeyhülislâm Yahyâ’nın incelediğimiz gazellerinde *âhu*, *gazâl* ve *nâfe* olarak da karşımıza çıkan *ceylan*, gözlerinin güzelliği ve misk kokusunun kaynağı olması bakımından sevgiliye benzetilmiş ve şiirlere konu olmuştur:

Dâ‘imâ deşt-i beyâbân-ı talebde gezmeden
Ey *gazâl*-i tırfe çık kim cüst-cüyuñdur ğaraż (G. 7/3)

Âdem ne deñlü şîr-dil olsa şikâr olur
İtse kaçan nigâh *gazâlâne* gözlerüñ (G. 28/3)

Müşgini hâk-i reh-i yâre idermiş teşbîh
Dağı beñzer ki yola gelmemiş *âhû*-yı Huten (G. 48/4)

İletdüñ büy-ı zülfin *nâfenüñ* bağrını hûn itdüñ
O miskîni çıkarduñ ey şabâ âhir diyârundan (G. 66/4)

d. Aslan

Aslan, gücü bakımından ve Hz. Ali ile ilgili kıssası nedeniyle edebiyatımıza konu olmuştur:

Hezâr şîri bu deştüñ zebün-ı pençesidür
Ne şîr virdi ‘aceb tıfl-ı câna dâye-i ‘ışk (G. 17/2)

Âdem ne deñlü şîr-dil olsa şikâr olur
İtse kaçan nigâh *gazâlâne* gözlerüñ (G. 28/3)

e. Yılan

Divan şiirinde yılan, sevgilinin saçlarıyla ilgili olarak karşımıza çıkmaktadır. Sevgilinin saçlarının uzunluğu, kıvrımları ve siyahlığı yılanla benzetilmiştir. Ayrıca bu saçlar bir yılan gibi âşığın gönlünü sarıp tutsak etmektedir.

Şeyhülislâm Yahyâ'nın incelediğimiz beytinde ise yeşil rengin yılanların gözünü kör ettiği inancı dile getirilmiştir:

Getürsek meclise cām-ı zümürürd fāmı ey sākī
Hasūd-ı mār-ṭab'ıñ gözleri kör olduğın görsek (G. 20/3)

f. Karınca

“Çok küçük ve güçsüz, fakat çalışkan ve azimli bir böcek, mûr. Aczin ve güçsüzlüğün yanısıra bilgelik (Hz. Süleymân'a öğüt vermesiyle), yardımlaşma ve iyilik bilme (kadirşinâlık) simgesi bir kişiliğin temsilcisidir.”⁷⁹

Mûrı gör gendümle 'ıyş eyler şikāyet eylemez
Ārzū-yı şehd ü şekkerdir zübābı iñleden (G. 53/3)

g. Sinek

Sinek, kanatlı bir böcek türüdür. Divan şiirinde zararlı ve asalak bir hayvan olarak gösterilmektedir. Olumsuz bir kişiliği simgeler:

Mûrı gör gendümle 'ıyş eyler şikāyet eylemez
Ārzū-yı şehd ü şekkerdir zübābı iñleden (G. 53/3)

h. At

At, gücü bakımından Türk kültüründe önemli bir yere sahiptir. Savaşlarda ve günlük hayatın her alanında atlardan faydalanılmıştır. Şeyhülislâm Yahyâ'nın incelediğimiz beyitlerinde atların sosyal hayattaki konumundan bahsedilmektedir:

Semend-i nāz ile yügrük cevānlar seyre çıksunlar
Pür olsun hūblarla At Meydānı Sitanbuluñ (G. 25/4)
Ḳayurmaz seyl-i ğam ṭaşsun gerekse başdan aşsun
Kümeyt-i bāde-i gül-günla Yahyā geçilmez mi (G. 130/5)

⁷⁹ Gencay Zavotçu, a.g.e., s. 413.

i. Eşek

Eşek, Türk kültüründe yük taşımakta kullanılan bir hayvan türü olmakla beraber divan şiirinde *aptal ve câhil rakip* için kullanılan olumsuz bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır:

Bār olmada gitdükçe rakīb-i *har*-ı nā-dan
Bu böyle kalur mı götürür mi bunu devrān (G. 50/1)

2.1.4.4.5. Bağ, Çemen, Çiçeklik ve İlgili Mefhumlar

Şeyhülislâm Yahyâ'nın incelediğimiz gazellerinde diğer tabiat unsurlarının içinde hayat bulduğu mekân olan *bağ, çemen, çiçeklik ve ilgili mefhumlar*la sıkça karşılaşmaktadır. Şeyhülislâm Yahyâ doğayı çok iyi gözlemlemiş ve bunu şiirlerinde doğal akış içerisinde aktarmıştır. Bağda yetişen çiçekler, meyveler ve özellikle sevgiliyi sembolize eden gül, âşığı sevgilinin diyârına ulaştırması beklenen coşkun akan ırmaklar, genellikle bahar atmosferi dâhilinde şiirlerde karşımıza çıkmaktadır:

Kūyuña girye ile vâşıl olursañ ne 'aceb
Bāğa gelmez mi açar şu ile **Yahyâ** niçe has (G. 1/5)

Bāğ-ı hüsnüñ goncesin tūṭi-i gūyâ gösterür
Nice sâhîr-pîşe olmuş ol *cevān-ı sebz-ḥaṭ* (G. 8/3)

Eşk-i dīde cūy güller dāğ gülbinler elif
'Āşık olmuşdur benüm gibi meger kim serve *bāğ* (G. 11/2)

İrişilmez şanurdi bāğbān serve bi-ḥamdi'llah
Leṭāfet *gülsitām*unda yetişdi naḥl-i mevzūnum (G. 46/3)

Seyr-i *gülşende* iken yār büyüklenme iñen
Hele her cānibi bir boylaya ey *serv-i çemen* (G. 48/1)

Olur gül sâki kaçan şeftālular alsam 'izārundan
Bu *bāğ*uñ meyvesi evvel irişürmiş bahārundan (G. 66/1)

‘Aceb degül ki döne kebg öykünen zāğa
Çemende kebg o şāhuñ görürse reftārın (G. 73/2)

Çemende bülbülüñ feryādına bā’iş nedür bildüm
Meşām-ı cāna gülden irdi **Yahyā** büy-ı cānāne (G. 91/5)

Sen gülüp açılmada *gülşende* verd-i ter gibi
Ben gözüm yaşına ğarķ olmaķda nīlüfer gibi (G. 127/1)

2.1.4.4.6. *Bitkiler*

İncelemeye çalıştığımız gazellerde, tabiat unsurlarından olan bitkiler farklı türleriyle karşımıza çıkmaktadır. Divan şiirindeki teşbihlerin genişliği nedeniyle bu doğa unsurları genellikle sevgili ve aşk tasvirinde kullanılmakla beraber bazen de olayları anlatmada yardımcı bir unsur olmuştur.

Sevgili, genç olması ve zayıflığı bakımından bir *fidana* benzetilir. Sevgilinin ağzı tıpkı bir *gonca* gibi küçük ve kapalıdır. Aynı zamanda sevgili tazeliği bakımından da *gonca* gibidir. Sevgilinin yanakları *gül* renginde, kokusu bazen gül, bazen *sünböldür*. Gül olan sevgili karşısında bazen *lāle* bile darmadağın olmaktadır. Sevgilinin güzelliği karşısında âşığın teninin rengi zaman zaman *erguvāna* dönmektedir. Bunların dışında *nilüfer*, *nergis*, *Sidre* ve *Tuba ağacı*, *ar’ar ağacı*, *çınar ağacı*, *nesrin* ve *reyhan* Şeyhülislām Yahyâ’nın şiirlerinde karşımıza çıkan diğer bitki çeşitleridir:

a. **Fidan**

Açılmış bir *nihāl* üstünde iki ğonce-i ra’nā
İki yār-ı muvāfık birbirine keşf-i rāz itmiş (G. 4/2)

Perişān-ı hazān olmaz gül-i ra’nāları şolmaz
Ne bāğuñ *nahlidür* āyā nihāl-i nāz-perverdūñ (G. 27/2)

b. Gonca/Gül

Ġonceyi vaşf eylese **Yaĥyā** dehānuñdur murād
Sünbül-i ĥoř-büyü medĥ eylemse büyuñdur ġaraz (G. 7/4)

Eşk-i dāde cüy *güller* dāġ *gülbinler* elif
‘Āřık olmuşdur benüm gibi meġer kim serve bāġ (G. 11/2)

Gül gibi ele sāġar alınca bu ne sırdur
Ol *ġonce*-dehen başladı ġüftāre aġıldı (G. 110/3)

c. Sünbül

Ġonceyi vaşf eylese **Yaĥyā** dehānuñdur murād
Sünbül-i ĥoř-büyü medĥ eylemse büyuñdur ġaraz (G. 7/4)

d. Lāle

Lāleyi ĥayli periřān-ĥāl ġördüm bāġda
Eylemiş sevdā-yı ĥālün anı muĥtelü’d-dimāġ (G. 11/4)

‘Iřġ elinden gül periřān *lāle* de dāġ-ı derün
Ġoncenüñ dünüyāyı daĥı ġörmemiřken baġrı ĥün (G. 52/1)

e. Nilüfer

Cüybār-ı ‘ıřġdan feyz almazsun řüfiyā
Sende *nīlüfer* gibi madām rüy-ı zerd yok (G. 19/3)

f. Nergis

İtdi nesim müjde seĥer *nergis* ü *ġüle*
İrdi zamān-ı nefĥa-i ĥaġ ġeřm ü ġuř oluñ (G. 22/2)

Gelür mi ‘aynına *nergislerüñ* ġemende nazār kıł
Bu deñlü eşk-i firāvān ki var seĥāb ġözinde (G. 96/5)

g. Sidre ve Tuba Ağacı

Müntehā-yı emel ü maṭlab-ı a'lā mı olur
Serv-ḳadler var iken *Sidre* vü *Ṭubā* didüğüñ (G. 24/3)

h. Erguvan

Erguvān şekline döndür tenüm ey dīde benüm
Naḥl-i miḥnetdür aña şu yirine ḳan yürisün (G. 55/2)

i. Ar'ar Ağacı

Bāḡbān her ne ḳadar göge çıkarsa ögerek
Ḳaddüñe nisbet ile 'ar'arı kütāh dirin (G. 60/2)

j. Çınar Ağacı

Çeksün elin o serv-i revāna ulaşmasun
Şāh-ı çenār gibi o kim teng-dest ola (G. 87/4)

k. Nesrin ve Reyhan

Ne 'izzet buldı ise şemme-i luṭfuñla bulmuşdur
Bu gülzāruñ eger verdi eger *nesrīn* ü *reyḫānı* (G. 145/2)

2.1.4.4.7. Meyveler

Tabiatın içinde olmazsa olmaz unsurlardan biri olan meyveler, Şeyhülislām Yahyâ'nın incelediğimiz şiirlerinde karşımıza pek fazla çıkmamakla beraber, iki beyitte *şeftali* ile karşılaşmaktadır:

Umulmaz mı o ṭıfl-ı şūḫdan *şeftālüler* virmek
Cihānda şimdi mi oldu nihāl-i tāze ber virmek (G. 30/1)

Olur gül sāḳi ḳaçan *şeftālular* alsam 'izārundan
Bu bāḡuñ meyvesi evvel irişürmiş bahārundan (G. 66/1)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. METİN

3.1. METİN KURULURKEN TAKİP EDİLEN YOL

1. Metin kurulurken öncelik olarak mecmua alınmış, gerekli yerlerde Şeyhülislâm Yahyâ divanına başvurulmuştur. Mecmua metnini düzenlemek için yapılan tüm çalışmalar dipnotlarda varyant olarak gösterilmiştir.
2. Metnin başında gazel numaraları, altında aruz kalıpları ve bahirleri gösterilmiştir.
3. Dipnot gösteriminde ilk olarak incelediğimiz gazellerin mecmuadaki numarası ve sayfası yazılmış, ardından divandaki gazel ve sayfa numaraları verilmiştir. (22 95b; D: s. 217, G. 192)
4. Beyitlerin ilk mısraları “a”, ikinci mısraları “b” harfiyle gösterilmiştir.
5. Mecmuada herhangi bir anlam çıkarılamayan ve başvuru sözlüklerde de bulunamayan kelimeler dipnotlara eski harflerle yazılarak eklenmiş, aynı zamanda “Mecmuada Karşılaşılan Bazı Problemler” başlığı altında da detaylı incelenmiştir.
6. Mecmuada var olan her yazı metne olduğu gibi eklenmiştir. (Başlık olarak kullanılan *Velehu*, *Velehu fi harfî'l-ı*; gazelin bittiğini gösteren *Temmet* gibi ifadeler.)
7. Metinde özel isimlere gelen ekler ayrılmamış, olduğu gibi yazılmıştır: *Ka'be* (G. 4/3), *Yahyâ* (G. 52/5).
8. Metinde geçen özel isimler ve yer adlarının ilk harfleri büyük yazılmıştır: *Bî-sütûn* (G. 52/2), *Tîşe-i Ferhâddan* (G. 52/2), *Ka'be* (G. 60/4).

9. Kelimelere eklenen birinci tekil ve birinci çoğul iyelik ekleri her zaman yuvarlak ünlüyle yazılmıştır: “alnum” (G. 13/3), “tutalum” (G. 15/3).
10. Görülen geçmiş zaman eki her zaman dar ünlüyle yazılmıştır: “oldı” (G. 6/2).
11. Öğrenilen geçmiş zaman eki her zaman dar ünlüyle yazılmıştır: “tururmuş” (G. 15/3).
12. Bildirme kipleri her zaman yuvarlak vokalle gösterilmiştir: “olmuşdur” (G. 11/2).
13. Şairin mahlası kalın harflerle yazılmıştır: **Yahyā**.
14. Atıf vavları her zaman ayrı yazılmıştır.
15. Vav-ı ma'dûle " " şeklinde gösterilmiştir.
16. Kelimelere gelen Farsça ön ve son ekler ayrı yazılmıştır: pür-dāğdan (G. 68/2)
17. Metinde şeddeli kelimeler vezne uygun şekilde gösterilmiştir: “Hazz” (G. 39/4).
18. Dipnotlarda nüsha farkları gösterilirken mecmuada olmayan kelime için –M., divanda olmayan kelime için ise –D. kısaltmaları kullanılmıştır: 47 3a seyr: -M.
19. MESTAP tablosu metinden sonra eklenmiştir.
20. Kaynakçanın ardından çalışmamıza mecmuanın orijinal sayfaları tıpkıbasım olarak eklenmiştir.

3.2. TRANSKRİPSİYONLU METİN VE NESRE ÇEVİRİSİ

93^a

1

Velehu

Fe‘ilātün/ fe‘ilātün /fe‘ilātün/ fe‘ilün

Baħr-i Remel: ..-/..-/..-/..-

- 1 Akıdur cūy-ı sirişkini raķīb-i nā-kes
Kūyuña uğramasun dirseñ eger başını kes
- 2 Tekye-i bāğda ezhār yetişdi cümle
Mürşid-i bād-ı bahār eyledi var ise nefes
- 3 Çekilür qāfile-i ‘ömr diyār-ı ‘ademe
Nāle-i cān u dil ol qāfileye bang-ı ceres
- 4 Dil ki mānend-i ħabāb oldı hevāyī- meşreb
Eyledi bāde-i la‘l-i leb-i cānānı heves
- 5 Kūyuña girye ile vāşıl olursañ ne ‘aceb
Bāğa gelmez mi aķar şu ile **Yaħyā** niçe ħas

---

1 93a; D: s. 180, G.155.

1b eger: -M.

3b dil: dal M.

1. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Soysuz rakip gözyaşı ırmağını akıtır. Eğer (rakibin), (sevgilinin) semtine uğramasını istemezsen, başını kes.
2. Bağ tekkesinde bütün çiçekler yetişti (büyüdü). Sanki mürşid olan bahar rüzgârı nefes eyledi (nefes verdi).
3. Ömür kâfilesi yokluk diyarına çekilir. (O esnada) gönül ve can inlemesi de (o) kâfileye çan sesi olur.
4. Gönül, eğlence isteği ile hava kabarcığı gibi oldu. Sevgilinin dudağının kırmızı şarabını içmeye heves etti.
5. (Sevgilinin) memleketine gözyaşı ile ulaşırsan şaşırma (buna şaşılmaz). Ey Yahyâ! Akarsuyla bağa dal parçaları gelmez mi?

Velehu

Fe' ilātün/ fe' ilātün/ fe' ilātün lfe' ilün

Bahr-i Remel: ..-/..-/..-/..-

- 1 'Işq-ı Leylā ile bir āteş-i sūzān idi ays
Bilmeyüp dirdi görenler neye 'üryān idi ays
- 2 Cem' idüp bir nice hāşāk ile bir ac mürġ
Hāşılı muntazır-ı madem-i mihmān idi ays
- 3 Ne iün başına üşdürmüş idi mürġanı
Bunca ġavġā ne idi ut ki Süleymān idi ays
- 4 Rūhı vardı harekāt u sekenātında anuñ
Zāhirā geri ki bir şüret-i bī-cān idi ays
- 5 Pā-bürehne harekāt itse 'aceb mi **Yahyā**
Dā'imā cün harem-i 'ışda pūyān idi ays

---

2 93a; D: s. 181, G.156.

1b idi: iki D.

4a Rūhı: Rūh D.

5b 'ışda: 'aşa D.

5b harem-i: -M.

2. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Kays, Leylâ'nın aşkıyla yanan bir ateşti. (Bu) derdi bilmeyip (onu) görenler "Kays neden çıplak?" derlerdi.
2. Birkaç kuş biraz çalı çırpı toplayıp (Kays'ın başına yuva yapmışlardı.), misafirin gelişini bekler gibilerdi.
3. (Kays) kuşları başına ne için toplamıştı? Bunca kavga niyeydi, sanki Kays Süleyman idi.
4. Kays cansız bir resim gibi görünse de, onun duruşunda bir ruh vardı.
5. Kays aşk haremindedir sürekli koşardı (bu sebeple) Yahyâ'nın yalın ayak dolaşmasına şaşılır mı?

Velehu

Mef'ülü /mefā'îlü /mefā'îlül fe'ülün

Bahr-i Hezec: --./--./--./--

- 1 Mādām ola ol zülf-i siyehkār müşevveş
Eksik mi olur şâne ile dilde keş-â-keş
- 2 Artar mı idi sūz-ı derūnum nefesinden
Nāyuñ da derūnında eger olmasa âteş
- 3 Eydür bu kadar qalmış anuñ naqş u nigārı
Çok seng-i melāmet yidi bu deyr-i mūnaqqaş
- 4 Yok yā qaşı cevrin çekenuñ hadd ü hisābı
Gūyā ki açıldı yeñi dükkān-ı kemān-keş
- 5 **Yahyā** haberin meygede-i 'ışqda aldum
Her yerde bulunmaz didiler bāde-i bī-ğışş

3. Gazelin Nesre Çevirisi

1. (Sevgilinin) günahkâr saçları karışınca, tarak ile gönül arasında çekişme eksik mi olur?
2. Eğer neyin içinde (aşk) ateş(i) olmasa, (benim) içimdeki ateş (onun) nefesinden artar mıydı?
3. Dedi (ki) onun nakış ve resmi bu kadar kalmış. Bu kilisenin nakışçısı çok kınama taşı yedi.
4. Sanki yeni okçu dükkânı açılmış (gibi), (sevgilinin oka benzeyen) kaş(larının) zulmünü çekenin haddi hesabı yok(tur).
5. (Ey) Yahyâ, her yerde bulunmaz denilen saf şarabın haberini aşk meyhanesinden aldım.

Velehu

Mefā'îlün / mefā'îlün / mefā'îlün / mefā'îlün

Bahr-i Hezec: .---/.---/.---/.---

- 1 Boyunca serv-i nâzum zülf-i müşkinin dırâz itmiş
Meger pā-būsına 'uşşâk olan dillerin niyâz itmiş
- 2 Açılmış bir nihâl üstünde iki ğonce-i ra'nâ
İki yâr-ı muvâfık birbirine keşf-i râz itmiş
- 3 Cefalar cevrler kim eylemişdi Kaysa Leylâsı
Benüm yâr-ı sitemkârum işitse diye âz itmiş
- 4 Teeşşür gördüm ey **Yaḥyâ** gice şem'-i şeb-ârâda
Yanarken var ise pervâne ki âh-ı cân-güdâz itmiş

---

4 93a D: s. 185, G.160.

Bu gazel divanda 5 beyit hâlinedir. Mecmuada olmayan 4. beyit şu şekildedir:

"Göñül naḳdini almış bî -tekellüf bir teveccühle

O şüh-ı bî -vefâ cân tuhfesin almaḳda nâz itmiş"

1b 'uşşâk: müştâk D.

1b niyâz: nişâr M.

3b sitemkârum: cefâkârum D.

3b diye: dirdi D.

4b Yanarken: Yanar D.

4b âh-ı cân-güdâz: âh cānñ zâr M.

4b ki: -M.

4. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Servi boylu sevgilim misk kokulu saçlarını boyunca uzatmış. Meğer âşık gönüllerin ayağını öpmesi için onları saçmış.
2. Bir fidan üstünde iki güzel gül açılmış. (Bu) iki sevgili (yandaş) birbirine (bir) sırrı öğretmişler.
3. Leylâ Kays'a çile ve eziyet eylemiş. Benim sitem eden yârim duysa az etmiş (derdi).
4. Ey Yahyâ! Gece, geceyi aydınlatan mumda pervane yanarken sanki can yakan bir âh etmiş olduğunu gördüm, yazık.

Velehu

Mef'ülül fā'ilātü /mefā'ülül fā'ilün

Baħr-i Muzāri': --./-./-./-./-

- 1 Ümmīd-i ħ'āb 'āşıķa olmaz ħayāl imiş
Bīçāre yāri düşde de görmek muħāl imiş
- 2 Zülfi ucında eyler idim āh u nāleyi
Ol dāħı bir benüm gibi āřüfte-ħāl imiş
- 93^b
- 3 Göstermedi ruħun bize ol ğonce bir zamān
řoñra açıldı vechini bildik ki āl imiş
- 4 Ağlarsa dīde vechi var eğān-ı dil nedir
Ol ħod hemīře maħrem-i bezm-i viřāl imiş
- 5 Dermān olursa senden olur ey řabīb-i cān
Yahyā-yı ħaste-ħāl 'aceb bī-mecāl imiş

---

5 93a-93b; D: s. 183, G.158.

2a ucında: ucından D.

3b al imiş: anmış M.

5. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Rya ümidi aşık için olmayacak hayal imiş. Çaresiz, sevgiliyi dŐte de görmek mümkün değilmiş.
2. (Sevgilinin) saçının ucunda ah çekip inlerdim. O da benim gibi perişan bir halde imiş.
3. Gonca bir zaman bize yüzünü göstermedi. Sonra açıldı, gördük ki yüzü kırmızıymıŐ.
4. Gz ağlarsa sebebi var. Gönül haykırıŐı nedir? O, kendisi her zaman kavuşma meclisinin mahremi imiş (bundan dolayı ağlamasının sebebi var).
5. Tuhaftır (ki) bu hasta hlli Yahy Şaşılacak kadar gszmŐ. Ey can doktoru! are olursa senden olur.

Velehu

Mefā'īlün/ mefā'īlün/ fe'ūlün

Bahr-i Hezec: .---/---/---

- 1 Güzellik olduğına sana muhtaş
Şuhā ebrūñ ile çeşmüñ yeter naş
- 2 Mişāl-i devr-i hātem oldı meclis
Zümürüd cāmı sākīnūñ aña faş
- 3 Hezārān naqd-i cānıyla alurlar
Hemān meclisde sākī ayağūñ baş
- 4 Ne bilsün meclis-i rindānı zāhid
O bezme her kişi olmaz muraḥḥaş
- 5 Hemān 'ālemde bī-nām ü nişān ol
Budur 'ālemde **Yahyā** saña maḥlaş

---

6 93b; D: s. 190, G.165.

2b Zümürüd: Zümürüd M.

5a 'ālemde: dünyada D.

5b 'ālemde: dünyada D.

6. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Ey sevgili! Senin güzelliğine delil (nas) olarak kaşın ve gözün yeter.
2. Meclis, Hatem devri gibi (bolluk, bereket içinde) oldu. İçki sunan güzelin yeşil camı da ona yüzük taşı oldu.
3. Sâki, hemen meclise gel, ayak bas. Zira orada can nakdi ile binlerce (içki) alırlar.
4. Zâhid, rindlerin meclisini ne bilsin. O meclise herkes üye olamaz-giremez.
5. Hemen dünyada adı sanı kalmayan kişi ol. Yahyâ (bu) dünyada sana (en iyi) mahlas budur.

Velehu

Fā'ilātün /fā'ilātün/ fā'ilātün / fā'ilün

Baħr-i Remel: -.-/-.-/-.-/-.-

- 1 Hācınıñ maḫsūdı Ka'be baña kūyuñdur ğaraż
Fikri cennet zāhidüñ 'uṣṣāka rūyuñdur ğaraż
- 2 Mülk-i Çini itseler temlik maḫbülüm degül
Baña ancak çin-i zülfüñ müşk-būyuñdur ğaraż
- 3 Dā'imā deşt-i beyābān-ı talebde gezmeden
Ey ğazāl-i ṭurfe çık kim cüst-cūyuñdur ğaraż
- 4 Ğonceyi vaşf eylese **Yahyā** dehānuñdur murād
Sünbül-i hoş-būyı medḫ eylese būyuñdur ğaraż

---

7 93b; D: s. 192, G.167.

Bu gazel divanda 5 beyittir. Mecmuada bulunmayan 4. beyit şu şekildedir:

"Bir yire cem' olmada her ğuşede erbāb-ı dil

Baħş-i evşāf-ı cemālün ğüft ü ğüyundur ğaraż"

4b būyuñdur: müyuñdur D.

7. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Hacının amacı Kâbe(ye ulaşmak), benim amacım (ise) senin memleketin(e ulaşmaktır). Cennet fikrini zâhit (ister), (sevgilinin) yanağını (ise) âşıklar ister.
2. Çin ülkesini bana verseler kabulüm değil. Benim amacım (sevgilinin) saçının kıvrımı, misk kokusudur.
3. Çöl gezicileri sürekli gezmek isterler. Ey geyik yavrusu! (Yuvandan) nadir çık, onların amacı (seni) aramaktır.
4. (Ey sevgili!) Yahyâ (eğer) goncayı anlatırsa bundan kasıt senin ağzındır (ağzına ulaşma isteğidir). Güzel kokulu sümbülü överse (bundan) kastı (da) (senin) kokundur.

Velehu fi harfũ'l-tı

Fā'ilātũn/ fā'ilātũn / fā'ilātũn / fā'ilũn

Baħr-i Remel: -.-/-.-/-.-/-.-

- 1 Rũy-ı dilber al kâġıd 'anberĩn mũ anda ħať
Sāyesi müjġānınuñ i'rāb beñlerdür nuċať
- 2 'Aşıċa Baġdād ıraġ olmaz vücũduñ fũlkũnũ
Cũy-ı eřkũñ kũy-ı yāre irġürür mānend-ı řať
- 3 Bāġ-ı hüsnũñ ġoncesin řũťĩ-i ġũyā ġösterür
Nice sāħir-pĩře olmıř ol cevān-ı sebz-ħať
- 4 Yazılurdı ħāťır-ı mecrũħ-ı **Yahyā** dostum
Kātib-ı vařfuñ ideydi üstũħā[~]nından muċať

---

8 93b; D: s. 191, G.166.

Bu gazel divanda 5 beyittir. Mecmuada bulunmayan 4. beyit şu şekildedir:

"Mā'il olmaz dil zen-i dũnyāyı bir ħub añlayup

Bāde-i ġařletle medhũř olmayan itmez ġalať"

1a kâġıd: kâġaz D.

2a ıraġ: ıraġ D.

8. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Sevgilinin yüzü amber kokan kâğıt, üzerindeki tüyler onda yazı; kirpiklerin gölgesi harekeler, benleri noktalardır.
2. Senin vücut gemini, gözyaşı ırmağın büyük ırmak gibi olan sevgilinin köyüne eriştirir. Çünkü âşık olana Bağdat uzak gelmez.
3. Güzellik bahçesi goncasını papağana gösterir. Nice taze fidanlar onun güzelliğiyle büyülenmiş(tir).
4. Ey Yahyâ! Dostum, (eğer) kâtip onun vafını yazacak olsaydı, yaralı gönül yazılırdı.

Velehu fi harfû'l-zı

Fā'ilātün/ fā'ilātün /fā'ilātün/ fā'ilün

Bahr-i Remel: -.-/-.-/-.-/-.-

- 1 Yār nerm olduqca geldi sīne-i efkäre hazz
Merhem olduqca mülāyim andan eyler yāre hazz
- 2 Nūş-ı dārū-yı lebüñdür haste-i ışka devā
Şerbet-i vaşluñdan olur 'aşık-ı bīmāre hazz
- 3 'Iyşdan bī-behreyüz zevk u şafādan bķ-naşīb
Çünkü geldük 'āleme itsek ne biz bir pāre hazz
- 94^a
- 4 Bed-nihād ehl-i dil-i āzāra lāzım mı sebep
Bülbül-i şeydāya zaħm urmaqda var mı hāre hazz
- 5 Miħnet-i derd ü belā heb hazz -ı rüħānī olur
Çekdügüm ālāmdan **Yahyā** gelürse yāre hazz

---

9 93b-94a; D: s. 193, G.168.

3b biz: var D.

4a āzāra: āzāde M.

9. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Merhem yumuşak olunca yaraya rahatlık verdiği gibi; sevgili (de) sevgi dolu oldukça yüreğime mutluluk geldi.
2. (Ey sevgili!) Aşk hastalığına deva dudak ilacındır. Hasta âşığa mutluluk sana kavuşma şerbetinden (tatlılığından) olur.
3. Eğlenceden kısmetsiziz, zevk ve safadan nasipsiziz. Çünkü dünyaya geldik biz de bir parça haz etsek (nolur).
4. Kötü huyluların gönül ehlini azarlaması için sebep lazım mı? Çıldırılmış bülbüle yara açmak da dikene mutluluk verir mi?
5. Ey Yahyâ! Çektiğim elemelerden sevgiliye mutluluk gelirse bundan kaynaklanan dert ve bela eziyeti (de) ruha hep haz verir.

Velehu fi ħarfü'l-‘ayn

Fā‘ilātün/ fā‘ilātün/ fā‘ilātün/ fā‘ilün

Baḥr-i Remel: -.-/-.-/-.-/-.-

- 1 Bağrınıñ yağın eritdi şubḥa dek aqıtdı dem[‘]
Yār öñünde çoq tenezzül eyledi dün gice şem[‘]
- 2 Bād taḥrīk ideli zülfüñ perişāndur göñül
Ol perişānı ele al pādişāhum eyle cem[‘]
- 3 Na‘l kes dir yār nice diñlemez ādem sözin
Kāşki olsa vücūdum başdan ayağa sem[‘]
- 4 Feyze isti‘dād lāzım olmasa mānend-i bedr
Himmet-i mihr ile her kevkeb virirdi nūr u lem[‘]
- 5 Cāna sulṭān-ı maḥabbet eyledi **Yahyā** hücüm
Ḳal‘a-i ārām u ḥışn-ı şabrı itdi ḳal‘a ḳam[‘]

---

10 94a; D: s. 194, G.169.

1a yağın: yārin M.

1a aqıtdı: aqdı M.

3a dir: vir M.

4b virirdi: vireydi M.

5a Cāna: Ḥāne D.

10. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Mum, dün gece (mecliste) sabaha kadar bağrının yağlarını (gözyaşı gibi) akıtarak, sevgilinin önünde çok eğildi (eridi).
2. (Ey) gönül! Rüzgâr karıştırdığından beri saçların perişandır. Padişahım, o perişanı (saçları) ele al, topla.
3. Sevgili (âşığına) vücûduna nal şeklinde dövmeler yaptırmasını; yani aşkını ispatlamasını söyler. İnsanlar bunu nasıl dinlemez bilmem. Keşke vücudum baştan ayağa kulak olsa da onunla sevgiliyi dinlesem.
4. Ay gibi gelişme kabiliyeti lâzım olmasa, güneş yardımıyla her yıldız ışık ve parlaklık verirdi.
5. Yahyâ, sevgi sultanı cana hücum eyledi. (Olması gereken yere hücum edince) dinlenme kalesi ve sabır kalesini kahır kalesi etti.

Velehu fi-ḥarfü'l-ğayn

Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün

Baḥr-i Remel: -.-/-.-/-.-/-.-

- 1 Halka halka zülfi dām u iki ḥāli iki zāğ
Mürğ-i dil şayd itmege beñ gösterüp qurmuş duzāğ
- 2 Eşk-i dīde cūy güller dāğ gülbinler elif
'Aşık olmuşdur benüm gibi meger kim serve bāğ
- 3 Luṭf idüp çekdüñ elifler sīne-i bī-kīneme
Oldı ammā kim ḥasūduñ cānına her biri dāğ
- 4 Lāleyi ḥayli perişān-ḥāl gördüm bāğda
Eylemiş sevdā-yı ḥālūñ anı muḥtelü'd-dimāğ
- 5 Meclis olmaz kim o şāh için yanup yaqılmaya
İltifāt idüp n'ola **Yahyā**yı eylerse çerāğ

---

11 94a; D: s. 195, G.170.

1a ḥāli: ḥāl M.

2b kim serve: bir sebze D.

4a Lāleyi: Lāle M.

4b ḥālūñ: zülfüñ D.

11. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Halka halka saç tuzak ve iki beni iki kargadır; (sevgili sanki) gönül kuşunu avlamak için benini göstererek tuzak kurmuş.
2. Gözyaşı ırmak, güller dağ, gül kökleri elif; meğer bahçe (de) benim gibi serviye âşık olmuştur.
3. (Ey sevgili!) Benim hiçbir düşmanlığı olmayan gönlüme sen lütf edip elifler çektin ancak onların her biri rakibin canına bir yara oldu.
4. (Ey sevgili!) Lâleyi bağda hayli perişan halde gördüm; (senin) beninin sevdası, siyahlığı onu delirtmiş.
5. Padişah için yanıp yakılmayan meclis olmaz; (sevgili) ilgi gösterip, iyilik edip Yahyâ'yı mum yapsa ne çıkar?

Velehu

Fā'ilātün lfā'ilātün/ fā'ilātün lfā'ilün

Baḥr-i Remel: -.-/-.-.-/-.-.-

- 1 'Ārız-ı zībāña virmiş ḥaṭṭ-ı miskīnūñ şeref
'Āşık-ı miskīniññ ārāmı oldı ber-ṭaraf
- 2 Olmadı peydā melāḥat baḥri mevvāc olalı
Dürr-i dendānuñ gibi bir lü'lü-i la'lin şadef
- 3 Sille-i āh-ı dilümden ey raḳīb eyle ḥazer
Dā'ireñ bil gögsüñi germe iñen mānend-i def
- 4 Güşvār itmezse dürr-i nazmuñı **Yaḥyā** o şāh
Ḳadr u ḳıymet bulmaya dünyāda mānend-i ḥazef

---

12 94a; D: s. 197, G.172.

Bu gazel divanda 5 beyittir. Mecmuada bulunmayan 3. beyit şu şekildedir:

"Bulmadı bir fūls-i aḥmerce yanuñda i'tibār

Naḳd-i ḥūn-ı eşk-i çeşmüm yok yire itdüm telef"

1a miskīnūñ: müşgīnün D.

4a Guşvār: Guşkvār M.

4b ḥazef: ḳazef M.

12. Gazelin Nesre Çevirisi

1. (Ey sevgili!) Misk kokulu hattın senin güzel yanağına şeref vermiş fakat (onlar) miskin âşığının huzurunu kaçırmıştır (gönlünü acıtmıştır.).
2. Güzellik denizi dalgalanalı inci dişlerin gibi değerli, güzel bir inci ortaya çıkmadı.
3. Ey rakip! Göğsünü tef gibi çok germe (onu) dairen bil (ve benim) gönlümün ah tokadından sakın!
4. Ey Yahyâ! O şâh (sevgili) senin inci gibi kıymetli şiirlerine kulak vermezse, topraktan yapılma çanak çömlek gibi olsun, kadir ve kıymet bulmasın.

Velehu fi ħarfü'l-kaf

Fā'ilātün lfā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün

Baħr-i Remel: -./-./-./-./-./-./-

- 1 Sen ħarīn-i ŧem-i meclis ben ħabībümnden ırak
Bir midür pervāne-süz-ı vaşlla süz-ı firāk
- 2 Ka'betü'l-‘uşşāk kūyna irişdürse Ĥudā
Döne döne eylesem ol şāha arz-ı iştiyāk
- 94^b
- 3 Dest-i iħsānuñla zülmāni ħicābı ref' kıł
Tā kim ol dergāha varam alnum açık yüzüm ak
- 4 Her maķāmuñ bir maķāli var Ĥicāzı añ baña
Eylemez kūyın koyup ‘uşşāk āheng-i ‘ırāk
- 5 Ķalmasun **Yaħyā** ten-i fersüdede yoldaşdan
Kūy-ı yāre gitmege cān ü dil itmiş ittifāk

13 94a-94b; D: s. 198, G.173.

1a ŧem'-i meclis: bezm-i meclis M.

2b şāha: -M.

3a zülmāni ħicābı: ħicābı zülmātī M.

13. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Ey pervane! Sen eğlence meclisi sahibi(nin yanındayken), ben sevdiğimden uzağım. (O halde) senin kavuşma ateşiyle yanmanla (benim) ayrılık ateşinden dolayı yanmam aynı mıdır?
2. Allah (beni) âşıkların Ka'besinin semtine erişirse, (ben de) döne döne o padişaha isteği sunsam (ibadet etsem).
3. (Ey sevgili!) İhsan elinle karanlık örtüyü ortadan kaldır ki (o zaman) o dergâha alnım açık yüzüm ak ulaşayım.
4. Her makamın bir sözcüsü var, tıpkı bunun gibi senin yurdun olan Hicâz'ın da bir sözcüsü var; bu sebeple âşıklar bırakıp Irak'a gitmezler.
5. Yahyâ yorgun bedeniyle yoldaştan (uzak) kalmasın (diye) sevgilinin toprağına gitmek için gönül ve can birleşmiştir.

Mef'ülül fā'ilātü /mefā'ilül fā'ilün

Baḥr-i Muzāri': --./-./-./-./-.-

- 1 Bir dil-rübāya düşdi gönül mübtelāsı çok
İşkuñ şafāsı yok degül ammā belāsı çok
- 2 Şehr-i cemāl o ğamze vü ebrü vü ḥāl ile
Ḥaqqā ne cāy-ı dil-keş olur dil-rübāsı çok
- 3 Biñ cāna virmese n'ola bir büsesini yār
Az olıcağ metā' olur anuñ bahāsı çok
- 4 Hîç bir belā mı var ki gönül anı bilmeye
Seyyāḥ-ı bî-ķarāruñ olur āşināsı çok
- 5 Bilmeyen zülf-i siyāh-ı yārda şad-hezār çin
El çek dolaşmadañ aña **Yahyā** ḥaṭāsı çok

---

14 94b; D: s. 199, G.174.

3a virmese: virse M.

3a büsesini: büsesin M.

3b Az olıcağ metā' olur: Olur az olıcağ metā' M.

3b anuñ: -M.

5a bilmeyen: -D.

5a var: -M.

5a çin: -M.

14. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Gönül, bir gönül çalan (sevgiliye) kapıldı, (o sevgilinin) müptelası çoktur. Aşkın mutluluğu yok değil ama belası çok(tur).
2. Güzellik şehri, o yan bakış ve kaş ve ben ile (gönül çalan) sevgilisi çok olan gönül çekici yer olur.
3. Sevgili bir öpücüğü bin cana (âşığına) vermezse ne olur (çünkü) az olan şeyin pahası çok olur. (Az buluna şey değerli olur.)
4. Gönülün bilmediği hiçbir bela var mı ki? Kararsız gezginin tanıdığı-bildiği çok olur. (Çok gezen çok bilir.)
5. Sevgilinin siyah saçında yüzlerce kıvrım (olduğunu) bilmeyen (var mı?). Yahyâ ona dolaşmadan elini çek, (onun) günahı çok(tur).

Velehu

Fe' ilātün/ fe' ilātün/ fe' ilātün lfe' ilün

Baħr-i Remel: ..-/..-/..-/..-

- 1 Ber-murād olmamağ olmaz olıcağ himmet-i 'ışğ
Ber-devām ola hemān himmet idüñ devlet-i 'ışğ
- 2 'Işğa keyfiyyet-i bî-keyf dimiş ehl-i mezāk
Bāde-i telh ile hiç bir mi olur şerbet-i 'ışğ
- 3 Hūblar yolda selāmuña tururmuş tatalum
Bağmağa sağa şola qor mı seni ğayret-i 'ışğ
- 4 Bir gün esrār-ı maħabbet ide **Yahyā** te'şir
Gün gibi 'ālemi göstermez ola ğayret-i 'ışğ

---

15 94b; D: s. 201, G.176.

Bu gazel divanda 5 beyittir. Mecmuada bulunmayan 4. beyit şu şekildedir:

“*Āşıkuñ rüyını zerd ü işin altun eyler*

Böyledür ey dıl -i miħmet-zede ħāşiyet -i 'ışğ”.

4b Gözüne: Gün gibi M.

15. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Aşktan yardım olduğunda muradına ermemek (dileğine kavuşmamak) olmaz. (Şimdi) yardımcı olun, aşk devleti devamlılığını korusun.
2. Zevk ehli aşka keyifsiz keyfiyet demiş. Acı şarap ile aşk şerbeti hiç bir olur mu? (Elbette ki bir olmaz.)
3. Turalım ki güzeller sana selam vermek için (ayağa) kalkarlarmış. Aşkın içine düşürdüğü durum (kerameti) seni sağa sola bakmaya koyar mı (bırakır mı)?
4. (Ey) Yahyâ! Sevgilinin sırları bir gün etki ederse, o zaman aşkın şaşkınlığı gözüne dünyayı göstermez olur.

Velehu

Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün

Baħr-i Remel: -.-/-.-.-.-.-

- 1 Gūy-ı gerdūne urulmadan daħı çevgān-ı 'ıřk
Dil ħam-ı ġisūñ ile olmuřdı ser-gerdān-ı 'ıřk
- 2 Dilde deryā-yı maħabbet mevc-ħız olup yine
Oldı peydā kaħre-i nā-çizde 'ummān-ı 'ışk
- 3 Ĥāħırum ol dem yapar dil-ber ki yıķmaķ kaşd ider
Kim ħaķıķatde dilā ma'mūrdur vırān-ı 'ıřk
- 4 Ĥāk-i Mecnūndur dōnen řaħrāda řanmañ gird-bād
İstemez bī-çāre ħālī ķalduġın meydān-ı 'ışk
- 5 Dilde ol řaķat mı var **Yaħyā** musaħħar olmaya
Ĥükümüni icrāya āġāz idicek sulťān-ı 'ıřk

---

16 94b; D: s. 202, G.177.

1a urulmadan: urulmadın M.

1a urulmadan daħı: daħı urulmadan D.

2b nā-çizde: nā-çizdür M.

4a dōnen: dōner M.

Bu gazelin 4.ve 5.beyitlerinin ikinci mısralarının yerleri mecmuada farklıdır. Ancak mecmuadaki şekliyle beyitlerin anlamsal bütünlüġü saġlanmadıġı için divandaki şekli alınmış ve nesre çevrilmiştir. Mecmuada 4.ve 5.beyitler şu şekildedir:

"Ĥāk-i Mecnūndur dōnen řaħrāda řanmañ gird-bād

Ĥikmeti icrāya āġāz idicek sulťān-ı 'ıřk"

*"Dilde ol řaķat mı var **Yaħyā** musaħħar olmaya*

İstemez bī-çāre ħālī ķalduġın meydān-ı 'ışk"

5a var: -M.

5b Ĥükümüni: Ĥikmeti M.

16. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Aşkın değneği-sopası felek topuna (dönen dünyaya) vurulmadan (önce), gönül saçının kıvrımı ile aşktan başı dönmüş bir haldeydi.
2. Gönülde yine sevgi denizi dalgalanınca, küçücük damladan aşk okyanusu ortaya çıktı.
3. (Ey gönül!) Sevgili ne zaman ki benim kalbimi kırmak ister, (ama aslında) o anda benim gönlümü yapar. Nitekim aşk düşkününü (aşktan dolayı gönlü yıkılan kişinin gönlü) aslında yıkık değil daha mamurdur.
4. Sahrada dönen şeyin rüzgâr (hortum) olduğunu zannetmeyin, o Mecnûn'un toprağıdır. O biçare Mecnûn aşk meydanının boş kalmasını istemez.
5. Aşk sultanı hükmünü icra etmeye başlayınca onun emri altına girmek için gönülde takat mi kaldı?

Velehu

Mefā'ilünl fe'ilātünl mefā'ilünl fe'ilün

Baḥr-i Müctes: .-./...-./.-./..-

- 1 Penāh olursa n'ola mihr ü māha sāye-i 'ışk
Bülend mertebedür mihrüñ ile sāye-i 'ışk
  - 2 Hezār şīri bu deştüñ zebün-ı pençesidür
Ne şīr virdi 'aceb tıfl-ı cāna dāye-i 'ışk
  - 3 Revāc kıomadı bāzār-ı germ-i ḥürşide
Derün-ı dilde ki kıondı ḥamīr-i māye-i 'ışk
  - 4 Egerçi mihrüñ ile tıoldı zerre zerre vücūd
Henüz alınmadı ey şāh-ı ḥüsn vāye-i 'ışk
- 95^a
- 5 Hemān o şāhdan eksükligüñ dile **Yaḥyā**
Temām ider seni de derd-i bī-nihāye-i 'ışk

---

17 94b-95a; D: s. 207, G.182.

1b sāye-i 'ışk: pāye-i 'aşk D.

2b dāye-i 'ışk: vāye-i 'ışk M.

4b vāye-i 'ışk: dāye-i 'ışk M.

17. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Aşkın gölgesi güneş ve aya sığınacak yer olursa ne olur? (Senin) sevginle aşkın gölgesi yüce mertebedir.
2. Bu çölün binlerce aslanı ona yenilmiştir. Acaba aşkın dadısı can çocuğuna ne (kadar) süt verdi?
3. Aşk mayasının hamuru gönlün içine konulduğundan beri, güneşin sıcaklığının pazarına rağbet kalmadı. (Sıcaktan dolayı pazara talep azaldı).
4. Gerçi vücut (senin) sevginle zerre zerre soldu. (Ancak) ey güzellik padişahı! Daha aşkın kısmeti alınmadı.
5. Yahyâ, hemen o padişaktan (sevgiliden) eksikliğini dile. Aşkın sonsuz derdi seni de tamamlar.

Velehu

Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün

Bahr-i Hezec: .---/.---/.---/.---

- 1 Özüñ ey dil yuqardan tutma çün bir mäh-pāreñ yoq
Tutalum çarh-i aţlas kendü olmuşsun sitāreñ yoq
- 2 Seni 'ārifler ilzām itmesün ey sāķi-i ķahve
Ķo başş-ı cām u fincānı bilürsin ħod idāreñ yoq
- 3 Hele emvāc-ı deryāyı ğam-ı dünyāyı görmezsın
Senüñ dervīş eginüñde egerçi şof u ħāreñ yoq
- 4 Dehānum hoķkasındandur devāsi derdüñüñ dirsın
Tabībüm ben de bildüm ħaste-i hicrāna çāreñ yoq
- 5 Belürmez zaĥm-ı tīĝ-i ğamzesi dilde ey **Yahyā**
Ne bilsün yār ħālüñ zāhirā sīneñde yāreñ yoq

---

18 95a; D: S.208, G.183.

1a tutma: şanma D.

1b çarh-i aţlas: cām-ı aţlas D.

2b idāren: āvāreñ M.

3a görmezsın: bilmezsın D.

18. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Ey gönül! Kendini yüksek görme çünkü bir ay parçan yok. Varsayalım ki dünyanın dönüşü (dönen dünya) sen olmuşsun (ancak senin) yıldızın yok.
2. Ey kahve sunan! Bilirsin (ki) kendini idare etme yeteneğin yok; seni bilgili kişiler susturmadan kadeh ve fincandan bahsetmeyi bırak.
3. Ey derviş! Üstünde çizgili yün hırkan yokken denizin dalgalarını, dünyanın derdini görmezsin (bunlara dayanamazsın).
4. (Senin) derdinin çaresi (benim) ağzımın hokkasındandır dersin (ancak) (ey) tabibim, ben de öğrendim (ki) ayrılık hastasına çaren yok.
5. Ey Yahyâ! Yan bakış kılıcının yarası gönülde belirmez (iz bırakmaz). Sevgili (senin) halini nerden bilsin, göğsünde görülen yaran yok.

Velehu

Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün

Bahr-i Remel: -.-/-.-/-.-/-.-

- 1 Rüstem-i 'ışkuñ zebūnı olmaduğ bir ferd yoğ
Hāşılı anuñla göñlümce tutuşmuş merd yoğ
- 2 Kays çekmiş derd-i 'ışkı aña ben irişmedüm
Kime ikrār ideyin hāl-i dili hem-derd yoğ
- 3 Cüybār-ı 'ışkıdan feyz alımazsun şüfiyā
Sende nılüfer gibi madām rüy-ı zerd yoğ
- 4 Germ ü serdün çekmeyenler 'ālemüñ ādem midür
Vā'izā hiç sende eşk-i germ ü āh-ı serd yoğ
- 5 Göz yaşın **Yaḥyā** dükendi şabra tākāt kalmadı
Serv-i nāzum çık şalın küyuñda gil yoğ gerd yoğ

---

19 95a; D: s. 206, G.181.

1b tutuşmuş: tutulmuş D.

2a ben: da D.

2b ikrār: tākır D.

3a 'ışkıdan: 'ışkıdık M.

4a serdün: serdīn M.

5a Göz yaşın: Göz yaşı M.

5a dükendi: düketdi D.

5a şabra: āha D.

19. Gazelin Nesre Çevirisi

1. (Ey sevgili!) Rüstem gibi olan aşkının karşısında mağlup olmayan (aşk karşısında aciz kalmayan) hiç kimse yoktur. (Herkes aşk karşısında acizdir.) Sözün kısası onunla (benim) gönlüm gibi savaşmış mert (insan) yok(tur).
2. Aşk derdini Kays çekmiş ancak ben ona ulaşamadım. Derdimi kime anlatabayım, dert ortağı yok.
3. Ey sūfi! Aşk ırmağından ilim, feyz alamazsın. Çünkü sende nilüfer gibi sarı, solgun yüz yok.
4. Ey vaiz! Sende sıcak gözyaşı, soğuk ah (ne gözyaşı ne de ah) yok. Dünyanın sıcaklığını- soğukunu (iyiliğini de kötülüğünü de) görmeyenler insan mıdır?
5. (Servi ağacı gibi salınan) sevgilim, mahallene çık dolaş, (kulun olan ben) Yahyâ gözyaşlarımla mahalleyi temizledim) kül yok, toprak yok. Gözyaşı tükendi artık, sabra güç kalmadı.

Velehu fi harfū'l-kāf

Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün /mefā'īlün

Baḥr-i Hezec: .---/.---/.---/.---

- 1 Göñüllerden şafā cāmıyla ğam dūr olduĝın görsek
Ḥarābātuñ yine bir daḥı ma'mūr olduĝın görsek
- 2 Ziyāsi düşse cāne aftāb-ı cām-ı şahbānuñ
Yine ol ḥāne-i tārik pūr-nūr olduĝın görsek
- 3 Getürsek meclise cām-ı zümürüd fāmı ey sākī
Ḥasūd-ı mār-ṭab'uñ gözleri kör olduĝın görsek
- 4 Dizilse yanına tāze civānlar tāze 'āşıklar
Yine pīr-i muĝānuñ şād u mesrūr olduĝın görsek
- 5 Pür olsa na're-i mestān ile mey-ḥāneler **Yaḥyā**
Şarāb şevkıyle her kūşe pūr-şūr olduĝın görsek

20 95a; D: s. 214, G.189.

1a Göñüllerden: Göñüllerde M.

4a dizilse: dirlerse M.

Bu gazelin 4.ve 5.beyitlerinin ikinci mısralarının yerleri mecmuada farklıdır. Ancak mecmuadaki şekliyle beyitlerin anlamsal bütünlüğü sağlanmadığı için divandaki şekli alınmış ve nesre çevrilmiştir. Mecmuada 4.ve 5.beyitler şu şekildedir:

"Dizilse yanına tāze civānlar tāze 'āşıklar

Şarāb şevkıyle her kūşe pūr-şūr olduĝın görsek"

*"Pür olsa na're-i mestān ile **Yaḥyā** yine mey-ḥāne*

Yine pīr-i muĝānuñ şād u mesrūr olduĝın görsek"

5a mey-ḥāneler Yaḥyā: Yaḥyā yine mey-ḥāne M.

20. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Mutluluk kadehiyle derdin gönüllerden uzak olduğunu görsek. Meyhanelerin yine bir daha bakımlı olduğunu görsek.
2. Kırmızı şarap kadehinin ışığı yine gönle düşse, o karanlık evin yine ışıklarla dolu olduğunu görsek.
3. Ey sâki! Meclise zümrüt renkli kadehi getirsek, yılan tabiatlı rakibin gözlerinin kör olduğunu görsek.
4. Meyhanecinin yanına genç delikanlılar, genç âşıklar dizilse, meyhanecinin yine mutlu ve memnun olduğunu görsek.
5. Ey Yahyâ! Meyhaneler yine sarhoşların naralarıyla dolu olsa. Şarabın sarhoşluğuyla her köşenin mutluluk-eğlence dolu olduğunu görsek.

Velehu

Müstef'ilün/ fe'ülün /müstef'ilün/ fe'ülün

Baḥr-i Münserih: --./--/--./--

- 1 Pervâne-yi egerçi yandurdu nâzı şem'ün
Şimdi ziyâde andan sūz u güdâzı şem'ün
- 2 Aḥvâli yana yana 'arz itdüğim budur kim
Dil-dâra hoş gelürmiş tarz-ı niyâzı şem'ün
- 3 Eksük degül başından her kâh tîğ-i miḥnet
Gīsūña öykünelden zülf-i dırâzı şem'ün
- 4 Sūz-ı derün cānı geldi zebāna bir bir
Melisde rüşen oldu yārāna rāzı şem'ün
- 5 Maḥv-ı vücūd idince 'aşık yanup yağılsun
Yahyā anuñla oldu bu imtiyâzı şem'ün

---

21 95a; D: s. 216, G.191.

3a kâh: bār D.

4a cānı: ḥâli D.

21. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Pervaneyi mumun nazı yandırdı (ancak) şimdi mumun içi ondan daha fazla yanıp yakılmaktadır.
2. Durumumu yana yakıla sevgiliye arz etmemin sebebi budur ki, mumun (bu) niyaz hali sevgiliye hoş gelirmiş.
3. Mumun uzun saçları (senin) saçına heveslendiğinden beri (saçına ulaşmayı arzuladığından beri) başından hiçbir zaman eziyet kılıcı eksik olmadı.
4. Gönül ateşi dile geldi, mumun sırları mecliste dostları bir bir aydınlattı.
5. Ey Yahyâ! Âşık, vücudunu yok edinceye kadar yanıp yakılsın, çünkü mumun bu imtiyazı bu sebeptedir.

Mef'ülü /fā'īlātü /mefā'īlül /fā'īlün

Baħr-i Muzāri': --./-./--./-.-

- 1 Gül sāğarın pür itdi gelüñ pür-ħurüş oluñ
Ya'ni irişdi vaqt-i țarab bāde-nüş oluñ
- 2 İtdi nesīm müjde seħer nergis ü güle
İrdi zamān-ı nefħa-i ħaķ çeşm ü güş oluñ
- 3 Bülbüllerüñ fiğānı bu kim mest-i şevķ iken
Dirler ki ħ āba vardı şeh-i gül ħāmüş oluñ
- 4 Zühhāda diñ ki niçeye dek ħod-furüşluķ
Pīr-i muğāna ħizmet idüñ mey-furüş oluñ
- 5 **Yaħyā** bu demde alsa ele țolı cām-ı mey
Evrāķ-ı gülle örtüñ anı 'ayb-nüş oluñ

---

22 95b; D: s. 217, G.192.

1a sağarın: sağarını D.

4a ki: -D

5a alsa: ise M.

5b 'ayb-nüş: 'ayb-püş D.

22. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Gül kadehini doldurdu (gülün yaprakları açıldı), gelin eğlenin. Yani eğlence vakti geldi, şarap için.
2. Sabah rüzgârı, nergis ve güle “Hakkın diriltici nefesinin zamanı geldi, göz kulak olun.” diyerek müjde verdi.
3. Sarhoşluktan mutlu iken bülbüllerin figan etmesinin sebebi (onlara) “Gül padişahı uyudu, sessiz olun!” denmesidir.
4. Zâhitlere söyleyin ki, kendini beğenmişlik nereye kadar? Siz meyhanenin pirineşeyhine hizmet edin, içkiyle hemhal olun (içkiye âşık olun).
5. Yahyâ bu zamanda eline dolu bir kadeh almış ise, onun üzerini gül yapraklarıyla örtün, ayıbı gizleyenlerden olun. (*“ise” derken; onun ayıp olmadığını da söyleyin.*)

Velehu

Fā'ilātün/ fā'ilātün /fā'ilātün/ fā'ilün

Bahr-i Remel: -.-/-.-/-.-/-.-

- 1 Eglenür seyr-i ruḥuñ fikriyle dil bayrāma dek
Yoḥsa eylerdi sefer zülfüñ ğamıyla Şāma dek
- 2 Şubḥa dek küyuñ ʈolandıḡ gün yüzüñ göstermedüñ
Çıḡmaduñ ey māh-ı tābān bekledük aḡşāma dek
- 3 El vireydi ni'met- i vaşluñ eger bayrāmda
Ġam yimezdi şāim-i hicrānuñ ol eyyāma dek
- 4 Māl içün nā-dān olur pā-beste-i dām-ı belā
Hırş-ı dāne mürġ-i bī-idrāki iltür dāme dek
- 5 Mācerāmuz ḡāk-i pāy-ı yāre taḡrīr itmege
Gitsün ey **Yahyā** yaşum ol serv-i sīm-endāma dek

---

23 95b; D: s. 215, G.190.

3a: vireydi: virirdi M.

23. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Gönül, (senin) yüzünü düşleyerek bayrama kadar eğlenir-oyalanır. Yoksa (gönül) (senin) saçının derdiyle akşama kadar ölürdü. (Gönül senin saçının derdinden Şam'a kadar sefer eylerdi.)
2. Sabaha kadar (senin) mahallende dolandık (ancak sen) gün yüzünü göstermedin. Ey parlak ay (gibi güzel sevgili)! Akşama kadar bekledik (ama sen dışarı) çıkmadın.
3. (Ey sevgili!) Eğer bayramda kavuşma lütfun el verseydi, ayrılık orucun o günlere kadar dert vermezdi.
4. Yem hırsı akılsız kuşu bela tuzağına götürdüğü gibi, cahil (de) mal için bela tuzağına düşer.
5. Maceramız (sevgilinin) ayak toprağını anlatmak. Ey Yahyâ! (Bunun için göz) yaşım o servi boylu (sevgiliye) kadar gitsin.

Velehu

Fe' ilātün lfe' ilātün/ fe' ilātün lfe' ilün

Bahr-i Remel: ..-/..-/..-/..-

- 1 'Ayn-ı zillet mi degül devlet-i dünyā didüğüñ
Çatı alçağ görünür oldı eñ ā'la didüğüñ
- 2 Kūy-ı cānānı görüp anda turur mu ādem
Zāhidā bilmemiyüz cennet-i Me'vā didüğüñ
- 3 Müntehā-yı emel ü maṭlab-ı a'lā mı olur
Serv-çadler var iken Sidre vü Tūbā didüğüñ
- 4 Hūbdur eyledüğüñ nağmede söz yok ammā
Girse gūş-ı güle ey bülbül-i şeydā didüğüñ
- 5 Hazer it seng-i cefāsından o şūhuñ dirdüñ
'Āķıbet geldi benüm başuma **Yahyā** didüğüñ

---

24 95b; D: s. 219, G.194.

2a görüp: koyup D.

4b güle: gül M.

24. Gazelin Nesre Çevirisi

1. (Ey sevgili!) Dünya devleti dediğin alçak bir görünüş değil mi? En yüce dediğin çok alçak görünür oldu.
2. İnsan sevgilinin yurdunu görünce bulunduğu yerde durabilir mi? Ey zâhit! Meva cennetini bilmez miyiz?
3. Sevgililerin servi boyları varken sidre ve tuba dediğin sonsuz emel yüce bir arzu mu olur?
4. Ey âşık bülbül! Söylediğin name de güzeldir ona diyecek yok ancak söylediklerin (keşke) gülün kulağına girse. (Keşke gül söylediklerini duysa.)
5. Ey Yahyâ! “O güzelin cefa taşlarından sakın” derdin. Sonunda dediğin benim başıma geldi.

Velehu

Mefā'īlün /mefā'īlün /mefā'īlün /mefā'īlün

Baħr-i Hezec: .---/---/---/---

- 1 Şalınsun 'ıyd irişdi yine ħübānı Sitanbuluñ
Yine ārāste olsun arāmānı Sitanbuluñ
- 2 Şafālar kesb idüp 'uřřāk olunsun merħabā yer yer
Vefā meydānına gelsün cevānānı Sitanbuluñ
- 3 Döner ħürřid-i 'ālem-tābına gerdün-ı gerdānuñ
Binüp dolāba her bir māh-ı tābānı Sitanbuluñ
- 4 Semend-i nāz ile yügrük cevānlar seyre ıksunlar
Pür olsun ħüblarla At Meydānı Sitanbuluñ
- 5 Bu ři'rüñ ħa budur **Yaħyā** ki ġāyet bī-naźir oldı
Pesend eylerse lāyık ehl-i 'irfānı Sitanbuluñ

---

25 95b; D: s. 220, G.195.

1a Şalınsun : Şalındı M.

2a olunsun: olsun M.

25. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Bayram geldi, (bu nedenle) İstanbul'un güzelleri yine salınsın. İstanbul'un Karaman beldesi de yine süslensin.
2. İstanbul'un gençleri Vefa meydanına gelsin; orada âşıklar aralarında eğlensinler ve selamlaşsınlar.
3. İstanbul'un her bir parlak ay yüzlü güzellerini dönme dolaba binince; âlemin onu aydınlatan parlak güneşine döner-benzer(ler).
4. Tez canlı gençler, nazlı güzel atlar ile seyre çıksınlar. İstanbul'un At Meydanı gençlerle dolsun.
5. (Ey) Yahyâ! Doğrusu bu şiirin eşsiz oldu. İstanbul'un bilgin kişileri (bu şiirini) beğenirse (buna) lâyıktır.

Velehu

Mef'ülü /mefā'ülü /mefā'ülü /fe'ülüün

Baħr-i Hezec: --./--./--./--

- 1 Açılmaduñ incitdi seni zārı hezāruñ
Ey ğonce-i ter göñli misün bülbül-i zāruñ

96^a

- 2 Bülbüller öter güller açuğ şād göñül yoğ
Hıç böyleligün görmemişüz faşl-ı bahāruñ
- 3 Āġāzı güzel eyledüñ ey bülbül-i şeydā
Hün itdi dilin nāfice-i müşk-i tatāruñ
- 4 Hālūñ ideli ğamze-i hün-h̄ āre teġarrüb
Hoş gelmedi ammā dil-i pür-şevke ħarāruñ
- 5 **Yaħyā** ħo dili pāresün lāle-şıfat yār
Gülzār-ı ğamuñ revnaħıdur ħalb-i figāruñ

26 95b-96a; D: s. 222, G.197.

3b Bu gazelin 3. ve 4. beyitlerinin ikinci mısraları divanda farklıdır. Divanda 3. ve 4. beyitler şu şekildedir:

“Āġāzı güzel eyledüñ ey bülbül-i şeydā

Hoş gelmedi ammā dil-i pür-şevke ħarāruñ”

“Hālūñ ideli ğamze-i hün-h̄ āre teġarrüb

Hoş gelmedi ammā dil-i pür-şevke ħarāruñ”

26. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Ey taze gonca! Bülbülün inlemesi daha sen açılmadan seni incitti. (Sen yoksa) inleyen bülbülün gönlü msn?
2. Bülbüller ter, güller açık (ama) mutlu gönül yok. İlkbaharın böyle olduğunu (daha önce) hiç görmemiştik.
3. Ey ılgın bülbül! Söze güzel başladın (ancak) tatar misk kesesinin gönlünü kan ettin.
4. (Ey sevgili!) Benin, kan döken yan bakışlarına yanaştı (fakat) bu kararın neşeli gönlüne hoş gelmedi.
5. Ey Yahyâ! Lâleye benzeyen sevgili bırak gönlü paralasın (nk senin) yaralı kalbin, dertli gl bahçesinin güzelliğidir.

Velehu

Mefā'īlün /mefā'īlün /mefā'īlün/ mefā'īlün

Baḥr-i Hezec: .---/---/---/---

- 1 Sürersin dā'im ey dil pāy-ı yāre çehre-i zerdüñ
Dimez mi ol ṭabīb-i cān ü dil saña nedür derdüñ
- 2 Perīṣān-ı ḥazān olmaz gül-i ra'naları şolmaz
Ne bāḡuñ naḥlidür āyā nihāl-i nāz -perverdüñ
- 3 Niṣān-ı tīḡ-i ḥıṣm-ı yār olursun ey ḳamer bir gün
Felekde ḥüsnüñe maḡrūr olup gögsüñ 'aceb gerdüñ
- 4 Vefā şüretlerin gördüm vişālüñ ārzü itdüm
Ruḡuñ pinhān idüp āḡir cefā şeklini gösterdüñ
- 5 Felek döne döne şimdi cefālar itsün ey **Yaḡyā**
Ne tozlar ḳopara bir dem ola āh-ı cihān-gerdüñ

---

27 96a; D: s. 225, G.200.

2b nāz-perverdüñ: tāze-perverdiñ D.

3a tīḡ: tīr D.

27. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Ey gönül! Sevgilinin ayağına sürekli solgun yüzünü sürersin. O can ve gönül doktoru sana “Derdin nedir?” demez mi?
2. Ey âşık! Sonbahar gelince perişan olup güzel gülleri solmayan bu nazlı büyüyen fidan hangi bahçenin fidanıdır?
3. Ey ay! Gökyüzünde güzelliğine övünüp göğsünü niçin gerdin? (Bu şekilde) bir gün sevgilinin kızgın kılıcının hedefi olursun.
4. (Ey sevgili!) Sadakat yüzlerini gördüm, (sana) kavuşmayı istedim (ancak) sen yüzünü gizleyip son eziyet şeklini gösterdin.
5. Ey Yahyâ! Şimdi felek döne döne eziyetler etsin. Bir zaman gelir dönen dünyada dönen ahın ne tozlar koparır (ve onu da yener).

Mef'ülü /fā' ilātü /mefā' ilü /fā' ilün

Baḥr-i Muzāri': --./-.-./--./-.-

- 1 Olmuş şarāb-ı nāz ile mestāne gözlerüñ
Uymuş yine o ğamze-i fettāne gözlerüñ
- 2 Başlar hemān süzülmege mānend-i şāhbāz
Kaşd eyledükce şayd-ı dil ü cāne gözlerüñ
- 3 Ādem ne deñlü şīr-dil olsa şikār olur
İtse kaçan nigāh ğazālāne gözlerüñ
- 4 Görseñ kitāb-ı mihr ü vefāyı sebaḳ sebaḳ
Ben söyledikce baḳmasa yābāne gözlerüñ
- 5 **Yaḥyā** gibi şikār olur nice bī-çāre dil-figār
Ruḥşat virince ğamze vü müjgāne gözlerüñ

---

28 96a; D: s. 224, G.199.

5a şikār: -D.

28. Gazelin Nesre Çevirisi

1. (Ey sevgili!) Gözlerin yine fitneci yan bakışa uymuş ve nazlı şarap ile sarhoş olmuş.
2. (Ey sevgili!) Gözlerin, camı ve gönlü avlamayı kastettikçe, doğan gibi süzölmeye başlar.
3. (Ey sevgili!) Gözlerin ahu gibi baktığında, insan ne kadar aslan gönüllü olsa (da) (ahuya) av olur.
4. (Ey sevgili!) (Keşke) sevgi ve sadakat kitabını ders ders görsen, ben söyledikçe gözlerin başka yere bakmasa.
5. (Ey sevgili!) Gözlerin yan bakış ve kirpiklere ruhsat verince, nice çaresiz (gönlü yaralı) âşık, Yahyâ gibi av olur.

Velehu

Mef'ülü /fā' ilātü /mefā' ilü /fā' ilün

Baḥr-i Muzāri': --./-.-./--./-.-

- 1 Ādem şayılmaz oldu қапуñda gedālaruñ
Yok mı ḥisābı pādişehüm mübtelālaruñ
- 2 Dil gitdi gerçi yirine қонди hezār ğam
Biri gider biri gelür oldu belālaruñ
- 3 Dil pür-heves nesīm-i bahār ise ḥoş-nefes
Çık bāğa kim güzelligi vardur hevālaruñ
- 4 Cān naқdini alup unıdurlar revā mıdur
Resm-i vefāyı bilmedügi dil-rübālaruñ
- 5 **Yaḥyā**dan özge kimseye tek eyleme vefā
Қāıldür ol ne deñlü olursa cefālaruñ

---

29 96a; D: s. 229, G.204.

3b bahār: hevā M.

4b bilmedügi: bildügi M.

29. Gazelin Nesre Çevirisi

1. (Ey Padişahım!) Kapındaki kulların insan sayılmaz oldu. Âşıklarının hesabı (değeri) yok mu?
2. Gönül gitti (ancak) yerine binlerce gam kondu. Belaların biri gider biri gelir oldu.
3. Gönül neşe dolu, bahar rüzgârı ise hoş nefeslidir. (Ey sevgili!) Bahçeye çık (çünkü) her şey (havalar) güzeldir.
4. Sevgililerin vefa âdetini bilmedikleri âşığın canını alıp sonra unutmalarından anlaşılır. (Bu) reva mıdır?
5. (Ey sevgili!) Yahyâ'dan başka kimseye vefa gösterme, (çünkü senin) eziyetlerin ne şekilde olursa olsun (o) boyun eğmiştir (razıdır).

Mefā'îlün /mefā'îlün /mefā'îlün /mefā'îlün

Bahr-i Hezec: .---/.---/.---/.---

- 1 Umulmaz mı o tıfl-ı şūḥdan şeftālüler virmek
Cihānda şimdi mi oldı nihāl-i tāze ber virmek
- 2 Ḥayāt-ı tāze virmek deñlü vardur mürde-i cışka
Cevānı luḥ ile yād itdüğinden bir haber virmek
- 96^b
- 3 Leb-i şirīnūñi şun ağızıma cānā sözüme diñle
Olur tūḫīye güftār itmege bā'ış şeker virmek
- 4 Çekilmiş meclis-i 'ışka gelür diyü dil-i zārı
'Aceb mi luḥ-ı ḫab'-ı Ḳays'dan yārāna yer virmek
- 5 Hümā-yı 'ışk besdür āşiyān-sāz-ı ser-i **Yahyā**
Ne lāzım kendüsine Ḳays-āsā derd-i ser virmek

---

30 96b; D: s. 230, G.205.

Divanda bu gazelin 3. ve 4. beyitlerinin yerleri değışiktir.

30. Gazelin Nesre Çevirisi

1. O genç güzelden (sevgiliden) öpücükler vermesi beklenmez mi? Dünyada taze (fidanın) meyve vermesi ilk kez mi oldu?
2. (Sevgilinin) genç (âşığı) iyilikle andığından bir haber vermek, aşkından ölü gibi olmuş âşığa yeni hayat vermek demektir.
3. (Ey sevgili!) Tatlı dudağını ağzıma sun (ondan sonra) sözümü dinle (söyleyeceklerimi dinle). (Çünkü) papağanı konuşturmak için şeker vermek gerekir.
4. Kays'ın tabiatının lütfundan (dolayı) dostlara yer vermesi şaşılacak şey mi? Aşk meclisine inleyen gönlüyle (âşık) gelir diye o (kenara) çekilmiş(tir).
5. Yahyâ'nın başına yuva yapan aşk kuşu çoktur. Kays gibi kendisine baş ağrısı vermeye ne gerek var?

Velehu fi arfü'l-lām

Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün lfā'ilün

Baħr-i Remel: -.-/-.-/-.-/-.-

- 1 Sāķi-i bezmüñ alınmadı elinden cām-ı mül
 opmadı řāħ-ı gül-i ümıdden bir dāne gül
- 2 Bād-ı ğayretle ıķup ben saña göz aduramazam
 Gel yaķup ey kevkeb-i baħtum vücudum itme kül
- 3 Ben gözüm üzre yaşum şebnem gibi itmek niřār
 Tek hemān güller gibi sen řād olup ey ğonce gül
- 4 'Arız-ı renginüñüñ hergiz miřālün görmedüm
 şuları gözden geçürdüm gerçi kim mānend-i pül
- 5 řām-ı vařluñ isterüm **Yaħyā** dırāz olduğunu
 Zülf-i yāri oħřayup dā'im dirüm yā leyl ul

---

31 96b; D: s. 254, G.229.

5b yā: tā M.

31. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Meclisin sâkisinin elinden şarap kadehi alınmadı. Ümit gülünün dalından bir tane gül kopmadı.
2. Ey baht yıldızım! Gel vücudumu yakıp kül etme. Ben gayret rüzgârıyla çıkıp sana göz açtırmam.
3. Ey gonca gül! Ben gözyaşımı şebnem gibi saçayım, (sen yeter ki) güller gibi mutlu ol.
4. (Ey sevgili!) Köprünün suları gözden geçirdiği gibi ben de herkesi gözden geçirdim ancak senin güzel yanağına benzer görmedim.
5. Ey Yahyâ! Kavuşma akşamının uzun olmasını isterim. Sevgilinin saçını okşayıp sürekli “Ey gece, uza.” derim.

Velehu

Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün

Baḥr-i Remel: -.-/-.-/-.-/-.-

- 1 Kāmet-i mevzūnuñuñ mānendi yoḡdur bir nihāl
Naḥl-i gül kūtāh serv-i bāḡ ise bī-i'tidāl
- 2 'Ar ider çignetmeden bāri mücellā eyleñüz
Na'l-i esbīn eyleye tā kim mişāl-i rüy-māl
- 3 Gülşen-i 'işretde atmer kırmızı gül şanurız
Bāde-i gül-gūna 'aks itdükce ol ruḥsār-ı āl
- 4 Hāḫır-ı pākine gelmezsem de yārūñ ḡam degül
onmasun mir'āt-i tab'-ı yāre tek gerd-i melāl
- 5 Söylemezsin diyü eyler miydi **Yahyā** i'tirāz
Ol dehān-ı tenkde bulmasa bir cāy-ı maāl

---

32 96b; D: s. 239, G.214.

2a mücellā: muḫallā D.

5b tenkde: yārde D.

32. Gazelin Nesre Çevirisi

1. (Ey sevgili! Senin) düzgün boyuna benzeyen bir fidan yoktur. Gülfidanı kısa, bağdaki servi ise ölçüsüzdür.
2. Âşık, (sevgilinin atının nalını) çiğnetmekten ar eder. Bari temizleyin de (sevgilinin) atının nalını yüzüne havlu eylesin.
3. (Sevgilinin) kırmızı yanağı gül renkli şaraba yansıdıkça, (onu) eğlence bahçesinde kat kat (yapraklarıyla açılmış) kırmızı gül sanırız.
4. Sevgilinin temiz kalbine (aklına) gelmezsem de dert değil. Yeter ki sevgilinin parlayan ayna (gibi olan kalbine) üzüntü tozu konmasın.
5. Ey sevgili! Yahyâ o kapalı ağzın söz mekânı olduğunu bilmese, söylemezsin-konuşmazsın diye itirazda bulunur muydu?

Velehu

Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün

Baħr-i Remel: -.-/-.-/-.-/-.-

- 1 Dil-rübā hercāyi sen āvāre olduñ ey göñül
Bir devāsız derd içün bī-çāre olduñ ey göñül
- 2 Qanı inşāfuñ nice alsun seni dilber ele
Varduğunca sen de āteş-pāre olduñ ey göñül
- 3 Senden özge daħı nesnem var mı yāre çekmege
Gerçi tığ-i cevr ile pür-yāre olduñ ey göñül
- 4 Tīri āhenden geçer şemşīri taşā kār ider
Tūtalum āhen yā seng-i hāre olduñ ey göñül
- 5 Hānqah-ı şavkı ma'mūr eyledüñ **Yaħyā** gibi
Bu hārābāt içre kim mey-hāre olduñ ey göñül

---

33 96b; D: s. 240, G.215.

2a nice alsun seni dil-ber ele: seni dil-ber nice alsun ele D.

5a şavkı: şehri D.

33. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Ey gönül! Sevgili kararsız (olunca) sen derbeder oldun. Ey gönül! Devasız bir dert için çaresiz oldun.
2. Ey gönül! İnsafın nerede? Sen de gitgide ateş parçası oldun. Sevgili (bu hâlinle) seni nasıl ele alsın.
3. Ey gönül! Gerçi eziyet kılıcı ile yara (dolu) oldun (ama) göğsümde yara açmak için senden başka (bir) eşyam var mı?
4. Ey gönül! Sen demir ya (da) mermer taşı olsan da (sevgilinin) oku demiri deler, kılıcı taşı parçalar.
5. Ey gönül! Bu meyhanelerde içkici olup Yahyâ gibi murat hanını güzelleştirdin.

Mef'ülül fā'ilātü /mefā'ilü /fā'ilün

Baħr-i Muzāri': --./-./-./-./-

- 1 İrdi bahār sen daħı şād olmaduñ göñül
Güllerle ğoncelerle güşād olmaduñ göñül
- 2 Ol şāh-ı ħüsn nice bilür kıymetüñ senüñ
Bāzār-ı 'ışık içinde mezād olmaduñ göñül
- 97^a
- 3 Fevt itme nā-murādlığuñ bārī neş'esin
Çün bāde-nüş-ı bezm-i murād olmaduñ göñül
- 4 Bī-gānelikle yād ider olmuş raķībi yār
Şükr it Cenāb-ı Hāķķa ki yād olmaduñ göñül
- 5 Ol şāh-ı ħüsnüñ iremedüñ pāy-būsına
Yahyā gibi ki ħāk-nihād olmaduñ göñül

---

34 96b-97a; D: s. 241, G.216.

3a neş'esin: neşvesin D.

34. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Ey gönül! Bahar mevsimi geldi (ama) sen mutlu olmadın. Ey gönül! (Bahar mevsiminde) güllerle goncalarla beraber açılmadın.
2. Ey gönül! O güzellik padişahı senin kıymetini nasıl bilsin. (Sen) aşk pazarı içinde açık arttırmayla satılmadın.
3. Ey gönül! (Sen) murat meclisinde şarap içemedin, muradına erişemedin (ama) bari muradına erememenin mutluluğundan yararlan, bu fırsatı kaçırma.
4. Sevgili rakibi ilgisizlikle hatırlar-anar olmuş. Ey gönül! Cenab-ı Hakk'a şükret ki (sen ilgisizlikle) hatırlanmadın.
5. Ey gönül! (Sen) Yahyâ gibi alçak gönüllü olmadığın için o güzellik padişahının ayağını öpmeye erişemedin.

Velehu

Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün

Baḥr-i Remel: -.-/-.-/-.-/-.-

- 1 'Andelībün ḳanına girmekle mesrūr oldu gül
Reng virdi kendüye ḥüsnine maḡrūr oldu gül
- 2 Gözi degdi nergisün oldu perişān-rūzgār
Gerc bir ḳaç gün çemen mülkine manzūr oldu gül
- 3 Bāḡbān-ı ḡayret itdi pāk şahn-ı ḡülşeni
Aḡlama bülbül ki ḡülden ḡārlar dūr oldu gül
- 4 Cennetün aḡzı şuyın aḡıtdı ḡüsn-i ḡülsitān
Āblar reşk-i zülāl ü ḡayret-i ḡūr oldu gül
- 5 Sen ųuyurduñ ḡüsnini dünyāya **Yaḡyā** dilberün
Bülbül-i şūrīdenün 'ışkıyla meşḡūr oldu gül

---

35 97a; D: s. 246, G.221.

2a Gözi: Göz M.

2b mülkinde: mülkine M.

35. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Gül, bülbülün kanına girmekle mutlu oldu. Gül, (bülbülün kanı) kendisine renk verdi (diye düşünerek) güzelliğiyle gururlandı.
2. Gül birkaç gün çimen ülkesinde görüldü ancak nergisin gözü değdi, zamanla perişan oldu-soldu.
3. Ey bülbül! Gayret bahçıvanı gül bahçesinin sahnesini temizledi. Dikenler gülden ayrıldı (artık) ağlama.
4. Gül bahçesinin güzelliği cennetin ağzının suyunu akıttı. Cennet güzeli huri güle özendi, cennet suyu zülâl ise sularını kıskandı.
5. Ey Yahyâ! Gül, ümitsiz bülbülün aşkıyla meşhur oldu. Sevgilinin güzelliğini (ise) dünyaya sen duyurdun.

Velehu

Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün

Baḥr-i Remel: -.-/-.-/-.-/-.-

- 1 Ğamze özler dil yā kākül ikiden ḥālī degül
Tīğ lāzım aña yā ğul ikiden ḥālī degül
- 2 Cām-ı mey dönmezse ğam bulmaz nihāyet sāḳiyā
Devrdür yāḥud teselsül ikiden ḥālī degül
- 3 Dilber ruḥsār-ı renginüñde ḥāl-i 'anberin
Misk-i terdür yā ḳaranfül ikiden ḥālī degül
- 4 Bāde-i nāz ile ser-ḥoşsın ya cām-ı meyle mest
Ey nigār-ı şūḥ u şen-gül ikiden ḥālī degül
- 5 Yā irem ḳaddine **Yaḥyā** yāḥud olam pāy-māl
Yā teraḳḳī yā tenezzül ikiden ḥālī degül

---

36 97a; D: s. 247, G.222.

3a dilber: dil-berā D.

3a renginüñde: renginde M.

3b Misk-i ter: Müşg-i ter D.

36. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Gönül, ya sevgilinin yan bakışını özler ya kâkülünü, ikisinden başkasını değil. Ona ya kılıç ya da kelepçe lazımdır, ikisinden başkası (lazım) değil(dir).
2. Ey sâki! İçki kadehi dönmezse dert son bulmaz. (Çünkü bizim derdimizi giderecek olan) kadehlerin sürekli dönmesi ve ard arda sunulmasıdır, ikisinden başkası değil.
3. Ey sevgili! Renkli (parlak) yanağındaki anber kokulu benin taze misk ya da karanfildir, ikisinden başkası değil.
4. Ey neşeli ve güler yüzlü sevgili! Ya naz kadehiyle sarhoşsun ya da mey kadehiyle mestsin. Bu ikisinden başkası değil.
5. Ey Yahyâ! Ya (sevgilinin) boyuna ereyim ya da ayakaltında çiğnenmiş olayım. Ya gelişme ya da alçalma, ikisinden başkası değil.

Mef'ülül fā'ilātü /mefā'ilü /fā'ilün

Bahr-i Muzāri': --./--./--./-.-

- 1 Sünbüllerüñcün oldı perişān dimāğ-1 dil
Zāhir olursa lāle-şıfat n'ola dāğ-1 dil
- 2 Gül-ruḥlaruñ maḥabbeti düşdi derūnıma
Her dem bahār olursa n'ola bāğ u rāğ-1 dil
- 3 Yağdı fitil-i dāğumı ol āteşin-izār
İrince rüz-1 ḥaşre söyünmez çerāğ-1 dil
- 4 Āb-1 revān-1 ḥançer-i ḥün-riz-i yār ile
Güller bitürdi ḥurrem olup yine bāğ-1 dil
- 5 Mühr urdı dāğ-1 ğam göricek 'ışkuñ ile pür
Bir daḥı mümkin olmadı **Yaḥyā** ferāğ-1 dil

---

37 97a; D: s. 243, G.218.

2b n'ola: -M.

3b ḥaşre: ḥaşr D.

4b yine: sine M.

37. Gazelin Nesre Çevirisi

1. (Ey sevgili!) Akıl, saçların sebebiyle perişan olduğu için gönül yarası lale gibi görünürse n olur?
2. İçime gül yanaklıların (sevgililerin) aşkı düşünce gönül bağı ve dağı her zaman bahar olursa (n olur)?
3. O ateş renkli yanak yaramın fitilini yaktı. (Artık) o yanan gönül çerağı haşre kadar sönmez.
4. Gönül bağı, sevgilinin kan döken kılıcının akarsuyu ile mutlu olup yine güller açtırdı.
5. Ey sevgili! Yahyâ aşk yarasını senin aşkınla dolu görünce ona mühür vurdu. (Bu sebepten) artık gönlün bu işten vazgeçmesi imkânsız hale geldi.

Velehu

Mef'ülül fā'ilātü /mefā'ilü /fā'ilün

Baħr-i Muzāri': --./-./--./-.-

- 1 Bî-çāre bülbüle bu idi ārzū-yı dil
Gülşende aña göstere bir ğonce rūy-ı dil
- 2 Bildi ki çāre yoĸ ğam ile söyleşilmeye
Bu idi kendü kendü ile güft u gūy-ı dil
- 97^b
- 3 Seyr ideli şehā ħam-ı zülfüñde ħālūñi
Çevġān-ı ārzū ile ser-geşte gūy-ı dil
- 4 Deşt-i hevāda kendüyi gösterdi bir zamān
Maħv oldu baħr-ı 'ıřka iriřince cūy-ı dil
- 5 Mestāne çeşmi ehl-i dilüñ ħanın içmede
Dā'im ŧolup boşalmada Yaħyā sebū-yı dil

---

38 97a-97b; D: s. 249, G.224.

Bu gazelin redifi divanda "gül" şeklindedir.

38. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Çaresiz bülbülün gönülden (tek) isteği, gül bahçesinde bir goncanın ona gönül yüzünü göstermesiydi.
2. (Gönül) gamla söyleşilmeye çare olmadığını öğrendi. Gönlün kendi kendiyile dedikodusu buydu.
3. Ey padişahım! Saçının kıvrımında benini seyrettiğimden beri gönül topu çevgan arzusuyla başı döner bir hal aldı.
4. Gönül ırmağı bir zaman kendini istek çölünde gösterdi (ancak) aşk denizine erişince mahvoldu.
5. Ey Yahyâ, gönül testisi sürekli dolup boşalmakta (olan sevgilinin) sarhoş gözleri gönül ehlinin kanını içmektedir.

Velehu

Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün

Baḥr-i Remel: -.-/-.-/-.-/-.-

- 1 Bezm-i 'ışka nitekim pervâne geldüñ ey göñül
Yan yaqıl ol şem'-i ḥüsne yâna geldüñ ey göñül
- 2 Hâḫırum bir nesneden gâyetde muğberdür dimiş
Şüphe yokdur ḥâḫır-ı cānâna geldüñ ey göñül
- 3 Eglenilmez diyü ğam çekme bu fānî dünyede
Ṭut ki bâğ-ı 'âlemi seyrâna geldüñ ey göñül
- 4 Vaḫti geçmiş 'ıyş u nüşuñ devri dönmüş sāğaruñ
Ḥazz olunmaz bir 'aceb devrâna geldüñ ey göñül
- 5 Eşiginde itme **Yaḫyâ** gibi bî-pervâ fiğân
Âsitân-ı Ḥazret-i sultâna geldüñ ey göñül

---

39 97b; D: s. 242, G.217.

3a eglenilmez: eglenmez M.

3a dünyede: dünyâda M.

3b bâğ-ı 'âlemi: bâğ-ı 'âleme D.

4b Ḥazz: Ḥıfz M.

39. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Ey gönül! Gerçekten (de) aşk meclisine pervane (olmaya) geldin. O güzellik mumuna yan-yakıl, (çünkü) yanmaya geldin.
2. (Sevgili) “Gönlüm, bir şeyden dolayı dargındır.” demiş. Ey gönül! Şüphe yoktur (ki) onun gönlüne gelen şey sensin.
3. Ey gönül! Bu fâni dünyada sonsuza dek kalınmaz diye dert çekme. Farzet ki dünya bahçesini dolaşmaya geldin.
4. Ey gönül! Yiyip içip eğlenmenin vakti geçmiş, kadehin devri dönmüş. (Ey gönül!) Eğlenilmez acayip bir dünyaya geldin.
5. Ey gönül! (Sen) sultan hazretlerinin dergâhına geldin. (Dergâhın) eşiğinde Yahyâ gibi inleme.

Velehu fi ħarfü'l-mim

Fe'ilātün/ fe'ilātün/ fe'ilātün/ fe'ilün

Baħr-i Remel: ..-/..-/..-/..-

- 1 Söylemez diyü yirilmez o büt-i sîm-endām
Zerrece söz yeri yok anda budur ħaħħ-ı kelām
- 2 Şafha-i ħaddine ħaħħ geldügin iş'ār itmiş
Gönderüp 'aşıkına nāme-i müşgîn-erkām
- 3 Ne 'aceb rüşen olur şahn-ı serāy-ı işret
Her ne yanına nazār eyler iseñ şāfî-cām
- 4 Saña kim karşı turur bu yürüyüşle şāhum
Ĥaħħ bu kim turfe-reviş özge levendāne-ħurām
- 5 Şimdi yanmaħda ħam-ı ħaħħuñ ile **Yahyāveş**
Daħı çok buħte olur pādīşehüm 'anber-i ħām

---

40 97b; D: s. 260, G.235

1a Söylemez: Söyünmez M.

2b nāme-i müşgîn-erkām: māye-i müşgîn-erkām D.

3b ne: -M.

40. Gazelin Nesre Çevirisi

1. O parlak tenli sevgili (sevdiğini) söylemez diye eleştirilmez. Doğru söz budur (ki) onda hiç söz yeri yok(tur).
2. Yanağının sayfasına hat geldiğini haber vermek için sevgili âşığına misk kokulu yazıların yer aldığı mektubunu göndermiş.
3. Eğlence sarayının sahnesi aydınlık olursa buna şaşılmaz. . (Çünkü) sarayın her yanına bakarsan camdan yapıldığını görürsün.
4. Padişahım, doğrusu budur ki kendine özgü gösterişli, salınarak güzel bir biçimde yürüyüşün vardır. Bu yürüyüşle sana kim karşı durur?
5. Ey sevgili! Doğal kokun, Yahyâ gibi beninin derdiyle yanarak daha çok olgunlaşmış olur.

Velehu

Fe' ilātün/ fe' ilātün/ fe' ilātün/ fe' ilün

Baħr-i Remel: ..-/..-/..-/..-

- 1 Deşt u kũha varalum nāle vũ feryād idelũm
Kays ile Kũhkenũñ rũħlarını řād idelũm
- 2 Kõ řurāħĩyi bize rāh-ı ħuma hādĩ ol
Seni ey pĩr-i muġān bārĩ biraz řād idelũm
- 3 Felegũñ şuret-i iķbālũne aldanmayalum
Kendũmiz cevr ũ cefā çekmege mu'tād idelũm
- 4 Pāy-bend itmeyelũm rüşdi dil-i řeydāya
Selb idũp 'aķlı o pā-besteyi āzād idelũm
- 5 Cevr-i eyyāmdan incinmeyelũm **Yahyā** biz
'Iyş u nũř ile geķen ġunleri de yād idelũm

---

41 97b; D: s. 267, G.242.

2b biraz řād: biz irřād D.

4a rüşdi: 'aķlı D.

41. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Dağa ve çöle varalım, inleyip sızlayalım. Kays(Mecnun)'ın ve dağ delicinin (Ferhat'ın) ruhlarını şad edelim.
2. Ey meyhaneci (mürşid)! Sürahiye bırak (da) sen şarap küpüne doğru git, oraya yollan; biz de biraz eğlenelim.
3. (Ey meyhaneci)! Dünyanın görünüşüne aldanmayalım. Kendimizi eziyet ve sıkıntı çekmeye alıştıralım.
4. Çılgın gönlün doğru yolu bulmasına engel olmayalım. Aklı zorla alıp, o ayağı bağlı gönlü serbest bırakalım.
5. Ey Yahyâ! Sıkıntılı günlerden incinmeyelim. Eğlenceyle geçen günleri hatırlayalım.

Velehu

Mef'ülü /mefā'îlü /mefā'îlü /fe'ülün

Bahr-i Hezec: --./--./--./--

- 1 El virse vişâli baña dildâr elin öpsem
Bir devlete irsem yine hünkâr elin öpsem
- 2 Ruhsârumı zerd itdi ğamı kâmetümi ham
Hâtem gibi bâri hele her bâr elin öpsem
- 98^a
- 3 Bir bûse ricâ eyledüm âzürde-dil olmuş
'Afv itse günâhum benüm ol yâr elin öpsem
- 4 Pâ-bûs ricâ eylesem ol şah-ı cihândan
Luţf eylemege eylese ikrâr elin öpsem
- 5 Nerm eylese **Yaḥyâ** o cevânuñ dil-i saḥtun
Bir himmet ider şeyḥ-i mededkâr elin öpsem

42. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Kavuşması bana el verse, sevgilinin elini öpsem. Bir devlete erişsem, sultanın elini öpsem.
2. (Sevgilinin) üzüntüsü yanağımı sararttı, boyumu büktü. Bari yüzük gibi (olan bu bedenimle sevgilinin) her zaman elini öpsem.
3. Bir öpücük istedim (diye sevgili) gücenmiş. Sevgili benim günahımı affetse, elini öpsem.
4. O dünya padişahından ayağını öpmeyi istesem, (sevgili) lütfetmeye karar verse, elini öpsem.
5. Yahyâ o katı gönüllü sevgilinin gönlünü yumuşatsa. Lütfeden padişah bir bağışlasa, elini öpsem.

Mef'ülül fā'ilātü /mefā'ilü /fā'ilün

Baḥr-i Muzāri': --./-./-./-./-./-

- 1 Mümkün mi mest-i ğamze-i cānāne olmayam
Mest olanı sevem yine mestāne olmayam
- 2 Heb rüy-ı luṭfıdur görinen ehl-i meclise
Ben şem'ı-rüyüña nice pervāne olmayam
- 3 Kaşdum bu aşınāluk idem ehl-i zevk ile
Erbāb-ı şevkden yine bī-gāne olmayam
- 4 Dā'im bu bend-i zülfe çekerse gönül beni
Uymayam aña ben daḥı dīvāne olmayam
- 5 Kendüm bilelden olam esiri güzellerün
Yaḥyā olur mı ol şeh-i ḥübāne olmayam

---

43 98a; D: s. 263, G.238

2b rüyüña: ḥüsnüñe D.

3a bu: budur ki: M.

3b şevkden: zevkden D.

4a Dā'im: Re'yüm D.

43. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Sevgilinin yan bakışının sarhoşu olmamam mümkün mü? Sarhoş olanı sevip sarhoş olmamam mümkün mü?
2. Meclis ehline görünen hep (sevgilinin) iyilik yüzüdür (iyi yüzüdür). (Bu nedenle) ben yanak mumuna nasıl pervane olmayayım?
3. Amacım zevk sahipleri ile tanışmak, selamlaşmaktır. Neşe sahibi (insanlardan) yine uzak olmamak(tır).
4. Gönül beni sürekli sevgilinin saçına bağlamak için çekerse, ben ona uyup deli olmayayım (aklımı kaçırmayayım).
5. Ey Yahyâ! Ben kendimi bildim bileli güzellerin esiri oldum. O güzellerin padişahına (esir) olmamam olur mu?

Velehu

Mefā'îlün/ mefā'îlün/ mefā'îlün/ mefā'îlün

Baħr-i Hezec: .---/---/---/---

- 1 Münevver Ƨal'at-ı ferħundesı bir ħübdur bayrām
Güneş yüzli hilāl-ebrülü bir maħbübdur bayrām
- 2 Aña küçük büyük bir cāme-i zībāyı ħāzırlar
'Aceb maħbü-l-i 'ālemdür 'aceb merġübdur bayrām
- 3 Görinür rüzedār-ı hıcre ancak yılda bir kerre
Çok eğlenmez gider bir dilber-i maħcübdur bayrām
- 4 Zamānında degül her ġüşe hāy u hüydān ħālī
Cevān-ı fitne-cü maħbüb-ı şeħr-āşübdur bayrām
- 5 Seħer yazmaġ-ıçün evşāf-ı Sulţān Aħmedi **Yaħyā**
Güneşden zer varaġ peydā ider zer-kübdur bayrām

---

44 98a; D: s. 270, G.245.

1b hilāl: elel (لآل)M.

3b maħcübdur: maħbübdur M.

44. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Bayramın aydınlatılmış mübarek yüzü güzeldir. Bayram, güneş yüzlü hilal kaşlı bir güzeldir.
2. Bayram için küçük-büyük herkes süslü elbiselerini hazırlar. Bayram âlemde çok makbul tutulan ve rağbet edilen şeydir.
3. Bayram ancak yılda bir kere ayrılık orucuna görünür, (mecliste bir görünüp giden sevgili gibi) utangaç bir sevgilidir, çok eğlenmez (durmaz) gider.
4. Bayram geldiğinde her köşe eğlenceden-sohbette boş kalmaz. (Bayram) fitne çıkaran, şehri karıştıran bir sevgilidir.
5. Ey Yahyâ! Bayram, seher vaktinde Sultan Ahmed'in vasıflarını yazmak için güneşten altın yaprak toplayan bir zer-kubdur (altın ustasıdır).

Velehu

Mefā' ilün/ fe' ilātün /mefā' ilün /fe' ilün

Baḥr-i Müctes: .-./...-./.-./..-

- 1 Şafā-yı ḥāṭırum oldur seni şafāda görem
Bu ben belā-keşi hicrānuñı vefāda görem
- 2 Hemīşe ḥurrem ü ḥandān u şādumān olasın
Hemīşe ḡonce-i iqbālūñı ḡuşāde görem
- 3 Hilāl gibi teraqqīde māh-ı tābān ol
Fürūḡ-ı ḥüsnüñi ḡünden ḡüne ziyāde görem
- 4 Ne zevḡdür ne şafādur ne ḥazdur ey sāḡı
Seher ḥumārdan açup ḡözümü bāde görem
- 5 Budur du'āsı saña şubḡ u şām **Yaḡyānuñ**
Seni şafāda vü bed-ḡāhuñı cefāda görem

---

45 98a; D: s. 265, G.240

1b belā-keşi: belākeş M.

1b hicrānuñı: hicrānuna D.

4a ḥazdur: ḡaṭdur M.

4b Seḡer ḡumārdan: Miḡr-i ḡumādan M.

5a şubḡ u şām: rüz u şeb D.

5b vü: -M.

45. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Ey sevgili! Gönlümün huzuru seni mutlu görmektir; ayrılık belasını çeken ben âşığına da vefada görmektir.
2. Ey sevgili! Daima şanslı, neşeli ve sevinçli olasin. İkbâl dudağını daima mutlu göreyim. (Goncaya benzeyen ağzının mutluluktan açıldığını göreyim.)
3. Ey sevgili! Hilal gibi terakkide parlak dolunay ol. Güzellik ışığının günden güne arttığını göreyim.
4. Ey sâki! (İstediğim) ne zevktir, ne mutluluktur ne (de) hazdır; (tek istediğim) gözümü sarhoşluğun verdiği baş ağrısıyla açıp şarap görmektir.
5. Ey sevgili! Yahyâ'nın sana sabah ve akşam duası budur ki, seni mutluluk içinde, senin kötülüğünü isteyenleri (düşmanlarımı) de sıkıntı çekerken göreyim.

Velehu

Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün

Baħr-i Hezec: .---/.---/.---/.---

- 1 Nesīm-i luṭfuñ açdı gonce-āsā ҡalb-i maħzūnum
Safā bağışladı gūyā açıldı genc-i maħzūnum
- 2 Ruḥ-ı zerd ile 'arz-ı hāle ҡaşd itdükce dildāre
Olur māni' amān virmez yeñilmez eşk-i gülgūnum
- 3 İrişilmez şanurdı bāgbān serve bi-ḥamdi'llah
Leṭāfet gülsitānunda yetişdi naḥl-i mevzūnum
- 98^b
- 4 Vücūdum nā-tüvān itdi işüm āh u fiğān itdi
Senüñ ol çeşm-i fettānuñ benüm bu cān-ı meftūnum
- 5 Ümīd oldur ki luṭfindan diye şāh-ı felek-rütbet
Sözi Yaḥyānuñ oldı cümle maḳbül-i hümāyūnum

---

46 98a-98b; D: s. 271, G.246.

1b genc-i maħzūnum: genc-i maħzūnum M.

2b virmez: bilmez M.

5a şāh-ı: şāyed M.

46. Gazelin Nesre Çevirisi

1. (Ey sevgili!) Senin lütuf rüzgârın (benim) gonca gibi (olan) mahzun kalbimi açınca mutluluk bağısladı; sanki gizli hazinem açıldı.
2. Solgun yanak ile halimi sevgiliye arz etmek istedikçe, aman bilmeyen gül renkli (kanlı) gözyaşım buna engel olur.
3. Bahçıvan (bahçede) serviye erilşilmez (onun gibi bir ağaç yetişmez) sanırdı. Allah'a şükürler olsun ki güzellik bahçesinde (servi gibi) düzgün fidan (gibi olan sevgili) yetişti.
4. (Ey sevgili!) (Senin) o kışkırtıcı gözlerin benim bu tutkun canımı, vücudumu zayıflattı, kuvvetsizleştirdi, işimi ah çekip inlemek ve feryat etmek etti.
5. Ey dünya padişahı! Ümidim odur ki Yahyâ'nın sözü senin lütfundan dolayı herkes tarafından beğenilsin.

Velehu fi ħarfü'l-nün

Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün

Baħr-i Remel: -.-/-.-/-.-/-.-

- 1 Rūzgār ile ğubār olursa da cānā beden
  omayam tenhā ħayālũñ dīde-i aġyāra ben
- 2 Cān uzatmaġ neydi  arġuñ dōne dōne cevrine
 Nev-cevānum rişte-i cānum ideydi pīrehen
- 3  umlar i re bādenũñ mestāne cūŝın seyr idüp
 Didüm ey pīr-i muġān yoġ mı bize ol bādeden
- 4 Tāze dāġum gōrdüğünce bād eyler iltifāt
 Reŝkden yanup yaġılsa vechi var dāġ-ı kuhen
- 5 Şi'r-i Yahyāveŝ olup reng-i tekellüfden berī
 Bıkr-i ma'nāyı gūzel gōsterse mir'at-ı suġan

---

47 98b; D: s. 286, G.261.

3a seyr: -M.

5b mir'at-i suġan: ma'nā-yı suġan M.

47. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Ey sevgili! Bedenim zamanla toz olsa da ben senin hayalini bile rakiplerin gözünde yalnız bırakmam.
2. Ey genç sevgilim! (Keşke canımı) feleğin tekrar tekrar yaptığı eziyetlere feda etmeseydim, can ipim senin gömleğin olsaydı.
3. Küp içindeki şarabın sarhoş gibi coşmasını izleyip; “Ey meyhaneci! O şaraptan bize yok mu?” dedim.
4. Rüzgâr, benim taze yaramı gördükçe iltifat eder. (Bunu gören) eski yara kıskançlıktan yanıp yakılsa haklıdır.
5. (Keşke) sözün aynası Yahyâ'nın şiiri gibi her türlü problemden uzak olup yeni, orijinal manaları güzel gösterse.

Velehu

Fe' ilātün/ fe' ilātün/ fe' ilātün/ fe' ilün

Bahr-i Remel: ..-/..-/..-/..-

- 1 Seyr-i gülşende iken yār büyüklenme iñen
Hele her cānibi bir boylaya ey serv-i çemen
- 2 Luṭf idüp söyledi ol tūṭi-i şīrīn-güftār
İşidenler didiler ancak olur luṭf-ı suḥan
- 3 Göñül alınmağa bā'ış ne diyince yāre
Ruḥ-ı zībāsını gösterdi didüm vech-i ḥasen
- 4 Müşgini ḥāk-i reh-i yāre idermiş teşbīh
Daḥı beñzer ki yola gelmemiş āhū-yı Ḥuten
- 5 Yar **Yahyā**ya dimiş vaḳt-i gül ü bülbüldür
Şubḥ-dem 'azm idelüm gülşene bir sen bir ben

---

48 98b; D: s. 290, G.265.

1b Divanda kelimelerin dizimi farklıdır:

Hele her cānibi bir boylaya ey serv-i çemen: Her cānibi bir boylaya hele ey serv-i çemen M.

2b olur: ola D.

3b didüm: didi D.

48. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Ey sevgili! Gül bahçesinde dolaşırken büyüklenme, çimenlik servisi her tarafı boylar. (Çimenlik selvisi her tarafı boylasın da sen o zaman gör.)
2. O tatlı sözlü tuti sevgili lütf edip konuştu. Bunu işitenler: “Sözün lütfu olsa olsa ancak böyle olur.” dediler.
3. Sevgiliye “gönül almanın yolu nedir?” deyince, güzel yüzünü gösterdi, ben de “Çok güzel bir yüz (sebep).” dedim.
4. Hutun ahusu miskini sevgilinin yolunun toprağına benzetirmiş; öyle anlaşılıyor ki o daha yola gelmemiş (gerçekleri görmemiş.)
5. Sevgili Yahyâ’ya “Gül ve bülbül vaktidir, gül bahçesine sabah erkenden bir sen bir (de) ben gidelim.” demiş.

Velehu

Mef'ülü /mefā'îlü /mefā'îlü /fe'ülün

Bahr-i Hezec: --./--./--./--

- 1 Sâķiye diñüz bezme yine bāde getürsün
Bir bir hep unutduklarımız yāda getürsün
- 2 Gül gibi şunup her birine cām-ı leb-ā-leb
Bezm ehlini bülbül gibi feryāda getürsün
- 3 Mecnūn gibi yābāna giden bü'l-heves-i 'ışķ
Ħal itmedügi müşkili üstāda getürsün
- 4 Cevr oķları delsün dir ise bağrını 'āşķ
Kirpiklerüñi ħāķır-ı nā-şāda getürsün
- 5 Maķta'da idüp medķ ser-i zülfüñi **Yaĥyā**
Vaşf-ı ķad-i mevzūnunu bālāda getürsün

---

49 98b; D: s. 312, G.287.

3a bü'l-heves-i 'ışķ: bü'l-hevesin 'ışķ M.

5a Maķta'da: Mantıķda M.

49. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Sâkiye söyleyin meclise yine içki getirsin. Unuttuklarımızı bir bir akla getirsin.
2. (Sâki) meclis ehlinin her birine dudaktan dudağa kadehi gül gibi sunup, (onları) bülbül gibi feryada getirsin.
3. Mecnûn gibi uzaklara giden aşk tutkunu, çözemediği güçlüğü üstada getirsin.
4. Âşık, eziyet okları bağrını delsin derse, üzüntülü aklına (gönlüne) (sevgilinin) kirpiklerini getirsin.
5. Yahyâ, saçının ucunu makta bölümünde övüp, düzgün boyunun özelliklerini başa getirsin. (O bölümde övsün.)

Mef'ülü /mefā'ülü /mefā'ülü /fe'ülün

Bahr-i Hezec: --./--./--./--

- 1 Bār olmada gitdükçe raķīb-i ħar-ı nā-dān
Bu böyle alur mı gtrr mi bunu devrān
- 2 Her ŐaĥŐ-ı girān-cānı el stnde dutarsın
Hc aa taĥamml mi olur ey Şeh-i ĥbān
- 3 Őāhum ĥazer it bir Şereri 'āleme besdr
h eyleyicek derd ile bir snesi szān
- 99^a
- 4 urtulmaz ise n'ola ou temreni dilden
Ey aŐı kemān anluyı elbette utar ān
- 5 **Yahyā** n'ola nā-iz ise de gnli bykdr
Şanma ele almak anı Őāhum ola āsān

---

50 98b-99a; D: s. 292, G.267.

1a Bār: Yār M.

2a dutarsın: utarmıŐ D.

3a bir: her D.

4a temreni: demreni D.

5b Şanma: Őanman D.

50. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Ahmak, kaba eşek tabiatlı rakip gittikçe (bize sıkıntı verip) yük olmaktadır. Bu böyle kalır mı, dünya bunu kaldırır mı?
2. Ey güzellerin padişahı! Her can sıkıcı, soğuk kişiyi el üstünde tutarsın, ona hiç tahammül olur mu?
3. Ey padişahım! (Âşğın) dert ile yanan gönlü ah eyleyecek; sakın, dikkat et, (onun) bir kıvılcımı âleme yeter.
4. Ey kaşı keman gibi olan (sevgili)! Okun temreni gönülden kurtulmazsa ne çıkar; (çünkü) kanlıyı (katili) elbette kan tutar.
5. Ey padişahım! Yahyâ değersizse (de) nolur, (onun) gönlü büyüktür. Onu ele almanın kolay olacağını zannetme.

Velehu

Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün

Baħr-i Remel: -.-/-.-/-.-/-.-

- 1 Hüb̄lar zānū-be-zānū cām-ı zerrīn der-miyān
Bir gül-i şad-bergdür güyā o bezm-i dil-sitān
- 2 Gül dizüp zerrīn adeħ eṫrāfına bir kāsede
Eyledi erbāb-ı meclis zīnet-i bezm-i cihān
- 3 Şaħn-ı gülzāra virüp revnaķ gül-i ra'nā ile
Çevresin rengīn gül-i zībā onatmış bağbān
- 4 Riřte-i āla dizüp güyā nice yāķūt-ı nāb
Devr idüp ol meclisi cām-ı řarāb-ı erguvān
- 5 Gül gül itdi 'arız-ı ħübānı **Yahyā** tāb-ı mey
Oldı şem'-i meclis-ārā her đaraf pertev-resān

---

51 99a; D: s. 311, G.286.

4a dizüp: dizer D.

51. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Güzeller diz dize, altın kadeh ortalarındayken sanki o gönül alıcı meclis yüz yapraklı güldür.
2. Meclis erbabı, altın kadehin etrafına bir kâsede gül dizip, (onları) dünya meclisinin süsü eyledi.
3. Bahçıvan, gül bahçesi sahnesine güzel güller ile güzellik, parlaklık verip; bahçenin çevresini rengârenk, güzel ve parlak güllerle donatmış.
4. Erguvan şarabının bulunduğu kadeh o meclisi devredip sanki nice saf yakutu al ipe dizmiş gibidir.
5. Ey Yahyâ! Şarabın kuvveti (tabiatı) güzellerin yanaklarını kırmızı yaptı. (Sanki) her taraf parlaklık veren mumlarla doldu.

Velehu

Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün

Baḥr-i Remel: -.-/-.-/-.-/-.-

- 1 'Işq elinden gül perişān lāle de dāğ-ı derūn
Goncenūñ dünyāyı dahı görmemişken bağrı ḥūn
- 2 'Işq te'sīrin görüñ kim ol qadar temkīn ile
Tīşe-i Ferhāddan kendin tağıtdı Bī-sütūn
- 3 Dilberüñ pīrāye-i ḥüsni ruḥ-ı gül-rengidür
'Āşıkuñ ser-māye-i kārı sirişk-i lālegūn
- 4 Qanda bir 'āşık ki var (nām) nām ü nişāndan bī-naşīb
Qaysı meşhūr itmede dünyāda 'unvān-ı cünūn
- 5 Pençesin meydān-ı istiğnāda kimse burmadı
Quvvet-i bāzū-yı 'ışkuñ itdi **Yahyāy**ı zebūn

---

52 99a; D: s. 288, G.263.

3a ruḥ-ı gül-rengidür: ruḥ-ı rengīndür M.

4a 'āşık: 'aқıl D.

4a nām: -D.

4b Kaysı: Kays M.

4b dünyāda: dünyāya D.

52. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Aşkdan dolayı gül perişan, lalenin de gönlü yaralanmıştır. (Daha) dünyayı bile görmemiş olan goncanın bağı kan içindedir.
2. Aşkın etkisini görün ki o kadar temkinle Ferhat'ın kazmasından Bî-sütûn Dağı kendini dağıttı.
3. Sevgilinin güzelliğinin süsü renkli yanağıdır. Âşığın sermayesi lale rengindeki (kanlı) gözyaşındır.
4. Nerede bir âşık varsa o san ve şöhretten nasipsizdir. Dünyada Kays'ı meşhur eden âşıklık ünvanıdır.
5. İstigna meydanında kimse (Yahyâ'nın) pençesini bükemedi ancak aşkın kudretinin kuvveti Yahyâ'yı güçsüzleştirdi.

Velehu

Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün

Baḥr-i Remel: -./-./-./-./-./-./-

- 1 Mey midür sāḳī midür mest-i ḥarābı iñleden
Sen misün yā 'ışḳ mı muṭrib rübābı iñleden
- 2 Ağlamazdı sīḥ-i miḥnet deldüğinden bağrını
Āteş-i sūzān-ı 'ışḳuñdur kebābı iñleden
- 3 Mūrı gör gendümle 'ıyş eyler şikāyet eylemez
Ārzū-yı şehd ü şekkerdir zübābı iñleden
- 4 Seng-diller döymeye çarḥ-ı sitemger cevrine
Ġuşşa-i devrān degül mi āsiyābı iñleden
- 5 Bir gözi bīmāruñ ey **Yaḥyā** teb-i hicrānıdır
Pister-i ğamda dil-i pür-ızṭırābı iñleden

---

53 99a; D: s. 295, G.270.

1a sāḳi: sāğar D.

3a gendümle: kendiyle M.

3a 'ayş: 'ışret M.

3a eyler: -M.

3b zübābı: ziyāyı M.

5a bīmāruñ: bīmārı M.

53. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Sarhoşu inleyen şarap mıdır yoksa sâki midir? Ey mutrib! Sazı inleyen sen misin yoksa aşk mı?
2. (Kebap,) eziyet şişi bağırmı deldiği için ağlamazdı; kebabı inleyen aşkının yanan ateşidir.
3. Sinek bal ve şeker isteğiyle inlerken karıncayı gör; buğdayla yaşar (ama) şikâyet etmez.
4. Bu sitemkâr feleğin eziyetine taş gönüllüler (bile) tahammül edemez. Değirmeni inleyen de dünyanın kederi değil mi?
5. Ey Yahyâ! Bir gözü hasta (olan ben âşığının), gam döşeginde ızdırap dolu gönlünü inleyen ayrılığın üzüntüsüdür.

Velehu

Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün

Baḥr-i Hezec: .---/.---/.---/.---

- 1 Getür cām-ı sürür-encāmı diller şād-kam olsun
Tamām itdi bizi ğam sākıyā ğam da tamām olsun
- 2 Şafā virsün derün-ı cāna tāb-ı afitāb-ı mey
Serāy-ı işrete her kāsesi billūr-cam olsun
- 3 Hıaḥ-ı 'anber-sirişt-i yār virsün özge keyfiyyet
Mey-i gül-fāmı la'l-i nābı miskiyyü'l-hıtām olsun
- 4 Bilüp iş-ı müdāma meylini bī-çāre-i işkuñ
Şarāb-ı la'l-i nābın şundi dil-ber müstedām olsun

99^b

- 5 Şalınmağ olmadı **Yahyā** ile bir kerre kūyuñda
Ne olmaz işdür olsun ey tezerv-i hoş-ḥırām olsun

---

54 99a-99b; D: s. 297, G.272.

2b kāsesi: kāse M.

3b gül-fāmı: gül-fām M.

54. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Ey sâki! Sonunda mutluluk olan kadehi getir, gönüller mutlu olsun. Gam, dert bizi tamamladı, kendi de tamam olsun (Dert bizi bitirdi, artık kendi de bitsin.).
2. Şarap güneşinin parıltısı gönle mutluluk versin. Eğlence sarayının her köşesi billur kadeh olsun.
3. Sevgilinin anber gibi kokan tüyleri ziyadesiyle safa versin. Onun gül renkli meyi andıran parlak dudakları ise hıtam-ı misk (hattın güzel bir sonucu) olsun.
4. Sevgili, çaresiz aşkın sürekli eğlenceye meylini bilip (eğlence) devamlı olsun diye kırmızı şarabı sundu.
5. Ey güzel yürüyüşlü sülün (sevgili)! Yahyâ ile (senin) mahallende salınarak yürümek bir kez mümkün olmadı. Bu ne kadar olmaz bir iştir, ne yapalım olsun.

Velehu

Fe' ilātün/ fe' ilātün/ fe' ilātün/ fe' ilün

Baḥr-i Remel: ..-/..-/..-/..-

- 1 Şīve vü nāz ile ol serv-i ḥırāmān yürisün
Bī-kerān leşker ile rāyet-i şulṭān yürisün
- 2 Erguvān şekline döndür tenüm ey dīde benüm
Naḥl-i miḥnetdür aña şu yirine ḳan yürisün
- 3 Eli ayagı yolıña tuta mey şun şāḳī
Dir iseñ cāmı gelüp ḥaste-i hicrān yürisün
- 4 Bādbānını ḥabābuñ nice pür itdi hevā
Yürisün zevraḳ-ı cām-ı mey-i raḥşān yürisün
- 5 Çünkü āsāyişe imkān yoḳ içinde **Yaḥyā**
Bir dem evvel bu sitem-ḥāne-i vīrān yürisün

---

55 99b; D: s. 317, G.292.

3a eli: ele M.

3a yoluna: bula yeni M.

4a nice: yine D.

5a dem: gün M.

55. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Cilve ve naz ile salına salına yürüyen sevgili yürüsün. Sınırsız, sonsuz asker ile sultanın sancağı yürüsün.
2. Ey göz! Benim tenimi (kanlı yaşlarınla) erguvan şekline döndür. (Benim tenim) mihnet fidanıdır, ona su yerine kan yürüsün. (Onu kanla sula.)
3. Ey sâki! Ayrılık hastasının canı gelsin, yürüsün dersin yoluna uzattığı eline mey sun.
4. Parıltılı içki kayığı (şişesi) yürüsün (diye), hava kabarcığının yelkenini nice hava doldurdu.
5. Ey Yahyâ! Bir an evvel bu harap (ve) üzüntülü ev yok olsun; çünkü onun içinde huzur olmasına imkân yok.

Velehu

Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün

Baħr-i Hezec: .---/.---/.---/.---

- 1 omayup aatüm feryāda nālān olmasun dirsın
Gözüm yaşıını alursın da giryān olmasun dirsın
- 2 Cefā aşıyla mir'āt-i dilüm şad-pāre eylersın
Ne mümkindür yine hātır perīşān olmasun dirsın
- 3 Melāhat mülkini teshīr idüp şemşīr-i gamzeñle
Güzellik kişverinde ğayrı sulān olmasun dirsın
- 4 Benüm zann itdüğim bu kim ğurūr-ı hüsın ile bir ğün
Felekde mihr-i raħşān māh-ı tābān olmasun dirsın
- 5 Nice ul olmasun **Yahyā** saña ey pādişāh-ı hüsın
Yolumda senden özge kimse urbān olmasun dirsın

---

56 99b; D: s. 310, G.285.

1a feryāda: feryād M.

56. Gazelin Nesre Çevirisi

1. (Ey sevgili!) Feryâd etmeye halimi bırakmayıp ağlayan-inleyen olmasın dersin. Gözümün yaşını alırsın, ağlamasın dersin.
2. (Ey sevgili!) Eziyet taşıyla gönül aynamı bin parça edersin, yine de gönül perişan olmasın dersin, bu mümkün müdür?
3. (Ey sevgili!) Yan bakış kılıcınla güzellik ülkesini ele geçirip, güzellik ülkesinde başka sultan olmasın dersin.
4. Benim zannettiğim budur ki (bence); güzelliğinin gururu ile bir gün dünyada parlayan ay ve güneş ışığı olmasın dersin.
5. Ey güzellik padişahı! Sen Yahyâ'ya yolumda senden başka kurban olmasın dersin. Yahyâ sana nasıl kul olmasın?

Velehu

Mef'ülü /mefā'ülü /mefā'ülü /fe'ülün

Baḥr-i Hezec: --./--./--./--

- 1 Hercāyīye dil virme ki āvāre olursın
Dermān bulımazsın atı bī-are olursın
- 2 Bir pāre afā üzre ol ey āyīne-i dil
Her seng-dile dūşme ki biñ pāre olursın
- 3 Dirsüñ ki nice vāşıl olur dilbere 'āşık
am ekme göñül yalvāre yalvāre olursın
- 4 Bir gün ki görüñseñ olur ol gün bize bayrām
Cānā ne 'aceb dilber-i meh-pāre olursın
- 5 Hūñi göz kim aner ile tīğ ile oynar
Yahyā aña ulaşma ki pür-yāre olursın

---

57 99b; D: s. 313, G.288.

2b seng-dile: سنكده M.

4a Bir gün: Her gün D.

57. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Ey gönül! Kararsız sevgiliye gönül verme, dengesiz olursun. (Bir daha) derman bulamazsın, çaresiz olursun.
2. Ey gönül aynası! Bir parça mutluluk üzerine ol (mutlu ol). Her taş gönüllüye kapılma (yoksa) bin parça olursun.
3. Âşık sevgiliye nasıl kavuşur dersin. Dert çekme gönül, yalvara yalvara olursun (kavuşursun).
4. Ey sevgili! Bir gün görünsen o gün bize bayram olur. Ay parçası gibi güzel sevgili (olduğun için) (bu) şaşılacak şey mi?
5. Katil göz hançer ve kılıç ile oynar. Ey Yahyâ! Ona ulaşma (yaklaşma) (yoksa) yaralanırsın.

Velehu

Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün

Baħr-i Remel: -.-/-.-/-.-/-.-

- 1 Menzil al dil 'ışık ile pür-tāb u göz pür-āb iken
Teşne-leb yolda alur sālİK olan bī-āb iken
- 2 Nice bir kūy-ı alāletde gezersin der-be-der
Dergehi pīr-i muġānuñ mecma'-ı aħbāb iken
- 3 Kūyuña nice ekilmez 'āřık-ı bī-āreler
Zūlf-i 'anber-bāruñuñ her tārı bir ullāb iken
- 4 Hī revā mıdur ġam-ı dūnyāya dūřmek ey ġoñül
Bir kenārına irilmez baħr pür-gird-āb iken
- 5 řūret-i ibāl-i dūnyā aldadur ġāfilleri
'ışret añlarlar anı **Yaħyā** ġayāl-i ħ'āb iken

---

58 99b; D: s. 296, G.271.

1b bī-āb: bī -tāb D.

58. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Gönül aşk, göz yaş ile doluyken yol al (çünkü) yolcu susamış ve halsizken yolda kalır.
2. (Ey âşık!) Mürşitin dergâhı dostlarla toplanma yeri iken (sen) avare bir şekilde nice dalalet yurdunda gezersin.
3. Sevgilinin anber kokulu saçının her bir teli kanca iken çaresiz âşıklar (sevgilinin) memleketine nasıl çekilmez.
4. Ey gönül! Dünyanın derdine düşmek reva mıdır? Deniz dalgahyken bir kenarına ulaşılmaz.
5. Ey Yahyâ! Dünyanın güzel yüzü gafilleri aldatır. Uyku hayali (mahmurluğu) ile onu eğlence sanırlar-anlarlar.

Mef'ülü /mefā'īlü /mefā'īlü /fe'ülün

Bahr-i Hezec: --./--./--./--

- 1 'Aqlum tağıdur zülf-i siyekār-ı perīşān
Cem'ıyyet-i hātır mı qor efkār-ı perīşān
- 2 Esbāb-ı melāhat nice cem' olmuş o şehde
Ser-ber mi degül başdan o destār-ı perīşān
- 3 Vā'ız bu kerāmet saña pesdür ki hemīşe
Cem'ıyyete bā'ış ola güftār-ı perīşān
- 4 'Uşşāk-ı perīşān-dile gāhıce görinsün
Çağ böyle nihān olmasa yār-ı perīşān
- 5 Her gūşede nazmuñ oqınur var ise **Yaḥyā**
Söyletdi o kākül saña eş'ār-ı perīşān

---

59 100a; D: s. 298, G.273.

3a pesdür: besdür D.

4b nihān olmasa: ḥicāb itmesün D.

4b yār-ı perīşān: efkār-ı perīşān M.

59. Gazelin Nesre Çevirisi

1. (Sevgilinin) günahkâr saçları benim aklımı dağıtır. Karmaşık düşünceler insanda derli toplu bir fikir bırakır mı?
2. Güzelliğin delilleri o sevgilide nasıl bir araya toplanmış; başta (da) o dağınk destar nasıl bir araya toplanmış?
3. Ey vaiz! Senin perişan sözlerin insanların daima bir araya toplanmasına vesile olmaktadır. Keramet olarak bu sana yeter.
4. O eşsiz sevgili perişan gönüllü âşıklardan gizlenmese, sürekli görünse.
5. Ey Yahyâ! Her köşede (senin yazdığın) şiirler okunur. Herhalde o kâkül sana (kendisi gibi) perişan (olan) şiirlerini söyledi.

Velehu

Fe' ilātün/ fe' ilātün/ fe' ilātün/ fe' ilün

Baħr-i Remel: ..-/-..-/-..-/-..-

- 1 Yârden seng-i belâ gelse niçün âh dirin
Başumı yarsa da yâr yâricuñ Allâh dirin
- 2 Bâğbân her ne kadar göge çıkarsa öğerek
Kaddüñe nisbet ile 'ar'arı kütâh dirin
- 3 Mest ü medhüş yatan rindi ħarâbât içre
Halk ħafletde şanur ben aña âgâh dirin
- 4 İrgüren Ka'be-i maqşûda maħabbet yolıdur
Ben reh-i 'ışkı koyan sâlike gümrâh dirin
- 5 Her zamân 'ıyş u şafâ vaḫti midür ey **Yaħyâ**
Diñlemezsın sözümi ben saña geh gâh dirin

---

60 100a; D: s. 300, G.275.

1a belâ: cefâ D.

1b yâr: -M.

2b 'ar'arı: 'ar'ara D.

3a rindi: rind M.

3b yatan: ماتن M.

3b şanur: yatur M.

5b ben: hîç D.

60. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Sevgiliden eziyet taşı gelse niçin ah diyeyim. Sevgili başımı yarsa da Allah derim.
2. Bahçıvan her ne kadar ağacını överek göğe çıkarsa da (ben sevgilinin) boyunu kıyaslayarak arara kısa derim.
3. Sarhoş ve korkmuş halde harabelerin içinde yatan rindi halk gaflette sanır (ama) ben ona uyanık derim.
4. (İnsanı) Maksud Kâbesi'nde isteğine erdiren sevgi yoludur. Ben (beni) âşk yoluna terk eden yolcuya yoldan çıkmış derim.
5. Ey Yahyâ! Ben sana her zaman eğlence ve mutluluğun vakti (vardır) diyorum ama sen benim sözümü dinlemezsin.

Velehu

Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün

Bahr-i Hezec: .---/.---/.---/.---

- 1 Maḳām-ı hūbdur gülşen o gül-ruḥsār diñlensün
Nevāya başlasun dil bülbül-i gülzār diñlensün
- 2 Belā bezminde ḳaddüm çeng olup cismümdeki regler
Fiğān u nāle ḳılsun muṭribā evtār diñlensün
- 3 Dil-i şeydāya hem-dem niçe dil bir yire cem' olsun
Şafālar eylesün 'uşşāḳ mūsīḳār diñlensün
- 4 Zamān-ı 'ıyşdur meclis gerekdür şahn-ı gülşende
Uzatmasun sözi vā'iz de bir miḳdār diñlensün
- 5 Varup feryādlar ḳıl Bī-Sütūna ḳarşu ey 'āşıḳ
Şanup Ferhādını rāḫat bulup kūhsār diñlensün
- 6 Belā vādīlerinde seyl-i eşküm çağlayup aḳsun
Başın ol taşdan taşā dögen enhār diñlensün
- 7 Oḳı şīrīn-lebi vaşfındaki eş'aruñ ey **Yaḫyā**
Biraz meclisde tūṭī-i şeker-güftār diñlensün

---

61 100a; D: s. 301, G.276.

Mecmuada bu gazelin ilk beş beyiti ayrı, son iki beyti araya "velehu" konularak ayrı bir gazel gibi gösterilmiştir. Ancak tek bir gazel olduğu açıktır.

2a çeng: cenk M.

6a çağlayup: çağlasun D.

6b diñlensün: -M.

61. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Gül bahçesi uyku makamıdır, o gül yanaklı dinlensin. Gönül nağmeye başlasın, gül bahçesinin bülbülü dinlensin.
2. Ey mutrip (çalgıcı)! Bela meclisinde boyum çeng olup vücudumdaki damarlar feryat figan etsin, (meclisteki) saz telleri (biraz) dinlensin.
3. Çılgın gönle arkadaş (olan) nice gönül bir yerde toplansın, âşıklar mutlu olsun, çalgı dinlensin.
4. Eğlence zamanı olduğu için gül bahçesi sahnesine meclis gerektir. Vaiz sözü uzatmasın da bir parça dinlensin.
5. Ey âşık! Gidip Bî-Sütûn dağına karşı feryat et. (Senin feryadını) Ferhat sanan dağ rahat bulsun, dinlensin.
6. Gözyaşı selim, bela vadilerinde çağlayıp aksın. Başını taştan taşa vuran ırmaklar dinlensin.
7. Ey Yahyâ! (Sevgilinin) tatlı dudağı gibi olan şiirlerini oku da meclisdeki tatlı dilli papağan biraz dinlensin.

Velehu

Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün

Bahr-i Remel: -.-/-.-/-.-/-.-

- 1 Hışşedār olmazsa 'āşık t̄ali'-i firūzdan
Nice şād u hurrem olsun 'ıyddan nevrūzdan
- 2 Neylesün nevrūz u 'ıyduñ geldügin erbāb-ı 'ışk
Āteş-i ğam gitse kânün-ı dil-i pür-sūzdan
- 3 Cāme-i in'ām ehl-i cāha kıomaz ihtiyāc
Şākirüz el'tāf-ı hūrşīd-i cihān-efrūzdan
- 4 Ğarbdan dağı yakında geldi bād-ı nev-bahār
Kıomadı bir nesne zīr-i hākde meknūzdan

100^b

- 5 Ğonce tıflın açmadı **Yahyā** hezāruñ nağmesi
Bī-ħaberdür dağı ol 'uşşākdan nevrūzdan

62 100a-100b; D: s. 302, G.277.

1b olsun: olur D.

3a Cāme-i in'ām: Cāme-i elfām M.

62. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Âşık mutluluktan pay almazsa; bayramda, nevrüzda nasıl mutlu ve sevinçli olsun?
2. Aşk dolu gönlün kanunundan dert ateşi gitse (giderse) aşk erbabı nevrüz ve bayramın gelişini ne yapsın?
3. Biz cihanı aydınlatan güneşe benzeyen sevgilinin lütuflarına şükredenlerdeniz. (Bu nedenle) bu lütuf elbisesi makam-mevki sahiplerine bizi muhtac etmez.
4. İlkbahar rüzgârı batıdan daha yeni geldi ve toprağın altında saklı hiçbir şey bırakmadı.
5. Gonca çocuğu âşıklardan ve bahardan habersiz olduğu için bülbüllerin (âşıklarının) sözlerinden bir şey anlamadı.

Velehu

Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün

Baḥr-i Remel: -.-/-.-/-.-/-.-

- 1 Mıhrbānluḡ görđi ḡürşīd-i cihān-efrūzđan
Germ olup bülbül nevāya bařladı nevrūzđan
- 2 Ğonceler ağılsa da görsek maḡabbet āteřin
Var mı bir dil kim ola ḡālī bu demde sūzđan
- 3 Sūzen-i dil-dūz-ı ġamzeñ geđdi cāna řöyle kim
Geçmedi cān riřtesi ol sūzen-i dil-dūzđan
- 4 Ğamze-i cādū-yı dilberde ne řāķat var idi
Fitneler öġrenmese ol çeřm-i siḡr-āmūzđan
- 5 Meş'al-i ġül řevķine seyr ideġör şeb-tā-seḡer
Gıceyi farķ itmek olmaz řimdi **Yaḡyā** rūzđan

---

63 100b; D: s. 303, G.278.

3a şöyle: gerçi D.

3b sūzen-i dil-dūzđan: sūzđan-i dil-dūzđan M.

5a Meş'al-i ġül: Müşkil-i ġül M.

63. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Bülbül nevrzda dünyayı aydınlatan güneşin güler yüzünü, sıcaklığını gördü ve mutluluktan ötmeye başladı.
2. Bu zamanda ateş içinde yanmayan bir gönül var mı? Goncalar aılsa da muhabbet ateşini görsek.
3. Ey sevgili! Yan bakışının gönlü delen ateşi geçti ama can ipi gönül delici ateşten geçmedi.
4. O büyüleyici gözden sihir ğrenmese, sevgilinin büyüleyici yan bakışında ne g vardı?
5. Ey Yahyâ! Geceden sabaha kadar gl (renkli) meşale ışığında dolaşmaya bak. (Bu meşaleler çok olduğu için;) bundan sonra geceyi gündüzden ayırmak (mümkün) olmaz.

Velehu

Mef'ülü /mefā'îlü /mefā'îlü /fe'ülün

Baħr-i Hezec: --./--./--./--

- 1 Yağlaşdı diyü haṭṭını geçme o güzelden
Kim gördi ki evvel öle bir kimse ecelden
- 2 Dilden geçen ol şāhı der-āğüşdur ammā
Dāmānına şarılmadur ancağ gelen elden
- 3 Şimden girü bizden kerem it luṭfuñı kesme
Öldük meded ey sāķī-i gül-çehre keselden
- 4 Ezdi yüregüm seng-i ğam u derd-i firāķuñ
Kısmet baña endüh ü belā imiş ezelden
- 5 Yārüñ ki miyānındadur ol hañçer-i ğaddār
Şimden girü **Yaħyā** geçemezsin sen o belden

64. Gazelin Nesre Çevirisi

1. (Ey âşık!) Hattı (ayva tüyleri) çıkmaya başladı diye o güzelden vazgeçme. Eceli gelmeden ölen birini kim görmüş?
2. Gönülden geçen o sevgiliyi kucaklamaktır ama elden gelen ancak (sevgilinin) eteğine sarılmaktır.
3. Ey gül yüzlü sâki (sevgili)! Şimdiden sonra bize iyilik et, lütfunu kesme. Yorgunluktan öldük, bize yardım et.
4. Yüreğimi gam taşı ve ayrılık derdi ezdi. Ezelden beri bana kısmet olan ızdırap ve bela imiş.
5. Ey Yahyâ! O acımasız hançer sevgilinin belindedir. Sen bu zamandan sonra (artık) o belden geçemezsin.

Velehu

Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün

Bahr-i Hezec: .---/.---/.---/.---

- 1 Şıma āyīne-i albüm azer ıl inkisārumdan
Beni āk ile yeksān eyleme şaın ubārumdan
- 2 Yele virdi neşātum kār u bārın bād-ı āhumla
Fiğān baht-ı siyāhumdan şikāyet rūzgārumdan
- 3 Biri ūrşīd-i 'ālem-tāb u biri māh-ı bedr olmuş
Çıup iki şerer eflāke āh-ı pūr-şerārumdan
- 4 'Aceb nice bulupdur ben za'ifi derd ü am bilsem
Nişān od almamışdur aifle cism-i nizārumdan
- 5 Ricām oldur udādan ol ıyāmet addi östersin
Şu dem kim özüm açup uram ey **Yahyā** mezārumdan

---

65 100b; D: s. 305, G.280.

4a za'ifi: nāhīfī D.

65. Gazelin Nesre Çevirisi

1. (Ey sevgili!) Kalp aynamı sakın kırma, benim kırılmış hâlimden sakın. Beni toprağa gömme, o toprağın tozlarından sakın.
2. (Ey sevgili!) Tüm mutluluğum âhımın dumanı ile yele karıştı. (Bu nedenle) kara bahtım yüzünden inleyip, zamandan şikâyet etmekteyim.
3. Kıvılcım dolu âhımda iki kıvılcım gökyüzüne çıkıp biri dünyayı aydınlatan güneş, biri de dolunay olmuş.
4. Güçsüz bedenimde kendime dair bir işaret kalmamıştır. (Bu halimle) dert ve gam benim gibi güçsüz birini niye-nasıl bulur bilmiyorum.
5. Ey Yahya! Allah'tan isteğim odur ki kıyamet günü bana (sevgilinin) boyunu gösterebilirsin. O zamana kadar mezarımda gözümü açıp durayım.

Velehu

Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün

Baħr-i Hezec: .---/.---/.---/.---

- 1 Olur gül sāķi kaçan Őeftālular alsam 'izārundan
Bu bāġuñ meyvesi evvel irişürmiş bahārundan
- 2 Degüldür ġüŐvār-ı la'ı bir lü'lü-yi lālādur
Görinür sürħ yārüñ reng-i rüy-ı tāb-dārundan
- 3 Őehā pür-dāġ sīnem tāze tāze zaħm-ı tīġuñla
Baña yegdür cihānuñ ġülŐeninden lālezārundan
- 4 İletdüñ büy-ı zülfin nāfenüñ baġrını ħün itdüñ
O miskīni çıķardüñ ey Őabā āħir diyārundan
- 5 Yatur deşt-i belāda tāb-ı ġamdan teşne-leb **Yaħyā**
İçürmez mi o ħünī daħı tīġ-i āb-dārundan

Temmet

---

66 100b; D: s. 306, G.281.

1a sāķi: ġül D.

3a tāze: -M.

66. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Ey sâki! Yanağından ne zaman öpücük alsam (yanakları) gül (gibi) olur. (Demek ki) bu bağı baharından önce meyvesi yetiştirilmiş.
2. (Ey âşık!) Sevgilinin sıcak yanağından görünen kırmızılık lal taşlı bir küpe değildir, sevgilinin yanağının kırmızılığının yansıdığı parlak bir incidir.
3. Ey sevgili! Göğsüm kılıcının darbesiyle yara doludur. Bu yara benim için dünyanın gül bahçesinden ve lale bahçesinden daha değerlidir.
4. Sabah rüzgârı sevgilinin saçının kokusunu iletmediği için nafenin bağrını kanla doldurdu böylece sen sonunda o miskini diyarından çıkardın.
5. Sevgili gam yarasından susamış bela ovasında yatan Yahyâ'ya sulu kılıcından o kanı içirmez mi?

Velehu

Mefā'îlün/ mefā'îlün/ mefā'îlün/ mefā'îlün

Baħr-i Hezec: .---/---/---/---

- 1 Düketdi şabrını göñlüm o la'l-i nāba düşelden
 omadı varını ħarc eyledi şarāba düşelden
- 2 Gözime 'aks-i ruħuñ düşmek ile yanmada göñlüm
 Hevā-yı dil atı germ oldu cemre āba düşelden
- 3 İrişdi başı göge ħiç ayağı yer mi başar gör
 Fütāde-dil der-i yār-i felek-cenāba düşelden
- 4 Ne ıztırāb u keş-ā-keşdedür bu cān-ı belā-keş
 Cefā-yı şāne ile zülfüñ ıztırāba düşelden
- 5 icāb-ı vuşlat-ı yār añladum vücūdumu **Yaħyā**
 Ne ħālet idecegüm bilmem ol ħicāba düşelden

---

67 101a; D: s. 308, G.283.

3b Fütāde-dil der-i: Fenādadur M.

3b der-i: -M.

4a ıztırāb u keş-ā-keşdedür: ıztırāb-ı keş-ā-keşdedür D.

67. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Gönüm; şaraba düştüğünden beri varını yoğunu harcayan biri gibi (sevgilinin) o saf kırmızı dudağına düştüğünden beri sabrını tüketti.
2. (Ey sevgili!) Nasıl ki cemre suya düşünce hava daha sıcak olursa, senin yanağının hayali de benim gözüme düştüğünden beri gönül ateşim arttı.
3. Bu aciz gönül makamı felek olan sevgilinin kapısına düştüğünden beri başı göğeye erişti, ayağı hiç yere basar mı? Ey sevgili! Tarağın eziyeti ile saçın ızdıraba düştüğünden beri bu sıkıntı çeken can ızdırapla çekişme içindedir.
4. Ey Yahyâ! Anladım ki vücudum yâre kavuşmaya engeldir. O engelle karşılaştığımdan beri ne yapacağımı bilemedim.

Velehu

Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün

Baḥr-i Remel: -./-./-./-./-./-./-

- 1 Bir güzel sev kim aña her nev-cevān reşk eylesün
Cān gibi sīneñde yer itsün cihān reşk eylesün
- 2 Sīne-i pür-dāğdan dil mürğı kılsun nāleler
Şıklığı diñsün hezaruñ gülsitān reşk eylesün
- 3 Ülfet it faqr ile teshīr it gedāluq 'ālemin
Şöyle hoş-ḥāl ol ki şāh-ı kāmurān reşk eylesün
- 4 Olma ey rūḥ-ı revān ḥalvetde vü kesretde dūr
Tā görüp ins ü şafāmuz ins ü cān reşk eylesün
- 5 Çeşme-i ḥayvānuñ ağızı şuyın aqıtsun sözüñ
Hızr işitsün anı **Yahyā** her zamān reşk eylesün

---

68 101a; D: s. 309, G.284.

Divanda bu gazelin 3. ve 4. beyitlerinin yerleri değişiktir.

3b eylesün: -M.

4b eylesün: -M.

5b her: bir M.

68. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Bir güzel sev ki her delikanlı onu kıskansın. Göğsünde canın gibi yer etsin, dünya (seni) kıskansın.
2. Yara dolu göğüsten gönül kuşu feryatlar etsin, inlesin. Bülbülün ötüşü dinsin, gül bahçesi kıskansın.
3. Yoksulluk ile kaynaş, fakirlik âlemine etki et. Öyle hoş bir durumda ol ki mutlu padişah (seni) kıskansın.
4. Ey giden can (geçen ömür)! Yalnızlıktan ve bolluktan uzak olma ki insan ve canlılar (bizim) mutluluğumuzu görüp kıskansın.
5. Ey Yahyâ! (Senin) sözün ölümsüzlük suyunun (hayat çeşmesinin) ağzının suyunu akıtsın, Hızır onu duysun ve her zaman kıskansın.

Velehu

Müstefilün/ müstefilün/ müstefilün/ müstefilün

Baḥr-i Recez: --./--./--./--.-

- 1 Bir çāre bulmaz derdine bī-çāre göñlüm neylesün
Bir cāy-ı āsāyiş mi var āvāre göñlüm neylesün
- 2 Seng-i cefā ile şoyup dildār mir'āt-i dili
Yine dürüst olmak umar şad pāre göñlüm neylesün
- 3 Ol şerḫalar kim eyledi şemşīr-i ğamzeñ dilberā
Yok şerḫe kābil bir maḫal pür-pāre göñlüm neylesün
- 4 Dirsın nigāh-ı ƣalbimi dilden murād itmek gerek
Çeşmüñ uyar ol ğamze-i mekkāre göñlüm neylesün
- 5 Her gül mey-i āl ile pür peymānedür **Yaḫyā** bugün
Gül devri kendin itmesün mey-ḫ̇ āre göñlüm neylesün

---

69 101a; D: s. 314, G.289.

2a şoyup: yıƣup D.

2b umar: diler D.

3a ol: şol D.

3b pür-pāre: pür-yāre D.

4a ƣalbimi: luḫfumu D.

5a pür: bir M.

5b neylesün: -M.

69. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Derdine bir çare bulmaz, çaresiz gönlüm neylesin? Güvenli bir yer mi var, serseri gönlüm neylesin?
2. Sevgili, eziyet taşlarıyla gönül aynasını yıkıp yine (de) dürüst olmamı bekler. Parçalanmış gönlüm neylesin?
3. Ey sevgili! Yan bakış kılıcının açtığı yaraları açıklamaya gerek yok, yaralı gönlüm neylesin?
4. (Ey sevgili!) “Kalp gözümü gönülden istemek gerek.” dersin, (ancak) gözlerin o hileci yan bakışa uyar, gönlüm neylesin?
5. Ey Yahyâ! Bugün her gül kırmızı şarap ile dolu kadehe benzerken gönlüm kadehlerin devrettiği bu mecliste şarap içmeyip ne yapsın?

Velehu

Mef'ülü /mefā'ülü /mefā'ülü /fe'ülün

Bahr-i Hezec: --./--./--./--

- 1 Şeh-bāz gözüñ şayd-ı dil ü cāna düşelden
Zülfüñdeki dil-besteler ey mäh çözülsün
- 2 Kirpiklerüñ alsun eline tır ü sinānı
‘Uşşāķ dizilsün şaf-ı peykān düzülsün
- 3 Bīmār yatur gördüm işigüñde raķībi
Kūyuñda ķoma anı şehā varsun üzülsün
- 4 Gülşende iken yār neden ğonçe açılmaķ
Söyleñ aña bir ğüşeyi bulsun da büzülsün
- 5 Kalmaya keder ‘işķuñ ola belki şafāsı
Yahyā gel iñen olmayalum bāde süzülsün

---

70 101a; D: s. 299, G.274.

1a düşelden: süzülsün D.

2b peykān: peykār M.

3b varsun: var M.

4b büzülsün: بورشون M.

5b olmayalum: ivmeyelüm D.

70. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Ey ay gibi güzel olan sevgili! Cesur (oyuncu) gözün can ve gönül avlamaya başladığında, saçına bağlı gönüller çözölsün.
2. Kirpiklerin eline ok ve mızrağı alsın, âşıklar (asker gibi) dizilsin, temrenin sırası dizilsin.
3. Ey padişah (sevgili)! (Senin) kapında rakibi hasta halde yatarken gördüm, (onu) mahallene koyma, bırak üzölsün.
4. Ey sevgili! Gonca gül bahçesindeyken niye açılmaya çalışıyor? Ona söyleyin bir köşe bulsun da (orada) büzölsün.
5. Ey Yahyâ! Gel acele etmeyip şarabın süzölmesini bekleyelim; belki şarap gelince üzüntü kalmaz, aşkın mutluluğı olur.

Velehu

Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün

Baḥr-i Hezec: .---/---/---/---

- 1 Yerümde şābitüm gelse ḥadeng-i cān-sitān senden
Nişān-ı tīrūñ olmaḳdan kaçan bulmaz nişān senden

101^b

- 2 Zebāna cevruñ alman şaḳların sözüüm derūnumda
Dilüm yanar şikāyet itsem ey nā-mihribān senden
- 3 Şabā ḥāk-i rehi kim tūtiyā-yı dīde-i cāndur
Biraz çekse alıgör yārān umarlar armağān senden
- 4 Benüm ḥod sözümi yazmağa döymez kāğıd u ḥāme
Ne māni' gelse cānā nāme-i raḥat-resān senden
- 5 Ne lāzım 'ışḳda ben gālibem Ḳaysa dimek **Yaḥyā**
Bir iki gün muḳaddemdür hele ol nā-tüvān senden

71 101a-101b; D: s. 287, G.262.

1b olmaḳdan: olmaḳda D.

2a şaḳların: şaḳlarum D.

2a sözüüm derūnumda: sūz-ı derūnumda D.

2a Biraz: Birazcık D.

3b çekse: -D.

4a kağıd: kağız D.

71. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Ey sevgili! Ben yerimde sabitim, (keşke) senden (bana) öldüren ok gelse. (Çünkü) okunun nişanı olmaktan kaçan senden iz bulmaz.
2. Ey vefasız (sevgili)! Senden şikâyet etsem dilim yanar. (O yüzden) eziyetini ağzıma almam, sözümü içimde saklarım.
3. Saba rüzgârıyla gelen (sevgilinin) yolunun toprağı, can gözünün sürmesidir. (O sürmeden) sevgililer biraz çekse, senden armağan beklerler.
4. Ey sevgili! Benim kendi sözümü yazmaya kâğıt ve kalem dayanmaz. Senden beni rahatlatan mektup gelse ne olur? (Buna engel nedir?)
5. Ey Yahyâ! Kays'a "Aşkta ben galibim." demeye ne gerek var? O zayıf (Kays) senden bir iki gün öncekidir. (Senden önceki âşıktır.)

Velehu

Mefā'îlün/ mefā'îlün/ mefā'îlün/ mefā'îlün

Bahr-i Hezec: .---/---/---/---

- 1 Göñül şol murğa döndi kırtulınca lâne kıydından
Giriftâr ola bir dâm-ı belâya dâne kıydından
- 2 Giriftâr olayazdı pay-bend-i 'ağd-ı Leylâya
Kaçup şahrâlara kırtuldu Mecnûn hâne kıydından
- 3 Dil-i şeydâ ider âmâde her bir târına bir cânı
Halâş olsun diyü gîsû-yı yâri şâne kıydından
- 4 Varup Mecnûnı bulsam derdleşsem deşt ü şahrâda
Disem bir bir aña çekdüklerüm bî-gâne kıydından
- 5 Dırâz olduķca efvün olmada dil-bestelük **Yahyâ**
Muhaşşal kırtuluş yok kâkül-i cânâne kıydından

---

72 101b; D: s. 316, G.291.

1a dâne: lâne M.

3a bir: -D.

3a cânı: cây M.

72. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Gönül, yem (bulmak) için yuvasından çıkınca bela tuzağına yakalanan kuşa döndü.
2. Mecnûn, Leylâ'yla sözleşmenin ayak bağına yakalanacaktı ancak çöllere kaçıp ev kaydından (evlenmekten) kurtuldu.
3. Sevgilinin saçı taraktan kurtulsun diye çılgın gönül (saçın) her bir teline bir yer hazırlar.
4. Gidip çöl ve ovada Mecnûn'u bulsam dertleşsem, ona ilgisiz kaydından (sevgiliden dolayı) çektiklerimi bir bir anlatsam.
5. Ey Yahyâ! (Saç) uzadıkça gönül bağlamışlık çok olmakta (artmakta). Yani sevgilinin saçından kurtuluş yok.

Velehu

Mefā' ilün/ fe' ilātün /mefā' ilün /fe' ilün

Baħr-i Müctes: .-./..-./.-./..-

- 1 Göñül umar niçe gündür o yār-i ğam-ĥ Ārın
Olursa luḥf-ı ilāhī görür bugün yārın
- 2 'Aceb degül ki döne kebge öykünen zāğa
Çemende kebg o şāhuñ görürse reftārın
- 3 Ne deñlü zār u zebün var ise şatılmağda
'Aceb revācda gördüm bu 'ışķ bāzārın
- 4 Nuķūd-ı eşkümi yoluñda dökmeden kaçsam
Yoğ olsun ol kişi kim saña virmeye vārın
- 5 Unutmasun hele **Yahyā**ya itdügin ol şāh
Revā mı añmaya bir öyle 'āşık-ı zārın

---

73 101b; D: s. 291, G.266.

1a gündür: demdür D.

2b şāhun: şūhun D.

4a kaçsam: kaçmam D.

73. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Gönül ne zamandır o kederli sevgiliyi umar. Allah nasip ederse (İlahi lütuf olursa) bugün yarın (o sevgiliyi) görür.
2. Çimenlikte o padişahın (sevgilinin) yürüyüşünü gören keklğin, keklğe özenen kargaya benzemesine şaşılmaz.
3. Bu aşk pazarını revaçta gördüm. Şaşılacak şey ki ne kadar ağlayan ve güçsüz (insan) varsa satılmakta.
4. (Ey sevgili!) Sana varını vermeyip gözyaşı paralarını yoluna harcamaktan kaçınan kişi yok olsun.
5. O sevgili Yahyâ'ya ettiğini unutmasın. Öyle ağlayan bir âşığı anmamak reva mıdır?

Velehu

Mef'ülü /mefā'ülü /mefā'ülü /fe'ülün

Bahr-i Hezec: --./--./--./--

- 1 Bařmaz yüzime dīde-i ħūn-bārı ne bilsün
Gelmez yanuma eyledüğim zārı ne bilsün
- 2 Rüyında karar itmege yüz tutmuş idi dil
Ardınca imiş ħařı-ı siyekārı ne bilsün
- 3 Şirīn düşürür sözlerin ol la'l-i şeker-bār
Tūḫī ötüyor lezzet-i güftārı ne bilsün
- 4 Her dil ki degül rāh-rev-i Ka'be-i kūyuñ
Ol yolda olan serzeniş-i ħārı ne bilsün
- 5 **Yaḫyā** tatalum eyler eşer yāre ğubāruñ
Ol mest-i mey-i nāz bu esrārı ne bilsün

---

74 101b; D: s. 285, G.260.
3b ötüyor: öteyor M.

74. Gazelin Nesre Çevirisi

1. O sevgili yüzüme bakmaz, kan saçan gözü nerden bilsin; yanıma gelmez ağladığımı nerden bilsin.
2. Gönül, (daima) senin yanağında kalmayı, yüzüne bakmayı istiyordu ancak yanağının ardındaki siyah tüyleri nerden bilsin.
3. O şeker saçan dudaklı sevgili (sözlerini) tatlı söyler. (Sevgili konuşurken) papağan ötüyor; sözün lezzetini nerden bilsin.
4. Her gönül Kâbe yolunda yürümez, o yoldaki cahillerin serzenişini nerden bilsin.
5. Ey Yahyâ! Varsayalım ki tozun sevgiliye (doğru) eser. Naz şarabının sarhoşu (olan sevgili) bu esrarı nerden bilsin.

Velehu

Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün

Baħr-i Hezec: .---/---/---/---

1. İrişür cāna raħat kūy-ı dilberden nesīm esse
Hıuşūşa çin-i zülfünden gelüp 'anber- nesīm esse
  2. Semūm-ı hicr-i yārūñ ehl-i 'ışka itdügin itmez
Hevā olsa cehennem āteşi nār-ı caħīm esse
- 102^a
3. Rāķīb nā-ķabūl itmiş şavurmuş yāri incitmiş
Ağrıdur ādemüñ başın hevā bir dem veħīm esse
  4. Kāalur mı bağ-ı dilde bir açılmaduķ gül-i ümmīd
Nesīm-i himmet ü ihsānuñ ey şāh-ı kerīm esse
  5. Gelür tīri muvāfiķ rūzgār olursa ey **Yaħyā**
İrişür cāna rāħat kūy-ı dilberden nesīm esse

---

75 101b-102a; D: s. 329, G.304.

1a nesīm: şemīm D.

2a Semūm-ı hicr-i yārūñ: Semūm-ı herc-i yārūñ D.

2a itmez: bilmez M.

3b bir dem veħīm: ğāyet ħamīm D.

75. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Sevgilinin mahallesinden, özellikle de sevgilinin saçının kıvrımından anber kokulu rüzgâr esse, can rahata erişir.
2. Hava cehennem ateşi (gibi sıcak) olsa, cehennem ateşi (gibi sıcak esse) yine de aşk ehline sevgilinin ayrılık ateşinin ettiğini etmez.
3. Bir an sert esse insanın başını ağrıtan hava gibi rakip de sevgiliyi (sert hava gibi eserek) kabul etmeyip, savurup incitmiş.
4. Ey cömert padişah! Yardım ve iyilik rüzgârın esse, gönül bahçesinde açılmayan bir gül kalır mı?
5. Ey Yahyâ! Sevgilinin mahallesinden rüzgâr esse can rahata erişir. Düzgün (olan) ok rüzgâr olsa (bile) yerini bulur.

Velehu

Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün

Baḥr-i Remel: -.-/-.-/-.-/-.-

- 1 Aldı göñlüm bir cevān-ı ḥüb-rüy u tünd-ḥū
Ġamze-i ser-tīzi ḥūnī çeşm-i mesti fitne-cū
- 2 Yalıñuz bu ten degül kılcı ƣalupdur cān daḥı
Az müddetde o ġisūlar beni ƣıldı dü mū
- 3 Rüy-ı 'āşık za'ferān-renk olduġunuñ vechi bu
La'line şirīnlik yazar o ḥaṭṭ-ı müşg-bū
- 4 Bir elif yazdı ḥayāl-i ƣaddi levḥ-i sīnede
Dīde ṭurmaz yaş döker itmez ƣabūl-i şüst ü şū
- 5 Güyiyā **Yaḥyā** bu şi'r ol maṭla'-ı zībā ile
Bir cevān-ı tāzedür mevzūn ƣadd ü ḥüb-rū

76. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Keskin bakışlı, kanlı, sarhoş gözleri ortalık karıştırmak için fırsat kollayan güzel yüzlü ve huysuz bir sevgili gönlümü aldı.
2. Yalnız bedenim değil, canım da kıl gibi inceldi, güçsüzleşti. Sevgilinin o uzun saçları çok kısa zamanda beni iki kıl haline getirdi.
3. Sevgilinin o misk kokulu tüyleri, dudağına tatlılık yazar. Âşığın yüzünün safran rengine dönmesinin nedeni budur.
4. Sevgilinin boyunun hayali göğüs levhasına bir elif (harfi) yazdı. (Bu nedenle) göz durmadan yaş döker ve yıkanmayı-temzilenmeyi kabul etmez.
5. Ey Yahyâ! Sanki bu şiirin o güzel matla beyti ile düzgün boylu ve güzel yüzlü sevgiliye benzedi.

Velehu

Mef'ülü /mefā'îlü /mefā'îlü /fe'ülün

Baħr-i Hezec: --./--./--./--

- 1 Sevdā-yı ser-i zülfüñi elden omam ey māh
Ser-rişte-i ışk eldedür el-minnetü li'llāh
- 2 ıřkuñ nice düřvār idügin her kişi bilmez
Bir ben bilürem ekdügimi bir de bir Allāh
- 3 Her gice neler ekdigümi künc-i belāda
Dünyālara her şubh yayar āh-ı seħergāh
- 4 İncinmez idüm ıkduğına hāne-i tenden
Cān olsa eger nāvek-i cānān ile hem-rāh
- 5 Hem āh iderin açduğına tenden o māhuñ
Hem hāvf iderin kim anı **Yahyā** uta ol āh

---

77 102a; D: s. 331, G.306.

1b ser:   M.

2b bilürem: bilürin D.

5a: āh: rāh M.

5a tenden: benden D.

5b kim: -M.

77. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Ey ay gibi güzel olan (sevgili)! (Senin) saçının ucunun sevdasını elden bırakmam (bu sevdadan vazgeçmem). Allah'a şükürler olsun (ki) aşk ipinin ucu el(im)dedir.
2. Aşkın ne kadar zor olduğunu herkes bilemez. Çektiğimi bir ben bilirim bir de Allah bilir.
3. Seher vaktinin âhı (rüzgârı) (benim) her gece bela köşelerinde neler çektiğimi her sabah dünyaya yayar.
4. Eğer can sevgilinin oku ile yoldaş olsaydı, (onun) bedenden çıktığına incinmezdim (üzülmezdim).
5. (Ey) Yahyâ! Hem o ay (gibi olan) sevgilinin bedenden kaçtığına ah ederim, hem de ahımın (sevgiliye) tutmasından (ona zarar gelmesinden) korkarım.

Velehu

Fe' ilātün/ fe' ilātün/ fe' ilātün/ fe' ilün

Bahr-i Remel: ..-/..-/..-/..-

- 1 Yār açılrsa biraz bāde-i nāb olsa bize
Gelse sākī sebep-i ref' -i hıcāb olsa bize
- 2 Tāc -ı Dārāda olan gevheri biz neyleyelüm
Cām -ı Cemde qonılan la' l -i müzāb olsa bize
- 3 Bāde -i hūm -ı mecāzī bize te' şīr itmez
Eski mey -h̄ ārelerüz köhne şarāb olsa bize
- 4 Ehl -i dil düşmeni hūssāda 'aceb n' itdük biz
Şād olur her biri bir güne 'azāb olsa bize
- 5 Qanda var tāze güzel diyü şorarduk **Yahyā**
Şoñra tenhā bulıcaq yār cevāb olsa bize

78. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Sevgili açılrsa (da) bize biraz saf içki (içmiş gibi) olsa (k). Sâki gelse (de) bize utancı (ortadan kaldıran) sebep olsa.
2. Biz Dârâ'nın tacındaki cevheri ne yapalım? Bize Cem'in kadehine konulan erimiş lal (gibi olan şarap) gereklidir.
3. Mecaz olan şarap küpü bize etki etmez. Biz eski içicilerdeniz, bize eski şarap gerekir.
4. Acaba biz gönül ehli düşmana ne yaptık? Bir gün bizim başımıza bir kötülük gelse her biri mutlu olur.
5. Ey Yahyâ! Taze gül nerede var diye sorardık, (bari sevgiliyi) boş bulunca sevgili bize cevap verse.

Velehu

Mef'ülü /mefā'îlü /mefā'îlü /fe'ülün

Bahr-i Hezec: --./--./--./--

- 1 Her kaçre-i eşküm ki açar kaçan arasında
Lü'lü' gibidür subha-i mercân arasında
- 2 Zülf-i siyehiñden kesilür mi dil-i şeydâ
Bir râbıtadur cân ile cânân arasında
- 3 Olmağda güzellikde o meh Yūsuf-ı şānî
Bir fitne kopar kaçorkaçarın ihvân arasında
- 102^b
- 4 Faşl itnese aralarını kaçançer-i hicrân
Ğavğa uzanurdu ten ile cân arasında
- 5 **Yağyâ** beni mi buldu hemân kaçfir-i zülfi
Bend eyleyecek bunca Müselmân arasında

79. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Kan arasında akan her gözyaşı damlam, mercan tesbih arasındaki inci gibidir.
2. (Ey sevgili!) Senin siyah saçından (bu) deli gönül ayrılır mı? (O saçlar) can ile canan (seven ve sevilen) arasında bir iptir, bağıdır.
3. O ay yüzlü sevgili güzellikte ikinci bir Yûsuf gibi olmaktadır. (Sevgilinin) güzelliğinden dolayı kardeşler arasında fitne çıkmasından, aralarının bozulmasından korkarım.
4. (Eğer) ayrılık hançeri aralarını bölmeseydi, ten ile can arasında kavga çıkardı-uzardı.
5. Ey Yahyâ! (Sevgilinin) saçının siyahı, bağlamak için bunca Müslüman arasında beni mi buldu?

Mef'ülü /mefā'ülü /mefā'ülü /fe'ülün

Bahr-i Hezec: --./--./--./--

- 1 Cānā haṭ-ı Yāḳūṭī yazan ol dehen üzre
Bir noḳta ḳomıř sürḩ ile gūyā zeḳan üzre
- 2 Ḩāl-i siyehūñ 'arız-ı zībāña yarařmıř
Zülfūñ ne güzel düřmiř o vech-i ḩasen üzre
- 3 Zülfūñde göñül ğamzeñ ile eglenür ey māh
Cān-bāz gibi tıĝ ile oynar resen üzre
- 4 Pīrāheni ḩıfz eyler eser yelden o māhı
Ditrer ṫurur ol Yūsuf-ı gül-pīrehen üzre
- 5 **Yaḩyā** o řehūñ cevherī-i la'lini söylet
Yāḳūṭı neden kim ṫuta dürr-i 'Aden üzre

---

80 102b; D: s. 334, G.309.

1a yāḳūṭī: yāḳūt M.

1a dehen: demen M.

2a yaraşmış: yaraşmaz M.

4a Pīrāheni: Pīrāmeni M.

5a cevherī-i la'lini: cevher-i la'lini M.

80. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Ey sevgili! O ağzın üstüne kırmızı yazıyı yazan sanki kırmızı bir mürekkep ile çenenin üstüne bir nokta koymuş.
2. (Ey sevgili!) Senin siyah benin yanağının güzelliğine yaraşmış-yakışmış. Saçların o güzel yüzünün üzerine ne güzel düşmüş.
3. Ey ay (gibi güzel sevgili)! Gönül sanki ip üzerinde kılıç ile oynayan bir canbaz gibi senin saçında yan bakışın ile eğlenir.
4. O ay (gibi güzel sevgiliyi) esen rüzgârdan gömleği korur. O gül (yüzlü) Yusuf (gibi güzel olan sevgili) üzerinde gömlek varken titrer durur. (Üzerindeki gömlek için titrer durur.)
5. Ey Yahyâ! O padişahın kırmızı cevher (gibi olan) dudağına yakutu niye Aden incisi (nden üstün) tuttuğunu sorarak konuşur. (Aden incisi dururken yakuta kim değer verir?)

Velehu

Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün

Bahr-i Hezec: .---/.---/.---/.---

- 1 Şaḡın pervâne bāl ü per açup şem'e yaḡın olma
Yanar dūşuñdaki ol şāl-ı kibriti emīn olma
- 2 Perīşān olma ey gül bülbülüñ āh u enīninden
Niyāz-i bülbül-i zārı götürmez nāzenīn olma
- 3 ʤatalum gözi açıklardan olmuşsın be hey zāhid
Hudā Settārdur ʤa'n itme rinde 'ayb-bīn olma
- 4 Serīr-i nāz u istiḡnāya geç devletle 'izzetle
Şeh-i hūsn ü bahāsın ḡayrılarla hem-nişīn olma
- 5 Cihān-ı bī-şebāt içre ḡam u şādī ber-ā-berdür
Eger şād olmaduñsa ḡam degül **Yaḡyā** ḡazīn olma

---

81 102b; D: s. 338, G.313.

1b şāl: -M.

1b kibriti: كبريتي M.

2a gül: meh M.

4a istiḡnāya: istiḡnāda M.

81. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Ey pervane! Sakın kanatlarını açıp muma yakın olma. Omzundaki o sarı şal yanar, emin olma.
2. Ey gül! Bülbülün ah ve inlemesinden (dolayı) perişan olma (üzülme). Ağlayan bülbülün yalvarışı çekemeyip nazlı olma.
3. Hey zahid! Varsayalım ki gözü açıklardan olmuşsun, Allah örtendir, rindi ayıplama-yerme; ayıbı gören olma.
4. Devletle ve büyüklükle naz tahtı ve gönül tokluğunda geç. (Sen) güzellik padişahı ve kıymetlisin, yabancılarla arkadaş olma.
5. Ey Yahyâ! Eğer mutlu olmadınsa üzülme; çünkü döneş dünya içinde dert ve mutluluk beraberdir.

Velehu

Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün

Baḥr-i Remel: -./-./-./-./-./-./-

- 1 Gönlüm açılmaz dime cānā bahār olsun hele
İvme 'ayşa mürğ-i zerrīn-per şikār olsun hele
- 2 Güc degüldür yāri tehnā eylemek aḡyārdan
Ṭālī'üm olsun müsā'id yār yār olsun hele
- 3 Gözine girmek ḥasūduñ nice olur seyr eylesün
Cism-i zārum reh-güzārında ḡubār olsun hele
- 4 Dostum yoluñda ölmek ihtiyār itdüm diyen
Cām-ı 'ışkuñ nüş idüp bī-ihtiyār olsun hele
- 5 Olma **Yahyā** luḡfına maḡrūr o tıfl-ı nev-resüñ
Ḳadr-i ḥüsni fehm ider bir şivekār olsun hele

---

82 102b; D: s. 340, G.315.

Bu gazel divanda 6 beyittir. Mecmuada olmayan 4. beyiti şu şekildedir:

"Süzuma ḥürşīd -i 'ālem -tābı çerḥiün döymeye

Āteş -i daḡ-ı nihānum āşikār olsun hele"

1b 'ayşa: 'ayş M.

3a eylesün: idesin D.

4b hele: -M.

82. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Ey sevgili! Gönlüm açılmaz deme, hele (bir) bahar olsun. Eğlenmek için acele etme, hele altın kanatlı kuş (bir) avlansın.
2. Hele bir kısmetim müsait olsun, sevgili olsun (da) sevgiliyi başkalarından ayırmak, tek bırakmak zor değildir.
3. Hele bir ağlayan gözüm (sevgilinin) geçtiği yolda toprak olsun da, (sevgili) kıskancın gözüne girmek nasıl olur seyretsin.
4. (Ey) dostum! “(Senin) yolunda ölmeyi seçtim.” diyen aşkın kadehini içip kendinden geçen olsun hele.
5. Ey Yahyâ! O yeni yetişen çocuğun lütfuna gururlanma, hele bir cilveli olsun, güzelliğın değerini anlar.

Velehu

Müstef'ilün/ müstef'ilün/ müstef'ilün/ müstef'ilün

Baḥr-i Recez: --./--./--./--.-

- 1 Būy-ı vefā ṭuymazdı dil ol ḥaṭṭ-ı müşgīn olmasa
Gülzārdan olmaz şafā seyr-i reyāḥīn olmasa
- 2 'Aql u qarār u şabrumı yağma iderse ğam degül
Tātār ğamzeñ dilberā ğāretger-i dīn olmasa
- 3 Cānā nezāketle lebūñ beñzer ṭoḳundı bādeye
Böyle kızarmazdı eger ğāyetde rengīn olmasa
- 4 'Ālem görünmezdi şehā ben mübtelānuñ gözine
Ḥāk-i ḥarīmüñ sürme-i çeşm-i cihān-bīn olmasa

103^a

- 5 Şi'rūñ o yār-i nāzenīn almazdı **Yaḥyā** aĝzına
La'l-i revān-baḥşı gibi rengīn ü şīrīn olmasa

---

83 102b-103a; D: s. 344, G.318.

5a almazdı: olmazdı M.

83. Gazelin Nesre Çevirisi

1. (Ey sevgili!) (Senin) o misk kokuku tüylerin olmasa gönül vefa kokusu duymazdı. Fesleğenleri seyretme olmasa, gül bahçesi mutluluk vermezdi.
2. Ey sevgili! Tatar gamzen akıl, karar ve sabrımı yağma ederse (de) dert değil; (yeter ki) inancıma dokunmasın.
3. Ey sevgili! Dudağın sanki nezaketle içkiye dokundu. Eğer (dudağın) çok renkli olmasa, (içki) böyle kızarmazdı.
4. Ey padişah! Kutsal toprak dünyayı gören gözümün sürmesi olmasa, ben(im gibi) âşığın gözüne dünya görünmezdi.
5. (Ey) Yahyâ! Eğer (senin) şiirin can bağışlayan dudak gibi renkli ve tatlı olmasa, o nazlı sevgili (senin şiirini) ağzına almazdı (okumazdı).

Mef'ülül fā'ilātü /mefā'ilü /fā'ilün

Baḥr-i Muzāri': --./-./--./-.-

- 1 Dilber gice ile gelse raķib āgeh olmasa
Ol rū-siyāh sāye gibi hem-reh olmasa
- 2 Naḥl-i emel ne deñlü bülend olsa ḥüb idi
Dest-i ḥayāt u ḳadd-i beḳā kūteh olmasa
- 3 Vā'iz bu deñlü şıḳlet-i tāc u ḳabā ile
Uçmaḳ ümīdin itmez idi ebleh olmasa
- 4 Ma'mürdur mülāḥaza-i yār ile gönül
Ḥālüm ḥarāb olurdu eger ol şeh olmasa
- 5 Beñzetmez idi rüyıña **Yaḥyā** gül-i teri
Ezhār içinde cümleden ol eşbeh olmasa

---

84 103a; D: s. 339, G.314.

1b rū-siyāh: rüy-ı siyāh M.

2a bülend: dirāz D.

3a Vāiz: Zāhid D.

5b ol: -M.

84. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Sevgili gece vakti gelse, rakip uyanık olmasa. O siyah yüz(lü rakip) gölge gibi yoldaş olmasa.
2. Emel ağacı ne kadar uzun olsa (o kadar) iyiydi; hayat eli ve ölümsüzlüğün boyu (böyle) kısa olmasa(ydı).
3. Vaiz (eğer) akılsız olmasa, bu şekilde tacın ağırlığı ve cübbe ile uçmayı ümit etmezdi.
4. Gönül, sevgiliyi düşünme ile mutludur. Eğer o sevgili olmasa halim harap olurdu.
5. Ey sevgili! (Eğer senin) yüzün çiçeklerin en güzeli olmasa, Yahyâ taze gülü (senin) yüzüne benzetmezdi.

Velehu

Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün

Baḥr-i Remel: -.-/-.-/-.-/-.-

- 1 Bādeyi pür ḥumdan içsek kim ferāğı olmasa
Bir şarābuñ mesti olsağ kim yasāğı olmasa
- 2 Düzd ğamzeñ kanda gizlerdi alup nağd-i dili
Güşe-i çeşmüñ eger ānuñ yatāğı olmasa
- 3 Dilleri bağlar idüp taraf-ı külāhuñdan zuhūr
Kākülün böyle ḥurūc itmezdi bāğı olmasa
- 4 Nice āsāyiş iderdi öyle bir vīrānede
Sīne sultān-ı ğamuñ eski ocāğı olmasa
- 5 Sözleri **Yahyānuñ** olmazdı bu resme sūznāk
Nār-ı hicrān ile yanmış dilde dāğı olmasa

---

85 103a; D: s. 346, G.320.

1a pür: bir D.

2a Düzd ğamzeñ: Dest-i ğamzeñ M.

85. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Şarabı vazgeçilmeyen, dolu (şarap) küpünden içsek; yasağı olmayan bir şarabın sarhoşu olsak.
2. (Ey sevgili!) Eğer gözünün köşesi onun yatağı olmasa hırsız gamzen can nakdini alıp nerede gizlerdi?
3. Eğer kâkülün bağı olmasaydı, hileli bakışından ortaya çıkıp gönülleri böyle bağlamazdı.
4. Göğüs, dert sultanının eski ocağı olmasa öyle harap bir yerde nasıl huzurlu olurdu?
5. (Eğer) Yahyâ'nın ayrılık ateşi ile yanmış gönlünde yarası olmasa, sözleri bu kadar yakıcı, bu kadar etkili olmazdı.

Velehu

Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün

Baḥr-i Remel: -.-/-.-/-.-/-.-

- 1 Ney gibi bir 'aşıq-ı dem-sāz buldum kendüme
Sırr-ı 'ışkı söylerin hem-rāz buldum kendüme
- 2 Her kişi bir kebg-reftārı ŝikār itmekdedür
Ben de bir şayd idicek ŝehbāz buldum kendüme
- 3 Ārzü eylerdi bir maḥbūb-ı müsteŝnāyı dil
Bir münāsib dilber-i mümtāz buldum kendüme
- 4 Çok görürler bir iki peymāne mey-nūŝ eylesek
Ben de bu ḥumuñ ŝarābın āz buldum kendüme
- 5 Künc-i ğamda eglenilmez gördüm ey **Yaḥyā** bu şeb
Nālemi taḥrīk ider bir sāz buldum kendüme

---

86 103a; D: s. 347, G.321.

1b söylerin: söylerüm D.

2a itmekdedür: itmek diler D.

2b kendüme: -M.

4a: Çok görürler: Çok mı gördüñ D.

4b Ben de bu: Ben buna M.

5a Künc-i ğamda eglenilmez: Eglenilmez künc-i ğamda D.

5b ider: idüp M.

86. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Kendime ney gibi (inleyen) bir sırdaş âşık, sır arkadaşı buldum; ona aşkın sırrını söylerim.
2. Herkes keklik yürüyüşlüyü avlamaktadır; ben de kendime avlamak için bir akdoğan buldum.
3. Gönül az bulunur bir sevgiliyi arzular; (sonunda) kendime uygun, seçkin bir sevgili buldum.
4. Ben bu küpün şarabını (şarap küpünü) kendime az buldum. (Hâlbuki) bir iki kadeh şarap içsek çok görürler.
5. Ey Yahyâ! Bu gece dert köşesini eğlenilmez gördüm. (Bu nedenle) kendime inleyişimi uyandıracak-arttıracak bir saz buldum.

Velehu

Mef'ülü / fâ'ilâtü /mefâ'ilü / fâ'ilün

Bahr-i Muzâri': --./-./-./-./-

- 1 Ol dil-rübâ ki bezme gele nîm mest ola
Mânend-i cür'a ğayrilerüñ qadri pest ola
- 2 Dilberler içre ışık ola ol nev-cevâna kim
Qadr-i maħabbeti bile 'âşık-perest ola
- 3 Nerd oynadıq o şüh ile bir buse qavl idüp
Ammâ didüm şu şart ile cânâ ki dest ola
- 4 Çeksün elin o serv-i revâna ulaşmasun
Şâh-ı çenâr gibi o kim teng-dest ola
- 5 Hüşyârlık ümîdini eyler mi tâ ebed
Yahyâ ki mest-i bâde-i bezm-i elest ola

87. Gazelin Nesre Çevirisi

1. O sevgili meclise gelip biraz sarhoş olsun, (böylece) diğerlerinin (rakiplerin) değeri şarabın dibindeki son yudum gibi azalsın.
2. (Ey Yahyâ!) Sevgililer içinde muhabbetin değerini bilen (ve) âşığı seven (bir) sevgiliye âşık olmalı.
3. O sevgili ile bir öpücük sözü verip tavla oynadık ama ona “Ey sevgili (bir) el olma(sı) şartı ile.” dedim.
4. Çınar dalı gibi cimri olan kişi elini çeksin, o uzun boylu sevgiliye ulaşmasın.
5. Ey Yahyâ! Elest meclisinin içkisinin sarhoşu (olan kişi) sonuna kadar akıllılığı ümit eder mi?

Mef'ülü /mefā'īlü /mefā'īlü /fe'ülün

Baḥr-i Hezec: --./--./--./--

- 1 Ārām idemem būs ü kenār eylemeyince
Sīnemde gelüp yār qarār eylemeyince
- 2 Fāriğ olamam deşt-i talebde tek ü pūdan
Ol gözleri āhūyı şikār eylemeyince
- 3 'Ayb eylemeñüz her gice feryād u fiğānum
Rāḥat bulamam nāle vü zār eylemeyince
- 4 Ol yār ışiginde bize yer qomadı ağıyār
Olmadı göñül terk-i diyār eylemeyince
- 5 Bāzār-ı maḥabbetde ruḥ-ı zerde bakılmaz
Tā şırma-keş-i 'ışkı 'ayār eylemeyince
- 6 Qan ağlamağa başladı zaḥm-ı dil-i **Yahyā**
Açılmadı çaq cānına kār eylemeyince

---

88 103b; D: s. 350, G.324.

1a: būs ü kenār: puse kenār M.

3b nāle vü zār: nazla zār M.

4a bize yer qomadı: bizi qomadı M.

5b şırma-keş-i 'ışkı: şayrefī-i 'ışk M.

88. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Sevgili gelip beni öpüp kucaklamayınca (ve) göğsümde kalmayınca rahat edemem.
2. O ahu gözlüyü (sevgiliyi) avlayamadıkça istek ovasında koşma ve araştırmadan vazgeçmem.
3. Ağlayıp inlemeyince rahat bulamam (bu nedenle) her gece feryat ve figan (etmemi) ayıplamayın.
4. O sevgili kapısında bize yer bırakmadı (ama) gönül o yeri terk etmeyince başkaları da olmadı.
5. Muhabbet pazarında, sırmakeş değer vermedikçe solgun yanağa bakılmaz.
6. Yahyâ'nın canına tak edince açılmayan yarası açıldı; (bu nedenle Yahyâ'nın) gönül yarası kan ağlamaya başladı.

Velehu

Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün

Baḥr-i Remel: -./-./-./-./-

- 1 Gülmedük devrinde rāḥat virmedi bir ān bize
Çok olaşdı çok cefālar eyledi devrān bize
- 2 urmaz eglersen nigāh-ı luṭfuñı bī-gāneye
Çok mıdur ey çeşmi fettān ol kadar ız'ān bize
- 3 Ey ecel sen de teḳāzā itme alma cānımız
Lāzım olur virmege cānāna naḳd-i cān bize
- 4 Dāmen-i 'Īsāya el irmez görünmez āb-ı Hızır
Senden olur ey ṭabīb-i cān u dil dermān bize
- 5 Biz o Cem'üz şî'rümüz şî'rāya feyz olur
Reşk ider **Yahyā** felekde encüm-i raḥşān bize

---

89 103b; D: s. 352, G.326.

2a urmaz: oymaz M.

5a feyz-i nūr ider: feyz olur M.

Bu gazelin 3. ve 4. beyitlerinin yerleri divanda farklıdır.

89. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Devrinde gülmedik, bize bir an rahat vermedi. Dünya çok döndü, bize çok eziyet etti.
2. Ey ortalığı karıştıran (sevgili)! Kayıtsız-ilgisiz kişiye iyilik bakışını gösterirsin; o kadar anlayışı bize çok mu görürsün?
3. Ey ecel! Sen de sıkboğaz etme, canımızı alma. Sevgiliye can nakdini vermek için (canımız) bize lazım olur.
4. İsa'nın eteğine ulaşılmaz, Hızır'ın suyu görünmez. Ey gönül ve can doktoru! Bize (ancak) derman senden olur.
5. Ey Yahyâ! Biz o Cem'iz (ki) şiirimiz Şîrâ yıldızına feyz olur. (Bu nedenle) gökyüzünde(ki) parlak yıldızlar bizi kıskanırlar.

Velehu

Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün

Bahr-i Hezec: .---/.---/.---/.---

- 1 Dil incinmez olursa tîğ-i ğamla sîne şad-pāre
Ne ğam dervīşe olsa hırka-i peşmīne şad-pāre
- 2 Şikest irmiş göñül mir'ātine seng-i havādişden
Hele yüz gösteren bir gerçi kim āyīne şad-pāre
- 3 Nice tıyulmasun rāz-ı nihānum çāk-ı sīnemden
Cihān 'ayyār ile memlū durur gencīne şad-pāre
- 4 Şadef gibi başarsa bağrına ol dürr-i yektāyı
Kayurmaz olsa ey dil sīne-i bī-kīne şad-pāre
- 5 Gül-i şad-berge döndürdi dil-i **Yahyāy**ı şemşīrūñ
Açıldı ğonce-āsā gerçi ammā yine şad-pāre

---

91 103b; D: s. 358, G.332.

3b durur gencīne: der-i gencīne D.

4a basarsa: -M.

90. Gazelin Nesre Çevirisi

1. (Ey sevgili!) Dert okunla gönül incinmese de göğüs paramparça (oldu). (Fakat) yün hırka paramparça olsa da dervişe dert değildir.
2. Gönül aynası olayların taşıyla (etkisiyle) kırılmış. Ayna paramparça gerçi (ama) (ey sevgili sen yine de) hele bir yüz göster.
3. Gizli sözlerim yarılmış göğsümden nasıl duyulmasın. Dünya hilekâr ile dolmuş, hazine paramparça(dır).
4. Ey gönül! Kinsiz göğsün o eşsiz inciyi sedef gibi bağına basarsa, (göğsünün) paramparça olmasının bir önemi yoktur.
5. Ey sevgili! (Senin) kılıcın Yahyâ'nın gönlünü yüz yapraklı güle döndürdü. (Yahyâ'nın gönlü) gonca gibi açıldı ama yine paramparça.

Velehu

Mefā'îlün/ mefā'îlün/ mefā'îlün/ mefā'îlün

Bahr-i Hezec: .---/---/---/---

- 1 Çekinmekden gönül hālî degüldür süy-1 cānāne
İlişmişdür gözi beñzer ham-1 gīsū-yı cānāne
- 2 Ne hazz kim 'aşıka yüz göstere cānān yüzündendür
'Aceb mi çeşm-i cān müştāk olursa rüy-1 cānāne
- 3 Tolaşmam kākül-i müşğinine çok başlı āfetdür
Fedā olsun dil ü cān ğamze vü ebrū-yı cānāne
- 4 Şabā bir dağı bār olmağ mı teklīf itmek añlarsın
Ne var ben hāki bir kerre iletseñ kūy-1 cānāne
- 5 Çemende bülbülüñ feryādına bā'ış nedür bildüm
Meşām-1 cāna gülden irdi **Yahyā** būy-1 cānāne

---

91 103b; D: s. 359, G.333.

4a Şabā bir dağı : Şabāya dağı M.

4a bār: yār M.

91. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Gönül sevgilinin tarafına (doğru) gitmekten vazgeçmemiştir; gözü sevgilinin saçının kıvrımına takılmış gibidir.
2. Sevgilinin âşığa yüz göstermemesi ne (büyük) hazdır. Can gözü (daima) sevgilinin yüzünü arzularsa buna şaşılmaz.
3. Gönlüm ve canım sevgilinin yan bakışına ve kaşına feda olsun ama misk kokulu kâkülüne dolaşmam (ona kendimi kaptırmam); (çünkü o) çok başlı bir afettir.
4. (Ey) sabah rüzgârı! Ne olur benim gibi bir garibi bir kez sevgilinin memleketine götürsen? Benim bu teklifimi yük olarak mı görürsün?
5. Ey Yahyâ! Çimenlikte bülbülün niye feryat ettiğini anladım, çünkü can burnuna gülden, sevgilinin kokusu geldi.

Fe'îlâtün/ fe'îlâtün/ fe'îlâtün/ fe'îlün

Baħr-i Remel: ..-/..-/..-/..-

- 1 Kānlı peykānı ki bu sīne-i 'üryāna çıķa
Beñzer ol ğonce-i nev-resteye dükkāna çıķa
- 2 Oķuñuñ sīneye degdi birisi biri dile
Umarın pādişehüm birisi de cāna çıķa
- 3 Ne kıyāmet ķopa ol ķāmet-i mevzūnuñķün
Ne temāşā ola şāhum hele seyrāna çıķa
- 4 'Āşık-ı ħaste-i hicrūñ nice çıķmaz cānı
Ĥançer-i yār ki ķaşd-ı dil-i nālāna çıķa
- 5 Reh-i 'ışķındayuz ol serv-ķadüñ ey **Yahyā**
Ķorķaruz kim yolumuz vādī-i hicrāna çıķa

---

92 104a; D: s. 356, G.330.

1a ki: -M.

92. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Çıplak göğüsten çıkan kanlı temren, dükkâna-çiçekçiye konulmuş yeni açmış goncaya benzer.
2. Sevgilinin oklarından birisi göğse saplandı, birisi (de) gönle değdi. Ey sevgilim (padişahım)! Umarım (ki) birisi de canıma değsin (isabet etsin).
3. Sevgili gezinmeye çıktığında onu seyretmek ne güzel olur. Sevgilinin düzgün boyu-vücudu için (âşıkları tarafından) ne kıyametler kopar.
4. Ayrılıktan dolayı hastalanan âşığın canı çıkmaz; (umarım ki) sevgilinin hançeri inleyen gönle kasteder-saplanır.
5. Ey Yahyâ! O servi boylu (sevgilinin) aşkın yolundayız. (Ancak) yolumuz ayrılık vadisine çıkar diye korkuyoruz.

Velehu

Mefā'îlün/ mefā'îlün/ mefā'îlün/ mefā'îlün

Bahr-i Hezec: .---/.---/.---/.---

- 1 Şikâr itmek dilerse 'âşık-ı nâ-şâddan kaçma
Seni şeh-bâzum el üzre tutan şayyâddan kaçma
- 2 Tek itsün âzmâyiş hançer-i ser-tîz-i hûn-rizün
Gögüs ger karşı var ol gamze-i cellâddan kaçma
- 3 Çıkarma pây-ı dilden kayd-ı bend-i miḥnet-i 'ışkun
Kul olduk cân ile ol şâha çün bî-dâddan kaçma
- 4 Tutarsa gül gibi gûş-ı kabûli nâle-i 'ışka
İşiginde varup bülbül gibi feryâddan kaçma
- 5 Eger pākîze-gülîk tarzını öğrenmek isterseñ
İşit cân ile **Yahyānuñ** sözün üstâddan kaçma

---

93 104a; D: s. 360, G.334.

3b çün: -M.

93. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Ey doğan! (Eğer seni) avlamak isterse kederli âşıktan kaçma; seni el üstünde tutan avcıdan kaçma.
2. Yeter ki kan döken keskin hançerini denesin; göğüs ger (ve) git, cellâdın yan bakışından kaçma.
3. (Ey Yahyâ!) Mademki canımızla o padişaha- sevgiliye kul olduk; Aşkın eziyet bağını gönlün içinden çıkarma, eziyetten kaçma.
4. (Sevgili) kulağını gül gibi aşkın iniltisine tutarsa, bülbül gibi yanına gidip feryadından kaçma.
5. Eğer temiz sözlülük tarzını öğrenmek istersen, Yahyâ'nın sözünü can kulağıyla dinle, üstaddan kaçma.

Velehu

Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün

Baḥr-i Remel: -.-/-.-/-.-/-.-

- 1 Müydan ince meyān-ı dil-rubādur var ise
Yok dehānından nişān sırr-ı Ḥudādur var ise
- 2 Nice günlerdür ki hiç nām u nişānı yok dilüñ
Bir kemend-i cān-şikāra mübtelādur var ise
- 3 Hiç söz yokdur dehānunda dimiş erbāb-ı dil
'Āşık-ı dil-ḥaste-i hicre şifādur var ise
- 4 Cevher-i ḥāk-i derüñ ümmidine düşmüş gönül
Olmadı sa'y u taleble kīmyādur var ise
- 5 Dostum **Yaḥyā**ya da bir niyyetüm vardur didüñ
Neydügiñ bildirmediñ kaçduñ cefādur var ise

94. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Eğer kıldan ince (bir nesne) varsa (o da) sevgilinin belidir. (Sevgilinin) ağzından bir iz yok, (eğer) varsa (o da) Allah'ın sırrıdır.
2. Nice günlerdir gönülden hiçbir iz yok. (Galiba) (o da) can alan ipe tutulmuştur.
3. Gönül sahipleri; “ (Sevgilinin) ağzında hiç söz yoktur.” demişler. (Eğer) varsa (o söz) ayrılıktan dolayı hastalanmış âşığın gönlüne şifadır.
4. Gönül, senin kapının eşiğindeki cevherin ümidine düşmüş. Bu iş gayret ve talep değil; iksir işidir.
5. Dostum, Yahyâ'ya bir niyetim vardır dedin (ancak) ne olduğunu söylemedin. (Eğer bir dileğin) varsa kastettiğin (şey) eziyettir.

Velehu

Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün

Bahr-i Hezec: .---/---/---/---

- 1 Dem-ā-dem kūşe-i mey-ḥānede ḥumlar gelür cūşa
Naşīb olmadı zühhāda cihānda böyle bir kūşe
- 2 Tūtalum ben ğarībi luṭf ile añmağa bā'is yok
Sebeb ne ey cefā-cū itdügün cevri ferāmūşa
- 3 Biraz daḥı ḳalır mı ser-be-müḥr ol ḥüsrevānī ḥum
Elün degmez mi ey pīr-i muğān bir kerre ser-pūşa
- 4 Cem-i devrānı oldı cām-ı gerdānıyla dūnyānuñ
Sipihrüñ seyr ider iḳbālin ol rind-i ḳadeḥ-nūşa
- 5 Naşībüm künc-i miḥnetde ğam-ı ğamzeyle ḥün-ı dil
Ḳanā'at ehline **Yahyā** yeter bir ğuşe bir tūşe

---

95 104a; D: s. 371, G.344.

3a ol: -M.

4a Cem-i devrānı: Cem-i evrānı M.

4b ider: idün D.

95. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Meyhanenin köşesindeki şarap küpleri zaman zaman coşarlar. Zahitlere dünyada böyle bir köşe nasip olmadı.
2. Varsayalım ki benim gibi bir garibi güzellikle anmaya gerek yok (tur). Ey cefa arayan! Unutmaya ettiğin eziyetin sebebi nedir? (Beni güzellikle anmayabilirsin ama niçin unuttun?)
3. Hükümdarlığa layık görülecek kadar güzel olan (ve başköşede oturan) şarap küpünün ağzı-kapağı biraz daha kapalı kalır mı? Ey meyhaneci! (Şarap küpünün) kapağına bir kere elin değmez mi?
4. (Saki) dönen kadehiyle dünyanın talihi toplayıp devrin Cem'i olmuştur. O kadehi içen rind gökyüzünde geleceğini seyreder.
5. Eziyet köşesinde nasibim yan bakışın derdiyle gönlün kanı(dır). Ey Yahyâ! Kanaat ehline bir köşe (ve) birazcık da yiyecek yeter.

Velehu

Mefā'ilünl fe'ilātünl mefā'ilünl fe'ilātün

Bahr-i Müctes: .-./...-./.-./...-

- 1 Toli piyāle elinde şarāb-ı nāb gözinde
Degül o mähveşüñ çarḥ u āfitāb gözinde

104^b

- 2 Şişüp kabarması var ḥayli devr-i sāğar-ı meyde
Habābuñ añlamazın ola nüh kıbāb gözinde
- 3 Ne baqdı kıdd-i dü-tāma ne göñlümi ele aldı
Ne tıfl olur ki ḥakīr ola şeyḥ ü şāb gözinde
- 4 Kimüñ ḥuzūrunı uçurmadı o gözleri şeh-bāz
'Aceb mi ḥaste-i hicrūñ uçarsa ḥāb gözinde
- 5 Gelür mi 'aynına nergislerüñ çemende nazār kıl
Bu deñlü eşk-i firāvān ki var sehāb gözinde
- 6 Göñülde şabrı dükendi gözünde yaş ise bī-ḥadd
Belālı 'aşık-ı zārun hemān ḥesāb gözinde
- 7 Efendi zāhir u bāṭın diler kuluñ ola **Yaḥyā**
Kaḥuñna yüz sürer āteş dilinde āb gözinde

96 104a-104b; D: s. 374, G.347.

2a devr-i sāğar-ı meyde: devr-i sāğarda M.

3b ḥakir: çıkar M.

4b ḥaste-i hicrūñ: ḥaste-i 'aşkuñ D.

96. Gazelin Nesre Çevirisi

1. (O) ay gibi güzel olan sevgilinin dolu kadeh elinde, halis şarap gözündeysen (ne) dünya (ne de) güneş ışığı umrunda değildir.
2. Şarap kadehin dönme anında çokça şişip kabırır (ancak ben) hava kabarcığının gözünde dokuz kubbe(nin) nasıl (olduğunu) anlamam.
3. (Sevgili) ne iki kat olmuş boyuma baktı ne (de) gönlümü aldı. Yaşlı ve genç (herkesin) gözünde değersiz olan çocuk (gibi) oldum.
4. O, gözleri doğan gibi olan sevgili kimin huzurunu kaçırmadı (ki) ? (Eğer) ayrılık hastasının gözünden uykusu uçarsa (kaçarsa) buna şaşılır mı?
5. Bulutun gözünde bu denli çok gözyaşı var(ken) çimenlikte nergislerin gözüne gelir mi bak.
6. Gönülde sabrı tükenmiş, gözünde yaş ise sınırsız (olan) ağlayan âşığın (derdi) gözünden bellidir. (Onun derdi hesap sormaktır.)
7. Efendi, kulun olan Yahyâ, görüneni ve görünmeyeni diler. Gözünde yaş, gönlünde ateş kapına yüz sürer.

Velehu

Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün

Bahr-i Hezec: .---/.---/.---/.---

- 1 Ne diller var o zülf-i pîç-pîçe mübtelâlarda
Ne âdem cânları kırtulmadı kaldı belâlarda
- 2 Çalarsın yerlere kıahr ile mir'ât-i dili ammâ
Ele alur çok olur anı şâhum dil-rübâlarda
- 3 Ferağ gelmez gamuñ âvâre dilden bir dem ayrılmaz
Beni bir yâd ider yok yâdlarda âşinâlarda
- 4 Kanâ'at gencine mâlik olup künc-i selâmetde
Faķîr olur şeh-i devrâna baş egmez gedâlarda
- 5 İrişdi yine **Yahyâ** feyz-i ebr-i luğf-ı Yezdâni
Tarâvet var çemenlerde leğâfet var hevâlarda

---

97 104b; D: s. 373, G.346.

4b şeh-i devrâna: şeh-i dervîşine M.

4b egmez: eger M.

97. Gazelin Nesre Çevirisi

1. (Ey sevgili!) O kıvrım kıvrım saçlarında âşıklarının ne (çok) gönülleri var(dır). (Saçımdan dolayı) ne (kadar) insanın canı kurtulamadı, belalarda kaldı.
2. Ey Padişahım! (Sen) gönül aynasını üzüntüyle yerlere atarsın ama onu sevgililer içinde (değer verip onu) ele alan çok olur.
3. (Ey sevgili!) Derdin avare gönlümden bir an (olsun) gitmez, (gönlüme) rahatlık gelmez. Beni tanıyan bilenlerden hiç hatırlayan yok(tur).
4. Dilenciler de selamet köşesinde kanaat hazinesine sahip olup fakir olurlar (ama) dünya padişahına baş eğmezler.
5. Ey Yahyâ! Tanrının iyilik bulutunun ilhamı yine erişti. Çimenlikte tazelik, havalarda güzellik var.

Velehu

Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün

Bahr-i Hezec: .---/.---/.---/.---

- 1 Belā-yı hicri bî-çāre eyledi cānānımız gelse
Muḥaṣṣal görsek ol rūḥ-ı revānı cānımız gelse
- 2 Koyup üftādesin aḡyār ile niçün gider bilsek
Bizi aḡlatmasa ol ḡonce-i ḡandānımız gelse
- 3 Kebāb itdi dil-i sūzānı tāb-ı nār-ı hicrānı
Hemān ṣimdengerü luṭf eylese mihmānımız gelse
- 4 Nazardan dūr olaldan mülk-i dil ḡāyet ḡarāb oldı
Yapılsa göñlümüz ol ṣāh-ı 'ālī-ṣānımız gelse
- 5 Gözüme teng ü tār oldı cihān yıllardur ey **Yaḡyā**
Göziñ aydın dise 'ālem meh-i tābānımız gelse

---

98 104b; D: s. 375, G.348.

1a bî-çāre : bî-cān D.

5a Gözüme: Göziñe D.

98. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Ayrılık belasını çaresiz eyleyen sevgilimiz gelse de (onun) canlı yürüyen ruhunu canlı bir şekilde görsek; canımız (yerine) gelse.
2. Âşıklarımı rakipler-düşmalar ile bırakıp niçin gittiğini bir bilsek. Bizi ağlatmasa o neşeli goncamız gelse.
3. (Sevgilinin) ayrılık ateşinin sıcaklığı yanan gönlümü kebab etti. Şimdi, hemen, bundan sonra iyilik etse (de) misafirimiz gelse.
4. Gönül evi (sevgiliyi) görmediğinden beri gayet harap oldu. O yüksek şerefli (sevgilimiz) gelse de gönlümüz yapılsa.
5. Ey Yahyâ! Yıllardır dünya gözüme küçük ve karanlık göründü. Âlemi aydınlatan ay (gibi güzel sevgili) gelse (de) gözün aydın dese.

Velehu

Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün

Baḥr-i Remel: -./-./-./-./-

- 1 Dīdeden ū sepdüğim bu sīne-i sūzānuma
Korḳarın te'sīr ide sūz-ı dilüm cānānuma
- 2 Ḳurş-ı dāğum tiğ-i hūn-riz ile eyler çāk çāk
Ṭurmaz etmek toğrar o bī-raḥm dilber ḳānuma
- 3 Ğayrıdan dil ḥānesin dil-dār için ḳıldum teḥī
Yer ider ḳalbümde ol dilber gelürse yānuma
- 4 Seyre gitse her ḳaçan ūatmaḳ diler ben bendesin
Ḳul gerekmez mi 'aceb ol ḥüsrev-i ḥübānuma
- 5 Söyle elbette kime 'āşıḳsuñ ey **Yaḥyā** diseñ
Biñ ḥicāb ile cevābını disem sulṫānuma

---

99 104b; D: s. 377, G.350.

3b yānuma: ḥāneme M.

99. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Yanan gönlüm sevgilime etki eder de onu rahatsız eder diye, gözümde o ateşi söndürmek için yaş akıttım.
2. (Sevgili) benim daire biçimindeki-yuvarlak yarımı kan dökücü kılıcıyla parça parça eder. O merhametsiz sevgili durmaz (akan) kanıma eklemek doğrar.
3. Sevgili için gönül evini başkalarından arındırdım. (Sevgili için kalbimi boşalttım.) (Eğer) o sevgili yanıma gelirse kalbimde yer eder.
4. Acaba o güzellik padişahına kul gerekmez mi (ki) her gezintiye çıktığında esir olan beni satmak ister.
5. (Ey Sevgili)! “Söyle Yahyâ, kime âşıksın?” diye sorsan; (ben de) çok utanarak sultanıma cevabını söylesem.

100
Velehu

Fe'ılātün/ fe'ılātün/ fe'ılātün/ fe'ılün

Baħr-i Remel: ..-/..-/..-/..-

- 1 Reşkimüz almadı hı eski zamān 'ālemine
Cāmını gördük a irişmedük ise Cemine
- 2 Başa ıkdı atı yüz buldı yuardanlığı var
Bu gönül bağlanalı bir güzelün perçemine
- 3 Ne řafālar sürer ādem ne eker derd ü elem
'Ālemün bir baıca sūrı ile mātemine
- 4 Gel berü meygede ser-ħořlarını seyr eyle
Ĥanāhuñ ne baarsın bir iki sersemine
- 5 Gūře-i meygedede tekyelenüp ey **Yahyā**
Geliñüz hū diyelüm pīr-i muđānuñ demine

---

100 104b D: s. 376, G.349.

1b gördük: gördün D.

1b irişmedük: irişmedün D.

100. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Eski zaman âlemine (karşı) hiç kıskançlığımız kalmadı. Çünkü biz Cem'e yetişemesek de (onun) kadehini gördük.
2. Bu gönül bir güzelin perçemine bağlandığından beri daha (çok) yüz buldu, başıma çıktı.
3. Dünyanın düğününe ve cenazesine baktığında insan(ın) ne mutluluklar yaşadığını ve ne kadar dert, keder çektiğini görürsün.
4. Tekkenin bir iki sersemine ne bakarsın? Yanıma gel (de) meyhane sarhoşlarını izle.
5. Ey Yahyâ! Geliniz meyhane köşesine yaslanıp meyhanecinin nefesiyle hû diyelim.

Velehu

Mefā'ilünl fe'ilātünl mefā'ilünl fe'ilātün

Baħr-i Müctes: .-./..--/..-./..--

- 1 Bu faşl içinde ki her gūşe oldı pür gül ü lāle
Zebān-ı hāl ile dir mey görüñ piyāle piyāle
- 2 Çok oldı haqqı bizüm üstümüzde bāde-furūşuñ
Şalāh odur ideyüz anı luḫf-ı Haqqā haḫvāle
- 3 Çü ğamze hışm ider eyler nigāh-ı luḫfı nevāziş
Fedā hezār dil-i 'āşık ol cemāl ü celāle
- 4 Midād-ı şevk ile pür eylesem n'ola gice gündüz
Şaħīfe-i dili üstād-ı 'ışk virdi kabāle
- 5 Şu şart ile ıtutarın tır-i yāre sīnemi **Yaħyā**
Çeküp hadengini alursa dilde demreni qala

---

101 105a; D: s. 378, G.351.

2a üstümüzde: üstümüze M.

1a ki: -M.

2b anı: -M.

3a hışm: çeşm M.

3a ider: ide M.

3b cemāl ü celāle: celāl ü cemāle D.

4b Şaħīfe-i dili: Şaħīfe-i dil M.

101. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Bu mevsimde her yer gül ve lalelerle dolunca, şarap hal dili ile “Görün, her yer kadeh kadeh!” der.
2. Meyhanecinin bizim üstümüzde hakkı çok oldu. (Onun) iyiliği için onu Allah’a havale ediyoruz.
3. Yan bakışı öfkelendiği zaman gönül alıcı şekilde bakan o güzel yüzlü sevgiliye binlerce âşığın canı fedadır.
4. Aşkın üstadı gönül sayfasına icazet verdi. Sevinç mürekkebi ile gece gündüz (onu) doldursam n olur?
5. Ey Yahyâ! Sevgilinin okuna göğsümü şu şart ile tutarım; eğer çekip oku alırsa, okun ucu gönlümde kalsın.

Velehu

Mefā'îlün/ mefā'îlün/ mefā'îlün/ mefā'îlün

Bahr-i Hezec: .---/.---/.---/.---

- 1 Dil-i şeydā n'ola meyl eylemezse vaşl-ı cānāne
Ne zaḥmetler çeküpdür alışınca derd-i hicrāne
- 2 Niçün cām-ı muşaffāyı getirmez sākī-i meclis
Bizümle 'ahd ü peymān eyledi tırılmaz mı peymāne
- 3 Nihāl-i bāni ḳadd-i yāre beñzetmişdüm incinmiş
Anı nice yetişdürmüşler ol şāh-ı cihānbāne
- 4 Gice pervānelerle bezmi germ-ā-germ idi şem'ün
Seḫer baḳdum ne şem'-i meclis-ārā var ne pervāne
- 5 Bu meclisden hemān 'uzlet-güzīn olmaḳ gerek **Yaḫyā**
Taḫammül eylemez 'āḳil olan evzā'-ı mestāne

---

102 105a; D: s. 382, G.355.

1b derd-i hicrāne: vaşl-ı hicrāne M.

Divanda bu gazelin 2. ve 3. beyitlerinin yerleri deḡişiktir.

102. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Deli gönül sevgiliye kavuşmayı istemezse nolur-ne çıkar; (çünkü o) ayrılık derdine alışınca kadar ne zahmetler çekmiştir.
2. Meclisin sâkisi (bize) parlak kadehi niçin getirmez? Kadeh bizimle ant içti, yemin etti; (sözünde) durmaz mı?
3. Fidanı sevgilinin boyuna benzettiğim için incinmiş. Dünyanın hükümdarı onu nasıl yetiştirmiştir?
4. Gece, mumun meclisi pervanelerle doluydu. (Sabah olunca) baktım (ki) ne ortalığı aydınlatan mum var ne de pervaneler.
5. Ey Yahyâ! Bu meclisten hemen uzaklaşmak gerek. Sarhoş olmayan (ayık olan kimse) sarhoşlara tahammül edemez.

Velehu

Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün

Bahr-i Hezec: .---/---/---/---

- 1 Şarīr-i bāb-ı cennetdür nevā-yı nāy 'uşşāka
Semā' itdi şadā-yı fetḥ irişdi cān-ı müştāka
- 2 Dönerler Mevlevīler 'ışkdan nāy urdıgınca dem
Nesīm-i nev-bahār esdikce gerdān olan evrāka
- 3 Feleklerde meleklerde semā' itmez mi ıalmışdur
'Aceb āvāze şaldı nāy-ı Mevlānā bu nüh tākā
- 4 Göñül bāgını ḥurrem itdi ey ney tīb-i enfāsuñ
Yayıldı nefḥa-yı bād-ı bahārī gibi āfākā
- 5 Cihānda nāydan bir kimse incinmiş midür **Yaḥyā**
Derūn ḥālī gerekmiş ğayriden tehzīb-i aḥlākā

---

103 105a; D: s. 380, G.353.

1b itdi: itsün D.

3b avāze: آوزاره M.

5a bir: hiç D.

5b tehzīb-i aḥlākā: tehzīb-i eflākā M.

103. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Ney sesi âşıklara cennet kapısının gıcirtısı gibidir. Fetih sesi sema edip istediği cana erişti.
2. Mevleviler ney üflendikçe, aşktan ilkbahar rüzgârı estikçe dönen yapraklara dönerler (benzerler).
3. Gökyüzünde meleklerden sema etmeyen mi kalmıştır? Acaba Mevlana'nın neyinin sesi bu dokuz kata da ulaştı mı?
4. Ey ney! (Senin) nefesinin güzel kokusu ufuklara bahar rüzgârının kokusu gibi yayılıp gönül bahçesini neşelendirdi.
5. Ey Yahyâ! Dünyada neyden (hiç) bir kimse incinmiş midir? (Eğer ney gibi olmak istiyorsan) ahlâkın düzenlenmesi için yüreğini temizlemen gerekmiş.

Fe' ilātün/ fe' ilātün/ fe' ilātün/ fe' ilün

Baḥr-i Remel: ..-/..-/..-/..-

- 1 Olsa pür bāde-i devletle bu nüh peymāne
Kaṭresin virmeye sāk̄ilerimüz yārāne

105^b

- 2 Şadr-ı mey-ḥānede nādān otura var mı cevāb
Şorsak ey p̄ir-i muḡān vechini güstāḥāne
- 3 Ne kadar var ise ehl-i dile var dilde maḥal
Yer yok ammā yine bu vüs'at ile nādāne
- 4 Ola mı kırtulavüz tāc ü kabā kaydından
Gezevüz 'ālem-i iḫlākda dervīṣāne
- 5 Bize bir sāk̄i-i ḥoş-ṭab' gerekdür **Yaḥyā**
Pür idüp cāmı şuna ehl-i dile rindāne

104. Gazelin Nesre Çevirisi

1. İçkiyle dolu (olan bu) yerde (makamda) bu dokuz kadeh olsa (ama) sâkilerimiz bir damlasını bile dostlara vermese.
2. Bu (yüce) meyhanede bilgisiz oturan biri var mı acaba? Ey meyhaneci! O küstaha kim olduğunu sorsak.
3. Ne kadar gönül ehli varsa hepsine gönülde yer vardır ancak yine (de) bu geniş gönülde cahillere yer yoktur.
4. Bu tac ve kaba kaydından kurtulup dünyada derviş gibi serbestçe dolaşmamız mümkün müdür?
5. Ey Yahyâ! Bize kadehi içkiyle doldurup gönül ehline rintçe sunacak iyi huylu bir sâki gerektir.

Velehu

Fe' ilātün/ fe' ilātün/ fe' ilātün/ fe' ilün

Bahr-i Remel: ..-/..-/..-/..-

- 1 Tolaşup kākül-i 'anber-şiken-i cānāne
Ne kadar hātır-ı maḥzūna toḫandı şāne
- 2 Bu kadar dilleri maḥzūn u perişān itme
Degme ey şāne o gīsū-yı 'anber-efşāne
- 3 İşıgin bekleyelüm ey dil-i şeydā yārūñ
Çays yitmez mi bize gitmeyelüm yābāne
- 4 Çünkü geldüñ hele bir pāre tur ey nāvek-i yār
Āşinā olmadan olmağ ne revā bī-gāne
- 5 Dil-i Yahyāya nice şıgşa gerek bunca ğumūm
Yār bilmez mi 'aceb teng idügin ğam-ḥāne

---

105 105b;D: s. 381, G.354.

2a maḥzūn: mecrūḥ D.

2b şāne: şāh M.

2b 'anber-efşāne: 'abir-efşāne D.

4b olmadan: olmadın M.

105. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Tarak, sevgilinin anber kokulu saçlarına dolaşarak ne kadar (çok) hüzünlü gönlü incitti.
2. Ey tarak! O anber (kokusu) saçan saça değip de bu kadar gönle üzüntü verme.
3. Ey deli gönül! Kays yetmez mi, biz uzaklara gitmeyelim sevgilinin kapısında bekleyelim.
4. Ey sevgilinin oku! (Gönlüme) geldin biraz (orada) dur. (Daha seni) tanımadan ilgisiz olman reva mıdır?
5. Yahyâ'nın gönlüne bunca dertler, üzüntüler sığar; sevgili acaba dert evine (dertli gönle) bağlandığını bilmez mi?

Velehu

Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün

Bahr-i Hezec: .---/.---/.---/.---

- 1 Yüz urdum yire tenhā añlayup dildār yanında
H̄aṭā itdüm yire düşdi yüzüm aġyār yanında
- 2 Dili çalar daḡı bir hindī iken tiġ-ı h̄ün-rīzi
Neden çāk böyle maḡbül olmaḡ ol h̄ün-h̄ār yanında
- 3 Bu gülşende ū kimse ūād olup gül gibi açılsun
Ki sen gül-çehreveş bir ġonce-i ter var yanında
- 4 Yanuñdan nice olur ayırmasañ ben 'āşık-ı zārı
Geh olur bir gedā maḡbül olur h̄ünkār yanında
- 5 Zamāne tāzesi Ḳays olsa **Yaḡyā** i'tibār itmez
O 'āşık kim bulunmaz dirhem ü dīnār yanında

---

106 105b; D: s. 369, G.342.

1a dildār: yār M.

2b yanında: -M.

4b yanında: -M.

106. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Sevgilinin yanında boş bulunup yüzümü yere koydum (sürdüm). Başkalarının-rakiplerin yanında yüzümü yere koymakla hata ettim.
2. (Sevgilinin) bir Hintli gibi kan dökücü kılıç (gibi olan bakışı) gönlü parçalar. O zalimin yanında bu şekilde kabul görmek nedendir?
3. Bu gül bahçesinde senin gibi gül yüzlü yeni açılmış goncanın yanında olan kişi mutlu olup gül gibi açılsın.
4. Ey sevgili! Benim gibi ağlayan (bir) âşığı yanından ayırmasan ne olur? Padişahın yanında bazen bir kul olması iyi olur-gereklidir.
5. Ey Yahyâ! Bu zamanın sevgilileri Kays gibi yanında para pul olmayan (bir âşığı) önemsemezler.

Velehu

Müstefilün/ müstefilün/ müstefilün/ müstefilün

Baḥr-i Recez: --./--./--./--.-

- 1 Faşl-ı bahār irdi güle bülbül mülākīdür yine
Meclis o meclis mey o mey sākī o sākīdür yine
- 2 Her naḥl-i tāze bāğda biri birine şarılır
Zevk u şafā hengāmıdur vaqt-i telākīdür yine
- 3 Gül vaşlıdur pür-şevk iden şimdi hezārı bāğda
Lāl idecek bī-çāreyi derd-i firākıdur yine
- 4 Sākī şarāb-ı telḥüñi nādān içer dānā içer
Zevkin alan bu neş'enüñ ehl-i mezākīdür yine
- 5 **Yahyā** Ʒalupdur ḥātırım ol pür-cefāya gerçi kim
Ammā ki şevk-i şoḥbeti ḥātırda bākīdür yine

---

107 105b; D: s. 362, G.336.

2b telākīdür: telāfīdür M.

3b bī-çāre-yi derd-i firākıdur: bī-çāre bīm firākıdur M.

4a nādān içer dānā içer: dānā içer nā-dān içer D.

107. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Bahar vakti geldi, bülbül güle yine kavuştu. Meclis o meclis, içki o içki, sâki o sâkidir yine. (Her şey eskisi gibi aynıdır.)
2. Bahçedeki taze fidanların hepsi birbirine sarılır. Zevk ve mutluluk mevsimidir, birbirine kavuşma zamanıdır yine.
3. Bağda bülbülü neşelendiren gül zamanıdır. Zavallı (bülbülü) yine susturacak olan ayrılık derdidir.
4. Ey sâki! (Senin) acı şarabını cahiller (de) içer, bilgililer (de) içer. Bu neşenin zevkini alan yine zevk ehli kişilerdir (bu mevsimin tadını çıkaranlardır).
5. Ey Yahyâ! O cefa dolu (sevgiliye) gücendim ama (onun) sohbetinin mutluluğu yine aklımdadır.

Velehu

Mef'ülül fā'ilātü /mefā'ilü /fā'ilün

Bahr-i Muzāri': --./-./-./-./-

1 Viridi kemāl-i ḥüsn Ḥaḫ ol mäh-pāreye
Bedr oldı ṭālī'ümde nazār ḫıl sitāreye

2 Ḥaḫ şaḫlasun göñüldeki āteş belürmesün
Döymeş cihān u ḫalk-ı cihān bir şerāreye

106^a

3 Ağızlarını merhem-i luṭfuñla ṭutmasañ
Söylerdi sīnem üzre benüm yāre yāreye

4 Zülfüñ biri birine ḫatardı göñülleri
Gāhice girmeyeydi eger şāne āraya

5 **Yahyā** ne ḫāl var nazār-ı ehl-i 'ışḫda
Virür 'aḫīḫ ḫāletini seng-i ḫāreye

108 105b-106a; D: s. 355, G.329.

Mecmuada bu gazelin ilk iki beyiti ayrı, son üç beyti araya "velehu" konularak ayrı bir gazel gibi gösterilmiştir. Ancak tek bir gazel olduğu açıktır.

2a göñüldeki: göñülde M.

5b virür: virdi D.

108. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Allah, o ay parçasına (sevgiliye) kusursuz güzellik verdi. Talihimdeki yıldız bak, dolunay oldu.
2. Allah saklasın, gönülde (yanan) ateş belli olmasın. Dünya ve dünya halkı (bu ateşin) bir kıvılcımına tahammül edemez.
3. (Allah'ım, sen yaralarımın) ağzını iyilik merhemine kapamasan-tutmasan, göğsümdeki yaralar birbirine (derdini) söylerdi.
4. (Ey sevgili!) Eğer tarak zaman zaman araya girmeseydi saçın gönülleri birbirine düşürürdü.
5. Ey Yahyâ! Aşk ehlinin bakışında nasıl bir özellik var(dır) (ki) mermeri akik taşına çevirir?

Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün

Baḥr-i Remel: -./-./-./-./-

- 1 İtmeseydüm girye ğam-fersüde dirdüm bādeye
Kılmasam āh āteş-i bī-dūd dirdüm bādeye
- 2 Olmasa bā'ış leb-i şirīn-i yāri emmege
Bir şarāb-ı telḥ-i zehr-ālūd dirdüm bādeye
- 3 'Aks-i ruḥsāruñla mir'āt-i Sikender didiler
Ben Ḥalīlüm āteş-i Nemrūd dirdüm bādeye
- 4 Yār sāķī olsa dirdüm meclise devr-i kamer
Cām şunsa kevkeb-i mes'ūd dirdüm bādeye
- 5 Duḡter-i rez diyü tavşif itdiler **Yaḥyā** meyi
Ben diyeydüm şāhid-i maḳşūd dirdüm bādeye

---

109 106a; D: s. 370, G.343.

1a İtmeseydüm: İtmeyeydüm D.

1a ğam-fersüde: ğam-fersüd D.

4a meclise: meclisde D.

5b diyeydüm: didüm M.

5b şāhid-i maḳşūd: şāha-i maḳşūd M.

Bu gazelin 3. ve 4. beyitlerinin yerleri divanda farklıdır.

109. Gazelin Nesre Çevirisi

1. (Eğer) ağlamasaydım, içkiye dertten yıprandım derdim. (Eğer) ah çekmeseydim, içkiye dumansız ateş derdim.
2. Sevgilinin tatlı dudağını emmek için sebep olmasa, içkiye “Zehirli acı şaraptır.” derdim.
3. (Ey sevgili!) (Onlar) içkiye (senin) yanağının yansımasıyla İskender’in aynası dediler ancak Halil (olan) ben Nemrud’un ateşi derdim.
4. (Eğer) sevgili saki olsa, meclise ayın devri-dönüşü derdim. (Sevgili) kadeh sunsa, içkiye mutlu yıldız derdim.
5. Ey Yahyâ! Şarabı asmanın kızı diye tanıttılar. Eğer ben tanıtsaydım, şaraba “İsteğimin şahidi.” derdim.

Mef'ülü /mefā'îlü /mefā'îlü /fe'ülün

Baħr-i Hezec: --./--./--./--

- 1 Tîg-i ğam ile sîne de kim yâre açıldı
Şaklayamadı zaħmını dil yâre açıldı
- 2 Şad pâre gönül biñde birin yârelerinden
Şerh eyledi dildârına bir pâre açıldı
- 3 Gül gibi ele sâġar alınca bu ne sırdur
Ol ġonce-dehen başladı ġüftâre açıldı
- 4 Kaldurdu yüzinden o perî zülfi niķâbın
Baħt-ı siyeh-i 'âşık-ı bî-çâre açıldı
- 5 **Yahyâ**ya kerem bâbını yâr eyledi dîvâr
Ĥayfâ ki der-i himmeti aġyâre açıldı

---

110 106a; D: s. 413, G.386.

1b zaħmını dil: dil zaħmını M.

4a Kaldurdu: Kaldurdu M.

4a o: ol D.

110.Gazelin Nesre Çevirisi

1. Dert oku ile göğsümde yara açıldı. Gönül yarasını saklayamadı (ve) sevgiliye açıldı.
2. Gönül bin parça (olan) yaralarının binde birini sevgiliye açıkladı (ve) biraz açıldı (rahatladı).
3. O gonca ağızlı (sevgili) eline kadehi alınca gül gibi açılıp söz söylemeye-konuşmaya başladı, bunun sırrı nedir?
4. O peri (gibi güzel olan sevgili) saç örtüsünü yüzünden kaldırdı, çaresiz âşığın kara bahtı açıldı.
5. Sevgili, Yahyâ'ya cömertlik kapısını duvar etti-kapattı (ama ne) yazık ki himmet kapısı başkalarına açıldı.

Müstef'ilün/ fe'ülün /müstef'ilün/ fe'ülün

Baḥr-i Münserih: --./--/--./--

- 1 Bunca gönülleri kim kendüye yâr aqıtdı
Bâğ-ı maḥabbet içre bir cüybâr aqıtdı
- 2 Mercân-ı ḥün-ı dilden lü'lü'-yi eşk-i terden
Bâzâr-ı 'ışka herkes çok yâdigâr aqıtdı
- 3 Eşk-i revānum içre 'akseyledi o ruḥlâr
Gül mevsiminde cûlar berg-i bahâr aqıtdı
- 4 Destine subḥa alup mânend-i şeyḥ-i 'âbid
Enhârı ayağına yine cünnâr aqıtdı
- 5 Gülzâr-ı ma'rifetde mîzâb-ı ḥâmesinden
Ṭab'-ı şafâ-şî'ârum bir çeşmesâr aqıtdı
- 6 Her ḳanḳı gülistânda bir çeşme var ise **Yahyâ**
Ağızı şuyın bu şî'r-i lezzet-şî'âr aqıtdı

---

111 106a; D: s. 417, G.389.

2a lü'lü'-yi eşk-i terden: lü'lü'-yi reşk-i terden M.

4b Enhârı: Enhâr M.

4b cünnâr: çenâr D.

5a ḥâmesinden: ḥâşşasından M.

6a ḳanḳı: ḳanğı D.

6a gülistânda: gülsitânda D.

111. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Bunca gönülleri kendine bağlayan sevgili, (gönülleri) sevgi bahçesi içinde (ki) bir nehir (gibi) akıttı.
2. Herkes (mercana benzeyen) kanlı gönülden (ve) pek çok gözyaşı incisinden (oluşan) kıymetli şeyleri aşk pazarına götürdü.
3. Gül mevsiminde ırmaklar bahar yapraklarını çıkarınca (sevgilinin) o yanakları akan gözyaşıma yansıdı.
4. Nehirler yine şeyh gibi eline tespîh alan çınarın ayağına aktı-kapandı.
5. İyi huyum, marifetin gül bahçesinde kaleminin oluşundan bir pınar akıttı.
6. Ey Yahyâ! Hangi gülbahçesinde bir çeşme varsa, bu lezzetli şiiirim (onun) ağzının suyunu akıttı.

Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün

Baħr-i Remel: -.-/-.-/-.-/-.-

- 1 La'lüñe meylüm görenler mey-perest añlar beni
İşiden feryādumı yollarda mest añlar beni
- 2 Kadrümi 'ālī nazarlardur benüm 'alā bilen
Hāk-i zilletde görenler gerçi pest añlar beni
- 106^b
- 3 Añlamaz keyfiyyet-i hāl-i dilüm hüsyār olan
Mest-i cām-ı bāde-i bezm-i elest añlar beni
- 4 Eyleyüp dünyāya meyl illerle eyler iħtilāṭ
Girmez ol āfet elüme teng-dest añlar beni
- 5 Luṭfını ol mū-miyānuñ gör ki bir cevr eylese
Şarılır **Yaħyā** hemān hāṭır-şikest añlar beni

---

112 106b; D: s. 418, G.390.

4a Eyleyüp: İtmeyüp M.

112. Gazelin Nesre Çevirisi

1. (Ey sevgili!) Beni görenler içkiye düşkün olduğumu zannederler (ama) benim istediğim senin kırmızı renkli dudağındır. Yollardaki feryadımı duyanlar (ise), beni sarhoş zannederler.
2. Benim kıymetimi iyi bilen ulu bakışlardır. Ancak beni alçalma toprağında görenler alçak zannedenler.
3. Akıllı olan gönlümün hâlini anlamaz. Beni elest meclisinin içkisinden sarhoş olanlar anlar.
4. Elde edemediğim o sevgili, benim yoksul olduğumu zannedip yabancılarla görüşür ve dünyaya meyleder.
5. Ey Yahyâ! O kıl gibi ince belli sevgilinin iyiliğini gör ki; bir eziyet etse, benim kırıldığımı zannederek hemen sarılır.

Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün

Bahr-i Hezec: .---/.---/.---/.---

- 1 H̄ayāt-ı t̄āze buldı yine 'ālem nev-bahār oldı
Güzellendi çemen bir lāle-ḥadd ü gül-'izār oldı
- 2 Geh̄ı eyler tebessüm bülbüle gāh̄ı ider ḥande
Çemende gönce bir maḥbūb-ı şūḥ-ı şīvekār oldı
- 3 İñen üstine düşme 'andelībā münḥarif itme
Ki şöyle nāzūk oldı naḥl-i gül kim bergi bār oldı
- 4 Bu naḫş-ı ḥūbı bülbül gördi āheng-i nevā itdi
Bu tarz-ı t̄āzeyi seyr itdi cūlar bī-ḫarār oldı
- 5 Kenār-ı cūdaki her bīdi söyletseñ eger **Yaḥyā**
Zebān-ı ḥāl ile dir mevsim-i seyr-i kenār oldı

---

113 106b; D: s. 419, G.391.

2b oldı: -M.

3b bergi: berg M.

3b oldı: -M.

5a seddi: bīdi M.

113. Gazelin Nesre Çevirisi

1. İlbaharın gelmesiyle dünya yine yeni hayat buldu. Çimenlik güzelleşti, lale ve gül yanak (lı güzeller gibi) oldu.
2. Gonca, bazen bülbüle tebessüm eder bazen (de) güler. Çimenlikte gonca neşeli (ve) cilveli sevgili (gibi) oldu.
3. Ey bülbül! (Gülün) çok fazla üstüne düşme; yanlış davranma. (Çünkü) gül fidanı nazik(tir), yaprakları döküldü.
4. Bülbül, bu güzel mevsimi gördü ve sesinin ahengiyle öttü. Irmaklar bu tazenin (fidanın) tarzını seyrettiler ve kararsız oldu(lar).
5. Ey Yahyâ! Irmağın kenarındaki her söğüdü konuşursaydın, (onlar) hal dili ile “(Mevsim), kenardan seyretme mevsimi oldu.” derlerdi.

Velehu

Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün

Bahr-i Hezec: .---/.---/.---/.---

- 1 Benümle ھاşre ol ھاşre ol ھاşre ol ھاşre ol
 ھاşre ol var dimez mi yoħsa ھاşre ol ھاşre ol
- 2 Vefā toħmü ekilmez mi bu 'ālem kiş-zārında
 Şafālar kesb olunmaz mı ferahlar ھاşıl olmaz mı
- 3 Vişālün mihri toğmaz mı zalām-ı hicr gitmez mi
 Sa'ādet şubħü irmez mi şeb-i ğam zā'il olmaz mı
- 4 Ümīd-i vaşl idersin cismünü şad çāk kılmazsın
 Vişāl-i yāre ey dil cāme-i ten ھا'il olmaz mı
- 5 Feleklerde melekler āh u zārundan oturmazken
 O serve kār kılmaz yoħsa **Yahyā** vāşıl olmaz mı

---

114 106b; D: s. 422, G.394.

5b kılmaz: -M.

114. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Boyu kıyamet (gibi can alıcı) olan o (sevgili) benimle haşre kadar (olmak) istemez mi? Yoksa kıyamet var demez (de) toplanmaya razı olmaz mı?
2. Bu dünyanın ekinliğine vefa tohumu ekilmez mi? Mutluluklar artmaz mı, sevinçler ortaya çıkmaz mı?
3. (Ey sevgili!) Ayrılığın karanlığı gidip de kavuşmanın güneşi doğmaz mı? Gam gecesi bitip de mutluluk sabahı olmaz mı?
4. Ey gönül! Kavuşmayı ümit edersin ama bedenini yüz parça yapmazsın. Sevgiliye kavuşmaya ten elbisesi engel olmaz mı?
5. (Ey) Yahyâ! Gökyüzünde(ki) melekler (benim) ah çekip ağlamamdan oturamazken yoksa o servi boylu sevgili (ağlamamdan) etkilenmez de (sevgiliye) kavuşulmaz mı?

Fā'ilātün/fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün

Bahr-i Remel: -.-/-.-/-.-/-.-

- 1 Bir niyāz ile lebin emdürdi çok nāz itmedi
Luṭf u iḥsānı baña çok sevdigüm āz itmedi
- 2 Eyledi ḳānūn-ı 'uṣṣāḳa mülāyim nāmeler
Muṭrib-i bezme hezār aḥsent nā-sāz itmedi
- 3 Cān u dilden şakladı 'āşık ğamuñ esrārını
Āşināyān-ı ḳadīmi maḥrem-i rāz itmedi
- 4 Şayd-ı mürġ-i cāhdan bir laḫza fāriġ-bāl olup
Çeşm-i āzı ḳanı bir şeh-bāz kim bāz itmedi
- 5 Evc-i istiġnādan ey **Yahyā** tenezzül eyleyüp
Himmetüm şeh-bāzı alçaḳlarda pervāz itmedi

---

115 106b; D: s. 423, G.395.

2a nāmeler: naġmeler D.

115. Gazelin Nesre Çevirisi

1. (Sevgili) (benim) bir yalvarmamla dudağını emdirdi, çok nazlanmadı. Sevdiğimin armağanı ve iyiliği bana (karşı) çok(tur), az iyilik etmedi.
2. (Meclisin çalgıcısı) kanunu uşşak makamında çok hoş çaldı, bülbül (de) meclisin çalgıcısına çok güzel eşlik etti, uygunsuz ses çıkarmadı.
3. Âşık, derdin(in) esrarını candan ve gönülden sakladı. Gelen tanıdıklarına gizli (olan) sözleri söylemedi.
4. Hangi doğan, makam kuşunu avlamaktan bir an olsun vazgeçip hırs gözünü açık tutmamıştır?
5. Ey Yahyâ! Akdoğanı benzeyen gayretim, tok gözlülüğün doruğundan tenezzül eyleyip alçaklarda uçmadı.

Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün

Baḥr-i Remel: -.-/-.-/-.-/-.-

- 1 Aldı gön̄lüm yār evvel şoñra vīrān eyledi
Āh kim dil mülküni alan talān eyledi
- 2 Bāğ-ı ḥüsne kāmētüñ serv-i ser-efrāz eyleyen
Ben ḥaḳīri sāyeveş ḥāk ile yeksān eyledi
- 3 Kaṭre-i nāçizden kemter ṭutanlar kendüyi
Kaṭreyi deryā idüp deryāyı 'ummān eyledi
- 107^a
- 4 'Işğ bārını götürmezken zemīn ü āsumān
'Avn-i Ḥaḳḳ bir nā-tüväna anı āsān eyledi
- 5 'Işğdan kurtulmadan **Yaḥyā** ölüm yegdür baña
Kaṅkı 'aşığdur ki derd-i 'ışğa dermān eyledi

---

116 106b-107a; D: s. 424, G.396.

5a kurtulmadan: kurtulmadı M.

5b kaṅkı: kaṅğı D.

116. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Sevgili önce gönlümü aldı sonra (da) yakıp yıktı. Yazıklar olsun ki gönül evini (gönlümü) alan (sevgili) (onu) yağmaladı. (Gönlümü alıp onu yağmalayan sevgiliye yazıklar olsun.)
2. (Sevgili), boyunu güzelliğin bahçesine en güzel servi yapan ben(im gibi) zavallıyı gölge gibi yerle bir etti.
3. Kendilerini önemsiz (bir) damladan daha aşağı tutanlar, damlayı deniz edip, denizi okyanus ettiler.
4. Yeryüzü ve gökyüzü aşk yükünü götürmezken, Allah'ın yardımı onu güçsüz birine kolaylaştırdı.
5. Ben Yahyâ için aşktan kurtulamadan ölmek en hayırlısıdır. Aşk derdine derman bulan hangi âşiktir? (Aşk derdine hangi âşık çare bulmuştur?)

Velehu

Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün

Bahr-i Remel: -.-/-.-/-.-/-.-

- 1 Kāfir haṭṭı ki yārũñ ḥüsni bâğın bozmadı
Kimseler hıç bāde-i la'li yasağın bozmadı
- 2 Dilde dā'im āteş-i ışkı yağar dāğ üzre dāğ
Ḥamdü li'llāh rüzgār ol ŝevğ ocağın bozmadı
- 3 Ceyş-i miḥnet def'ine serdār-ı pür-dildür ḥabāb
Bozmayınca düşmeni seyr it otağın bozmadı
- 4 Bî-ğarār itdi dili tağıtdı dilber kāküli
'Andelībũñ tāzeler şimdi yatağın bozmadı
- 5 Gerçi āhen-dilsün ammā eyle **Yahyā**dan ḥazer
Kim anuñ pülādlar āhı yarağın bozmadı

117. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Sevgilinin siyah tüyleri (onun) güzellik bahçesini bozmadı (onu çirkinleştirmede ve) hiç kimsenin kırmızı şarabın yasağını bozmasına izin vermedi.
2. Yara üstüne yara(lar) gönülde sürekli aşk ateşini yakarlar. Allah'a şükürler olsun ki rüzgâr o istek ocağını hiç söndürmedi (hep alevlendirdi).
3. Hava kabarcığı eziyet ordusunu uzaklaştırmada cesur (bir) komutandır. Düşmanı yenmediği sürece çadırını (nasıl) bozmadığını seyret.
4. Sevgili kâkülünü dağıtarak gönlü kararsız etti fakat genç kızlar henüz bülbülün yatağını bozmadılar.
5. Ey sevgili! Aslında cesursun ama (yine de) Yahyâ'dan sakın. Çünkü (onun) âh kılıcını hiçbir çelik bozmadı-ona zarar vermedi.

Mef'ülü /mefā'ülü /mefā'ülü /fe'ülün

Bahr-i Hezec: --./--./--./--

- 1 Ol mäh-liqā zülf-i siyekārını çözdü
Şan Çin ü Hıta tāciridür bārını çözdü
- 2 Bir aq güli eyledi bir tıfl perişān
Dilber ki alup destine destārını çözdü
- 3 Encüm tağılup şanma tulu' eyledi hürşid
Ol sım-beden tügme-i zer-tārını çözdü
- 4 Müjde idicek ey gül-i ter bād-ı kudümüñ
Her gonce hemān kīse-i dīnārını çözdü
- 5 **Yahyā** diledi şarıla aña kemer-āsā
Ol kāfir-i bed-kīş ki zünnārını çözdü

---

118 107a; D: s. 454, G.426.

1a siyekārını: siyekārı M.

3b tügme-i zer-tārını: tügme-i rüzgārını M.

118. Gazelin Nesre Çevirisi

1. O ay yüzlü (sevgili) sanki yükünü çözen Çin ve Hıta tüccarı gibi siyah saçlarımı çözdü.
2. Sevgili sarığını eline alıp çözdüğünde beyaz bir gülü (eline alıp) dağıtan çocuğa benzedi.
3. Sanma (ki) yıldızlar dağılıp güneş doğdu. O gümüş (gibi parlak) bedenli (sevgili) altın renkli düğmesini çözdü.
4. Ey taze gül! Kudümün rüzgârı (senin gelişini) müjdeleyince her gonca hemen para kesesini çözdü.
5. Yahyâ ona kemer gibi sarılmak isteyince, o kâfir (sevgili) belindeki kuşağını çözdü.

Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün

Baḥr-i Remel: -.-/-.-/-.-/-.-

- 1 Zülfüñe bağlandı dil zencīre ḥācet ḳalmadı
Ḳaldı ol uşlanmadan tedbīre ḥācet ḳalmadı
- 2 Ḳarşu vardum şol ḳadar şemşīrūñe nāz eyledüñ
Nāzuñ öldürdi beni şemşīre ḥācet ḳalmadı
- 3 Derd-i ıŝḳuñ bir dükenmez gencdür ey şāh-ı ḥüsn
Aña vāşıl olalı iksīre ḥācet ḳalmadı
- 4 Ḳaşlaruñ ḳavs-i ḳazā her bir müjeñ tīr-i belā
Devr-i ḥüsnüñde kemān u tīre ḥācet ḳalmadı
- 5 Heybet-i ıŝḳ urdı **Yaḥyā** ağızıña mühr-i sükūt
Yār bildi ḥālūñi taḳrīre ḥācet ḳalmadı

---

119 107a; D: s. 426, G.398.

1a zencīre: zencīr M.

1b Ḳaldı ol uşlanmadan tedbīre ḥācet ḳalmadı: Ḳaldı uşlanmaḳdan ol tedbīre ḥācet ḳalmadı M.

2b Nāzuñ öldürdi beni: Nāzuñ beni öldürdi M.

3a gencdür: genc imiş D.

119. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Gönül saçlarına bağlandı, (bu nedenle) zincire gerek kalmadı. Uslanmak için önlem almaya gerek kalmadı.
2. Ey sevgili! Kılıcına o kadar karşı geldim (ama) sen naz eyledin. Nazın beni öldürdü, kılıca gerek kalmadı.
3. Ey güzellik padişahı! Aşkının derdi tükenmez bir hazineymiş. Ona kavuştuğumdan beri iksire gerek kalmadı.
4. Ey sevgili! Kaşların kaza yayı, her bir kirpiğin (ise) bela oku(dur). Güzelliğinin devrinde yaya ve oka gerek kalmadı.
5. Ey Yahyâ! Aşkın heybeti ağzına sessizlik mührünü vurdu (ama) sevgili hâlini anladı, takrire gerek kalmadı.

Mef'ülül mefā'ülünl fe'ülün

Baħr-i Hezec: --./---/.--

- 1 Meclisde ʈolu piyāle döndi
Bedr olmuş idi hilāle döndi
- 2 Ser-geşte-i 'ıŝkuñun siriŝki
Dolābdaki zülāle döndi
- 3 Şem'ı ruħuña ʈolaŝarak dil
Pervāne-i bī-mecāle döndi
- 4 Göñlümdede hemiŝe zülf-i pür-piç
Gird-āb-ı yem-i ħayāle döndi

107^b

- 5 Zülfin ʈağıdup girince raqŝa
Ṭāvūs-ı güŝāde-bāle döndi
- 6 Cevr eylemede raqībe uydı
Gerdūnda o bed fi'āle döndi
- 7 Ferhādı arayı gitdi **Yahyā**
Kūhsāra varınca nāle döndi

---

120 107a-107b; D: s. 414, G.387.

2a 'ıŝkuñun: 'ıŝkuñ M.

120. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Mecliste dolu kadeh döndü; dolunay (gibi dolu) olmuştu, (boşaldığında) hilale döndü.
2. (Sevgilinin) aşkıdan sersem olmuş âşığın gözyaşı, dolaptaki soğuk suya döndü-benzedi.
3. Gönül, yanağın mumun(d)a dolaşarak, halsiz pervaneye döndü.
4. Sevgilinin her zaman çok kıvrımlı (olan) saçı, gönlümde hayal denizinin girdabına döndü.
5. Sevgili saçlarını dağıtıp dansa başlayınca, kanadı açılan tavus kuşuna döndü.
6. Dünya da eziyet etmede o kötü işler yapan rakibe uydu (ve) ona benzedi.
7. Yahyâ Ferhad'ı aramaya gitti (ancak) dağa varınca inlemeye başladı.

Mef'ülü /mefā'îlü /mefā'îlü /fe'ülün

Baħr-i Hezec: --./---/---/..--

- 1 Şebnem gibi dil ğonce-i ħandānuña düşdi
Yūsuf gibi cān çāh-ı zenaħdānuña düşdi
- 2 Yüksekde uçardı katı şeh-bāz-ı dil āħir
Dām-ı ser-i ğisū-yı perīşānuña düşdi
- 3 Her yere ki 'azm eyledüñ ey serv-i revānum
Sāyeñ gibi üftāde ğöñül pāyuña düşdi
- 4 Şarkar etegüñ öpmege ol kākül-i müşğin
Luţf it koma ayakda ki dāmānuña düşdi
- 5 **Yaħyā**yı nola eyleseñ ey şāh 'iyādet
Bī-tāb yatur pister-i hicrānuña düşdi

---

121 107b; D: s. 453, G.425.

3a Her yere: Her nire D.

3b pāyuña: yanuña D.

4a kākül-i müşğin: kākül-i miskīn D.

121. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Gönül, çiğ tanesi gibi gülen (gonca gibi olan) ağzına düştü. Can, Yusuf gibi (senin) çene çukuruna düştü.
2. Gönül kuşu çok yüksekte uçardı, sonunda (senin) dağınık saçlarının tuzağına düştü.
3. Ey salıman servim! (Sen) her nereye gittiysen düşkün gönül de (senin) gölgen gibi ayağına düştü.
4. (Ey sevgili)! O misk kokulu kâkülün eteğini öpmek için sarkar. İyilik et, (onu) ayakta koyma (çünkü) eteğine düştü.
5. Ey padişah! Ne olur Yahyâ'yı ziyaret etsen. (Çünkü Yahyâ) ayrılık döşeğine düştü, halsiz yatmakta(dır).

Mef'ülül fā'ilātül mefā'ilül fā'ilün

Baħr-i Muzāri': --./-./-./-./-

- 1 Ol ğonce tāb-ı bāde-i ğül-fāma döymedi
Çāk itdi sīnesin bir iki cāma döymedi
- 2 Hūn-ı dili düketdi o hūn-ħ Ąr ğamzeler
Bir ŧiŧe iki mest-i mey-āŧāma döymedi
- 3 Telħ itmedi raķibe uyup yār bezmimüz
Çaldı bizümle bir gice ibrāma döymedi
- 4 Leylā ğam ile virdi fenāya vücūdını
Bī-çāre Kays miħnet-i eyyāma döymedi
- 5 **Yaħyā** o ŧāha sūz-ı dilüm yazmağ istedüm
Yandı ŧutuŧdı nāme-i ğam hāme döymedi

122. Gazelin Nesre Çevirisi

1. O gonca (gibi olan sevgili) gül renkli içkinin kuvvetine dayanamadı. Bir iki kadehe dayanamadı, göğsünü parçaladı.
2. O kana susamış yan bakışı kederi tüketti. Bir şişe, iki şarap içen sarhoşa dayanamadı.
3. Sevgili, zorlamaya dayanamadı bir gece bizimle kaldı. Rakibe uyup meclisimizi kötüleştirmede.
4. Zavallı Kays, günlerin eziyetine dayanamadı. Leyla (ise), ölüme vücudunu dert ile verdi.
5. Ey Yahyâ! O padişaha gönlümdeki ateşi yazmak istedim (ancak) kalem dayanamadı, dertli mektubum yandı tutuştu.

Velehu

Müstef'ilün/ fe'ülün /müstef'ilün/ fe'ülün

Baħr-i Münserih: --./--/--./--

- 1 Mest itmede hemîşe ħalkı şarāb-ı sākī
Şūrīde göñlüm ammā mest ü ħarāb-ı sākī
- 2 Şāyestedür ħonulsa ħalĥāl sāk-i 'arşa
Ĥaĥĥa ki viridi ziynet la'l-i müzāb-ı sākī
- 3 Ey şahne şerbetüñden ĥoşdur baña mey-i telĥ
Ĥayruñ nevāzişinden yegdür 'itāb-ı sākī
- 4 Bīgāne varken olmaz meclisde ins ü ĥālet
Sen gitmeyince gitmez zāhid ĥicāb-ı sākī
- 5 Ĥumlar şarābla pür mey-ĥāneler güşāde
Yahyāya cür'a degmez nīkī cevāb-ı sākī

---

123 107b; D: s. 462, G.434.

2b ki: -D.

2b viridi: virirdi D.

3a şahne: şehne (شه نه) M.

4b gitmez zāhid: zāhid gitmez D.

123. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Halkı her zaman sakinin şarabı sarhoş etmekte(dir) ama (benim) ümitsiz gönlüm sâkinin sarhoşu ve perişânıdır.
2. Sâkinin erimiş lal taşı(na benzeyen) şarabı, arşın bacağına halhal gibi takılsa yakışır-süs verir.
3. Ey bekçi! Bana acı içki (senin) şerbetinden daha hoş (gelir). Sâkinin azarlaması başkalarının güzel sözlerinden daha iyidir.
4. Mecliste ilgisiz birisi varken yakınlık ve keyif olmaz. Ey zahid! Sen (meclisten) gitmediğin sürece sâkinin utangaçlığı da gitmez.
5. Şarap küpleri şarapla dolu, meyhaneler şen. Sâkinin cevabı (şarabın) son yudumu gibi Yahyâ'ya iyi gelmez.

Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün

Baḥr-i Remel: -./-./-./-./-./-./-

- 1 Nāle-i bīmāra döndi bülbülüñ āvāzesi
Pür-kesel 'ālem 'aceb mi ğoncenüñ ḥamyāzesi
- 2 Rūzgār āḥir perişān itdi gül mecmū'asın
Rişte-i cān-ı hezār imiş meger şirāzesi
- 3 Bülb[ül]ün ser-māye-i şevqın düketdi 'āqıbet
Rūzgār-ı pür-cefānuñ cevri bī-endāzesi
- 108^a
- 4 Gül perişān olmasun mı görmez oldı ğoncesin
'Āşıkuñ ḥāli ne olur gitse yanından tāzesi
- 5 Ğoncenüñ geçdiyse vaḳti gelmesün **Yaḥyā** keder
Pür-şafā olsun hemān mey-ḥānenüñ dervāzesi

---

124 107b-108a; D: s. 429, G.401.

3a bülbülüñ: بلبل

4a goncesin: gonceyi D.

5a Goncenüñ: Gülşenün D.

124. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Bülbülün sesi hastanın inlemesine benzedi. (Tüm) dünya bitkin bir haldeyken goncanın bezginliğine şaşılır mı?
2. Rüzgâr gl topluluğunu sonunda perişan etti. Meğerse (gllerin) temeli bülbülün can bağıymış.
3. Sıkıntılarla dolu (olan) zamanın aşırı eziyeti, sonunda bülbülün heves sermayesini tüketti.
4. Gl goncasını görmez oldu, perişan olmasın mı? Sevgilisi yanından gitse âşığın hali ne olurdu?
5. Ey Yahyâ! Goncanın vakti geçtiyse keder gelmesin. Meyhanenin kapısı hemen mutlulukla dolsun.

Mef'ülül fā'ilātü /mefā'ilü /fā'ilün

Baħr-i Muzāri': --./-./-./-./-

- 1 'Işkuñ şafası degme cefayı tıyurmadı
Germiyyet-i şarāb şitāyı tıyurmadı
- 2 Mecnūna fikr-i sūzen-i müjgān-ı dil-rübā
Āzār-ı ħār-ı deşt-i belāyı tıyurmadı
- 3 Hīc yoķ degüldi bezm-i cihānuñ da 'ālemi
Nādān mükedder itdi şafāyı tıyurmadı
- 4 Da'vā-yı zühdi gösterelüm biz de vā'ize
Eyle şanur ki zerķ u riyāyı tıyurmadı
- 5 Müjgānı tır ile dile bildürdi kışşayı
Şanmañ ki aña sırr-ı kazāyı tıyurmadı
- 6 Teşrīf itdi ħāne-i **Yahyā**yı gerçi yār
Zevķ-i vişāli bīm-i cüdāyı tıyurmadı

---

125 108a; D: s. 452, G.424.

4b Eyle: Nā-dān D.

5a Müjgānı: Müjgān M.

5a kışşayı: kışşa M.

125. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Aşkın mutluluğu herhangi bir cefayı unutturmadı; kış şarabının sıcaklığını unutturmadı.
2. Sevgilinin iğne (gibi olan) kirpiklerinin düşüncesi Mecnûn'a bela ovasındaki dikenlerin azarlamasını unutturmadı.
3. Dünya meclisinin de eğlencesi hiç yok değildi (ama) (o) cahil eğlenceyi unutturup insanları üzdü.
4. İkiyüzlülüğünün duyulmadığını sanan vaize, biz de zühtlük davasını gösterelim.
5. (Sevgilinin) kirpikleri ok ile gönle hikâyeyi bildirdi. Ona kaderin sırrını duyurmadığını zannetmeyin.
6. Gerçi sevgili, Yahyâ'nın evine teşrif etti (ama) kavuşmanın mutluluğu ayrılığın korkusunu unutturmadı.

Velehu

Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün

Baħr-i Remel: -.-/-.-/-.-/-.-

- 1 Şevķ bir meydür neşâţ-efzâ benüm mestânesi
İşķ bir gencinedür göñlüm anuñ vîrânesi
- 2 İşķ ol meyhânedür kim bâdesidür ħün-ı dil
Sâġar-ı çeşmümdür ol meyhânenüñ peymânesi
- 3 Zülf-i pîç-â-pîçi diller bend ider zencîrdür
Uşlı oldur kim o zencîrüñ olur dîvânesi
- 4 Şâh-râh-ı işķda câna ķonardı derd ü ġam
Daġı bünyâd olmamışdı dehr mihmân-ġânesi
- 5 Dûd-ı âhun seyr idüp **Yahyânuñ** ol âfet dimiş
Yanmış ol bezm-i maġabbet şem'inüñ pervânesi

---

126 108a; D: s. 466, G.438.

3b oldur: varur D.

126. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Şevk, neşeyi arttıran bir içkidir, ben (de onun) sarhoşuyum. Aşk bir hazinedir, onun viranesi (de benim) gönlüm(dür).
2. Aşk, içkisi keder olan bir meyhanedir. O meyhanenin kadehi de benim göz kadehimdir (göz çukurumdur).
3. Gönüller kıvrım kıvrım saçları bağlayan (birer) zincirdir. Akıllı kişi o zinciri isteyendir.
4. Dünya misafirhanesi daha yapılmamış(ken) aşkın yüce yolunda cana dert ve üzüntü yüklenirdi.
5. O afet (gibi güzel sevgili) Yahyâ'nın âhının dumanını seyredip: "O muhabbet meclisinin mumunun pervanesi yanmış." demiş.

Velehu

Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün

Bahr-i Remel: -.-/-.-/-.-/-.-

- 1 Sen gülüp açılmada gülşende verd-i ter gibi
Ben gözüm yaşına ğark olmağda nîlüfer gibi
- 2 Cüy-y eşküm başdan aşdı 'ışkum efzün olalı
Deştdе seyl-âb ile tuğyân iden cûlar gibi
- 3 Kanda bir medhüş-y mey görsek zebün u pây-mâl
Mest-i 'ışkuñ her biri bakılsa şîr-i ner gibi
- 4 Yoğ yire derd-i dilün şorma tabîb-i ğāfile
Bir bilür yoğdur anı 'ālemde hîc dilber gibi
- 5 Ola gör her yirde ol merd-i Hūdānuñ perveri
Er gibi baş ayağun meydāna **Yahyā** er gibi

---

127 108a; D: s. 434, G.406.

2b iden: idüp M.

2b cûlar: sular D.

3a medhüş-y mey: medhüş M.

5a perveri: peyrevi D.

127. Gazelin Nesre Çevirisi

1. (Ey sevgili!) Sen gül bahçesindeki taze gül gibi gülüp açılmakta(sın) ben (ise) nilüfer gibi gözümün yaşında boğulmaktayım.
2. Aşkım çoğaldığından beri gözyaşı ırmağım çölde sel ile taşan ırmaklar gibi baştan aştı (taştı).
3. Nerede güçsüz ve ezilmiş, içkiden korkan, aşkının sarhoşu (birini) görsek, her biri bakıldığında erkek aslan gibidir.
4. Dalgın doktor, yok yere gönlün derdini sorma. Onu sevgili gibi bilen biri dünyada yoktur.
5. Ey Yahyâ! Her yerde o Allah dostunun yetiştirdiği (kişi) gibi ol. Meydanda ayağını yere asker gibi bas, asker gibi.

Velehu

Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün

Baħr-i Remel: -.-/-.-/-.-/-.-

1 Def-i ğamda olmazız muħtāc cāma Cem gibi
 'Āşıkuz biz 'āşıkā eglence olmaz ğam gibi

2 Baħr iseñ de қаtre-i nāçiz göster kendüñi
 Göñline gir ey göñül ol ğoncenuñ şebnem gibi

3 Қаnda bir ehl-i kerem varsa yaşatmaz rüzgār
 Yir yüzinde şimdi bir ādem mi var ādem gibi

108^b

4 Baħr-ı 'ışkuñ bir kenārın bulmadı bī-çāre dil
 Düşdi bir girdāba ol zülf-i ħam-ender-ħam gibi

5 Benzemez eş'ār-ı ğayre sözlerüñde rūħ var
 Sırr-ı ğaybī tab'uña **Yaħyā** senüñ mülhem gibi

128. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Dertlerimizi gidermede Cem gibi içkiye muhtaç olmayız. Biz âşığız; âşığa dert gibi (güzel) eğlence olmaz.
2. Ey gönül! (Eğer) deniz (gibi) olsan da (kendini) değersiz (bir) damla (gibi) göster (ki) çiy damlası gibi goncanın gönlüne gir.
3. Nerede bir iyilik ehli varsa zaman (onu) yaşatmaz. Şimdi yeryüzünde adam gibi adam mı var?
4. Çaresiz gönül aşk denizinin bir kenarını bulamadı. O kıvrım kıvrım saçlar gibi bir girdaba düştü.
5. Ey Yahyâ! Senin (şairlerin) başkalarının şairlerine benzemez, senin sözlerinde ruh var. (Sanki) senin şair söyleme yeteneğine görünmezlik âlemiyle ilgili sırlar ilham edilmiş gibi.

Velehu

Fe' ilātün/ fe' ilātün/ fe' ilātün/ fe' ilün

Bahr-i Remel: ..-/..-/..-/..-

- 1 Açdı dil bāl ü per-i himmeti pervâne gibi
Şevk ile şule-i şem'î ruhuña yane gibi
- 2 Halka-i zıkrde gör bağı delik 'âşıkları
Dest-i kudretde döner sübha-i şad dâne gibi
- 3 Her yaña baş alup gitmege bir hâ'il yok
Mesken olmaz dil-i dīvāneye vîrâne gibi
- 4 Dil mi virdüm saña kim şive vü nāzuñ götürem
Ey felek cevri kıoya cānuma cānâne gibi
- 5 Âşinādur dil-i **Yahyā** ile gerçi ğam-ı yār
Dā'imā cevr ü cefāda yine bî-gāne gibi

---

129 108b; D: s. 437, G.409.

2a 'âşıkları: 'âşıklar M.

129. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Gönül, pervane gibi yanak mumunun alevinde istekle yanar gibi yardım kanadını açtı.
2. Bağrı delik âşıkları zikir halkasında gör. Kudret elinde yüz taneli tesbih gibi dönerler.
3. Başını alıp her yere gitmeye bir engel yok (ama) deli gönle virane gibi mesken olmaz.
4. Ey felek! Sana gönül mü verdim ki eda ve nazını çekeyim; canıma sevgili gibi eziyet et, (bundan çekinme).
5. Gerçi Yahyâ'nın gönlü ile sevgilinin derdi tanışmıştır (ama) daima eziyet ve sıkıntıda yine ilgisiz gibi.

Velehu

Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün

Bahr-i Hezec: .---/.---/.---/.---

- 1 Dilā bar-ı vişāle dest-i himmetle irilmez mi
Nesīm-i luṭf esmez mi o naḥl-i nāz egilmez mi
- 2 Tebessüm itdügine göncenüñ meftün olur bülbül
Derünü kat kat olduğın daḥı bī-çāre bilmez mi
- 3 Göñül senden kesilmez sen cefādan vaz gelmezsın
Yine incinme dirsın cān u dilden incinilmez mi
- 4 Gül-i bağıñ elinde dest-māli n'ola āl olsa
Hezārān bülbülüñ şimdi gözi yaşı silinmez mi
- 5 Kayurmaz seyl-i ğam taşsun gerekse başdan aşsun
Kümeyt-i bāde-i gül-günla **Yahyā** geçilmez mi

---

130 108b; D: s. 436, G.408.

1b nāz: nār M.

2a itdügine: itdügince D.

4b şimdi: her dem D.

5a seyl-i ğam: seyl-i M.

130. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Ey gönül! Üzüntü ve kavuşmaya yardım eliyle ulaşılmaz mı? İyilik rüzgârı esmez mi, o nazlı fidan eğilmez mi?
2. Bülbül, goncanın tebessüm edişine gönül verir. (O) zavallı (goncanın) içinin kat kat olduğunu hala bilmez mi?
3. (Ey sevgili!) Gönül senden kesilmez (seni bırakmaz), sen eziyetten vazgeçmezsın. Yine incinme dersin (ama) can ve gönülden incinilmez mi?
4. Bağdaki gülün elindeki mendil kırmızı olsa buna şaşılmaz (çünkü) binlerce bülbülün gözyaşı (o mendille) silinmiştir.
5. Ey Yahyâ! Önemi yok, dert seli taşsın, gerekirse baştan aşsın. Gül renkli içkinin atıyla (o sel) geçilmez mi?

Mef'ülü /mefā'ülü /mefā'ülü /fe'ülün

Bahr-i Hezec: --./--./--./--

- 1 Dilber dil- i dīvāneyi uşlandı şanur mı
Mecnūn ğam-ı Leylādan ölince uşanur mı
- 2 Ser-māyesini reng-i zer-i dīde düketdi
Bu zerd ruḡum bir daḡı ala boyanur mı
- 3 Eglenmese gelse o melek rūḡumı virsem
Cānum çıkarıyor daḡı 'aceb oyalanur mı
- 4 Meclisde niçün duḡter-i rez böyle kızardı
Ey sāḡī-i gül-çehre lebūñden utanur mı
- 5 Bir lu'ḡ ile şayd eylemek istersin o tıflı
Bilseñ nice fettāndur o **Yaḡyā** inanur mı

---

131 108b; D: s. 430, G.402.

1a Dilber: Dilberā M.

1a dil-i dīvāneyi: dīvānemi M.

3a virsem: dirsem M.

131. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Mecnun, Leylâ'nın derdinden ölünce (bile) usanmadığı gibi, (bu) deli gönül de uslanmaz, sevgili bunu bilmez mi?
2. (Ruhumun) sermayesini gönlün sarı rengi tüketti. Bu sararmış, solgun ruhum bir daha kırmızıya boyanır mı? (Solgun gönlüm bir daha canlanır mı?)
3. O melek eğlenmese, gelse, ona ruhumu versem. Canım çıkıyor, acaba hala oyalanır mı?
4. Ey gül yüzlü sâki! Mecliste asmanın kızı (şarap) niçin böyle kızardı? Yoksa (şarap senin) dudağından mı utanır?
5. Ey Yahyâ! O çocuğu bir oyun ile avlamak istersin (ama) bilsen o nasıl fitnedir, (oyuna) inanır mı?

Velehu

Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün

Bahr-i Hezec: .---/.---/.---/.---

- 1 Dilüñ bir kez şinuğ mir'ātine bağıdı yüzün burdı
Tecellā-yı cemāli var ise dildār çok gördi
- 2 'Abīr-i hāk-i pāyuñ şağınur bir kağre yaş dökmez
O 'aşık kim ayağuß tozına bir kez yüzün sürdi
- 3 Kerem kıl ben ğubārı ey şabā irğür der-i yāre
Di kim bī-çāreyi hicrān ğamı bu hāle irğürdi
- 4 Nişān-ı seng-i cevır itse raķībūñ kellesin dirdüm
Güzel fehm eyledi maķşūdımı çak başına urdı

109^a

- 5 Hele rüz-ı su'āl olsun da görsün yār **Yahyāy**
Ne bir dem yüzine bağıdı ne bir kez hāğırın şordı

---

132 108b-109a; D: s. 444, G.416.

1a burdı: dürdi D.

1b Tecellā-yı cemāli: Tecellā-yı cemālin D.

1b çok: hoş M.

3b: Di kim: Dili M.

3b bu hāle: bir hāle D.

5a yār: -M.

132. Gazelin Nesre Çevirisi

1. (Sevgili) gönlün kırık aynasına bir kez baktı, yüzünü buruşturdu. Sevgili, (galiba) güzelliğinin (bu kırık aynaya yansımaları) çok gördü.
2. (Sevgilinin) ayağının tozuna bir kez yüzünü süren âşık, sakınır, ayağının geçtiği toprağa bir damla yaş dökmez.
3. Ey sabah rüzgârı! İyilik et, toprak (gibi olan) beni sevgilinin kapısına ulaştır. (Sevgiliye) “Zavallıyı ayrılık derdi bu hâle getirdi!” de.
4. (Sevgili) rakibin kellesini eziyet taşı yaralasa derdim; (sevgili) maksadımı güzel anladı, çak (diye onun) başına vurdu.
5. (Sevgili) ne bir an (Yahyâ'nın) yüzüne baktı ne (de) bir kez hatrını sordu. Hele (bir) sual günü olsun da, sevgili Yahyâ'yı görsün.

Velehu

Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün

Bahr-i Remel: -.-/-.-/-.-/-.-

- 1 Göz yaşında hālet-i şebnem olaydı kâşki
Gonce-i dil gül gibi hurrem olaydı kâşki
- 2 Kağı bi-inşāfdan kaldı ki kânün-ı riyā
Vaz'-ı āyīn eyleyen hep Cem olaydı kâşki
- 3 Her kaçan kūyına varırsam görünmez gizlenür
Vara vara ol perī ādem olaydı kâşki
- 4 Miḥnet-i 'iṣkuñ şafāsın ben ideydüm yaluñuz
Halk-ı 'ālem dā'imā bī-ğam olaydı kâşki
- 5 Dirdi **Yahyā** miḥnet-i eyyām-ı 'ālemden ferāğ
Kim şafā itmezdi bir 'ālem olaydı kâşki

---

133 109a; D: s. 449, G.421.

1a olaydı: oldı M.

2a Kağı: Kanı M.

5a Dirdi: Viridi D.

133. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Gözyaşında çiy tanesi hali olsaydı keşke; gönlün goncası gül gibi mutlu olsaydı keşke.
2. İkiyüzlülük kanunu hangi insafsızdan kaldı ki? Töre koyan hep Cem olsaydı keşke.
3. Ne zaman (sevgilinin) memleketine gitsem (o) görünmez, gizlenir. Keşke o peri gitgide insan olsaydı.
4. Keşke, aşkın eziyetinin mutluluğunu ben yaşasaydım; dünya halkı daima dertsiz olsaydı.
5. Yahyâ, dünyanın günlerinin eziyetinden (kurtulsak) huzur bulsak derdi. Keşke (böyle) dünya olsaydı, (orada) kim mutlu olmazdı?

Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün

Bahr-i Remel: -.-/-.-/-.-/-.-

- 1 Çok zamāndur miḥnet-i hicrūñden ağlar ey perī
Yaşlıdur n'ola ağardıysa gözüm merdümleri
- 2 Dil berīdür 'aybdan 'ışkında ammā n'eylesün
Ehl-i 'ışkuñ kadrini bilmez zamāne dilberi
- 3 Bülbülüñ cānını yaqdı nār-ı qahruñ odlara
Zār zār inletdüñ ey gül bir avuç ḥākisteri
- 4 Baḥşi ko tāb-ı cemāl ile zebānuñ kūteh it
Bezm-i şehdür kıl hazer ey şem' virmekden seri
- 5 Şi'r-i şirinüñde ḥüsrevlikler itdüñ ḥaḫ bu kim
Āferīnler saña **Yahyā** sözüñüñ olduñ eri

---

134 109a; D: s. 439, G.411.

2a 'ışkında: 'aşkından D.

4a ko tāb-ı cemāl: kutāh cemāl M.

134. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Ey Peri (gibi güzel olan sevgili)! (Yahyâ) çoktandır ayrılık kederinden ağlar; bu yüzden yaşlıdır, gözünün bebekleri ağardıysa ne olur?
2. (Ey sevgili!) Gönül ayıptan uzaktır ama (senin) aşkıdadır, neylesin. Zamane sevgilileri aşk ehlinin değerini bilmez.
3. Ey gül! (Senin) kahır ateşin bülbülün canını ateşler(d)e yaktı. Bir avuç bülbülü ağlaya ağlaya inlettin.
4. Ey mum! (Sevgilinin) yüzünün aydınlığını anlatmayı bırak, sözünü kısalt. (Burası) padişah meclisidir, başını vermekten sakın.
5. Ey Yahyâ! Tatlı şiirinde padişah oldun, (senin) hakkın bu(dur) ki sana aferin sözünün eri oldun.

Mef'ülül fā'ilātü /mefā'ilü /fā'ilün

Bahr-i Muzāri': --./-./-./-./-

- 1 Sihr eyledi yār alınca ele sāğarı
Bir zerre içre itdi nihān mihr-i enveri
- 2 Tīrūñ ki ʔoğrılıp gelicek şadr-ı sīneye
Peykānunuñ yürekde şehā bellüdür yeri
- 3 Beñzetti serv-қaddüñi naḥl-i şanevbere
Bağlandı tār-ı zülfiñe ғalb-i şanevberī
- 4 Sāḳī yaşaq düşürse bizi şaḥne-i zamān
Cām-ı 'araқ şunuñ aña oldur ayaқ teri
- 5 **Yaḥyā** nüḳūd-ı eşküne kim i'tibār ider
Ol mihre naқd-i encüm ile māh müşteri

---

135 109a; D: s. 440, G.412.

1a Divanda kelimelerin dizilişi farklıdır:

Sihr eyledi yār alınca ele sağarı: Sihr eyledi alınca ele yār sağarı D.

2a sīneye: sīnedür M.

3b tār-ı zülfiñe: tā zülfiñe M.

5a eşküne: eşkile M.

135. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Sevgili eline kadehi alınca büyü yaptı, bir damla içti (ve) en parlak güneşi gizledi.
2. Ey sevgili! Okun göğsün içine doğrulup geldiği zaman okun ucunun yürekteki yeri bellidir.
3. (Ey sevgili)! (Yahyâ) uzun boyunu çam fıstığı ağacına benzetti, kozalağın kalbi siyah saçına bağlandı.
4. (Ey) sâki! Zamanın bekçileri bizim görüşmemizi yasakla (r)sa, ona rakı kadehi sunun, (çünkü onun) rüşveti budur.
5. Ey Yahyâ! Gözyaşı parasına kim değer verir? O ay (yüzlü sevgiliye) yıldızların parası ile ay müşteridir.

Velehu

Mef'ülül mefâ'îlün/ mef'ülül mefâ'îlün

Bahr-i Hezec: --./---/--./---

- 1 Asīb-i ḥazān bilmez 'ışkuñ gül ü gülzārı
Bülbülleri bu bāḡuñ her demde ider zārı
- 2 Pervāneleri bezmüñ cān naḡdini yandurdu
Ol şem'ci şeb-ārānuñ germ olmada bāzārı
- 3 Cān rāh-ı maḥabbetde bir bŷy-ı şafā aldı
Ol rāyihadan buldum ben ḥāne-i ḥammārı
- 4 Cismümdeki her bir reg feryād u enīn eyler
'İşğ ola saña muṭrib söyletdüñ a evtārı
- 5 **Yahyā**da reh-i 'ışkuñ bārına taḥammül yoḡ
Ser-menzile irişdir ey ḡudreti çoḡ Bārī

---

136 109a; D: s. 441, G.413.

1a gül ü gülzārı: gül degülzārı M.

1b her: bir M.

4a Cismümdeki: Cismüñdeki D.

5b Ser-menzile irişdir ey ḡudreti çoḡ Bārī: Ser- menzile irişdi az ḡadrini çoḡ tārı M.

136. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Sonbaharın felaketi aşkın gül ve gül bahçesini bilmez. Bu zamanda bu bağın bülbülleri her zaman ağlarlar.
2. Meclisin pervaneleri vücutlarını yandırdıkça o, geceyi süsleyen mumun pazarı aydınlanmaktadır.
3. Can, muhabbet yolunda bir mutluluk kokusu aldı. Ben meyhanecinin evini o güzel ve hoş koku (sayesinde) buldum.
4. (Ey) çalgıcı! Telleri söyledin ya, (sana) aşk olsun. Vücudumdaki her bir kan damarı feryad edip inler.
5. Yahyâ'da aşk yolunun yüküne tahammül yoktur. Ey kudreti çok (olan) Yüce (Tanrı)! (Sen) (Yahyâ'yı) hedefine ulaştır.

Fe'ılātün/ fe'ılātün/ fe'ılātün/ fe'ılün

Baħr-i Remel: ..-/..-/..-/..-

- 1 Belki āzürde ide pāy-ı ħayāl-i yāri
Kaş u kirpiklerüm olmasa ħalendervārī
- 2 Eşğ çün ħanlı degüldür yolını pāk itsün
Hiç geçilmez didiler reh-güzer-i dildārı
- 3 Bu ten-i zerd ü nizār ile şarıldum yāre
Bilmeyen şandı ħuşanmış kemer-i zer-kāri
- 4 Şaħınur yārini āyīnedeki 'aksinden
İstemez dil baħa mir'āta o gül-ruħsarı
- 5 Baş açık 'aşık-ı şūrīde geçermiş **Yaħyā**
Girev-i bāde-i nāb eylesesün destārı

---

137 109b; D: s. 442, G.414.

3b kemer-i zer-kāri: kemer-i zer-tārı D.

137. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Kaş ve kirpiklerim derviş gibi olmasaydı; belki sevgilinin hayalinin ayağımı incitirdi.
2. Sevgiliye gidilen yol hiç geçilmez dediler. Çünkü gözyaşı kanlı değildir (ki) yolunu temizlesin.
3. Sevgiliye bu solgun ve zayıf ten ile sarıldım. Bilmeyenler (sevgiliyi) sırmalı kemer kuşanmış sandı.
4. Gönül, sevgiliyi aynadaki yansımasından kıskandığı için, o gül yüzlü (sevgilinin) aynaya bakmasını istemez.
5. Yahyâ başı açık, ümitsiz âşık (gibi) dolaşmış; (sakın) saf içki sarığımı rehin almış olmasın?

Mef'ülü /mefā'îlü /mefā'îlü lfe'ülün

Baħr-i Hezec: --./--./--./--

- 1 Bir āfet-i devrān yine araladı ŧehri
Hercāyiliđi mihr gibi meh gibi ŧehri
- 2 Sensiz baña gūlzārda her gūlbūn-i ğonce
Bir mār görinür deheninde ola zehri
- 3 Zāhid gözedür diyü ŧarāb içmeyelüm mi
Öldürdi bizi def' idebilsek ğam-ı dehri
- 4 Çok kıymadılar duħter-i rez sehl ele girdi
Ađırlıđına göre degūlmiŧ hele mehri
- 5 **Yaħyā** iŧimüz itdi bizüm ŧükr ü ŧikāyet
La'l-i lebinüñ ğamzesinüñ luťf ile ħahrı

---

138 109b; D: s. 443, G.415.

4a duħter-i rez: duħter-i zer M.

138. Gazelin Nesre Çevirisi

1. (O sevgilinin) kararsızlığı güneş gibi, ay gibi (olunca); çağın en güzeli şehri yine karıştırdı.
2. Bana sensiz gül bahçesindeki her (bir) gonca fidanı, ağzında zehir olan yılan gibi görünür.
3. Dünyanın derdi bizi öldürmek üzereyken onu (başımızdan) defetmek için; zahit (bizi) izler diye şarap içmeyelim mi?
4. Çok ezmediler, asmanın kızı (şarap) kolay ele girdi. (Onun) mehri ağırlığına göre değilmiş.
5. Ey Yahyâ! Sevgilinin kırmızı dudağının (ve) yan bakışının lütuf ve kahrı bizim işimizi şükür ve şikâyet etti.

Velehu

Mefā'îlün/ mefā'îlün/ mefā'îlün/ mefā'îlün

Baħr-i Hezec: .---/.---/.---/.---

- 1 İrişsün 'ıyd olsun bādeye ruħşat da gör seyri
K̄alur mı bir teh̄i sāġar hilāl-i 'ıyddan ġayri
- 2 Niçün terk eylesün mey-ħāne küncin rind-i mey-ħāre
Ne zāhiddür ne rāhib n'eylesün ol mescid ü deyri
- 3 Şunar dergāhına kim varsa bir cām-ı ħayāt-efzā
'Aceb devletlödür p̄ir-i muġān mebzöldür ħayrı
- 4 Mey-i cān-baħş ile sāġardaki her mürġ naķşından
İşitdür sākiyā ġuş-ı mezāka Mantıku't-Ṭayrı
- 5 Görüp cām-ı ħabābı bezm-i meyde añla ey **Yaħyā**
Teh̄i olmaz felekler cünbişi seyyāreden seyri

---

139 109b; D: s. 445, G.417.

3a Şunar: Şanur M.

4b İşitdür: İrişdür M.

5b seyyāreden: seyyāreler D.

Bu gazelin 4.ve 5.beyitlerinin ikinci mısralarının yerleri mecmuada farklıdır. Ancak mecmuadaki şekliyle beyitlerin anlamsal bütünlüğü sağlanmadığı için divandaki şekli alınmış ve nesre çevrilmiştir. Mecmuada 4.ve 5.beyitler şu şekildedir:

"Mey-i cān-baħş ile sāġardaki her mürġ naķşından

Teh̄i olmaz felekler cünbişi seyyāreden seyri"

"Görüp cām-ı ħabābı bezm-i meyde añla ey Yaħyā

İrişdür sākiyā ġuş-ı mezāka Mantıku't-Ṭayrı"

139. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Bayram gelsin, içkiye izin çıksın da (sen) eğlenceyi gör; bayram hilalinden başka boş bir kadeh kalır mı?
2. Şarap içen rind meyhane köşesini niçin terk etsin? (O) ne zahittir ne (de) rahip, o mescid ve kiliseyi ne yapsın?
3. Meyhaneci, o kadar yüce ve iyiliği çok olan bir insandır ki; dergâhında kim varsa onlara can bahşeden kadeh sunar.
4. Ey sâki! Can veren içki ile (öyle sarhoş et ki) kadehteki her kuş resminden zevk ehline kuşdilini duyur.
5. Ey Yahyâ! İçki meclisinde köpüklü kadehi görüp anla (ki) gezegenden feleklerin eğlencesini izlemek boşuna olmaz.

Mef'ülül fā'ilātü /mefā'ilü /fā'ilün

Baḥr-i Muzāri': --./-./--./-.-

- 1 Aḥir gülüñ gurūrı helāk ide bülbüli
Pervāneyi oda yaḳa şem'üñ teğafüli
- 2 Zülfi yanında kim dü cihān kıymeti degül
Ey bağbān iñende ögüp şatma sünbüli
- 3 Mecnūn ne çekdügin ne bilürdüm cihānda ben
Yārüñ başımda olmasa sevdā-yı kāküli
- 4 Ey ḥār sen de kırtılacağüñ bilür misin
Pür-āteş itme bülbül-i bī-çāreye güli
- 5 Aşḥāb-ı derde dāğ-ı dil ü ḥün-ı eşk bes
Erbāb-ı ıyş u ışrete **Yaḥyā** gül ü müli

---

140 109b; D: s. 446, G.418.

3a bilürdüm: bilürem D.

5a ḥün-ı eşk: eşk-i çeşmi D.

5a bes: pes M.

140. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Gülün gururu Sonunda bülbülü yok etti; mumun gafleti pervaneyi ateşte yaktı.
2. Ey bahçıvan! Sünbülü çok fazla övüp satma(ya çalışma), çünkü (sevgilinin) saçı yanında (sünbül) iki cihanda (da) değerli değildir.
3. Sevgilinin kākülünün sevdası başımda olmasa ben Mecnun'un dünyada ne çektiğini ne bilirdim?
4. Ey diken! Zavallı bülbüle gülü ateş haline getirme. (Gül kurtulunca) sen de kurtulacağını bilir misin?
5. Ey Yahyâ! Dert sahiplerine gönül yarası ve gözyaşının kanı; eğlence erbabına gül ve şarap yeter.

Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün

Baḥr-i Remel: -.-/-.-/-.-/-.-

- 1 Ağladur erbāb-ı 'ıŝkı ārzū-yı kākūli
 'Ālemi bārān ider gāhī hevā-yı sünbūli

110^a

- 2 Būlbül-i ŝeydā 'aceb mi mest-i bī-pervā ise
 Gülsitānuñ bir ٲolı peymānedür her bir güli
- 3 Cān  ulağın  ut hele sākī alup cāmı ele
 Kışşa-i pür- iŝŝe-i Cemdür ŝurāhī ğulğuli
- 4 Serv-i bāğuñ  or arın başında bir ğavğā  opar
 Gölŝen i re neydi mürğānuñ se ergeh ğulğuli
- 5 Nār-ı mi net ya sa da  almaz  aziz-i  akde
 Bād-ı himmetle  ıkar eflāke **Yahyānuñ** k li

141 109b-110a; D: s. 447, G.419.

3b ğulğuli:  ul uli D.

141. Gazelin Nesre Çevirisi

1. (Sevgilinin) kâkülünün isteği aşk erbabını ağlatır. Sünbülün hevesi (de) bazen dünyayı yağmura katar.
2. Gül bahçesinin her biri içki kadehine benzeyen gülleri içinde çılgın bülbül pervasız sarhoş gibi olursa buna şaşılır mı?
3. Ey sâki! Kadehi eline alıp can kulağıyla dinle; gül renkli sürahi hikâye dolu Cem gibidir.
4. Seher vakti gül bahçesi içinde kuşların bağırışları neydi? Bağdaki servinin başında bir kavga kopacak (diye) korkarım.
5. (Yahyâ'yı) eziyet ateşi yaksa da külü toprağın altında kalmaz, Yahyâ'nın külü himmet rüzgârıyla göklere çıkar.

Fe' ilātün/ fe' ilātün/ fe' ilātün/ fe' ilün

Baħr-i Remel: ..-/..-/..-/..-

- 1 Nice elden düşürür cām-ı şafā-encāmı
Gūş iden nām-ı Cemi şıyt u şadā-yı cāmı
- 2 Geldi gül gibi mey-i āl ile sākī gülerek
Şöyle gösterdi ki irişdi bahār eyyāmı
- 3 Seħerī bāde-i gül-renge bulaşmış yārān
Sākıyā gel görelüm biz de mey-i gül-fāmı
- 4 Gelmeyince gözine bāde niğāh itmedi yār
Gūyiyā geldi bahār açdı gül-i bādāmī
- 5 Lāleyi bāğda gördük de açıldıķ **Yaħyā**
Bir ķadeħ meyle unutduķ bu ķadar ālāmı

---

142 110a; D: s. 455, G.427.

1b nām-ı Cemi: cām-ı Cemi M.

142. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Cem'in namını ve ünlü ve neşeli kadehi duyan, sonunda mutluluk olan kadehi nasıl elinden düşürür?
2. Sâki kırmızı şarap ile gül gibi gülerek geldi (ve) (bize) bahar günlerinin geldiğini gösterdi.
3. Sevgililer sabah vakti gül renkli şaraba bulaşmış. Ey sâki! Gel (de) biz de gül renkli şarabı görelim.
4. İçki gözün(ün önüne) gelmeyince sevgili bakmadı. (Şarap gelince) sanki bahar geldi, badem biçiminde gül açtı.
5. Ey Yahyâ! Laleyi bahçede gördük de açıldık. Bir kadeh içkiyle bu kadar kederleri unuttuk.

Mef'ülü /mefā'îlü /mefā'îlü /fe'ülün

Baħr-i Hezec: --./--./--./--

- 1 Mescidde riyā-pişeler itsün ҡo riyāyı
Mey-ħāneye gel kim ne riyā var ne mürāyi
- 2 Ey cam-ı řafā řālibi bī-ħūde uzanma
Cemle bile defn eylediler cam-ı řafāyı
- 3 Redd itmiş idi yār raķibi işiginden
Gelmiř o siyeh-rū yine gördüñ mi belāyı
- 4 Def idemedük ceyš-i ğamı sa'y ide gördük
Tedbīr ne mümkin boza taķdīr-i Ĥudāyı
- 5 **Yaħyā** nice āvāre-i 'iřķ olmayayım ben
Dilberse güzel olsa nihāyetde hevāyī

---

143 110a; D: s. 460, G.432.

1b kim: -M.

2b Cemle: Cümle D.

5a āvāre-i 'iřķ: bī- şabr ũ řarār D.

5a olmayayım: olmayayın D.

5b olsa: dilse D.

143. Gazelin Nesre Çevirisi

1. İkiyüzlülüğü huy edinenleri bırak mescide ikiyüzlülük etsinler. (Sen) meyhaneye gel, çünkü (meyhanede) ne ikiyüzlülük ne (de) ikiyüzlülük eden var.
2. Ey zevk, safa, eğlence kadehini isteyen kişi! (Onu) boşuna isteme, çünkü mutluluk kadehini Cem'le beraber gömdüler.
3. Sevgili, rakibi kapısından geri çevirmişti; o kara yüzlü (yüzsüz) gelmiş yine, belayı gördün mü?
4. Çok çalışmamıza rağmen dert ordusunu (başımızdan) uzaklaştıramadık. Allah'ın takdirini tedbirin bozması mümkün müdür?
5. Ey Yahyâ! Ben nasıl aşk avaresi olmayayım? Sevgili güzel, gönül ise son derece aşk doludur.

Velehu

Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün

Bahr-i Hezec: .---/---/---/---

- 1 Akıtdum yaşumı yaq̄dum fitil-i dāğ-ı sūzānı
Benüm şimdi maḥabbet bezminüñ şem'-i şebistānı
- 2 Ne deñlü 'aşık-ı şūrīde varsa aña dil virmiş
'Aceb aşüfteler cem' eylemiş zülf-i perīşānı
- 3 Sirişk-i çeşme başdur nār-ı gam dilde tutuşdukça
Göziñe yeñdiri gör āteş-i sūzan-ı hicrānı
- 4 Yıqılsun ço cefā taşı derün-ı hāne-i dilde
Yapar bir gün olur ol şāh-ı 'ādil qalb-i vīrānı
- 5 Kemān ü tīr ü ḥaңcer cem'in eyler ṭurmaz ey **Yahyā**
Yine bir fitne peydā itmek ister çeşm-i fettānı

---

144 110a; D: s. 457, G.429.

1b bezminüñ: şem'inüñ M.

4a yıqılsun: yığılsun D.

144. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Gözyaşımı akıttım, yanan yaramın fitilini yaktım. Şimdi muhabbet meclisinin odasının mumu benim.
2. Ne kadar ümitsiz âşık varsa ona gönül vermiş. Acaba fattan sevgililer dağınık saçlarını mı toplamış?
3. Dert ateşi gönülde tutuştukça gözyaşına bastır. Ayrılığın yakıcı ateşini gözünle söndür.
4. Bırak cefa taşı gönül evinin içinde yıkılsın. Olur (da belki) bir gün adil padişah yıkılan kalbi onarır.
5. Ey Yahyâ! Yay, ok ve hançer durmaz, toplanır. (Sevgilinin) fitneci gözü yine bir karışıklık çıkarmak ister.

Mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün/ mefā'īlün

Bahr-i Hezec: .---/.---/.---/.---

1 Pey-ā-pey şun baña luţf eyle sāķī cām-ı gerdānı
Yeter ağırladuñ rıtl-ı girānla ğayrı yārānı

2 Ne 'izzet buldı ise şemme-i luţfuñla bulmuşdur
Bu gülzāruñ eger verdi eger nesrīn ü reyḥānı

110^b

3 Biri āşüfte-i būyuñ biri ser-geşte-i rūyuñ
Zemīnūñ verd-i ḥandānı sipihruñ māh-ı tābānı

4 Niçün uyup hevā-yı ğayre ser-keşlik ider bilsem
Leḫāfet bāğınuñ her ḳad çeken serv-i ḥırāmānı

5 Meger sūz-ı dilümden aña **Yahyā** bir şerer degdi
Şabāḫ olınca yandı meclisüñ şem^c-i şebistānı

145 110a-110b; D: s. 458, G.430.

2b verdi: devri M.

3a būyuñ: kūyuñ D.

5a degdi: düşdi D.

145. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Ey sâki! İyilik et, dönen kadehi bana azar azar sun. Büyük şarap kabıyla başka sevgilileri ağırladığın yeter!
2. Ey sevgili! Eğer bu gül bahçesinin gülü, nesrin ve reyhanı ne yücelik bulduysa (senin) lütfedip (onları) bir kere koklamanla bulmuştur.
3. (Ey sevgili!) Yeryüzünün neşeli gülü senin kokunun çekiciliği yüzünden perişandır; gökyüzünün parlak ayı ise yüzünün (güzelliğinden) dolayı sersemlemiştir.
4. Güzellik bahçesinin her boy yetişen salınan servisi niçin başka heveslere uyup dik kafalılık eder (bir) bilsem.
5. Ey Yahyâ! Demek ki gönül yangınımdan ona bir kıvılcım değdi (de) sabah olunca(ya kadar) meclisin odasının mumu yandı.

Mefā' ilün/ fe' ilātün /mefā' ilün /fe' ilün

Bahr-i Müctes: .-./...-./.-./..-

- 1 Gözüm ışırdı görince o la'l-i ḥandānı
Nişānladum lebinüñ yāresiyle cānānı
- 2 Kim ola qarşu tura ḥüb-rūlar içre aña
Meger ki āyīnede 'aks-i rüy-ı raḥşānı
- 3 Taşavvur itmedi mi bī-mişāl taşvīrūñ
Ne şūret ile çıkardı ki naqşını Mānı
- 4 Cebīni çīn ile mıstarlı şafḥadur yazılmış
Debīr-i ḥüsn aña dībāce-i Gülistānı
- 5 Ğazelde ol mehi **Yaḥyā** lebiyle vaşf itsün
Şekerle beslesün ol tūṭī-i sūḥan-dānı

---

146 110b; D: s. 459, G.431.

2a ḥüb-rūlar: hüp-rūlar M.

4a yazılmış: yazmış D.

4b Debīr-i ḥüsn: Derbīr-i ḥüsn D.

146. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Sevgilinin dudağına (daha önce) nişan bıraktığım için o gülen dudağı görünce tanıdım.
2. Aynadaki parlak yüzünün yansımansından başka, güzellerin içinde ona karşı duracak kim var?
3. Mânî, (senin) benzersiz tasvirini hayal etmedi mi; resmini hangi yüzle çizdi ki?
4. Güzellik kâtibi (sevgilinin) Çin mürekkebi ile cetvelenmiş gibi olan yüzüne, gül bahçesinin (Gülistan'ın) önsözünü yazmış.
5. Yahyâ, gazelinde o ay gibi güzel sevgiliyi dudağıyla anlatsın (dudağını övsün). O güzel sözler söyleyen papağanı şekerle beslesin.

Velehu

Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün

Baḥr-i Remel: -.-/-.-/-.-/-.-

- 1 Gül ğurūr-ı ḥüsn ile almış ele bî-dādını
Diñleñüz bülbüllerüñ şimden girü feryādını
- 2 Söyleşürdi ol dehān-ı teng-i şekker-bār ile
Alabilse ğonce şirīn lebleründen dādını
- 3 'Andelīb-i ḥoş-şadā bir gülşenī dervīşdür
Muşhaf-ı gülden oğur şubḥ ü mesā evrādını
- 4 Nāşihā pendüñ ḳabül olmaya şāyed diyesin
Ḥayf kim pīr-i muğānuñ tutmadum irşādını
- 5 Devr-i gülde bādeden **Yahyā**yı vā'iz men' ider
Tek anuñla eglesün ādem dil-i nā-şādını

147. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Gül, güzelliğinin gururu ile zalimleşmiş. Bundan sonra bülbüllerin feryadını dinleyin.
2. Gonca, tatlı dudaklarının tadını alabilse, o şeker saçan dar ağzınla söyleşirdi.
3. Güzel sesli bülbül bir gülbahçesi dilencisidir. Her zaman gül kitabından dualar ve ayetler okur.
4. Ey öğüt veren! Öğüdün kabul olmazsa eğer “Eyvah ki mürşidin dediklerini (ben de) dinleyip yolunu tutmamıştım.” diyesin.
5. Vaiz, gül devrinde “Yahyâ, mutsuz gönlünü tek benimle avutsun.” diyerek içki içmesini yasaklar.

Velehu

Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün

Baḥr-i Remel: -./-./-./-./-./-./-

- 1 Sūz-ı dilden bî-ḥaberdür şanmañuz cānāneyi
Şem'î yaqmaz mı ol āteş kim yaqar pervāneyi
- 2 Şāf-meşreblerle pür bir cāy-ı ḥālet-baḥşdur
Zāhid-i nā-dān velī ḥālī şanur mey-ḥāneyi
- 3 Düşmesün elden iñen nāzūkdür olur münkesir
Bi'llāh ey sāķī gözet el üzre tut peymāneyi
- 4 Mülk-i dilde kıomadı ceşş-i sitem taş üzre taş
Kimse ma'mūr idemez bir daḥı bu vīrāneyi
- 5 Virdi **Yahyā**ya tevāzū'la selām ol şāh-ı ḥüsn
Hep pesend itdi gören bu vaz'-ı dervīşāneyi

148. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Sevgiliyi, gönül yangınından habersiz zannetmeyin. Pervaneyi yakan o ateş, mumu yakmaz mı?
2. (Meyhane) iyi huylularla dolu keyif veren bir yerdir. Ancak bilgisiz zahit meyhaneyi boş (bir yer) sanır.
3. Ey sâki! Kadehi gözet, el üstünde tut. Naziktir, elden düşmesin, billahi yoksa kırılır.
4. Sitem ordusu gönül evinde taş üstünde taş koymadı. Bu harap olmuş yeri kimse bir daha düzenleyemez.
5. O güzellik padişahı alçakgönüllülük ile Yahyâ'ya selam verdi. Bu dervişçe konuşmayı görenler hep takdir etti.

Velehu

Mefā'îlün/ mefā'îlün/ mefā'îlün/ mefā'îlün

Bahr-i Hezec: .---/.---/.---/.---

- 1 Şehen-şāh-ı hümāyün-baht sultān Aḥmed-i Ğāzī
Ki dünyāyı münevver kıldı re'y-i 'ālem-efrūzı
  - 2 Kemān-ı Rüstem olmaya kebāde dest-i ẓudretde
Ne ẓuvvetdür ki oldı himmeti bāzusına rūzī
  - 3 Felekler dönmesünler şāh-ı devrāna iṭā'atden
Toḫuz ṭāsına eflākūñ yeter bir tīr-i dil-dūzı
- 111^a
- 4 Ricām oldur ki biñ yıl pāyına yüz sürsün ey **Yaḥyā**
Biri birinüñ ardınca cihānuñ 'ıyd u nevrūzı

---

149 110b-111a; D: s. 469, G.441.

2a kebāde: kepāde D.

2a ẓudretde: ẓadriñde D.

149. Gazelin Nesre Çevirisi

1. Kutlu kaderli en büyük padişah (olan) Sultan Ahmet Gazi ki (onun) bütün âleme ışık saçan fikirleri dünyayı aydınlattı.
2. (Onun) bazusu öyle kuvvetlidir ki; Allah'ın yardımıyla Rüstem'in yayı (onun yayının karşısında) eğitim yayı gibi kalmıştır.
3. Felekler dünya padişahına itaat etmekten dönmesinler-vazgeçmesinler. (Onun) gönül delici bir oku, dünyanın dokuz tasına yeter-bedeldir.
4. Ey Yahyâ! Ricam odur ki, dünyanın bayram ve nevruzu bin yıl (boyunca) birbiri ardınca (padişahın) ayağına yüz sürsünler.

3.3. MESTAP SİSTEMİNE GÖRE TABLO

Yer Numarası: Nuruosmaniye Kütüphanesi 4957 Nolu Şiir Mecmuası							
Varak Numarası	Mahlas	Matla' beyti / bendi	Makta' beyti / bendi	Nazım şekli / birimi	Nazım türü	Vezin	Açıklamalar
93 ^a	Yaḥyā	Akıdır cūy-ı şirişkini raḳīb-i nā-kes Kūyuña uğramasun dirsən eger başını kes	Kūyuña girye ile vāşıl olursak ne 'aceb Bāğa gelmez mi aḳarşu ile Yaḥyā niçe ḥas	Ġazel/5		..-/..-/..-/..-	Velehu
93 ^a	Yaḥyā	'Işḳ-ı Leylā-ile bir āteş-i sūzān idi Ḳays Bilmeyüp dirdi görenler neye 'üryān idi Ḳays	Pā-bürehne ḥarekāt itse 'aceb mi Yaḥyā Dā'imā çün ḥarem-i 'ışḳa pūyān idi Ḳays	Ġazel/5		..-/..-/..-/..-	Velehu
93 ^a	Yaḥyā	Mādām ola ol zülf-i siyehkār müşevveş Eksik mi olur şāne ile dilde keş-ā-keş	Yaḥyā ḥaberin meygede-i 'ışḳda aldum Her yerde bulunmaz didiler bāde-i bī-'ışḳ	Ġazel/5		--/..-/..-/..-	Velehu
93 ^a	Yaḥyā	Boyunca serv-i nāzum zülf-i müşkinin dırāz itmiş Meger pā-būsına 'uşşāḳ olan dillerin niyāz itmiş	Teeşşür gördüm ey Yaḥyā gice şem'i şeb-ārāda Yanarken var ise pervāne ki āh cānuñ zār itmiş	Ġazel/4		.../.../.../...	Velehu
93 ^a -93 ^b	Yaḥyā	Ümmīd-i ḥ'āb 'āşīka olmaz ḥayāl imiş Bīçāre yāri düşde de görmek muḥāl imiş	Dermān olursa senden olur ey ṭabīb-i cān Yaḥyā -yı ḥaste-ḥāl 'aceb bī-mecāl imiş	Ġazel/5		--/..-/..-/..-	Velehu
93 ^b	Yaḥyā	Güzellik olduğına sana muḥtaşş Şuhā ebrūñ ile çeşmüñ yeter naş	Hemān 'ālemde bī-nām ü nişān ol Budur 'ālemde Yaḥyā saña maḥlaş	Ġazel/ 5		.../.../..-	Velehu
93 ^b	Yaḥyā	Hācīnuñ maḳsūdī Ka'be baña kūyuñdur ğaraż Fikri cennet zāhidūñ 'uşşāḳa rüyuñdur ğaraż	Ġonceyi vaşf eylese Yaḥyā dehānuñdur murād Sünbül-i ḥoş-büyü medḥ eylerse büyüñdur ğaraż	Ġazel/4		--/..-/..-/..-	Velehu

93 ^b	Yaḥyā	Rūy-ı dilber al kâğıd ‘anberin mü anda ḥaṭ Sāyesi müjgānının i’rāb beñlerdür nuḩaṭ	Yazılurdu ḥāṭır-ı mecrūḩ-ı Yaḥyā dostum Kātib-i vaşfuñ ideydi üstüḩā’ından muḩaṭ	Ġazel/4		---/---/---/---	Velehu fi ḩarfü’l-ṭı
93 ^b -94 ^a	Yaḥyā	Yār nerm oldukça geldi sīne-i efkāre ḩazḩ Merhem oldukça mülāyim andan eyler yāre ḩazḩ	Miḩnet-i derd ü belā heb ḩazḩ -ı rūḩānī olur Çekdüğüm ālāmdan Yaḥyā gelürse yāre ḩazḩ	Ġazel/5		---/---/---/---	Velehu fi ḩarfü’l-zı
94 ^a	Yaḥyā	Bağrının yārin eritdi şubḩa dek aḩıtdı dem’ Yār önünde çok tenezzül eyledi dün gece şem’	Cāna sulṭān-ı maḩabbet eyledi Yaḥyā hücum ḩal’a-i ārām u ḩışn-ı şabrı itdi ḩal’a ḩam’	Ġazel/5		---/---/---/---	Velehu fi ḩarfü’l-ayn
94 ^a	Yaḥyā	ḩalka ḩalka zülfi dām u iki ḩāli iki zāğ Mürğ-i dil şayd itmege beñ gösterüp ḩurmuş duzāğ	Meclis olmaz kim o şāḩ için yanup yaḩılmaya İltifāt idüp nola Yaḥyā yı eylerse çerāğ	Ġazel/5		---/---/---/---	Velehu fi ḩarfü’l-ğayn
94 ^a	Yaḥyā	‘Ārız-ı zībāña virmiş ḩaṭṭ-ı miskīnün şeref ‘Āşık-ı miskīniñün ārāmı oldu ber-ṭaraf	Güşvār itmezse dürr-i naḩmuñı Yaḥyā o şāḩ ḩadr u ḩıymet bulmaya dünyāda mānend-i ḩazef	Ġazel/4		---/---/---/---	Velehu
94 ^a -94 ^b	Yaḥyā	Sen ḩarīn-i bezm-i meclis ben ḩabībümden ırāḩ Bir midür pervāne-süz-ı vaşlla süz-ı firāk	ḩalmasun Yaḥyā ten-i fersüdede yoldaşdan Kūy-ı yāre gitmege cān ü dil itmiş ittifāk	Ġazel/5		---/---/---/---	Velehu fi ḩarfü’l-ḩaf
94 ^b	Yaḥyā	Bir dil-rübāya düşdi gönül mübtelāsı çok ‘Işkuñ şafāsı yok degül ammā belāsı çok	Bilmeyen zülf-i siyāḩ-ı yārda şad-hezār çīn El çek dolaşmadañ aña Yaḥyā ḩaṭāsı çok	Ġazel/5		--/---/---/---	Velehu
94 ^b	Yaḥyā	Ber-murād olmamaḩ olmaz olıcaḩ ḩimmet-i ‘ışḩ Ber-devām ola hemān ḩimmet idün devlet-i ‘ışḩ	Bir gün esrār-ı maḩabbet ide Yaḥyā te’şir Gün gibi ‘ālemi göstermez ola ḩayret-i ‘ışḩ	Ġazel/4		..-/---/---/---	Velehu
94 ^b	Yaḥyā	Gūy-ı gerdüne urulmadan daḩı çevgān-ı ‘ışḩ Dil ḩam-ı gīsün ile olmuşdı ser-gerdān-ı ‘ışḩ	Dilde ol ṭākat mı var Yaḥyā musaḩḩar olmaya ḩükmüni icrāya āğāz idicek sulṭān-ı ‘ışḩ	Ġazel/5		---/---/---/---	Velehu
94 ^b -95 ^a	Yaḥyā	Penāḩ olursa nola mihr ü māḩa sāye-i ‘ışḩ Bülend mertebdür mihrün ile sāye-i ‘ışḩ	Hemān o şāḩdan eksükligün dile Yaḥyā Temām ider seni de derd-i bī-nihāye-i ‘ışḩ	Ġazel/5		..-/---/---/---	Velehu

95 ^a	Yaḥyā	Özüñ ey dil yukardan tıtma çün bir mäh-päreñ yoḳ Tıtalum çarḫ-i aṭlas kendü olmuşsun sitäreñ yoḳ	Belürmez zaḫm-ı tığ-i ğamzesi dilde ey Yaḥyā Ne bilsün yār ḫālūñ zāhirā sīneñde yäreñ yoḳ	Ġazel/5		---/---/---/---	Velehu
95 ^a	Yaḥyā	Rüstem-i ‘ışkuñ zebūnı olmaduḳ bir ferd yoḳ Hāşılı anuñla göñlümce tıtuşmuş merd yoḳ	Göz yaşın Yaḥyā dükendi şabra tākat qalmadı Serv-i nāzum çık şalın küyuñda gil yoḳ gerd yoḳ	Ġazel/5		---/---/---/---	Velehu
95 ^a	Yaḥyā	Göñüllerden şafā cāmıyyla ğam dūr olduḡın görsek Ḥarābātuñ yine bir daḫı ma’mūr olduḡın görsek	Pür olsa na’re-i mestān ile mey-ḫāneler Yaḥyā Şarāb şevḫıyle her küşe pür-şūr olduḡın görsek	Ġazel/5		---/---/---/---	Velehu fi ḫarfū’l-kāf
95 ^a	Yaḥyā	Pervāne-yi egerçi yandurdu nāzı şem’ūñ Şimdi ziyāde andan süz u güdāzı şem’ūñ	Maḫv-ı vüçüd idince ‘aşık yanup yaḳılsun Yaḥyā anuñla oldı bu imtiyāzı şem’ūñ	Ġazel/5		---/---/---/---	Velehu
95 ^b	Yaḥyā	Gül sāğarın pür itdi gelūñ pür-ḫurūş oluñ Ya’ni irişdi vaḫt-i ṭarab bāde-nüş oluñ	Yaḥyā bu demde alsa ele tolı cām-ı mey Evrāk-ı gülle örtüñ anı ‘ayb-nüş oluñ	Ġazel/5		---/---/---/---	Velehu
95 ^b	Yaḥyā	Eglenür seyr-i ruḫūñ fikriyle dil bayrāma dek Yoḫsa eylerdi sefer zülfüñ ğamıyyla Şāma dek	Mācerāmuz ḫāk-i pāy-ı yāre taḫrīr itmege Gitsün ey Yaḥyā yaşum ol serv-i sīm-endāma dek	Ġazel/5		---/---/---/---	Velehu
95 ^b	Yaḥyā	‘Ayn-ı zillet mi degül devlet-i dünyā didüğüñ Ḳatı alçaḳ görünür oldı eñ ā’la didüğüñ	Ḥazer it seng-i cefāsından o şūḫūñ dirdüñ ‘Āḳıbet geldi benüm başuma Yaḥyā didüğüñ	Ġazel/5		---/---/---/---	Velehu
95 ^b	Yaḥyā	Şalınsun ‘ıyd irişdi yine ḫübānı Sitanbuluñ Yine ārāste olsun Ḳarāmānı Sitanbuluñ	Bu şı’rūñ ḫaḳ budur Yaḥyā ki ğāyet bī-naẓīr oldı Pesend eylerse lāyık ehl-i ‘ırfānı Sitanbuluñ	Ġazel/5	ıydyıye	---/---/---/---	Velehu
95 ^b -96 ^a	Yaḥyā	Açılmaduñ incitdi seni zārı hezāruñ Ey ğonce-i ter göñli misün bülbül-i zāruñ	Yaḥyā ḳo dili pāresün lāle-şıfat yār Gülzār-ı ğamuñ revnaḳıdur ḳalb-i figāruñ	Ġazel/5		---/---/---/---	Velehu
96 ^a	Yaḥyā	Sürersin dā’im ey dil pāy-ı yāre çehre-i zerdüñ Dimez mi ol ṭabīb-i cān ü dil saña nedür derdüñ	Felek döne döne şimdi cefālar itsün ey Yaḥyā Ne tozlar ḳopara bir dem ola āh-ı cihān-gerdüñ	Ġazel/5		---/---/---/---	Velehu

97a-97b	Yaḥyā	Bī-çāre bülbüle bu idi arzū-yı dil Gülşende aña göstere bir gonce rüy-ı dil	Mestāne çeşmi ehl-i dilüñ kanın içmede Dā'im ʔolup boşalmada Yaḥyā sebū-yı dil	Ġazel/5		--/---/---/---	Velehu
97b	Yaḥyā	Bezm-i 'ışka nitekim pervāne geldüñ ey gönül Yan yaqıl ol şem'-i hüsne yana geldüñ ey gönül	Eşiginde itme Yaḥyā gibi bī-pervā fiğān Āsitān-ı Ḥazret-i sultāna geldüñ ey gönül	Ġazel/5		---/---/---/---	Velehu
97b	Yaḥyā	Söylemez diyü yirilmez o büt-i sīm-endām Zerrece söz yeri yok anda budur ḥaḫḫ-ı kelām	Şimdi yanmakta ğam-ı ḥaḫḫuñ ile Yaḥyā veş Daḫı çok buḫte olur pādīşehüm 'anber-i ḥām	Ġazel/5		---/---/---/---	Velehu fi ḥarfü'l-mim
97b	Yaḥyā	Deşt u kūha varalum nāle vü feryād idelüm Ḳays ile Kūhkenüñ rüḫlarını şād idelüm	Cevr-i eyyāmdan incinmeyelüm Yaḥyā biz 'Iş u nüş ile geçen günleri de yād idelüm	Ġazel/5		---/---/---/---	Velehu
97b-98a	Yaḥyā	El virse vişāli baña dildār elin öpsem Bir devlete irsem yine ḫünkār elin öpsem	Nerm eylese Yaḥyā o cevānuñ dil-i saḫtun Bir himmet ider şeyḫ-i mededkār elin öpsem	Ġazel/5		--/---/---/---	Velehu
98a	Yaḥyā	Mümkin mi mest-i ğamze-i cānāne olmayam Mest olanı sevem yine mestāne olmayam	Kendüm bilelden olam esīri güzellerüñ Yaḥyā olur mı ol şeh-i ḫübāne olmayam	Ġazel/5		--/---/---/---	Velehu
98a	Yaḥyā	Münevver ḫal'at-ı ferḫundesı bir ḫübdur bayrām Güneş yüzli hilāl-ebrülü bir maḫbūbdur bayrām	Seḫer yazmağ-ıçün evşāf-ı Sulḫān Aḫmedi Yaḥyā Güneşden zer varaq peydā ider zer-kūbdur bayrām	Ġazel/5	tydiyye	---/---/---/---	Velehu
98a	Yaḥyā	Şafā-yı ḫāḫrum oldur seni şafāda görem Bu ben belā-keşi hicrānuñı vefāda görem	Budur du'ası saña şubḫ u şām Yaḥyā nuñ Seni şafāda vü bed-ḫ āhuñı cefāda görem	Ġazel/5		---/---/---/---	Velehu
98a-98b	Yaḥyā	Nesīm-i luḫfuñ açdı gonce-āsā ḫalb-i maḫzūnum Safā bağısladı güyā açıldı genc-i maḫzūnum	Ümīd oldur ki luḫfindan diye şāḫ-ı felek-rütbet Sözi Yaḥyā nuñ oldu cümle maḫbūl-i ḫümāyūnum	Ġazel/5		---/---/---/---	Velehu
98b	Yaḥyā	Rüzgār ile ğubār olursa da cānā beden Ḳomayam tenḫā ḫayālūñ dīde-i aĝyāra ben	Şi'r-i Yaḥyā veş olup reng-i tekellüfden berī Bikr-i ma'nāyı güzel gösterse mir'at-ı suḫan	Ġazel/5		---/---/---/---	Velehu fi ḫarfü'l-nūn

98 ^b	Yaḥyā	Seyr-i gülşende iken yār büyüklenme iñen Her cānibi bir boylaya hele ey serv-i çemen	Yar Yaḥyā ya dimiş vaqt-i gül ü bülbüldür Şubḥ-dem ‘azm idelüm gülşene bir sen bir ben	Ġazel/5		..-/.-./..-/.-.	Velehu
98 ^b	Yaḥyā	Sākīye diñüz bezme yine bāde getürsün Bir bir hep unutduklarımız yāda getürsün	Maḳta‘da idüp medḥ ser-i zülfüñi Yaḥyā Vaşf-ı kad-i mevzūnunu bālāda getürsün	Ġazel/5		..-/.-./..-/.-.	Velehu
98 ^b -99 ^a	Yaḥyā	Bār olmada gitdükçe raḳīb-i ḥar-ı nā-dan Bu böyle ḳalır mı götürür mi bunu devrān	Yaḥyā n’ola nā-çiz ise de göñli büyükdür Şanma ele almaḳ anı şāhum ola āsān	Ġazel/5		..-/.-./..-/.-.	Velehu
99 ^a	Yaḥyā	Hūblar zānū-be-zānū cām-ı zerrīn der-miyān Bir gül-i şad-bergdür güyā o bezm-i dil-sitān	Gül gül itdi ‘arız-ı hūbānı Yaḥyā táb-ı mey Oldı şem‘-i meclis-ārā her ḫaraf pertev-resān	Ġazel/5		..-/.-./..-/.-.	Velehu
99 ^a	Yaḥyā	‘Işḳ elinden gül perīşān lāle de daḡ-ı derün Ġocnenüñ dünyāyı daḡı görmemişken baḡrı hūn	Pençesin meydān-ı istiḡnāda kimse burmadı Ḳuvvet-i bāzū-yı ‘iḣḳuñ itdi Yaḥyā yı zebün	Ġazel/5		..-/.-./..-/.-.	Velehu
99 ^a	Yaḥyā	Mey midür sākī midür mest-i ḥarābı iñleden Sen misün yā ‘iḣḳ mı muḫrib rübābı iñleden	Bir gözi bīmāruñ ey Yaḥyā teb-i hicrānıdur Pister-i ḡamda dil-i pür-izḫrābı iñleden	Ġazel/5		..-/.-./..-/.-.	Velehu
99 ^a -99 ^b	Yaḥyā	Getür cām-ı sürür-encāmı diller şād-kam olsun Tamām itdi bizi ḡam sākīyā ḡam da tamām olsun	Şalınmaḳ olmadı Yaḥyā ile bir kerre kūyuñda Ne olmaz işdür olsun ey tezerv-i ḥoş-ḫurām olsun	Ġazel/5		..-/.-./..-/.-.	Velehu
99 ^b	Yaḥyā	Şīve vü nāz ile ol serv-i ḫurāmān yürisün Bī-kerān leşker ile rāyet-i şulḫān yürisün	Çünkü āsāyīşe imkān yoḳ içinde Yaḥyā Bir dem evvel bu sitem-ḫāne-i vīrān yürisün	Ġazel/5		..-/.-./..-/.-.	Velehu
99 ^b	Yaḥyā	Ḳomayup ḫākatüm feryāda nālān olmasun dirsün Gözüm yaşını alursın da giryān olmasun dirsün	Nice ḳul olmasun Yaḥyā saña ey pādişāh-ı ḫüsñ Yolumda senden özge kimse ḳurbān olmasun dirsün	Ġazel/5		..-/.-./..-/.-.	Velehu
99 ^b	Yaḥyā	Hercāyīye dil virme ki āvāre olursün Dermān bulmazsın ḳatı bī-çāre olursün	Hūñi göz kim ḫançer ile tiḡ ile oynar Yaḥyā aña ulaşma ki pür-yāre olursün	Ġazel/5		..-/.-./..-/.-.	Velehu

99 ^b	Yaḥyā	Menzil al dil 'ışk ile pür-tâb u göz pür-âb iken Teşne-leb yolda qalır sâlik olan bî-âb iken	Şüret-i iqbâl-i dünyâ aldudur ğâfilleri 'İşret añlarlar anı Yaḥyā ḥayâl-i ḥ'âb iken	Ġazel/5		---/---/---/---	Velehu
100 ^a	Yaḥyā	'Aqlum tağıdur zülf-i siyehkâr-ı perişân Cem'iyet-i ḥâtır mı qor efkâr-ı perişân	Her güşede nazmuñ oqınur var ise Yaḥyā Söyletdi o kâkül saña eş'âr-ı perişân	Ġazel/5		---/---/---/---	Velehu
100 ^a	Yaḥyā	Yârden seng-i belâ gelse niçün âh dirin Başumı yarsa da yâr yâricuñ Allâh dirin	Her zamân 'ıyş u şafâ vaḫti midür ey Yaḥyā Diñlemezsın sözümi ben saña geh ğâh dirin	Ġazel/5		---/---/---/---	Velehu
100 ^a	Yaḥyā	Maḳâm-ı ḥübdur gülşen o gül-ruḥsâr diñlensün Nevâya başlasun dil bülbül-i gülzâr diñlensün	Oḳı şîrîn-lebi vaşfundaki eş'âruñ ey Yaḥyā Biraz meclisde tûḫî-i şeker-ğüftâr diñlensün	Ġazel/7		---/---/---/---	Velehu
100 ^a -100 ^b	Yaḥyā	Hişsedâr olmazsa 'aşık ḫâlî-i firûzdan Nice şâd u ḥurrem olsun 'ıyddan nevrûzdan	Ġonce tıflın açmadı Yaḥyā hezâruñ nağmesi Bî-ḥaberdür daḫı ol 'uşşâkdan nevrûzdan	Ġazel/5		---/---/---/---	Velehu
100 ^b	Yaḥyā	Mihrbânluḳ gördi ḥürşîd-i cihân-efrûzdan Germ olup bülbül nevâya başladı nevrûzdan	Meş'al-i gül şevḳine seyr ideğör şeb-tâ-seḫer Giceyi farḳ itmek olmaz şimdi Yaḥyā rûzdan	Ġazel/5		---/---/---/---	Velehu
100 ^b	Yaḥyā	Yaklaşdı diyü ḫaḫtını geçme o güzelden Kim gördi ki evvel öle bir kimse ecelden	Yârüñ ki miyânındadır ol ḫançer-i ğaddâr Şimden girü Yaḥyā geçemezsin sen o belden	Ġazel/5		---/---/---/---	Velehu
100 ^b	Yaḥyā	Şıma âyîne-i ḳalbüm ḫazer ḳıl inkisârımdan Beni ḫâk ile yeksân eyleme şâḳın ğubârımdan	Ricâm oldur Ḥudâdan ol ḳıyâmet ḳaddi göstersiz Şu dem kim gözüm açup tûram ey Yaḥyā mezârımdan	Ġazel/5		---/---/---/---	Velehu
100 ^b	Yaḥyā	Olur gül sâḳı ḳaçan şeftâlular alsam 'izârımdan Bu bâğuñ meyvesi evvel irişürmiş bahârımdan	Yatur deşt-i belâda tâb-ı ğamdan teşne-leb Yaḥyā İçürmez mi o ḫünî daḫı tîğ-i âb-dârımdan	Ġazel/5		---/---/---/---	Velehu Temmet
101 ^a	Yaḥyā	Düketdi şabrını göñlüm o la'l-i nâba düşelden Ḳomadı varını ḫarc eyledi şarâba düşelden	Ḥicâb-ı vuşlat-ı yâr añladum vücudumu Yaḥyā Ne ḫâlet ideceğüm bilmem ol ḫicâba düşelden	Ġazel/5		---/---/---/---	Velehu

101 ^a	Yaḥyā	Bir güzel sev kim aña her nev-cevān reşk eylesün Cān gibi sīneñde yer itsün cihān reşk eylesün	Çeşme-i ḥayvānuñ ağızı şuyın aqıtsun sözüñ Ḥızr işitsün anı Yaḥyā her zamān reşk eylesün	Ġazel/5		---/--/--/--/--	Velehu
101 ^a	Yaḥyā	Bir çāre bulmaz derdine bī-çāre göñlüm neylesün Bir cāy-ı āsāyiş mi var āvāre göñlüm neylesün	Her gül mey-i āl ile pür peymānedür Yaḥyā bugün Gül devri kendin itmesün mey-ḥ āre göñlüm neylesün	Ġazel/5		---/--/--/--/--	Velehu
101 ^a	Yaḥyā	Şeh-bāz gözüñ şayd-ı dil ü cāna düşelden Zülfüñdeki dil-besteler ey māh çözülsün	Qalmaya keder 'ışkuñ ola belki şafası Yaḥyā gel iñen olmayalum bāde süzülsün	Ġazel/5		---/--/--/--/--	Velehu
101 ^a -101 ^b	Yaḥyā	Yerümde şābitüm gelse ḥadeng-i cān-sitān senden Nişān-ı tīrūñ olmaqdan qaçan bulmaz nişān senden	Ne lāzım 'ışkda ben ġālibem Qaysa demek Yaḥyā Bir iki gün muqaddemdür hele ol nā-tüvān senden	Ġazel/5		---/--/--/--/--	Velehu
101 ^b	Yaḥyā	Göñül şol murġa döndi kırtulınca lāne qaydından Giriftār ola bir dām-ı belāya dāne qaydından	Dirāz olduqca efzün olmada dil-bestelük Yaḥyā Muḥaşşal kırtuluş yok kākül-i cānāne qaydından	Ġazel/5		---/--/--/--/--	Velehu
101 ^b	Yaḥyā	Göñül umar niçe gündür o yār-i ġam-ḥ'ārın Olursa luṭf-ı ilāhī görür bugün yārın	Unutmasun hele Yaḥyā ya itdüğün ol şāh Revā mı añmaya bir öyle 'āşık-ı zārın	Ġazel/5		---/--/--/--/--	Velehu
101 ^b	Yaḥyā	Bakmaz yüzime dīde-i ḥūn-bārı ne bilsün Gelmez yanuma eyledüğim zārı ne bilsün	Yaḥyā tūtalum eyler eşer yāre ġubāruñ Ol mest-i mey-i nāz bu esrārı ne bilsün	Ġazel/5		---/--/--/--/--	Velehu
101 ^b -102 ^a	Yaḥyā	İrişür cāna raḥat kūy-ı dilberden nesīm esse Ḥuşūşa çin-i zülfünden gelüp 'anber- nesīm esse	Gelür tīri muvāfiq rūzgār olursa ey Yaḥyā İrişür cāna rāḥat kūy-ı dilberden nesīm esse	Ġazel/5		---/--/--/--/--	Velehu
102 ^a	Yaḥyā	Aldı göñlüm bir cevān-ı ḥüb-rüy u tünd-ḥū Ġamze-i ser-tīzi ḥūnī çeşm-i mesti fitne-cū	Güyyā Yaḥyā bu şı'r ol maṭla'-ı zībā ile Bir cevān-ı tāzedür mevzün qadd ü ḥüb-rū	Ġazel/5		---/--/--/--/--	Velehu
102 ^a	Yaḥyā	Sevdā-yı ser-i zülfüñi elden qomam ey māh Ser-rişte-i 'ışk eldedür el-minnetü li'llāh	Hem āh iderin qaçduğına tenden o māhuñ Hem ḥavf iderin kim anı Yaḥyā tuta ol āh	Ġazel/5		---/--/--/--/--	Velehu

102 ^a	Yaḥyā	Yār açıl̄sa biraz bāde-i nāb olsa bize Gelse sāķī sebeb-i ref'-i ḥicāb olsa bize	Çanda var tāze güzel diyü şorarduğ Yaḥyā Şoñra tenhā bulıcağ yār cevāb olsa bize	Ġazel/5		..-/.-./..-/.-.	Velehu
102 ^a -102 ^b	Yaḥyā	Her қаṭre-i eşküm ki aқar қan arasında Lü'lü' gibidür subḥa-i mercān arasında	Yaḥyā beni mi buldı hemān kāfir-i zülfi Bend eyleyecek bunca Müselmān arasında	Ġazel/5		..-/.-./..-/.-.	Velehu
102 ^b	Yaḥyā	Cānā ḥaṭ-ı Yāķūtī yazan ol dehen üzre Bir noқta қomış sürḥ ile gūyā zekān üzre	Yaḥyā o şehūñ cevherī-i la'lini söylet Yāķütü neden kim tuta dürr-i 'Aden üzre	Ġazel/5		..-/.-./..-/.-.	Velehu
102 ^b	Yaḥyā	Şaқın pervāne bāl ü per açup şem'e yaқın olma Yanar düşüñdaki ol şāl-ı kibriti emīn olma	Cihān-ı bī-sebāt içre ğam u şādī ber-ā-berdür Eger şād olmaduñsa ğam degül Yaḥyā ḥazīn olma	Ġazel/5		..-/.-./..-/.-.	Velehu
102 ^b	Yaḥyā	Göñlüm açılmaz dime cānā bahār olsun hele İvme 'ayşa mürğ-i zerrīn-per şikār olsun hele	Olma Yaḥyā luṭfına mağrūr o tıfl-ı nev-resūñ Çadr-i ḥüsni fehmi ider bir şivekār olsun hele	Ġazel/5		..-/.-./..-/.-.	Velehu
102 ^b -103 ^a	Yaḥyā	Būy-ı vefā tıymazdı dil ol ḥaṭṭ-ı müşğīn olmasa Gülzārdan olmaz şafā seyr-i reyāḥīn olmasa	Şi'ruñ o yār-i nāzenīn almazdı Yaḥyā ağızına La'l-i revān-baḥşı gibi rengīn ü şirīn olmasa	Ġazel/5		..-/.-./..-/.-.	Velehu
103 ^a	Yaḥyā	Dilber gice ile gelse raқīb āgeh olmasa Ol rü-siyāḥ sāye gibi hem-reh olmasa	Beñzetmez idi rüyāña Yaḥyā gül-i teri Ezhār içinde cümleden ol eşbeh olmasa	Ġazel/5		..-/.-./..-/.-.	Velehu
103 ^a	Yaḥyā	Bādeyi pür ḥumdan içsek kim ferāğı olmasa Bir şarābuñ mesti olsaқ kim yasāğı olmasa	Sözleri Yaḥyā nuñ olmazdı bu resme süznāk Nār-ı hicrān ile yanmış dilde dāğı olmasa	Ġazel/5		..-/.-./..-/.-.	Velehu
103 ^a	Yaḥyā	Ney gibi bir 'aşık-ı dem-sāz buldum kendüme Sırr-ı 'ışkı söylerin hem-rāz buldum kendüme	Künc-i ğamda eglenilmez gördüm ey Yaḥyā bu şeb Nālemi taḥrīk ider bir sāz buldum kendüme	Ġazel/5		..-/.-./..-/.-.	Velehu
103 ^a	Yaḥyā	Ol dil-rübā ki bezme gele nīm mest ola Mānend-i cür'a ğayrilerüñ қadri pest ola	Hüşyārlıқ ümīdini eyler mi tā ebed Yaḥyā ki mest-i bāde-i bezm-i elest ola	Ġazel/5		..-/.-./..-/.-.	Velehu

103 ^b	Yaḥyā	Ārām idemem būs ü kenār eylemeyince Sīnemde gelüp yār qarār eylemeyince	Ḳan ağlamağa başladı zaḥm-ı dil-i Yaḥyā Açılmadı çaḳ cānına kār eylemeyince	Ġazel/6		--./--./--./--	Velehu
103 ^b	Yaḥyā	Gülmedük devrinde rāḥat virmedi bir ān bize Çoḳ ʈolaşdı çoḳ cefālar eyledi devrān bize	Biz o Cem'üz şî'rümüz şî'rāya feyz olur Reşk ider Yaḥyā felekde encüm-i raḥşān bize	Ġazel/5		---/---/---/---	Velehu
103 ^b	Yaḥyā	Dil incinmez olursa tîḡ-i ḡamla sīne şad-pāre Ne ḡam dervīşe olsa ḥırḳa-i peşmīne şad-pāre	Gül-i şad-berge döndürdi dil-i Yaḥyā yı şemşîrūñ Açıldı ḡonce-āsā gerçi ammā yine şad-pāre	Ġazel/5		---/---/---/---	Velehu
103 ^b	Yaḥyā	Çekinmekden ḡoñül ḥālī degüldür süy-ı cānāne İlişmişdür ḡozi beñzer ḥam-ı ḡisü-yı cānāne	Çemende bülbülün feryādına bā'ış nedür bildüm Meşām-ı cāna ḡulden irdi Yaḥyā büy-ı cānāne	Ġazel/5		---/---/---/---	Velehu
104 ^a	Yaḥyā	Ḳanlı peykānı ki bu sīne-i 'üryāna çıḳa Beñzer ol ḡonce-i nev-resteye dükkāna çıḳa	Reh-i 'ışḳındayuz ol serv-ḳadūñ ey Yaḥyā Ḳorḳaruz kim yolumuz vādī-i hicrāna çıḳa	Ġazel/5		..-/..-/..-/..-	Velehu
104 ^a	Yaḥyā	Şikār itmek dilerse 'aşıḳ-ı nā-şāddan ḳaçma Seni şeh-bāzum el üzre ʈutan şayyāddan ḳaçma	Eger pākīze-ḡulük ʈarzinı öğrenmek isterseñ İşit cān ile Yaḥyā nuñ sözün üstāddan ḳaçma	Ġazel/5		---/---/---/---	Velehu
104 ^a	Yaḥyā	Müydan ince meyān-ı dil-rubādur var ise Yoḳ dehānından nişān sırr-ı Ḥudādur var ise	Dostum Yaḥyā ya da bir niyyetüm vardur didüñ Neydüḡiñ bildirmedüñ ḳaşduñ cefādur var ise	Ġazel/5		---/---/---/---	Velehu
104 ^a	Yaḥyā	Dem-ā-dem kūşe-i mey-ḥānede ḥumlar gelür cūşa Naşīb olmadı zühhāda cihānda böyle bir kūşe	Naşībüm künc-i miḥnetde ḡam-ı ḡamzeyle ḥün-ı dil Ḳanā'at ehline Yaḥyā yeter bir ḡuşe bir tüşe	Ġazel/5		---/---/---/---	Velehu
104 ^a -104 ^b	Yaḥyā	Ṭolı piyāle elinde şarāb-ı nāb ḡözinde Degül o māḥveşüñ çarḥ ü āfitāb ḡözinde	Efendi zāḥir u bāṭın diler ḳuluñ ola Yaḥyā Ḳapuña yüz sürer āteş dilinde āb ḡözinde	Ġazel/7		..-/..-/..-/..-	Velehu
104 ^b	Yaḥyā	Ne diller var o zülfi-piç-piçe mübtelālarda Ne ādem cānları ḳurtulmadı ḳaldı belālarda	İrişdi yine Yaḥyā feyz-i ebr-i luṭf-ı Yezdānī Ṭarāvet var çemenlerde leṭāfet var hevālarda	Ġazel/5		---/---/---/---	Velehu

104 ^b	Yaḥyā	Belā-yı hicri bī-çāre eyledi cānānımız gelse Muḥaşşal görsek ol rūḥ-ı revānı cānımız gelse	Gözüme teng ü tār oldu cihān yıllardur ey Yaḥyā Göziñ aydın dise ‘ālem meh-i tābānımız gelse	Ġazel/5		---/---/---/---	Velehu
104 ^b	Yaḥyā	Dīdeden şu sepdüğim bu sīne-i sūzānuma Korḡarın te‘şīr ide sūz-ı dilüm cānānuma	Söyle elbette kime ‘aşıksuñ ey Yaḥyā diseñ Biñ ḡicāb ile cevābını disem sulṡānuma	Ġazel/5		---/---/---/---	Velehu
105 ^a	Yaḥyā	Reşkimüz ḡalmanıdı hıç eski zamān ‘ālemine Cāmını gördük a irişmedük ise Cemine	Gūşe-i meygedede tekyelenüp ey Yaḥyā Geliñüz hū diyelüm pīr-i muġānuñ demine	Ġazel/5		---/---/---/---	Velehu
105 ^a	Yaḥyā	Bu faşl içinde ki her gūşe oldu pūr gül ü lāle Zebān-ı ḡāl ile dir mey görüñ piyāle piyāle	Şu şart ile tūtarın tīr-i yāre sīnemi Yaḥyā Çeküp ḡadengini alursa dilde demreni ḡala	Ġazel/5		---/---/---/---	Velehu
105 ^a	Yaḥyā	Dil-i şeydā n’ola meyl eylemezse vaşl-ı cānāne Ne zaḡmetler çeküpdür alışınca derd-i hicrāne	Bu meclisden hemān ‘uzlet-güzīn olmaḡ gerek Yaḥyā Taḡammül eylemez ‘aḡıl olan evzā’-ı mestāne	Ġazel/5		---/---/---/---	Velehu
105 ^a	Yaḥyā	Şarīr-i bāb-ı cennetdür nevā-yı nāy ‘uşşāka Semā’ itdi şadā-yı fetḡ irişdi cān-ı müştāka	Cihānda nāydan bir kimse incinmiş midür Yaḥyā Derün ḡālī gerekmiş ḡayriden tehzīb-i aḡlāka	Ġazel/5		---/---/---/---	Velehu
105 ^a -105 ^b	Yaḥyā	Olsa pūr bāde-i devletle bu nüh peymāne Ḳaṡresin virmeye sākīlerimüz yārāne	Bize bir sākī-i ḡoş-ṡab’ gerekdür Yaḥyā Pūr idüp cāmı şuna ehl-i dile rindāne	Ġazel/5		---/---/---/---	Velehu
105 ^b	Yaḥyā	ṡolaşup kākül-i ‘anber-şiken-i cānāne Ne ḡadar ḡāṡır-ı maḡzūna ṡoḡandı şāne	Dil-i Yaḥyā ya nice şıḡsa gerek bunca ḡumüm Yār bilmez mi ‘aceb teng idüḡin ḡam-ḡāne	Ġazel/5		---/---/---/---	Velehu
105 ^b	Yaḥyā	Yüz urdum yire tenḡa añlayup dildār yanında Ḥaṡā itdüm yire düşdi yüzüm aḡyār yanında	Zamāne tāzesi Ḳays olsa Yaḥyā i‘tibār itmez O ‘aşıḡ kim bulunmaz dirhem ü dīnār yanında	Ġazel/5		---/---/---/---	Velehu
105 ^b	Yaḥyā	Faşl-ı bahār irdi güle bülbül mülākīdür yine Meclis o meclis mey o mey sākī o sākīdür yine	Yaḥyā ḡalupdur ḡāṡırum ol pūr-cefāya gerçi kim Ammā ki şevḡ-i şoḡbeti ḡāṡırda bākīdür yine	Ġazel/5		---/---/---/---	Velehu

105 ^b -106 ^a	Yaḥyā	Viridi kemāl-i ḥüsn Ḥaḳ ol mäh-pāreye Bedr oldı ḫālī'ümde nazār ḳıl sitāreye	Yaḥyā ne ḫāl var nazār-ı ehl-i 'ıŝḳda Virür 'aḳıḳ ḫāletini seng-i ḫāreye	Ġazel/5		--/-./-./-./-./-	Velehu
106 ^a	Yaḥyā	İtmeseydüm girye ğam-fersüde dirdüm bâdeye Ḳılmasam âh âteş-i bî-düd dirdüm bâdeye	Duḫter-i rez diyü tavŝîf itdiler Yaḥyā meyi Ben diyeydüm şâhid-i maḳŝüd dirdüm bâdeye	Ġazel/5		.-./-./-./-./-./-	Velehu
106 ^a	Yaḥyā	Tîĝ-i ğam ile sîne kim yāre açıldı Ŗaḳlayamadı zaḫmını dil yāre açıldı	Yaḥyā ya kerem bâbını yār eyledi dîvār Ḥayfâ ki der-i himmeti aĝyāre açıldı	Ġazel/5		--/-./-./-./-./-	Velehu
106 ^a	Yaḥyā	Bunca gönülleri kim kendüye yār aḳıtdı Bâĝ-ı maḫabbet içre bir cüybār aḳıtdı	Her ḳanḳı gülistânda bir çeşme var ise Yaḥyā Aĝzı şuyın bu şi'r-i lezzet-şi'âr aḳıtdı	Ġazel/6		--/-./-./-./-./-	Velehu
106 ^a -106 ^b	Yaḥyā	La'lüñe meylüm görenler mey-perest añlar beni İşiden feryādumı yollarda mest añlar beni	Luḫfını ol mü-miyānuñ gör ki bir cevr eylese Ŗarılır Yaḥyā hemân ḫâḫır-şikest añlar beni	Ġazel/5		.-./-./-./-./-./-	Velehu
106 ^b	Yaḥyā	Ḥayāt-ı tâze buldı yine 'âlem nev-bahār oldı Güzellendi çemen bir lâle-ḫadd ü gül-'izâr oldı	Kenâr-ı cüdaki her bîdi söyletseñ eger Yaḥyā Zebân-ı ḫâl ile dir mevsim-i seyr-i kenâr oldı	Ġazel/5	Bahâriyye	.-./-./-./-./-./-	Velehu
106 ^b	Yaḥyā	Benümle ḫaŝre ol ḳaddi ḳıyâmet mâ'il olmaz mı Ḳıyâmet var dimez mi yoḫsa ḫaŝre ḳâ'il olmaz mı	Feleklerde melekler âh u zârımdan oturmazken O serve kâr ḳılmaz yoḫsa Yaḥyā vâşıl olmaz mı	Ġazel/5		.-./-./-./-./-./-	Velehu
106 ^b	Yaḥyā	Bir niyâz ile lebin emdürdi çok nâz itmedi Luḫf u iḫsânı baña çok sevdiğüm âz itmedi	Evc-i istiĝnâdan ey Yaḥyā tenezzül eyleyüp Himmetüm şeh-bâzi alçaḳlarda pervâz itmedi	Ġazel/5		.-./-./-./-./-./-	Velehu
106 ^b -107 ^a	Yaḥyā	Aldı göñlüm yār evvel ŝoñra vîrân eyledi Âh kim dil mülküni alan talan eyledi	'İŝḳdan ḳurtulmadan Yaḥyā ölüm yegdür baña Ḳanḳı 'âŝıḳdur ki derd-i 'ıŝḳa dermân eyledi	Ġazel/5		.-./-./-./-./-./-	Velehu
107 ^a	Yaḥyā	Kâfir ḫaḫtı ki yârüñ ḫüsnî bâĝın bozmadı Kimseler ḫiç bâde-i la'li yasaĝın bozmadı	Gerçi âhen-dilsün ammâ eyle Yaḥyā dan ḫazer Kim anuñ pülâdlar âhı yaraĝın bozmadı	Ġazel/5		.-./-./-./-./-./-	Velehu

107 ^a	Yaḥyā	Ol mäh-liḳā zülf-i siyekârını çözdü Şan Çîn ü Hıṭā tāciridür bârını çözdü	Yaḥyā diledi şarıla aña kemer-āsā Ol kāfir-i bed-kîş ki zünnârını çözdü	Ġazel/5		--./--./---./--	Velehu
107 ^a	Yaḥyā	Zülfüne bağlandı dil zincire ḥācet ḳalmadı Ḳaldı ol uşlanmadan tedbire ḥācet ḳalmadı	Heybet-i 'ışk urdıYaḥyā ağzına mühr-i sükût Yār bildi ḥālünü taḳrîre ḥācet ḳalmadı	Ġazel/5		---/--/--/--/--	Velehu
107 ^a -107 ^b	Yaḥyā	Meclisde tolu piyāle döndü Bedr olmuş idi hilāle döndü	Ferḥādı arayı gitdi Yaḥyā Kühsāra varınca nāle döndü	Ġazel/7		--./---/--	Velehu
107 ^b	Yaḥyā	Şeb-nem gibi dil ḡonce-i ḥandānuña düşdi Yūsuf gibi cān çāh-ı zenaḥdānuña düşdi	Yaḥyā yı nola eyleseñ ey şāḥ 'iyādet Bî-tāb yatur pister-i hicrānuña düşdi	Ġazel/5		--./---/--	Velehu
107 ^b	Yaḥyā	Ol ḡonce táb-ı bāde-i gül-fāma döymedi Çāk itdi sīnesin bir iki cāma döymedi	Yaḥyā o şāḥa süz-ı dilüm yazmağ istedüm Yandı ṭutuşdı nāme-i ḡam ḥāme döymedi	Ġazel/5		--./--./---/--	Velehu
107 ^b	Yaḥyā	Mest itmede hemīşe ḥalkı şarāb-ı sākī Şūrīde ḡönlüm ammā mest ü ḥarāb-ı sākī	Ḥumlar şarābla pür mey-ḥāneler ḡuşāde Yaḥyā ya cür'a degmez nīkī cevāb-ı sākī	Ġazel/5		---/--/--/--	Velehu
107 ^b -108 ^a	Yaḥyā	Nāle-i bīmāra döndü bülbülün āvāzesi Pür-kesel 'ālem 'aceb mi ḡoncenün ḥamyāzesi	Ġoncenün geçdiyse vakti gelmesün Yaḥyā keder Pür-şafā olsun hemān mey-ḥānenün dervāzesi	Ġazel/5		---/--/--/--	Velehu
108 ^a	Yaḥyā	'İşkuñ şafası degme cefāyı ṭuyurmadı Germiyet-i şarāb şitāyı ṭuyurmadı	Teşrīf itdi ḥāne-i Yaḥyā yı gerçi yār Zevḳ-i vişāli bīm-i cüdāyı ṭuyurmadı	Ġazel/6		--./--./---/--	Velehu
108 ^a	Yaḥyā	Şevḳ bir meydür neşāṭ-efzā benüm mestānesi 'İşk bir ḡencinedür ḡönlüm anuñ vīrānesi	Dūd-ı āhun seyr idüp Yaḥyā nuñ ol āfet dimiş Yanmış ol bezm-i maḥabbet şem'inün pervānesi	Ġazel/5		---/--/--/--	Velehu
108 ^a	Yaḥyā	Sen ḡülüp açılmada ḡülşende verd-i ter gibi Ben ḡözüm yaşına ḡarḳ olmaḳda nīlüfer gibi	Ola ḡör her yirde ol merd-i Ḥudānuñ perveri Er gibi baş ayaḡuñ meydāna Yaḥyā er gibi	Ġazel/5		---/--/--/--	Velehu
108 ^a -108 ^b	Yaḥyā	Def-i ḡamda olmazız muḥtāc cāma Cem gibi 'Aşıkuz biz 'āşıka eglence olmaz ḡam gibi	Benzemez eş'ār-ı ḡayre sözleründe rūḥ var Sırr-ı ḡaybī ṭab'uña Yaḥyā senün mülhem gibi	Ġazel/5		---/--/--/--	Velehu
108 ^b	Yaḥyā	Açdı dil bāl ü per-i himmeti pervāne gibi Şevḳ ile şu'le-i şem'-i ruḥuña yane gibi	Āşinādur dil-i Yaḥyā ile gerçi ḡam-ı yār Dā'imā cevr ü cefāda yine bī-ḡāne gibi	Ġazel/5		..--/..--/..--/..--	Velehu

108 ^b	Yaḥyā	Dilā bar-ı vişāle dest-i himmetle irilmez mi Nesīm-i luṭf esmez mi o naḥl-i nāz egilmez mi	Ḳayuramaz seyl-i ḡam ṭaşsun gerekse başdan aşsun Kümeyt-i bāde-i gül-günla Yaḥyā geçilmez mi	Ġazel/5		---/---/---/---	Velevu
108 ^b	Yaḥyā	Dilber dil-i dīvāneyi uşlandı şanur mı Mecnūn ḡam-ı Leylādan ölince uşanur mı	Bir lu'ḃ ile şayd eylemek istersin o ṭıflı Bilseñ nice fettāndur o Yaḥyā inanur mı	Ġazel/5		--/---/---/---	Velevu
108 ^b -109 ^a	Yaḥyā	Dilūñ bir kez şınuḡ mir'ātime baḡdı yüzün burdı Tecellā-yı cemāli var ise dildār çok gördi	Hele rūz-ı su'āl olsun da görsün yār Yaḥyā yı Ne bir dem yüzine baḡdı ne bir kez ḥāṭırın şordı	Ġazel/5		---/---/---/---	Velevu
109 ^a	Yaḥyā	Göz yaşında ḥālet-i şeb-nem olaydı kāşki Ġonce-i dil gül gibi ḥurrem olaydı kāşki	Dirdi Yaḥyā miḥnet-i eyyām-ı 'ālemden ferāḡ Kim şafā itmezdi bir 'ālem olaydı kāşki	Ġazel/5		--/---/---/---	Velevu
109 ^a	Yaḥyā	Çok zamāndur miḥnet-i hicrūñden ağlar ey perī Yaşlıdur n'ola ağardıysa gözüm merdümleri	Şi'r-i şirinūñde ḥüsrevlikler itdūñ ḥaḡ bu kim Āferinler saña Yaḥyā sözüñüñ olduñ eri	Ġazel/5		--/---/---/---	Velevu
109 ^a	Yaḥyā	Siḥr eyledi yār alınca ele sāḡarı Bir zerre içre itdi nihān mihr-i enveri	Yaḥyā nüḡūd-i eşküne kim i'tibār ider Ol mihre naḡd-i encüm ile māḥ müşteri	Ġazel/5		--/---/---/---	Velevu
109 ^a	Yaḥyā	Asīb-i ḥazān bilmez 'ışkuñ gül ü gülzārı Bülbülleri bu bāḡuñ her demde ider zārı	Yaḥyā da reh-i 'ışkuñ bārına taḥammül yoḡ Ser-menzile irişdir ey ḡudreti çok Bārī	Ġazel/5		--/---/---/---	Velevu
109 ^b	Yaḥyā	Belki āzürde ide pāy-ı ḥayāl-i yāri Kaş u kirpiklerüm olmasa ḡalendervārī	Baş açık 'āşık-ı şūrīde geçermiş Yaḥyā Girev-i bāde-i nāb eylemesün destārı	Ġazel/5		..-/..-/..-/..-	Velevu
109 ^b	Yaḥyā	Bir āfet-i devrān yine araladı şehri Hercāyiliḡi mihr gibi meh gibi şehri	Yaḥyā işimüz itdi bizüm şükr ü şikāyet La'l-i lebinūñ ḡamzesinūñ luṭf ile ḡahrı	Ġazel/5		--/---/---/---	Velevu
109 ^b	Yaḥyā	İrişsün 'ıyd olsun bādeye ruḡşat da gör seyri Ḳalur mı bir tehī sāḡar hilāl-i 'ıyddan ḡayri	Görüp cām-ı ḥabābı bezm-i meyde añla ey Yaḥyā Tehī olmaz felekler cünbişi seyyāreden seyri	Ġazel/5		---/---/---/---	Velevu
109 ^b	Yaḥyā	Āḥir gülūñ ḡurūrı helāk ide bülbülü Pervāneyi oda yaḡa şem'ūñ teḡafüli	Aşḡāb-ı derde dāḡ-ı dil ü ḥūn-ı eşk bes Erbāb-ı 'ıyş u 'işrete Yaḥyā gül ü müli	Ġazel/5		--/---/---/---	Velevu
109 ^b -110 ^a	Yaḥyā	Aḡladur erbāb-ı 'ışkı ārzū-yı kāküli 'Ālemi bārān ider ḡāḥī hevā-yı sünbülü	Nār-ı miḥnet yaḡsa da ḡalmaz ḥazīz-i ḥāḡde Bād-ı himmetle çıkar eflāke Yaḥyā nuñ küli	Ġazel/5		--/---/---/---	Velevu

110 ^a	Yaḥyā	Nice elden düşürür cām-ı şafâ-encâmı Güş iden nām-ı Cemi şıyt u şadâ-yı cāmı	Lāleyi bāğda gördük de açılduk Yaḥyā Bir kadeḥ meyle unutduḡ bu kadar âlâmı	Ġazel/5		..-/.-../..-/.-.	Velehu
110 ^a	Yaḥyā	Mescidde riyâ-pîşeler itsün қо riyâyı Mey-ḥāneye gel kim ne riyâ var ne mürâyı	Yaḥyā nice âvâre-i 'ışk olmayayım ben Dilberse güzel olsa nihâyetde hevâyı	Ġazel/5		-./.-./.-./.-.	Velehu
110 ^a	Yaḥyā	Akıtdum yaşımı yaḡdum fitil-i dâğ-ı sūzânı Benüm şimdi maḥabbet bezminüñ şem'-i şebistânı	Kemân ü tîr ü ḥançer cem'in eyler ḡuramaz ey Yaḥyā Yine bir fitne peydâ itmek ister çesm-i fettânı	Ġazel/5		.-./.-./.-./.-.	Velehu
110 ^a -110 ^b	Yaḥyā	Pey-â-pey şun baña luḡ eyle sâkî cām-ı gerdânu Yeter aḡırladuñ rıḡl-ı girânla ḡayrı yârânı	Meger sūz-ı dilümden aña Yaḥyā bir şerer degdi Şabâḡ olınca yandı meclisüñ şem'-i şebistânı	Ġazel/5		.-./.-./.-./.-.	Velehu
110 ^b	Yaḥyā	Gözüm ışırdı görince o la'-i ḥandânu Nişânladum lebinüñ yâresiyle cânânı	Ġazelde ol mehi Yaḥyā lebiyle vaşf itsün Şekerle beslesün ol ḡuḡı-i sūḡan-dânı	Ġazel/5		..-/.-../..-/.-.	Velehu
110 ^b	Yaḥyā	Gül ḡurūr-ı ḥüsn ile almış ele bî-dâdını Diñleñüz bülbüllerüñ şimden girü feryâdını	Devr-i gülde bâdeden Yaḥyā yı vâ'iz men' ider Tek anuñla eglesün âdem dil-i nâ-şâdını	Ġazel/5		.-./.-./.-./.-.	Velehu
110 ^b	Yaḥyā	Sūz-ı dilden bî-ḥaberdür şanmañuz cânāneyi Şem'i yaḡmaz mı ol âteş kim yaḡar pervāneyi	Virdi Yaḥyā ya tevâzû'la selâm ol şâḥ-ı ḥüsn Hep pesend itdi gören bu vaz'-ı dervîşāneyi	Ġazel/5		.-./.-./.-./.-.	Velehu
110 ^b -111 ^a	Yaḥyā	Şehen-şâḥ-ı ḥümâyün-baḡt sultân Aḡmed-i Ġâzî Ki dünyâyı münevver kıldı re'y-i 'âlem-efrûzı	Ricâm oldur ki biñ yıl pâyına yüz sürsün ey Yaḥyā Biri birinüñ ardınca cihānuñ 'ıyd u nevrûzı	Ġazel/4	Medhiyye	.-./.-./.-./.-.	Velehu

SONUÇ

Mecmualar, divanların gerisinde kalmış ancak divanlar kadar değerli ve Klasik Türk Edebiyatı'na kaynaklık eden önemli eserlerdir. Mecmuaların birçok türü olmakla birlikte, nazire ve şiir mecmuları daha çok karşımıza çıkmaktadır. Mecmualar birer antoloji niteliği taşıyıp, divanlarda olmayan şairleri ve şiirlerini içerebilmesi, dönemin edebî zevkini ve kültürel yapısını yansıtmaya bakımından da edebiyata hizmet etmektedir. Biz de bu hizmete bir katkı sağlamak amacıyla, Nuruosmaniye Kütüphanesi 4957 numaralı şiir mecmuası üzerinde bir çalışma gerçekleştirmiş bulunmaktayız.

İnceleme konumuz olan ve içeriğinde XVI.-XVII. yüzyıl şairlerinin şiirleri bulunan mecmua, nesih hatla yazılmış ve 254 varak olan bir eserdir. Mecmuada birçok şaire ait birden fazla nazım türü bulunmakla birlikte incelediğimiz 93^a-110^b varakları arasında tamamı XVII. yüzyılın gazel ustası sayılan ve XVII.-XVIII. yüzyıl tezkirelerini hemen hepsinde adından söz edilen Şeyhülislâm Yahyâ Efendi'ye ait 149 gazel bulunmaktadır. İncelediğimiz sayfalar arasında mecmuada bulunup divanda bulunmayan bir şiire rastlanmamakla birlikte, diğer kısımlarda şairlerin bilinen divanlarında olmayan şiirler de tespit edilmiştir. İncelediğimiz 149 gazel divanla karşılaştırılarak transkripsiyonlu metni ve metnin nesre çevirisi verilmiştir. Bu inceleme sırasında mecmuada harf farklılıkları, kelime farklılıkları, mısra farklılıkları ve sıralama farklılıkları başta olmak üzere birçok problemle karşılaşmıştır. Bunların yanı sıra metinde bazı kelimeler sözlüklere başvurulmasına rağmen okunamamış, tüm bu problemler dipnotlarda nüsha farkı olarak verilip inceleme kısmında örneklerle açıklanmıştır. Tüm bu farklılıkların dönemin şartlarından dolayı olabileceğini düşünmekle beraber asıl sebebin müstensihin hatası ve dikkatsizliğinden kaynaklandığı sonucuna varılmaktadır. Çalıştığımız sayfalarda bulunan gazellerdeki muhteva unsurlarını da inceleyerek, özellikle sosyal hayat ve deyimler olmak üzere birçok mahallî unsurla karşılaştık. Bunların, mahallîleşme akımının Şeyhülislâm Yahyâ üzerindeki etkisi ve Şeyhülislâm Yahyâ'nın çok yönlü bir kişiliğe sahip olmasından kaynaklandığını düşünmekteyiz.

Çalışmamızın sonucunda, değer bakımından divanların gerisinde bırakılan şiir mecmualarının, aslında divanlar kadar önemli olduğunu anlamış bulunmaktayız. Divanlarda olmayan bazı şiirlerin mecmuada yer alması, bu düşüncemizin somut nedenlerinden biridir. İncelediğimiz bu mecmuanın, Şeyhülislâm Yahyâ'nın bilinen divanlarından farklılık arz ettiği için, ayrı bir yazma nüsha gibi değerlendirilmesi gerektiğini düşünüyoruz. Ancak incelememiz sonucunda, mecmuanın divanla karşılaştırılması sırasında karşılaştığımız hataların çokluğundan dolayı bu mecmuanın çok güvenilir olmadığı sonucuna varmış bulunmaktayız.

KAYNAKÇA

- ABAK, Ayla, **Martıları Evcilleştiren Şair Şeyhülislam Yahya Efendi**, Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 2010.
- AK, Coşkun, **Şair Padişahlar**, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, 1. Baskı, Ankara 2001.
- AKALIN, Şükrü Halûk (hızl.), **Türkçe Sözlük**, Türk Dil Kurumu Yayınları, 10. Baskı, Ankara 2009.
- AYÇİÇEĞİ, Bünyamin, “Nuruosmaniye Kütüphanesi Türkçe Şiir Mecmû’aları: İnceleme-Dizin”, **Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi** 16, İstanbul 2016, s. 251-260.
- AYDEMİR, Yaşar, “Metin Teşkilinde Mecmuaların Rolü ve Karşılaşılan Problemler”, **Turkish Studies/Turkoloji Araştırmaları**, Vol. 2/3, Summer 2007, s. 122-137.
- BAYRAKTUTAN, Lütfi, **Şeyhülislâm Yahyâ Divanından Seçmeler**, Kültür Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1990.
- ELBİR, Bilal, Merve Yorulmaz Kahve, “Şeyhülislam Yahya Divanında Yer Adlarının Kullanımına Dair”, **EKEV Akademi Dergisi**, Yıl: 21, S. 72, Güz 2017, s. 31-50.
- EĞRİ, Sadettin, **Kalem-den Kelâma Risâle-i Hat Hâfız-zâde**, Kitabevi Yayınları, İstanbul Şubat 2005.
- EKİNCİ, Ramazan, **Zeyl-i Şakâ’ik Uşşâkizâde’nin Şakâ’ik Zeyli (Uşşâkizâde İbrâhîm Hasîb Efendi(ö. 1136/1724))**, Celal Bayar Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türkl Dili ve Edebiyatı Bölümü, Öğretim Üyesi, 1. Baskı, İstanbul 2017, s. 303-310.
- EREN, Abdullah, **Şeyhülislam Yahya Divanı’nın Tahlili**, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Erzurum 2004.

- GIYNAŞ, Kamil Ali, “Şiir Mecmuaları Hakkında Yapılan Çalışmalar Bibliyografyası”, **Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi**, 2011, S. 25, s. 245-260.
- İPEKTEN, Haluk, vd., **Şair Tezkireleri**, Grafiker Yayınları, 1. Basım, Ankara 2002.
- KARA, Mustafa, **Metinlerle Osmanlılarda Tasavvuf ve Tarikatlar**, Sır Yayıncılık, 2. Baskı, İstanbul, Ekim 2008.
- KAVRUK, Hasan, **Şeyhülislâm Yahyâ Divânı**, M.E.B. Yayınları, Ankara 2001.
- KILIÇ, Atabey, “Mecmua Tasnifine Dair”, **Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII, Mecmûa: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı**, Turkuaz Yayınları, İstanbul 2012, s. 75-97.
- KÖKSAL, Fatih, “Şiir Mecmualarının Önemi ve Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesi (MESTAP)”, **Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII, Mecmûa: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı**, Turkuaz Yayınları, İstanbul 2012, s. 411-435.
- KÖPRÜLÜ, M. Fuat, **Divan Edebiyatı Antolojisi**, Akçağ Yayınları, 2. Baskı, Ankara 2006.
- KUT, Günay, “Mecmua”, **Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi (Devirler, İsimler, Eserler, Terimler)**, C. 6, Dergâh Yayınları, İstanbul 1986, s. 170-177.
- LEVEND, Agâh Sırrı, **Türk Edebiyatı Tarihi**, C. I, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2008.
- MACÎT, Muhsin, **Nedîm Divânı**, Kültür Eserleri Dizisi, e-kitap, 2017.
- ONAY, Ahmet Talât, **Açıklamalı Divan Şiiri Sözlüğü Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı**, haz. Cemal Kurnaz, Kurgan Edebiyat Yayınları, Ankara 2014.
- PALA, İskender, **Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü**, Kapı Yayınları, İstanbul Ekim 2008.
- PALA, İskender, **Divan Edebiyatı**, Kapı Yayınları, 9. Basım, İstanbul Eylül 2006.
- SAMÎ, Şemseddin, **Kâmûs-ı Türkî**, Kapı Yayınları, 4. Basım, İstanbul Ekim 2009.

- SARAÇ, M. A. Yekta, **Klâsik Edebiyat Bilgisi (Belâgat)**, Gökkuşbe Yayınları, 8. Baskı, İstanbul 2010.
- SARAÇ, M. A. Yekta, **Klâsik Edebiyat Bilgisi (Biçim-Ölçü-Kafiye)**, Gökkuşbe Yayınları, 4. Baskı, İstanbul 2007.
- SARAÇ, M. A. Yekta, **Osmanlı'nın Şiiri**, 3F Yayınevi, 2. Baskı, İstanbul Kasım 2008.
- SARI, Şerife, **Nuruosmaniye Kütüphanesi 4957 No'lu Şiir Mecmuası (vr. 123^b-138^a) (İnceleme-Metin-Nesre Çeviri)**, Yüksek Lisans Tezi, Fatih Sultan Vakıf Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018.
- ŞENTÜRK, Ahmet Atilla – Ahmet KARTAL, **Eski Türk Edebiyatı Tarihi**, Dergâh Yayınları, İstanbul, Ekim 2011.
- ŞENTÜRK, Ahmet Atilla, **Osmanlı Şiiri Kılavuzu**, C. 1, Osmanlı Edebiyatı Araştırmaları Merkezi Yayınları, 1. Baskı, İstanbul Ocak 2016.
- ŞENTÜRK, Ahmet Atilla, **Osmanlı Şiiri Kılavuzu**, C. 2, Osmanlı Edebiyatı Araştırmaları Merkezi Yayınları, 1. Baskı, İstanbul Ocak 2017.
- TUNÇ, Semra, “Süleymaniye Kütüphanesi Galata Mevlevihanesi Bölümü 161 Numaralı Şiir Mecmuası”, **Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi**, Yıl:2016, S. 35, s. 259-294.
- UZUN, Mustafa, “Mecmûa”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Ankara 2003, C. 28, s. 265-268.
- YEKBAŞ, Hakan, “Mahallîleşme ve Şeyhülislam Yahya”, **Turkish Studies**, Volume 4/5, Summer 2009, s. 330-355.
- ZAVOTÇU, Gencay, **Klasik Türk Edebiyatı Sözlüğü (Kişiler, Hayvanlar-Bitkiler-Tabiât Güçleri-Kişileştirilmiş Varlık ve Kavramlar)**, Kesit Yayınları, İstanbul, 1. Baskı, Kasım 2013.

EKLER

NURUOSMANIYE KÜTÜPHANESİ 4957 NOLU ŞİİR MECMUASI

(vr. 93^a-110^b)

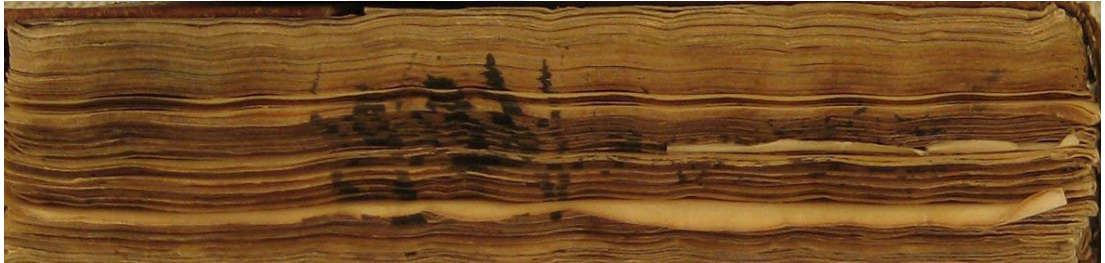
TIPKIBASIMI

(VARAK 93^a-110^b)

مكتبة	م. د.
رقم	4893
تاريخ	4957
تحت	

٤٩٥٧

 ٤٩٥٥

وقف بورالهدور الشما في ربيع الحجة والخمسة
 من سنة ١٠١٥ هـ الموافق ١٧٠٠ م
 من السلطنة مصطفى خان زعيم العرب
 وواليها في سنة ١٠١٥ هـ الموافق ١٧٠٠ م
 ووليها في سنة ١٠١٥ هـ الموافق ١٧٠٠ م
 الحاج ابراهيم بن
 الحسين بن
 علي

فهرست مانی هذا الجلد

قصاید مشرقه
 دربار میرزا
 قصاید مثنوی
 قصاید مثنوی
 دربار مثنوی

<p>کوشتر مدی خیز زه اول غنچه بر روی صکره آچله دی چو غنچه بلبلک کمانش اغارشه و دینه و جوی وار افغان زاندر اول خور همیشه محرم بزوم و صا ایش درمان اولورسه سنل اولور ای طیب یجای غنچه حال یجی حال ایش کوز لک اولدوغنیه ساکه مختصر شعرا بروکیله چشمک تیر نص مثال دور خاتم اولدی مجلس زمره جایی ساقینک کافض هر ران نقد جانبیله آلور لر همان مجلسه ساقی نغاک بص نه بلشون مجلس زبانی زاهد اونیوه هر کشتی اولن مریختصر</p>	<p>همان عالمده بیام و نشان اول بودر عالمده یجی ساکه مختصر حاجینک مقصودی کعبه بجا کولیدن کبری جنت زاهدک عشاقه رو کلدن ملک جینی آسلا کلدن مقبول دکل باکه آنجوق جین زلفک شکوب کلدن دائما دستبایان جلیده کز مه دن ای قزل طرفه جویم خستت جوی کلدن غنیه و صفا بلیسه یجی اهدا کلدن شنبلی خوشبوی مدح ایلیسه بوی کلدن</p>	<p>عاشقه بغداد اریغ اولنر جوی کلدن جوی اشک کوی یاره ایرور دماندن باغ حسنک غنچه سن طوی کوی کوشتر یجیه ساحر بلیسه اولمش اول جوی کلدن یاز یوردن خا طر جوی روح یجی اوستم کاتب و صنفک بیدیا استخواندن</p>
<p>وله فی حرف الطاء</p>		
<p>یار نرم اولدیجه کاندینه اکان خط مرهم اولدیجه ملام آلدن یاران خط نوشلاروی کبکدن خسته عشقه روا شریب و صمکدن اولون توشیم خط عیشدن بی بهر یوزدوق صفا دن خط چونکه کلک عالمه آتیشک برباره خط</p>	<p>وله فی حرف الطاء</p> <p>روی دلبر آل کافه ضربین مولده خط شایه یجی کانی ک عرب بکدر زلف خط</p>	<p>یار نرم اولدیجه کاندینه اکان خط مرهم اولدیجه ملام آلدن یاران خط نوشلاروی کبکدن خسته عشقه روا شریب و صمکدن اولون توشیم خط عیشدن بی بهر یوزدوق صفا دن خط چونکه کلک عالمه آتیشک برباره خط</p>

<p>خانه سلطان مجتبیٰ بلدی مجتبیٰ هجوم قلعه آرام و حسن صبر بلدی قلعه قمع</p>	<p>بنهارا هلدن زاده لازمی نسب بلبل نیلایه زخم اورمده وارمخاوه مختصر رو و او به خط زکونی او بود چکدوم الامدن مجتبیٰ کاورسه اره خط</p>	<p>وله حاضر زیبا که و در شش خط مشکینک حاشق مشکینک ار او اولدی بطرف اولدی بیلما وحتت مجتبیٰ مویم اولو در دنا ناک کبی بر لولوی لغزین صرف سله آه در دنا زای رفیقا بله حذر و اینک بل کونک کیم به اکین مانند کوشکوار انجمنه در نظر کیمیا اوشاه قدر و قیمت بولیه زیاده مانند ظرف</p>
<p>وله فی حرف العین حلقه خلقه زدم اکیخال کبی ذاع مخز دل صیدا تمکه بلک کونتر و بیوت اشک بده جوی کل ذراع کل بلذلف عانتق اولشد در نیم کیم کیم شوره لطفنا بدو کج کلک الفار سنیه کینه اولدی اما کیم حسن کج خانه هر بی الخ لا اله خلی پیشان حال کوردم باغده ایش سولخی الخ فی عقل الدماغ مجلس اول کیم اوشاه ایچون یونیا فیه التقان بدوب لوله مجتبیٰ ایرش چغان</p>	<p>وله فی حرف العین بارد خریک بایرین کت صیبه ک افدی دمع یار و کنده جوق نزل لایلد و کیمج بارد خریک بایه ن لافک پیشاند کول اول پیشانی اله ال بارشاهم اله جمع نعل کس ویرای نیجه کلر آدم سوزین کاشکی اولسه وجودم باشدن باغده فیضه استعداد لازم اولسه مانند بار هتت مهربانه هر کوب ویریدی نور و مع</p>	<p>وله فی حرف العین مخز دل صیدا تمکه بلک کونتر و بیوت اشک بده جوی کل ذراع کل بلذلف عانتق اولشد در نیم کیم کیم شوره لطفنا بدو کج کلک الفار سنیه کینه اولدی اما کیم حسن کج خانه هر بی الخ لا اله خلی پیشان حال کوردم باغده ایش سولخی الخ فی عقل الدماغ مجلس اول کیم اوشاه ایچون یونیا فیه التقان بدوب لوله مجتبیٰ ایرش چغان</p>
<p>وله فی حرف القاف سن قرین برم مجلس زجیدنا یراق بر میدر ورنه سوز صلاه سوز فراق کعبه العتاق کونیه ایرشدرسه خدا دونه دونه الیشم اولع حسن اشتیاق</p>	<p>وله فی حرف القاف سن قرین برم مجلس زجیدنا یراق بر میدر ورنه سوز صلاه سوز فراق کعبه العتاق کونیه ایرشدرسه خدا دونه دونه الیشم اولع حسن اشتیاق</p>	<p>وله فی حرف القاف سن قرین برم مجلس زجیدنا یراق بر میدر ورنه سوز صلاه سوز فراق کعبه العتاق کونیه ایرشدرسه خدا دونه دونه الیشم اولع حسن اشتیاق</p>

<p>دست خست آنکه بجای ظلماتی رفیع تا کیم اول درگاهه وارد الم ایچ یوزیم هر مقامک برستا اور ججاری ک بجا ایله کوزین قویو عشاق هنک عراق قالمسون عجبی فریورده دیو لاشان کوی یاره کیمکه خار دل آتیش آفاق بر در پایه روشنگر کون میناوی چوق بر در پایه روشنگر کون میناوی چوق عشقک صفا نسی یوق کل ایما با روی چوق شهر جمال و غم و ابر و وحالیه خندانه جای لکش اولور لر باشی چوق بیک جانه و برینه نوله بریونه سنیلار اولور از ایچوق متاع بهاشی چوق هیچ بر روی وار که کولانی بلیمه سیاح بفرارک اولور اشناسی چوق</p>	<p>بامیز زلف سباه یارده صید هزار ایچک رو لاشنگر که جیبا خطا آتیش بر مرز اولوق اولور ایچوق عشق بر و ام اوله همان همت ایله روک عشق عشقه کیمت کیمه کیمت اهل اولوق باده تلخ ایله هیچ بری اولور شربت عشق خوب یولده سلا و میکه قورمغی غریب عشق با قغه صرافه صوله قورمغی غریب عشق بگون اشرار حینتا بده یچی تاشیر کون کبی عالمی کوسور اولور خیر عشق کوی کرونه اولور ادرین خنجی چوق دلخم کیشو کلاه اولشدی بر کبان عشق دله در کیمت موج خیز اولوبینه اولدی بید قطره ناجی درتجان عشق</p>	<p>حاطرم اولدم یاریدر کیمه تیوق صید یار کیم حقیقده دلاممورد درویران عشق خاک مجنون در و در و صحران صید کیم یار حکمتی اجراه انازا ایچیک سلطان عشق دله اولوق اقبی عجبی مستخ اولیمه استر بجایه خالی اولور غن میدان عشق پناه اولور شهنوله مهر و ماهه سایه عشق بلند مرتبه در مهر کاه سایه عشق هزار شیرین بود شنگر زبون نیچ سید نه شیر ویری عجب طفل جانیه وایه عشق رولج قورمغی بازار کرم خورشیده درون دله که قورمغی خیر مایه عشق اگر چه مهر کاه طوایدی دزه چوب هنوز آتمدی شی شاه حسن دانه عشق</p>
---	---	---

هان

<p>در پاره نانه ناز جواران تاز جانفشان شراب شوقیله هر گوشه پر شور اولدوغن پراولنده نغمه مستانه ایچی به میخانه یه پرینا ناک شاد مشور اولدوغن پروانه اگرچه بالیدر نازی شمعک شمعی زیاده اندن سوز کدازی شمعک احوالی یانه نانه عرض تید و کم بودیم دلداره خوش کوروش طریخی یاری شمعک آسک دکل باشندن هر که تیغ محنت کیسکه او یکلدن زلف درازی شمعک سوز درون جانی کلدن نانه بر بر مجلسده روشن اولدی یارانه زان شمعک محو و جوی ایضه عاشق انوب باقلشون ایچکیله اولدو امتیازی شمعک</p>	<p>فیس کلینین در عشقی کابین ایشیدم کیمه اقرار ایدیه نجال لی همدرد یوق جویبار عشق در قیض الیم سحر سونا سنده نیلوفر کیمی مارام روی زرد یوق گرم سردین چکیندی عالمک در میبد واعضا هینسده اشک کم اوله سوز کوز یا شیمی ایچدی و کدنه صبر و طاق عالم سوز ازم چوق صبر آن کوی کد کل یوق کوکلارده صفا جامیله غم دور اولدوغن خرابانک نیلور امجور اولدوغن کوریک ضعیفی و نسجه نه آفتاب جام صهبانک نیه اولجانه ناریک پر نور اولدوغن کوریک کوریک مجلسه تم زمر نفاخی ساقی حسود مار طبعک کوریک اولدوغن کوریک</p>	<p>همان وقت ساهدن کسک کلک در ایچی تمام ایدینسی ده دردی نیا به عشق اوزک ای ل یوقار دن طومنه چو پاره ایچی طونالم چنج اطلن کد اولتر من سناک یوق سنی زار لرام ایتسوی ساقی قوه فوجت جام نیا بلور شخورد اوزک یوق هله امواج در ایتمه نیایی کوروشن سنک دروشن کنگره کجه صبر اوزک یوق در هام خفته سندن در و ادرک در طبیم نیده بلدم خشنه همجانه چارک یوق بلور فرخیم تیغ غزه شی لده ایچی نه بلشون بار اچالک ظاهر سنیله بارک یوق رشم عشقک زبونی ولدق زور یوق حاصلی آنکله کوکل جمه طولنم یوق</p>
--	---	---

وله
 كل ما خزنه من زينة كلك بيخروا من اوك
 يعني يرتدي وقت طربا به نوتن اوك
 اتبدي نسيتم من به مخزكس و صكاه
 ايردي زمان نغمة حق چشم كوش اوك
 بلبلوك فغانى كويم مست شوقا كين
 ديرلكه خوابه وارد شه كل خموش اوك
 زها ده ديكه نچيه به دك خورق و تعلق
 برمغانه خلت ديكه منير قوش اوك
بجی بودمه انبه اله طولو جام می
 اورق كلاه اوزك انى عيب نوتن اوك
 اكنور سير نيك فكر به دل برباره دك
 بوخسه ايردي سفر زلفك عميله تمامه كوسته
 صحبه دك كويك طولا نك كوز نوزك كوسته
 چشمه دك اى ماهه تابان بكلك اخشانه دك

ال ويردى نعت وصلك كره برآمده
 غم يزدى صاميم هجرانك اول آيا به دك
 مال بچون نادان اولوديا بسته دلم باه
 حرص نه مرغ بى دركى التور دلمه دك
 ما بچا منجا كپاى ياره تقير انيكه
 كسوز اى بجي باشيم اولس و رسم انلكه
وله
 عين زلفى كل دولت زنيا ريدوك
 قى الحق كوز بور اولدى اى اهل ديكه
 كوي جانانى كور باند طوره مى دم
 راهد بله بوز خيت ماوى ديدوك
 منته اى مل طلب اهل مى اولور
 سرفدر وار كين سدره وطوب ديكه
 خود دلم ديكه نغمه ده سوز لوق ما
 كوشه كوش كل اى بلبل نسيه ديكه

خدر ايت سنك جفا سندن اولس و بديك
 عاقبت كلدى نم باشمه بجي ديكه
 صالندى عيدا رتيدى من خوايانى سنوك
 نيه ارسته اولسون قرمانى سنوك
 صفا كركشبايد و عشاق اولسون خجايير
 وفاميداننه كسوز حورمانى سنوك
 روز خورشيد المانابه كرون كوك
 نبوي ولا به هر بر ماهه تابان سنوك
 سندا زايه بورك جوا المرسى جيسون
 پراوسون خولبره آق ميدان سنوك
 بو نغمه كوش لور بجي عاقبت بظن اوك
 پسند ايرنه لايق اهل سنوك
وله
 آجملدك انجدر سننى زارى هزارك
 اى غنچه تر كوكاسن سن بلبل زارك

بجی

<p> وله آدم صابون اولدی تا کده کدالارک یوقی حنایی یا شهم متبل اولرک دل کدی کجه پرینه فویدی هزار غم بری کیدی بری کولور اولدی با اولرک دل پرهوس نشیم هو ایینه خوش نفس جی باغیم کوز لکای وارد ره اولرک جان تقدیمی الوب اولدیر لر اولماید رشم وفا یی بلدی کی دلر با اولرک جی ابدن اوز که کمنسه یه تک بله وفا قایلدر اولن دکلو اولور شه جبالرک اولور می وطن شوق شوقنا اولور می جهاند شهیدی اولدی حال فان بری برک حیات تاز و بریک دکلی وارد صغ جوانی لطفیه بار ایتکندن بر جی برک </p>	<p> وفا صورت کین دودم وصا الکا زونیده زک پنهان دیو بل خوجیا شکی کیتسزک فلک دونه دونه تهنه خوار ایتسوزک نه توز لر قوی پر بر دم اوله آه چا کوزک وله اولمش تیر انان بله مستانه کوز لک اویش نیه او غمزه قنانه کوز لک باشلوهان سوز لکه مانند شاهان قصدا لیکجه صیدر لجه کوز لک آدم نکلوشیدر دل اولسه شکار اولور ایتسه قنن کاه غزاله کوز لک کورسک کتاب هر و فی سنبق بن سولیکجه باقمسه یا باه کوز لک بوی کجه شکار اولور بجه بیچاره لیکار زحمت و بیخه غمز و کانه کوز لک </p>	<p> لبیلرا وز کلر آچوق نثار کول یوق هیچ یوبله کن کور مشور فصل بهارک اغازی کوزل بللک ای بیلن شیدا خوز لیدی دین باغیه مشک تملک خالک یده لی غمز و خوجاره تقریب خوش کلمدی اما دل برتوقه فرارک یچما قوردی باره لسوز لاه صفت بار کلار غنک رونقیدر قلب و کارک وله شورشن اتم ای لای چاه چهره زک دیبزی اول طبیجان در ساکه ندر درک پیتیان خزان اولر کل رضای صوملر نه باغ خلیدر آینهال ناز پروردک نشان بیخ شهم یار اولور سنلی فریر کون فلکده حسنه مفرور لور کک شکی کوزک </p>
--	--	--

<p>درباره حاجی بن اورا اولك ای كوك بروا سوز در ایچون بجاره اولك ای كوك قاف انصافك خبه السنون سنی دلبراه وارد عكجه سنده آتشیاره اولك ای كوك سندن اوزكه دانخی نسیم واردی ای كوك كچه تیغ جوبله بریاره اولك ای كوك تیری آهندن كچه شمشیر طاشنه كاراید طوتالم آهن به سنك خار اولك ای كوك خانقاه شوق معور ایلك ای كوك بوخرا بات ایچیم میخواره اولك ای كوك ایردی یوار سندیخ شیار اولك ای كوك كلاره غنچه لوله كشاد اولك ای كوك اول شاه حسن غنچه بلوق شتیک شنگ بازار عشق ایچنده مراد اولك ای كوك</p>	<p>عارض دکنیکه هر کز شان کوردیم صوری کوزدن چوردم کچه کمانته غنچه تمام وصلك استم چیمی دراز اولد رلف یاری و خشیوب ایچم بریم بالی قامت وزونك مانندی یو ددر بر نهال نخل کل کوناه شرو باغ ایشه با عدال عارا بدی چکنتمه دن باری مجلی با کوز نعل اسنیل ایدیه باکم مثال رویال کلشن عشره قه قه زغری کل صبا نوز باد کاکونه عكس ایكجه اول رخشال خاطر یا کینه کهنه توده یارک غم دکل فونسون مران طبع یاره تک کرم ماول سوز سوز یولایر میدیچی عراض اول دهان نکلده بولاشنه بر جای قال</p>	<p>لب شیری صول اخری به جاناسورم کله اولور طوی به کفزار نیکه باغ شکر بویك چکاش مجلس عشقه کورد یولدار چیمی لطف طبع قلیسندن یارانه بر یویك های عشق ایشلدن آتشیان ساز شیمی نه لازم کند و سنیه قیس آسار در سوزیک <p style="text-align: center;">وله فی حرف الادم</p> ساقی بزملک لئادی لئیدن جام مل قویلدی شایخ کل امید بر نه کل باد خیر به ختوب بن ساکه کوز آچوزم کل باقوبی کویچیم وجودم اتمیه کل بن کوزم اوزده باشم شیم کی تیرک نذر تک همان کلگری شتار اولوب غنچه کل</p>
---	---	--

<p>سن طویروك حسننى نیا به چو اربك بلبل شوریده لك عشقه شهلا ری اولك غزوه اور زردل یا کاکل اکی خالی دکل نیغ لازم که یا خال اکی دین خالی دکل جام می دوزنه غم بولز نه ت ساقیا دور در یا خور تلسل اکی دین خالی دکل دلبر خسار ز کینده خال غمیز مسک بودر یا قریقل اکی دین خالی دکل باده ناز به سر خوش نیل جام میله ای کار تیوخ سنکل اکی دین خالی دکل یا ارم قلندیه بجوی یا خور اولم یا مال بارق یا نزل اکی دین خالی دکل</p>	<p>وله سندل کون اولدی پشیمان مانع دل ظاها اورنده لاله صفت اوله از دل کلر خالک محبتی وندی رومیه هر دم بهار اولور سه باغ و راز دل یا قدی قیل اغملی اولتشیغ عذار ایچه روز خشره سونو چیراغ دل آب روان پنجه چوز بیار سیله کلر توردی خرم اولوب سینه باغ دل مهر و زرد باغ غم کور یحک عشقه برداخی مکن اولادی بجوی مانع دل بچاره بلبله بولدی زردی دل کلشنده که کوسته برغچه روی دل بلدی که چاره یوق غله شولشکمه بولدی کند و کند ولایه کفت کوی دل</p>	<p>قون تپه نامر اربك بارقی شانشن چون باده نوش بزم مراد اولدك كوكل بیگانه لکله بار ایدر اولشن قیمی بار شکر تیغ جاب خفته که بار اولدك كوكل اول شاه حسنك یر مدك پای بوشنه بچا کی که خاک نهار اولدك كوكل غذایك قانده کمر کله مشور اولدی کل زك ویردی کند و حسنیه مغر و اولدی کل کوز دکی کینک اولدی پشیمان روز کار کیم بیج کون چمن مکنیه منظور اولدی کل باغبان خیر تاندی ای صحن کلشنی اغله بلبل که کلدن خار لور در اولدی کل جناب اغری صون قلند حسن کلستان آبار رشك زلال غم خور اولدی کل</p>
---	---	--

<p>دشت کوهه وارم ناله و فریادیده لم قیسه کوهکدک خطری تبار ایدلم قوصراخی بزه راه خمر هادی اول سنای بیوفغان باری بران تشار ایدلم فلک صورت آینه الله الدنیه لم کزد و فرجور جفا چاکمه مقاد ایدلم پای بنیاد تیه لم رشدی دل شیدایه سلب اید و عقلی او ایستاده از ایدلم جور ایدین انجیلیم حیا بیز عینت نوشیله کین کونلریه اید ایدلم ال دیرسه و صراک کاد لالان الوسیم برد ولنه ابریم نه خورکار لالان الوسیم رخسار می درد ایندی قامتی خیم خام کی باری هله هر بار لالان الوسیم</p>	<p>اشکیده اتمه جویی بی بر افغان آستان حضرت سلطان کله کل وله و فرجور المیم سوزید یوزین اوت بسیم ایدام زره چه سوزیری یوق آناه بوز جوق کل صفتی خدینه خط کلدر کن اشعار کوندر و کاشفته نامه شکین اوقام نه عجز و نشن لو و صحن سوری عشرت هر بانه نظر ابرسک صرا جام سکا کیم قرن طور دور بوشله شام حق بویم طره روشن ورکه نوله خلام تهردی ایتمده غم خطک دایه جوی دخی جو قنجه اوور دایه شه غم خلام</p>	<p>شیر ایدنی شهاخ زلفکده خاکی چوکان از رویه سر کشته کوی دل دشت هواره کندوی کوشتر برونان محو اولدی عجب شقه ایشجه جوی دل مسانه جغی اهل دل کاتن اچیده دایم طوبی بونالده جویی بیوی دل بزم عشقه نه کم پروانه کل کل کل یان یا اول و شمع حسنه یانه کل کل کل خاطر بر نسنه دن خاتمه مغربون شهبه یوقر طرح آناه کل کل کل کل اکتمزد یوغم چکمه یوفانی دیاره طوکه باغ عالی سیرانه کل کل کل کل وقتی کچن عشق نیشک دورد و شمس حفظ اولنر عجب ورانه کل کل کل کل</p>
--	--	---

<p>بویسه رجا ایلم آزرده در اولش عفو آیتیه کا هم نم اول تبار اولش با پس رجا ایلم اول شاه جهان دن لطف ایله آیتیه اول اولش نوم ایله بیجی اول اولش برهنگه بدیشیخ مدد کار اولش مکته مستخرجه خانه اولش مستاولی سومیه مستانه اولش هب روی اطفا کورین اهل جلسه بن شمع رو کیه بیچ پروانه اولش قصدم بود که آتشک ایلم اهل خانه ارباب شوقدن نه بیگانه اولش دایم یوندر لطفه چکر سنه کو کل سنجی اولیم ایلم ایلم ایلم ایلم ایلم ایلم</p>	<p>کدم بلدن اول اشوی کوز لک بیجی اولوی اول شه خوبه ایلم منو طلعت خیزنده شی بر خوبه ایلم کشت یوز اول اول برولی بر خوبه ایلم اکا کوچک بویک بجایه زیبا بیخ خضر بیچ مقبول حال مدد عجم غوبه ایلم کوزینور دوزه داره بیچ خوبه ایلم چوقا کتیر کیدر بر لبه خوبه ایلم زمانده دکل هر کوشه ها هوید خالی جوان قنده جو محبوبی شهنشود ایلم سحر یازا خیمون اوصاف نسطا ایلم کشدن زروق پیدا ایدر کوزینور صنای خاطر اولدوشی صنایه کوز بوین بادکش هر آکی وفاره کوز</p>	<p>همیشه خرم و خندان تارمان اوله همیشه غنچه اقبال کیشاده کوزم هول کبی بر قیده ماه تابان اول فروغ حسنکی کوزینور کوزینور به زوق در نه صفا در نه خط در نه سحر خار زاجوب کوزی باده کوزم بود در عاسی سکا صحنه نام بیگانه سنی صفا دره بیخو اهل صفا کوزم سیم لطفک جیدی غنچه آساقب خوزم صفا باغشادی کویا اهلدی کوزم نخ زرد بلیه عرض حاله قصه کوزم اولور مانع امان یاز بیکلر اشک کوزم ایرشاه آوردی باغبان سوره جملته لطف کشتن آتانه نیشخول موزم</p>
---	---	---

و جرم تاوان تیدی ایشیم و فغان ایتمک
 سنک اوچشم تانک نیم بوجان مقنوم
 امید اولدر که لطفندن دینه ساندنک
 سوزی بیجا ناک وادی چله مقبول اولور

وله **وجوه التون**
 روز کار یله عیار لور سه ده جا ایدن
 قوم تنها خیالک دیده اغیاره بن
 جان ورتق نیدی چرخک دونه در و چونه
 نوجوانم زشته جانم ایدیدی پیرهن
 خمار چیه باده لک مشتانه جوتل دیون
 دایم ای پرمغان لوقی بز اول باده
 تازه دایم کورد کجه بار ایل التفات
 رشکدن با یوب با قشسه و جی و ریح

شعر چچی و ش اولوب زک تکلفدن بزم
 کبر معنای کوزل کوشتر سه معنای سخن
وله
 سیر کلشنده اکین یار بو کلیمه اکین
 هر چایی بولیده هله ای سرو چمن
 لطف ایدوب سولیدی اولطوی کفرین
 ایشیدیلر در دایر انجول اولور لطف سخن
 کوکل النعمه با جسته نه دنجیه بباره
 رخ زینباسی کوستری دیلم و حشون
 مشکلی خاک ره یاره ایدر شش تشبیه
 رخ کیزر کویله کاشمش اهوئی سخن
 یار چچایه دیشش وقت کل ولب با اید
 صبحیم غم ایدم کلشنده برش برین
 ساقیه دیکیز زیمه نیه باده کورسون
 بره هب و نند قلمز یاره کورسون

کل کبی صونوب هرینه جام لبالب
 بزم اهلنی بلبل کبی فریاده کورسون
 بجنون کبی یا اناه کیدن اوله عشق
 حل ایدر وی مشکلی اساره کورسون
 جور اولدی اسوز ز بر ایشیه بهر چاشنی
 کیکار نی خاطر ناشاده کورسون
 منطفده ایدوب بلبح سر افندی چچی
 وصف قدهوز قوی الاده کورسون
 بار اولده کدکجه رفیق خزاران
 بولویه قاوروی کوروی بون و دان
 هر شخص کراچانی ال اوستنک دور سیز
 هیچ کاتجلی اولور ای شه خوبان
 شام خدرات بر شری عالمه بشند
 ه ایلچیک در دیله بر سینه سوزان

و زین

<p>موری که کند بیا به عشرت شکایت این آرزوی شهید و شکر در دایه اکلان سگداری و بیمه بیخ ستمنا چون عصه دوران دکلانی سبک اکلان بکوزی بیماری ای محبتی به بجز ایند پستری شده دل بر اضطرار اکلان کوز جام سرو کجاوی اثر شاد کام الوتون تمام اتدی بزی خم سا ویا غم تمام الوتون صفا و بیسون درون جانقا انقباب شرای عشق که هر کاشه بلور جام الوتون خط غصه بر سرتش آری بر بیسون از کفیت می کفام لعل ابوسکی الختام الوتون بود عشق ملده بیلدی بیجا به عشقک شراب لعل ابن صوندی لبوشتالم الوتون</p>	<p>وله عشق زندن کل پیشان لاله باغ درون غنچه نیک دنیا با ای خوی کوشکن بجز عشق آتیرن کور کیم اولقدر یکین لاله لبتنه فرهاد در کندین طاعتک بیستون دلبرک پیرایه حشمتی رخ ز کیندر عاشقک سرمایه کاری سرتک لاله کون قدده بر عاشقکه و از نام نام نشاندین قیسیت شهوت آمده دنیا ره غموز خون پنجه سن میدان استغاده کسه بودی قوت بازوی عشقک اتدی بجز ایند می بیدر ساقی میدر دستخوار اکلان سن میشن یا عشقی طهر باری اکلان اعزندی سینه غمت داد و کندن بجز آتش سوزن عشقک در کای اکلان</p>	<p>قوتی از نیه نوله اوقک تمزود لادن ای قاشی کای قانلوی التبه طوران بجز نوله نا جبرائیه ده کو کای بود صحنه اله الموقی تساهم اوله آشان وله خوبوز انوز انوز جام زین در میان بر کل صمد بر کویا اوزیم دلستان کل بیروب زین قلمح اطرافه کبرسه ایلدی ارباب مجلیسن نیت بزم جهان صحن کزاره و بیروب رونق کل غمنا لاله چون سن ز کیکر کل ریاطوشن باغبان دشتة اله دیز و بیجا بیجه با قوت ناب دور ایدوب اول مجلیسن شربان غوان کل کل اتدی عارضی خوی بجز بیجا بی اولدی تمیج مجلس راه طرف بود نشا</p>
--	--	--

<p>صالحی اولدی جی ایله برکه کویله نه اولر ایشیدر ولسوی تندی خجیم شیوه و ناریه اولر و سوزمان لورسون بکران لشکر ایله رات سلطان لورسون ارغوان تکلمه دوقدنم ای دیله جیم نخل مختدر کارا صوریته قان لورسون اله باغی یولا کیمینه صون ساقی دیو ایسک جانی کویسینه جران لورسون باد باغی جابک نیجه پر لیدی هول یورسون دورق جام خشان لورسون چونکه اسانشه امکا یوق نیجه جی برکون اول بو سخانه ویران لورسون قوما یوق تم فریاد لالان ولسون دیرسین کوزم و اشینی اورسنده کیران ولسون</p>	<p>جناسا شمله قران دلم صد باره لورسون نه مکندر نه خاطر پشیمان لورسون موتخت ملکی نیخیر ایدیو شمشیر غم گله توزک کشور نه غیری سلطان ولسون بنظر ایدوم کویم و رخسله برکون فلکده مهر نشان ماه تابان ولسون جه قول ولسون جی کای ایشاه بولده سندن اولر کیمسه قران ولسون هر چایی به دل و بیگه آره لورسون درمان بو لیر سن قیجی چاره لورسون بر باره صنفا اوزده اول ای آینه دل هر سنلکه دو شمه که بیک باره اولورسون دیرسک که نیجه واصل اولور دیره حاج غم چله کولک بلوره بلوره لورسون</p>	<p>برکون که کورنلک اولور اولورسون جانانه عجب لیر مه پاره اولورسون خون کوزیم خجیم یله تیغله اونیار جی کای اولشمله برتا کین برتا کین منزل آت راک شمله برتا کین برتا کین لشنه لک ایلده قورسا لک اولان برتا کین نیجه برکون ضلالتده کز سن در دیر دره بی بیغناک جمع اجاب اکین کویله نیجه چکنر غانتق چاره لور لف غنبار کون قراری یوق و کین هیچر و میدر غم دنیا به دوشمک کوی برکانه ایریز جیر برکون اکین صورت اقبال دنیا الدار فافلوری عشرن کار آت جی خیا خور اکین</p>
---	---	--

عقده

وله
 مقام طاعت خیر زلف سیه کار پریشان
 جهت خاطر می تو را که کار پریشان
 اسباب ما و خنجه جمع اولش نوشته
 نمر بر می کل بشدن و دستار پریشان
 واعظ بوکرات سکه بشدن که همیشه
 جمعیه باعث اوله کفزار پریشان
 عشاق پریشان ده که هیچ کورسون
 چاق بویله نهان اولسه افکار پریشان
 هر کوشه ده نظار و نور واریت بی
 سولیدی اوکل سکا اشعار پریشان
وله
 یار دن سنک باو کشته بیخونه درین
 بانمی بارسه ده بار بچکار الله درین
 باغبان نه قدر که چه قمریه اوکل
 فکله نسبت پایه عمری کوناه درین

شست مدهوش مان زلف خرابان اجیره
 خلق فطند با توین کا اکاه درین
 ابر کورن کعبه مقصود و محبت بولید
 بزده عشقی قویان سالکه کراهه درین
 هر زمان عشق صفا و قیامت بی بی
 دکلم سن سوزی نیکه که گاه درین
 تمام خود بد کنشون اوکل حسار کنشون
 نوبه با بسلسون دل بلبکی از کنشون
 باو نوبنده قدم جبارک اوچ بیجا کنشون
 فغان ناله فلسون طر باو تار کنشون
 دل سیدیه هم بیچه دل بر بیچ جمع
 صفا لر دلین عشاق موسیقار کنشون
 زمان جیشند مجلس کلر صحر کنشون
 وز کاشون سوزی و فطنه بر مقدار کنشون

واروب یار اولیشینونه قمری اوچاشق
 صراوب فرهاد بی سخت بولوی کلشون
 باد و دایره شیل اشکم چا غلیوب
 باشن اولطاشدن طاشنه روکل انکار
 اوقی میزینک و صفنده کی اشعار کاشق
 بز جانشند طوطی تکر کفزار کنشون
 خصه در اولزنده عاشق اولغ فرودن
 بیچه شاد و خرم اولشون عیدن لوزون
 بلشون نوز و عید کله کلر ارباب عشق
 آتش غم کشته کانون دل بر سوزدن
 جامه القام اهل جاهه تو من احتیاج
 ساکوز الطاف خورشید بیجان افروزدن
 غریبند داختر قیامه کلدی با نوبهار
 قودی برشته زینخاکه مکنوزدن

<p> غنچه طغیان احمدی عجبی هرگز از ک نغمه می بچرد در اشخ اول غنچه آقدن نوروزن مهر با بق کوردی خورشید جهان افروزن کرم اولوب بلبل نوبه باشادی نوروزن غنچه را چلشده ده کورسک تجت آتین واروی بر دل کیم اوله خا بودمه سوزن سوزن دلدوز غنچه کیکدی چانه شولیم چکدی جان رفته می اول شوزن دلدوزن غنچه جادوی لبرده نه طاقت راری فته را و کرمسه اول چشم هم آموزن مشک کل شوقه سیریه کورن شیا سحر کچیک قزاق تیک اول شمدی عجبی روزن باقلشدی بو خطی چه اوله کوزادن کیم کوردیکه اوله اوله برکسه اجلان </p>	<p> دار کچرا اول شاهی را غنچه در آتا دامانه صا ابله در انج کلن الدن شمدن کوروزن کرم اوله لطفی کشمه اولدک مددای ساقی کچجه کشلدن آزری یورکیم سنک غم و درد فر افاک قسمت بجا اندوه با ایش زادن بارک که میاننده در اول خنجر خاار شمدن کور و عجبی کچجه فرسین اولدن سیمه آینه قلم خذقل انکسار دن بی خاکیه ککسان ابله صراقن عیار دن یله ویردی نشا حکم کاروبار دن آلهامه قغان تخت سیا همدن شکایت روکل بری خورشید عالیا بی ماه بدر اوش چنوب ایکی شمر فاوکه آه پشمار دن </p>	<p> عجبی بجه بودد بر ضعیفی در غم بنیم نشان خورده فامشدر ضعیفه جسم نرود رحام اولد خدادن اوله ایست قدی کورسن نور مک کوزم آچو بطور ای عجبی زادن اولور کل ساقی خنجر شفا اول اسم خاار دن بو با خاک مسویه اول ایش شورش با زادن دکا در کوشوار لعل بر لوی الاله در کورنور سنخ بارک دنک روی قبا ایلادن نوا بر داغ سیم تازه زخم تنفکله بجا کیدجه اناک ککشتدنک لاله ایلادن ایلدک بوی زلفن نافه دنک نغمه خورن اولسکینی عبقار دنک ای صبا اخر دایدن باوردشت باوره تاب خمدن کسه آت ایچور ورمی و خوق انجی بیغ ایلادن </p>
--	--	--

تمه

دو کدی

وله
 دو کندی صبری کوکم اولدایا به دوشلدا
 قورادی وارنی خرج المادی سر به دوشلدا
 کوزیه عکس نچک دوشمکله مایه کوکم
 هوای دل قی کوکم اولدی حیره آبه دوشلدا
 چه بایستی کوکه هیچ ایغی بری صبر کوکم
 ایتند بائیی کوکه به دوشلدا
 فزاده دربار فلک جنابه دوشلدا
 نه اضطرار کیشا کشته دیو جا بکوش
 نه اضطرار فلک اضطرار به دوشلدا
 جفا ایتمانه ایله فلک اضطرار به دوشلدا
 جفا ایصبت یار کلام وجودی بجی
 جفا ایصبت یار کلام وجودی دوشلدا
 نه حالت دیه جام بلیم اولدجا به دوشلدا
 بر کوزل شوکم کا هر نو جوان رشک ایلسون
 جان بجی نسیکه بر ایلسون چکان رشک ایلسون
 شنبه پر اخذ دل مرغی فلشون ناله لر
 صغری کسوت هر رشک کشتان رشک ایلسون

وله
 الفسایه فقر یله سنجار کمالی عالم
 سوله خوتخال اولدکه شاه کامران رشک
 وله ای روح روان خاوندی و کوزده دون
 تا کور اولدش صفا مندر جان رشک
 چشمه حیوانک فقری صوفی آفتون سوز
 خضر ایستون ایسجی بزوان رشک
وله
 بیچاره بوز در دینه بیچاره کوکم ایلسون
 بجای سانی بی وار وار کوکم ایلسون
 رشک جفا ایله صوبت ایلد رشک
 یینه درتسا اولوق و صید یاره کوکم
 اول شرحه کریم المادی شمشیر رشک
 یوق شرحه قابل بر محل یاره کوکم
 درینن کا قلمی اندر ارا تیک رشک
 چشمک ویرا و غیره مکاره کوکم ایلسون

وله
 کل دوری کندی اینیمون بیچاره کوکم
 نه یار کوز رشک صید دل جان دوشلدا
 رفقه که دل بسته لر ای ماه جوز لشن
 کو کچک الشون لانه تبر و شانی
 عشاق در ایلسون صنف بکار دوشلدا
 بیچاره یار کوزدم ایسکله رقیبی
 کو کیده قومه اتی شوارا و زلشن
 کاشنده آیین ایزدن غنچه آچلمو
 سولک کا بر کوشه بوشونده بوشون
 فالما یه کدر عشق رشک اوله بلکه صفا
 بجی کل کین اولیم یاره سوز لشن
وله
 یومده باجم کشته سندن چکان سنان
 لشان تیرک اولندن غیر لوشان سنان

<p> وله با بزرگواران در دیده خواری نه بلبون کلان با ناله ایلدوم زاری نه بلبون روئیده قرانتم که یوسف و شعیب در رفته امین خط شیکاری نه بلبون سیرین و شیر سوز زین اول اعل تکبار طوطی و نه بولالت گفتاری نه بلبون هر که دکل راه در کعبه کویک اول بولیده اولان سز نشخانی نه بلبون بجی طوالم ایل ارباب خبارک اول مست می ناز بوساری نه بلبون ایشور جانیه لحتکوی لبرین شیم خصوصاً چن نقدن کلون برب شیم نهوم هم ببارک اهل عشقه آدوکن بلن هوا اوشه جهم التی نازیم شیم </p>	<p> وارون و خنونی بوسم در ششم صحاره دسیم بریرا کچک کرم بیگانه قیدان دراز اولدوچه افزون اولده بلشسته محصل قوزلش یوقا کل جانانه قیدان وله کوکل او مار نیچه کوندل و این غنورین اولورسه لطف الهی کوردی کون یارین عجب کل که درونه کبکها و کین زاخه چنده کبک و شاهک کوردسه قفازین ندکوزار و زبون وار شیه صالمه قله عجب رولجه کوردم بعشوق یازارن نقور اشکمی اولکده دو کمه زن قاجیم بوخ اولشون اول کشی کیم سکا ویریمه وارن اوشون هله عجبایه آدوکن اولقناه روی کیمیه بر اوله عاشق زارت </p>	<p> ریا نه جورک اتم صقلین سوزم در دیده دلم بازشکات تیشم ای ناموزان سنن صبا خاک ره کیم تو یاری دیده جاندر بز چکسه ای کور یازان او بر ارمغان سنن بزم خوش سوزی از ما صدمه بیکر غنایم نه مانع کلنسه جانانامه لاحتن سان سنن نه لازم عشقه بنیالم قیشه نیک برای کون مقدم در هله اولان اول سنن کوکل سول مرغه در و نه بویجه لایه قیابان کز قنار اوله بوزام بلا نه قیدان کز قنار اوله نازدی پای بند عذلیا و به قاپو صحراره قورلدی خنونی جانانه قیدان دل شدید ایلد اماره هر تازانه بجای خلوص اولشون بویکسوی یاری تا قیدان </p>
--	---	--

؟

<p>تاج داراده اولان کوهی زبیلیم جام حبه قویون لعل مبارک و لسه بن باده خم مجازی بزه تا تیر اتمیز اسکی میخواره لر زکده شول بلشنه اهل شهنش خضاده عجب تنک بن شاد اولور هر بزی بکونه خداب و لسه قدنه و از تازده کوزک دیو صورتی صکره تنها بوختی یار جویا و لسه بن هر قطره اشکم که افران اراننده تو کوی کیدر نتیجه مرجان اراننده دلف سپه کدن کسلوری دل تسلیا بر راجه در جلاله جانان اراننده اولقله کوز لکده اومه یوسف نانی برقنه قوی قورقورین اخوان اراننده</p>	<p>ویلیختی بوشعل اول طلع زبیلله بیجان تازده دروزون قنجور دو سودی سوز لعلی الذن قوم ای ماه سر زشته عشق الهه در المنة ته عشقک نیجه دشوار ایدون هر کس برین بلورم چکدوی برده بر الله هر کجه نایر چکدوی کنج ب اوره زبیلاره هر صبح آریه بصر کاه بخبر ایدیم چقدر فضا خانه تنک جان و لسه کزنا و کجا نایله همراه همراه ایدین قاجد فضا تندر اولماک هم خوف ایدین ایچما طوبه اولاه بار چلشه بزباده ناب و لسه بن کاشه ساقی سبب فغ حجاب و لسه بن</p>	<p>دقیق قبول اینتیص ما و شری اینتیص اغز در آدک با تین هوا بر دم و جیم قاوری باغ دله بر اچما دوق کل اید نسیم شمس و احسانک ای شاه کرم لسه کلور بیری موافق دوز کار اولور لسه ایریشور جانانه رحت کوی دیرنک لسه الدی کوه کام بیجان خوری نلد خور غنه سزیری خونی خیم ستمی قده جو پاکیز بون دکل قلیجه فالو بد جان خی از مدله اوکیسورنی نادی و مو روی عاشق ز غممان نیک اولدو و بچی لعلنه شیر نیک بازار و خط شکبو بر الف نازدی خیال قلدی لوح سینه دیده طور ما تین و کیتیر و لسه بن</p>
--	--	--

<p>فصل نهمه از زنی خجسته غوغا و زانوردی تله جان را نشند بیجا نبی بودی همان کافر زلفی بندایلیک بوخچه مسلمان را نشند جانا خط با قوت باز اول من وزده بزقطه قوش سخته کویا قز او زده حال سپک عارض زینا که بارشین زلفک نه کوزل و شش و وجه حسن او زده زلفکده کویا غرکه اکنورای ماه جان باز کی بخله او بیار سن او زده بیرونی حفظ ایدر شردن او ماه در طور اول بوسف کاپر من او زده بیچی و شهک جوهر اعلی سولیت با قوت ندن کیم طوبه در عدل او زده</p>	<p>وله صدق پروانه بال پرچی همه تین اوله یا بار و شکدی او کتیری امین اوله برشیا اوله ای مه بلبک آه وانینک نیازی بلبل زاری کویا نازین اوله طوقالم کوزی آچقارن اولش سینی زاهد خدا ستار در طعن تیم زده عیب این اوله سوزناز و استفاد کبج و تله غزله شه حسن عا بن غیر دیر له همنشین اوله جهان بی نباتت چرم شادی بلردر اگر شادا اولدکسه غم کل بیچی غز اوله کوکلم آچیزیمه جانا باها اولشون هله اومه عیش غز زین پرشکار اولشون هله کوچ دکدر داری نه ایلیک عذارین طالعم اولشون سماع دیر یار اولشون هله</p>	<p>کوزینه کرمک خسود کتیمبه اولشون بسم زارم هکدر زنده خبار اولشون هله دوستم بوکده اولک اختیار ایدیم بیز جام عشق نوتل ایدویج اختیار اولشون اوله بیچی لطفنه مغرور اولشون قدر حسنی هم ایدر بوشویه کار اولشون هله بوی و فاطمی بیری اولک خط کشین کلار دن اولر صنا سیر یلیخ اولشونه عقل و قول در بر انا کوزین اولشونه اانا غمک در بر انا کوزین اولشونه جانا از آکله لبک کوز طوقدی اوله بویه قوز فری کوزا تبه زینک اولشونه عالم کوز کوزی نه جانیم متاویک کوزونه خاک و حریک سروه خیم جانین اولشونه</p>
--	--	--

تکرار

<p>تو عرش او بازانين و نيزي و نيزي غزني لعل رو و نيزي کي رکن نيزي اولسه داي کيجه ايله کشته رقيب که اولسه اول روي سپاه سايه کي هم اولسه نخل امل کلو بند اولسه خوب ايدو دست جيات و قد بقا کويه اولسه واعظ بود که وقت تاج و تبايه او چوق اميد نيز ايدی ايله اولسه معهود در لاس خطه بار ايله کوه کل خالم خراب اولوردي کرا و تشه اولسه کيز نيزدي روي کي چي کل تری ازهار ايجيده جمله دل تشه اولسه باده پرخندان ايجي کيم فرغ اولسه برتس باک مستی و مستی کيم ايساغ اولسه</p>	<p>دست غمق قنده کوزدي لوت اولسه نوشته چشمک کراک تاغ اولسه دلري نعل ايدو و طوق ده کدن طهود کاکاک بوله خوج ايزري باغ اولسه نيجه آنا نيل ايدري ايله روزه شينه سلطان غمک اسکی اوج اولسه سوزلري چي اناک و نيزي باغ اولسه دار هجر ايله با نيمش زاده باغ اولسه لي کي بر عاشق و مستان اولدم کدومه تر عشق سوليز هم از اولدم کدومه هر کشي بر کي زقار شکار ايله بده بر صيد ايله جک شهباز اولدم از و ايلدي بر محبوب شندان اولدم بر مناسبت ابر مستان اولدم کدومه</p>	<p>چوق کوردر لور ايدی بهانه می نون ايلشک بن لونه خاک شرابن از اولدم کدومه پنج غمده اکندر کوردم ايجي بوش ناله می خورش ايدو شاز اولدم کدومه اول در اکه بزومه کله بيم مست اوله مانند ججه غير ليک قدر کشت اوله دلبر لور ايجي عشق اوله اولور ايجي کيم قدر محبتی بله عاشق پرستا اوله بردا و نيارد اولوشو خيله بوشه اولدم امار ديم شوشو طيله جانا که دست اوله چکسوز انوشور و نونه اولشمنون شايخ چي کي و کيم ننگ دست اوله هشيارلق اميد نيز ايلرمي تا ابد ايجي که مست باده بيم مست اوله</p>
---	--	---

اولم ایدم بوسته کار ایلینجیه
 سینده کلوب یار قرار ایلینجیه
 فایز اوله موش طبلده ناک بودن
 اول کوزلوی آهوی شکار ایلینجیه
 عیبایلک هر کجه فریاد و فغانم
 راحت بولم ناله زار ایلینجیه
 اول بار اشکله نوری قومدی غیار
 اولادی کوکل ترک دیار ایلینجیه
 بازار مجتبه دخی زرده قیلنر
 ناصیری عشق عیار ایلینجیه
 فان آغله باسادی نغم دل چیری
 ایلدی جاق جاننه کار ایلینجیه
 کلدیک دورنده رخت ویرید آن زره
 چوق طولشدی چوق جبار ایلیدی وزن

طویز آکارسن گاه لطفای بیکانه به
 چوقیدرای خشنی فان و قدران زره
 ای جل سنده تقاضا ایتمه المه جانم
 لازم اولور ویریکه جانانه قلع جان زره
 دامن عیشایه ال بریز کوزلوی آخضر
 سندن اولورای طیب جان لدر دامن زره
 بزا و جوموشم ز شعریه فیض اولور
 رشک یلدریحی فلکده انجم رخشان زره
 دل انجیز اولور سه تیغ غله سینه صده
 نه غم دروشیه اولسه خرقه تشبیه صده
 نکست ابروش کوکل زنده نسک حور زین
 هله یوز کوسون بر کیم آینه صده یاره
 بجه طویلسون داز نام چاک سینه
 جان عیار یله ملودر کینجه صده یاره

صدف کیمی نغزیه اولور کیمای
 قایر و اولسه ای دل سینه کینه صده
 کل صدف بره دوردری دل چاقی شکر
 آجلدی غنچه آساکر چه آمانیه صده
 حکمت کدن کوکل حال کلد سوی جانانه
 ایشتم شد کوزی کوزیم کسوی جانانه
 نه خط کیم جانشه یوز کوسوی جانانه
 عجب چشم جان تشناق اولور سوزند
 طولشم کاکل تشکینه چوق باشلی آوند
 فدا اولسون دل جان غمزه ابروی جانانه
 صبا یه رنجی یار اولقی کلک فایز کیم
 نه وارن رخاکی بر کیم ایشک کوی جانانه
 چنده بلیک فریاده باعث ندایم
 شام جانانه کلدن ابروی بوی جانانه

و
و

<p>شستوی بوشی و خلیج و در ساغره جبابک کلین و له نه قباب کوزنده له باقدی قدر و نامه به کوهی اله الی له طفل و لور که خیر اوله شیخ کوزنده کیمک حوضت و بیجا و کوزندی بهار کیمک حوضت و بیجا و کوزندی بهار کلور و عنده کسک و کوزنده بود کواشک فراوان که و بیجا کوزنده کواکه صبور و کندی کوزنده بائش باوی عاشق زارک هان حساب کوزنده افندی ظاهر باطن یار و کواک و بیجا قنوله یوز سور آتش زنده آب کوزنده نه دالور و اولف بیجا متبایلورده نه آدم جاناری قوزنده قالدی بولورده</p>	<p>چار سن برده قهرله قرآن دی آما اله لور و جوق و لور آتی تا هم در باره فرج کوزغک اوله دلدن بر دم بولور بی بر یا یلدیوق یادرده آشنا کرده قناعت کیمکینه مالک و بیجا کوزنده فقیر و لور شه در و تشریف آتیر کوزنده ایتسندینه بیخی فیض بر لطف یزدان طرقت و بیجا بیجا نامر کاشسه باوی هم بیجا بیجا بیجا بیجا محصل کورسک اولدوسج و بیجا کوزنده قویون فواره سن غیار بیجا کوزنده بری عالمته اول غنچه خندان کاشسه کباب تیدل سوزلور با بیجا همان شمدنک و لطف لیسه هم نامر کاشسه</p>	<p>نظرین دور اولدینک دکان شیخ اولد یالپسسه کوزنده شاه عالمه تا با بر کاشسه کوزنده آیدین لیسه عالمه تا با بر کاشسه دیده ذصوشید کم بوسینه سوزلورده قورقیز تا یراید سوزلم جانامه فوج لغت بیخ خوزیر یله بیجا کاشک طوفان ک طوغر اولدیم بیجا کاشسه غریب دین خان سن الدار بیجا کاشسه براید قلبده اول کبر کوشه خانیه شیره کتسه هر قین صبا تو لورین نده فول کوزنده عجیب اول خسر و خوی نامنه سوله التبه کیمه عانتونک بیجا بیجا بیجا بیجا بیجا بیجا بیجا</p>
---	--	---

کاشسه

<p> بو مجلسند همان عمر کسز اولوق کورده محل ایز عاقل اولان اوضاع مستانه صبر بر ایچیندر نولای عشاقه سماع ایتدی صمدای فتح ایرشدی جان روز و مولو بوی عشقندن نای اولان اول نسیم نوبهار اشد کج کمر دان اولان اول فلک کرده مکملر نامی لانا بویه طاقه عجب آوزار صالدای نای طایفانک توکل باغیندی هم ایتدی نای طایفانک یالیدی نغمه باد بهاری کیمی آفاقه جهاده نایدن بر کسه انجمنشید درون خالی کیش غمیردن تهدید آفاقه اولسه بر باد درونله بویه بیانه قطرم سن ویریه ساقی بوی یارانه </p>	<p> چو غمزه چشم ایده ایز کا بطون اولوش فدا هزار دل عاشق اول حال جاوله ما دانش و یله بر ایدیم نوله کیمه کوندر صحیفه دل اشد عشق ویردی قباله شوشن طریقه طورین یار سنج چکویچنکای لورسه دله در فرقاه دل سید اوله میل ایزسه وصل جازانه نه ختم کچو بدد آشنجه وصل هجرانه بیچون جام مصفا کی نور ساقی عیاش بومه عهد و پیمان الیدی انجمنش نهال باقی قیاداره کیم تشنگانجه انجمنش تیندر شدر اول سما جهانبانه بیجه پروانه لاله بوی کیم کرم ایدی شمعک شکر تعلیم نه شمع عیاش آواز نه پروانه </p>	<p> رشک منور المله ایچ اشکی زمان عالمنه جامنی کورده ایشید و کینه جمیه بائسه چنکدی یوز بولدی یوقار اولغی وار بو کوکل غلبه لی بو کوزاک بر چینه نه صفا لور شور آرد منه چکر دروالم عالمک بر یقینی سوری یله ما تمنه کلبر و میکده شوشن سوزی سیر ایلله خانقاهک نه باقر سن بر کی سیر سنه کوشه میکده تکیه نوبای عیاش کلبر هوریه لم بر معانک درمنه بو فصل انجمنه هر کوشه اولدی کل لاله زبان حاله دیر می کورک بیاله بیاله چوق اولدی خدی بوم و شتر باره شترک صداوح اولدایه یوز لطف صفا حواله </p>
---	---	--

صد در میخانه دره نازان آورده وار مجبور
 صورتی بی بیغان چو کسب خانه
 نه قدر و ریشیه اهل له وارد له محل
 بیوق اما بنده بود سغله نازانه
 وله می قوز لاول و تاج و قبا و بندن
 اوله می طوقه در ویشانه
 کزه و ز عالم اطوقه در ویشانه
 بزه بساقی خوش طبع کدر حیوی
 پاید و بیجا صونه اهل له رندانه
 طولشوی کل صبر شکن جابانه
 نه قدر خاطر و نه طوقه دی شانه
 بود در لری مخرون بویشان تیمه
 دکه ای شاه او کسوی صبر افشانه
 اینکین بکلیلم ای دل تید یارک
 قسین تیزی بزه کتمیلم یا بانه

چونکه کلاک هله بر باره طور ای اوک بار
 آشنا اولدین اولق نه درو ای کانه
 دل عیایه بنجه صغسه کلاک بو عیایه
 یار یلری عیبتنک ایدون یار ایتنه
 یوز اوردیم بره دوستا یوزم اغیار ایتنه
 خطا ایدیم بره دوستا یوزم اغیار ایتنه
 دل چا لردی بصدی کین بغ خوزی
 قدر چاقی بولایه مقبول اولور خوش خور
 بو کشتنده شوکسته سارا اولور کل کین
 که شن کل چهره من بغیچه ترور ایتنه
 یا نکلدن نیجه اولور ایتسک بر عاشق
 که اولور بکلر مقبول اولور خوش کار
 درانه نانه سنی قسیر اولسه بیجی قسیر
 و عاشق کیم بو نیر درم و دنیا ایتنه

وله
 فصل چهار ایردی که بیل بر وقت نه
 مجلس و مجلس مجرای ویشاقی و شاقی نه
 هر خنانه باغده بری بریده صلی اولور
 ذوق و صفا هنکا میدی وقت اوفدین نه
 کل وصلیدین شوق ایدین تکمیل ایتنه
 لال ایدیم کل بیچاره بیم فر ایدینه
 ساقی سیر ایتکی نازان ایدین انا ایچیر
 ذوق نون نوشنده کلاک هله ایدینه
 بیجا فال ایدین خاطر اول چو کله کیم
 اما که شوق صحیح خاطر با ایدینه
 ویرد کمال حسن خور اول اهرمان یه
 بدد اولدی طالعده نظر قسیر یه
 حق صفتلشنو کولده آتش بودرسون
 روزی جهان و خلو جهان بر شاره یه

کلاک
 بیجی

<p>مجان خون دلدن لوی رشک برون بازار عشقه هر که چون باریک آقادی لشک روانم ایچره عکس المیدی اولدی کل و سینه هر که باریک آقادی رستینه نیجه الوی ایشیق غایب انهار آغینه یئنه خیار آقادی کلزار معقده مزایع صده سندان طبع صفا شعاع بختیبه سار آقادی هرقنی کلستانده چنجه وار ایشیق آخری صومون لوشه آدن شعرا آقادی لهلکه میلیم کوز لوی رشت کله نی ایشیدن فرادی اولاره مست کله نی قدری عالی نظر در نیم اعلی بلن خاک زلنده کوز لوی رشت کله نی</p>	<p>زخوزرد تو صیف تبدیل چیچی بن دیدم شاهله تصور دیریم باده نیغ غمیه سینه ده کیم باریک آقادی صفا و یادی دل زنجی باریک آقادی صدا باریک کل بکیده بن باریک آقادی شرح المیدی دلدارنه بریان آقادی کل چی له ساغر النجه بونه سرد اول غنچه دهن باشکده آقادی قالور کوز لوی رشت لقی قانز بخت سیه عاشق بیچاره آقادی بیچاره کیم بانی باریک آقادی خفا که در قهته اغیار آقادی بوغجه کلاری کیم کند ویه باریک آقادی بانغ غنچه بیچاره آقادی</p>	<p>وله آغز لینی هم لطفکله طوقوشک سویردی سنین اوزده نیم باریک آقادی دلفک بری بزیه قاتردی کولاری کا هیجه کوسیدی کرتانه آره یه چچی نه حال وار نظر اهل عشقه ویر عقیق حالتی رشک خار یه ایتمسیدیم کیم غم نوره دیریم باده فاسم آتش بیدور دیریم باده اولشه باغ غنچه باریک آقادی بوتول بلوغ زهر لورد دیریم باده عکس رخسار کله مران تکدر دیریم باده بن خلیلم آتش نورد دیریم باده یار ساقی اولشه دیریم مجلسه دور جام صولسه کوب شعور دیریم باده</p>
--	---	--

<p>کهن کفیت حال هم هشیار و زین مست جام با باده زیم الشک کربنی ایندیون بنایه میل بلبله ایل خلاق کوز اول وقت الیه نکند شت کربنی لطیفی او موینا نک کور که بر جرد صدار یو کجی همان طعنه کست کربنی جیاتان زه بوادی نیده عالم یو چار اولی کوز لندی چمن بر لاله خدو کفند اولی کهای ایتسبم بلبله کاهی ایلد خناه چند خنجه بر محبوب تیغ شوه کار این اوستیه دوشمه غنایا خنجه که شویله نازک اولدی خنجه کیم بر اولی بوقش خوی بلبل کورد آهنگ بو اولدی بو طرزانه سیر تندی جو بیتیر اولدی</p>	<p>کار حوره هریدی بولتسک کجی زان حالبله دیر موسم سیر کار اولدی بمله خشره اول قلدی یاقع ایل اولدی قیامت وارن می یوخسه خشره قایل اولدی وفات کجی کور یو عالم کشتن زارنده صدال کسب اولتیر فی صله اولدی وصالک مهری طوغوغی اولدی سعادت صیبری یوز تیغ ناز اولدی امید وصل ایدر سنج صیجا ک وصال یاره ای کله اینه تر جایل اولدی فکدره ملکار آه زار مدین و نوز کین و سون کار یوخسه اصل اولدی بزبان ابله لب اولد کجوق ناز اولدی طرف احسا کجا چوق سودم آت اولدی</p>	<p>ایلدی نوز عشاقه ملازم نامه مطرب بزیه هزار احسن ناز اولدی جان و دلند صهلدی عاشوق اولدی آتسایان قلدی محرم راز اولدی صید غم جا همد بر خطه فایع اولدی چشم آزی قانی بر شهزاد کیم یاز اولدی اوج استغادر ای محبتی نوز ایلدی هتم شهزادی لطفاره پرواز اولدی الدی کو کام یار اولد صکره ویز اولدی آه کیم در ملکنی لان تالان ایلدی باغ حسنه فانتک شروسوز اولدی بن خفیری نیایه شرح امله کیشان ایلدی قطره باخیزد نکوتو تنگ کندی قطره دریا ایدوت ریایجان ایلدی</p>
--	---	---

عشق

<p>در عشقش برود کنیزداری تنه که اوصل اوله کسیره حاجت قالدی قشاره قوشن قضا هر بوزک تریب اوله دور حنسنده کان تیره حاجت قالدی هیت عشق و در کیمی اغری که هم بر سکون یار بلدی حال کی تهر بر حاجت قالدی بچلنده طولویا له دوندی بدر اولش بلدی هار له دوندی سرکشته عشقش شرسکی دولا بد کز لاله دوندی شمع زحکه طولاشرق دل پروانه بی حباله دوندی کوکلمه همیشه زلف پر بیج کدرابیم خیاله دوندی</p>	<p>وله اول ما هلقا زلف سپهر کار جویری صراحتین خطا نا جویری با جویری براق کالی لیلد بر طفل پریشان دلبر که الوت شسته دستار بی جویری انجم طافا غلوب صنم طلوع ایلی جویری اول نسیم بدن ناکه روزگار بی جویری فزده ایدیک ای کل تر بار قدومک هر غنچه همان کبسیه دیار بی جویری یچیا دیل صرا له که کمر آس اول کافر بدگیش که زان بی جویری وله زلفکه نعلند دل زنجیر حاجت قالدی قالدی وصلنمقنا اولد بیه حاجت قالدی قاز شوارد تم سولقد شمشیر زار لیلک نازک نبی اولد ز شمشیره حاجت قالدی</p>	<p>عشق از بی کوزور کزین زمین واسمان عوز حق بز اولونه آبی شان بلدی عشقندن قوریلدی حقی اولم کایدیکا فتوحی شقد که در عشقه در مان بیک وله کافر حقی که یارک حسی باغ بوزید کسه لر هیچ باده لعلی بی باغ بوزید دله دایم ایش عشق باغ اورد باغ حمد الله روزگار اول شوق باغ بوزید جیش مختن فغنه سردار بر دل دجبار بوز منجه دشمنی سیرت باغ بوزید بقر ا تیدی لطف قدرت لبر کالی خدایک تازه لشمک باغ بوزید کچه آهن دل سن اما ایله حیدر کیم آنک پولاد راهی باغ بوزید</p>
--	--	---

<p>زلفن طافید و کبریا کجبه رقصه طافون کشته باله دوندی جور ایله رقیبه اویدی کردونده اوبدوغاله دوندی فوهاری رالی کتدی جی کهاره وارنجه ناله دوندی شیم کیمی لطفی خندا که دوندی یوسف کیمی جان چاه زخدا که دوندی بوکسده اوچردی قی شهرار لاشی دام سر کیشوی پرتیا که دوندی هریکه غم ایلیک ای سرور نام سایک کیمی فناره کول پاکیه دوندی صافرتک اولمکه اول کاکل شکلی لطفا ت قومه آقیده که دامانکه دوندی</p>	<p>یجباری زوله بلشک ایشاه عبارت قربان اوردی سیر هجرانکه دوندی ول غنچه تاب یاره کافنامه دوندی چاک ایتدی سینه سن بریکجه دوندی خون دلی د و کدی و خوشخوار غزول برشیه کیمی شتی ایشاه دوندی تلخ اتمدی رقیبه اوویا زین من قالدی زوله بویجه ابرمد دوندی ایلی غمیه ویردی قنایه وجودی بیچاره قین مختا نایمه دوندی یجیا اوشاهه شوردم بار مع اشدیم یاندی حوشندی نامه غم خامه دوندی مست اتمده همیشه خلقی سرب ساقی شوریده کولک اما مست خراب ساقی</p>	<p>شایسته در قولسه خلخال ساق شسته حقا که ویردی زلف اعل مذاب ساقی ای تبه نه شرتکدن خود سدر کاتیلخ عیرک نواز شندن بکدر صواب ساقی بیگانه وارکن اولر مجلسده انجالت سن کهنجه کهنز اهد حجاب ساقی همون سر ایله برنجانه لر کشاره یجباریه جوجه در کمر نیکی جواب ساقی ناله بیاره دوند بلبلک اوزده می پرکشل عالم عجیبی خلقی خجیان سی روزگار آخر پرتیا نیتدی کاججوه سن زشته جان همرا لاشی کمر شیرازه می بلبلک سر مایه شوقن و کدی عاقبت روزگار بیجفانک جور بی انداز می</p>
---	---	--

کلا

<p>جوی شکم باشد آن شدی غم از تو دشته شدی و با به طغیان بدو بجز فده برده خوش کورک زبون با مال مست عشق هر بری آفاشته شیرینی یوق بره در درک صورتی طبع بر بلور یوق درانی عالمه هیچ دلبری اوله کور هر زده اوله رضا نیک ارکی صبر ایفک میدانه بجز ارکی دفع غده اولتر محتاج جامه هم کی عاشقوزن جاشته اکلیجه اولتر هم کی جگر نیکه قضا ناچیر کور ستر کند کی کوکنه کبرای کوکل اول غنچه نیک شبنم کی قده بر اهل کم وارنده با شتر رود کار بیوزنده شمردی بر آدمی وار آدم کی</p>	<p>لش زلف تیدی خانه بچای کی چه بار زوق وصالیم جباری طوبی بریدی عشق بر بیدر نشا طراف نام مستانه عشق بر بچینه در که کلامک ویرانه عشق اول منجانه در که کیم آره سیدر شاغر خشمیدار اول منجانه نیک بریدی زلف بچای پی لریزیداید زنجیریدی اوصالی اولدر کیم اولر یونک اولور یونک شاه راه عشقه جابه نوزیدی در نیم داخی بدیا اولمشدی در هر مانخانه دور آهن سیرایدی بیک اول آفرینش با شش اول نوزم مختب شمنک پروانه شکر کو لوبچله کاشنده ورد زبری بن کوزم با شنبه غرق اولقده نیلوفر کی</p>	<p>کل بر نشان اولشوی کوزم اولدی غنچه عاشق حال نه اولور کتسه ایندن غنچه نیک کج دینه و فی کلمن بچای کدر بر صفا اولشور همان منجانه نیک درون عشق صفا کی که متعاطی بریدی عشق شلر نبتای طوبی بریدی کرمیت شلر نبتای طوبی بریدی منجونه فکر سوزن مژگان دلربا آزار خار دشت با روی طوبی بریدی هیچ یوق کلادی نوزم جها نیکه عالی نادان مکلدر تیدی صفا طوبی بریدی دعوی زهدی کور ستم زده واعظه ابله صرا نوز که زرق ریای طوبی بریدی فرکان بر ابله دلیله بلدره قصه صمنک که که تر قضا طوبی بریدی</p>
---	--	--

<p>مخضتک بر کارین بویک بچاره دل دوشدی بر دیاره اون زلفتم بندگی بکون اشعار غیره سوز کرده در سحر وار تغییبی طبعه که چیا استنک مایه هم کبی آچدی ل بال ویر همتی بر وانه کبی شوقه شعاعه شمع رخک بانه کبی خلفه دکره کور غیری دلک جانشینار دست قدرنده روزی شمع صید داره کبی هرایکه باشی لوب کیمکه بر حال بوق منکن اونز دل دیونه ویزانه کبی دلی ویریم ساکه کیم شیه واز ک کوریم ای فلک جوری قویه جلفه جانانه کبی اشنار در لیمیا ایله کچه غم بیار دائما جور وینجارد نه بیگانه کبی</p>	<p>وله ولا بار ووصاله دست همتله ایرتیر نسیم لطف شمری اوخل ناز کلنیر نسیم اید وکنیه غنچه باغ مقول اولور دروغ قی قن اولدوغزین بچاره یاری توکل سنندک کسلر سنر خیارن ورکنیر یه اغنجه دیر سنجان ایدن انجانیر کل باغک لنده دشتی زله آل اولشه هران بلبلیک شمیدی کوری یانی شمری فاورن شیل طاشسور کیمه آتیدن کیمت یاره کلکوله چیا کچا انیر دیلر دیونه می وصلندی صانور مجنون غم لیاوردن اولنجیه اوصانور سرمایه سننی زنگ دردیده و کدری لوزردنم برخی اله بو با انور</p>	<p>اکنسه ککسه اولک روچی دیر شیم جانم چقه یورد اخی عجب اول انور مجلسده بیخون حقوز دیولیه قزیدی ای ساقی کلچهره لکدن اول انور بر لعب بله صید ایلیک ستر سن اطفلی بلشک نیجه فنا ایدر اوچی ای انور دک بر فضیوع آینه تقدی یوزین بوری بجادی جالی وار شیه دلدار شو کوردی صید کچا پاک صافور قیصر انور و عاشق کیم ایاغک توزیه بر یوزین سوز کرم قل بنجباری صبا ایرورد یاره دلی بچاره هجران غمی بو حاله ایروردی نشان سنک جور نشنه قیقله سن دیریم کوز فوهم ایلدی تصویق نانشنه اولدی</p>
--	--	--

<p> هله روز سوال اولسوندا کورسونون نه بردهم یوزنه باقدی به برکتا کوز یا تشیده حالت نسیم اولدی کاشکی غنچه دل کل کجی خرم اولدی کاشکی قانی بی انصافدن فالدی قانوزریا وضع آیین ایلین هبیم اولدی کاشکی هرچی کوتینه واریم کورنیز کونور وار واره اول بری کم اولدی کاشکی محنت عشق صفاتین بنایدیم ایکن خلق عالم را تا ماغم اولدی کاشکی دیردی حیا محنت آیم عالمین فراغ کیم صفا ایتردی بعالم اولدی کاشکی چوق زماند محنت کجی کوز غلری باشلیدر زوله اغریشه کوزم مودری </p>	<p> دل بریدر عیدن عشقنه آمانسون اهل عشق قدری بلز زانه بری بلبک جانینی اویدی قهرک اولدی زان زار اکندک ای کل بر اوج کاشکی جی کویاه جمالیده بابک کونه ایت برم شهادت قل خدری شمع وریکدن شمع شینیکده خمد و کدر ایت کویکم آفریندنا که جی سور کک اولدی کاشکی سحر ایلی آرایجه اله شاعر ک بزده ایچره اتیدی جان مهر انوری بیرک که طوع و یوب کلیمک صدق شینه بیگانک یورکده شها بلور دیری بائیدی سرقدری قخل صنوبریه نعلندی از لقله قلب صنوبری </p>	<p> شاقی صوق و شرسه بونجه زمان جام عرق صنوبرک که اولدر اتوقری یجی قور اشکله کیم اعتبار ایلد اول مهره نقالیم ایله ماه شستری آسین خزان بلز عشق کل کلزار ی بلبلری یوبانک بریده ایدزاری پروانه لوی بوزک جان نقدی ایدر اول شمع شبارانک کرم اولده بازاری جان راه محنتده بری صفا آردی اول رایجه دن بولیم بن خانه خاری جشمه که هر برک فرما این ایسر عشق اوله ساکه مطرب بولیدر وازی بیچاره ده عشقک بارینه قخل یوق سوزله ایشدی آقادر بیچوقناری </p>
--	--	--

<p>کوری مجازیم میده کله ای چچی ایشدر ساقیا کورن دافه نطی الطری وله اکرک غرویی هلاک اید بلبلی پروانه اوده باقه شمعل نغافلی زلفی باننده کیم دو جهان قیمی کل ای باغبان ایدنه او کوی حایمه سنبل مجنون نه چکدکن نه بلوریم چکانده بارک باشنده اولسه سودای کاکو ای خار سده قوتیجا خاک بلوریشین بر آتش اتمیه بلبلی بجاره به کاکو اصحاب دده داغ دلخون اشک پسر ارباب عیش و عشرت چچی کل و ملی وله آغلداران ایشتی ازوی کاکو عالی باران ایدر کاهلی هوای سنبل</p>	<p>راه کوره دردیویشرا ایچیم اولدردی نری دفع اید بلبلیک هم چچی قیدیلر غمز زسهل اله کیری اغزغنه کوره دکاشر هله مهری ایشتمز ایتدی نزم شکر و شکایت لعل لبتک غمز سنبلک طفیلیه قهری وله ایشسون عید اولسون ایدر زغری فالورمی بر تری ساغز هلاک عید زغری بیچون زک ایلسون میچانه کچر زغری نه زاهد دونه راه بلسوز اول سبب ضرور در کاهنه کیم وار شه جرم اوزا عجب و لالی در پریغان بیدولدر خیری میجان بخشیده ساغزده کیم غمز قنشدن تمی اولنر کاکو خبش تیاره دن شیری</p>	<p>وله بلکه ازده اید بائی خیال یاری کاش کر چکرم اولماسه فلندرواری اشک چوق قانلی کلدر لولینی باک ایلن هیچ کلچنر دیر هکدر دلداری بون زرد و نزار یله صالدم باره بلین صوباندی قوشاش کمر زکاری صافنور یاری بیله ده کی کاشندن استرول بقه مرانه اوکل خساری باش چچی عاشق شوریه کچر شچی کرو دایه ناب ایلسون دستار کب وله بر آفت دوران نیه ارالدی شهیری هر جا بلینی مهر کی مه کبی شهیری سن سیر باک کلارده هر کلین خنجه بیمار کورینور دهندنه اوله زهری</p>
--	--	--

بيد سيد عجمي مستعد برو اليشه
 كشتنك بر طولن پمانه در هر بركي
 جان فواغز طولن هله سنا الوجب الواله
 قصه بر خصه جدر صولح خلعلي
 سرو باغك قورون پاننده بر عوفا
 كاشن ايجر نيدى مغناك سحر ك خلعلي
 نار محنت باقنده فالمن خضر خلكه
 باد همبله جيتن فاو كه بجياك كل
 نجه الدن دوشتر جام صفا ايجام
 كوشر ايدن جام صحتي صفا ايجام
 كلدى كل كبي آلبه ساقى كارك
 شويك كو شدر يكه ايرتلى پوار ايام
 نجرى بابه كارنكه بولن شتر ايان
 ساقيا كل لوره لم نوزده كل فام

وله
 كهنجه كوزنه باده كاه اتيرى بار
 كويك ايدى پوار اجدى كل بار ايام
 لاله باغده كورده آجلدق بجيا
 بر قبح سميله اوتندك بوقدر لاي
 مستجده راييشه لر ايتسون قوراي
 ميخانيه كل نه رايوانه مر ايام
 ايجام صفا طالبي بهوده اوزيه
 ججه بله رزن ايلد ايجام صفا ايدن
 رد ايتشيد بار قصبى اشكندن
 كلمش اوسيه رونيه كوردي اوزيه
 دفع ايدم لك جيتن سعي ايدم كوردي
 تدبيرنه ممكن بوزن تقدير خلد ايام
 بجي بجي اوزه عشق اوليايم بين
 دبرننه كوزل اوشه نه ايتيه هو ايام

وله
 اقدام باشي اقديم قيل اغ سوزنى
 نيم نيم تجت شمعك شمع شمسنانى
 ندك و عاشق شورديه ورسه كه دل
 عجب آشفته لوجع ايلش زلف پيشانى
 سر ساي خشمه بصدا غم دلده طوشنه
 كوزيكه ايدى كوراش سوزان ايجام
 قعلسون قوجفا طاشي دوزخ ايه دله
 ياپر برون اولور اول شاه مار ايفتى
 كان و تير و خنجر چمن ايلور و نازى بجيا
 نه بوقنه پيدا اتمك استرخشم قفانى
 پياپي صون بك اصف ايله شاه ايام كوفى
 تير اعرك رطل كر اناه خيري بار ايام
 نه غرت بولدى ايشه شمه لطفك بولشيد
 بوكلرك اكر دور كر نشين و رنجانى

<p>بری اشقه بویک بری کشته رویک زینک وردی خلدی سپهرک ماها بافی بیچون او یوی هوای غیره سرکشک اندی لطافت با خلدک هر قاجکن سر و خرمانی مکر سوزیدلن که بیچی بر شیر دگر صباح او یجه انادی مجلسک شمع بستانی کوزم اصرودی کور یجه اولع خلدی نشانادم انبک یارن سیه جانی کیم اوله قوشو طوره خور و رایچه اکا مکر که آینه ده عکس روی خلدانی تصویر آیدیمی بختال تصویرک نه صورتیله چیهی که نقشنی برانی جنی جنیه مسطر صغیه دراز دیبر حسن کار بیاجه کاستانی</p>	<p>غزده اوله ای بیلیه و صغ شکر ایلبلسون اول طوطی بخلدانی کوغ و در حمله المش له بیداری دکاکز بلبلرک شیدک کور یاری سولیشورد اول همانک شکر اریله اله بلشبه غنچه شهرین لیلن دزداری غذلی بیخوش صدار کشتنی رویشید صحنه کلدن او قوج صم مشا اولدی ناصحا انبک قبول اولما یه شادیدیه سن جیفکیم بری عانک طویتمدم از تازی دور کله باده دن بیجایی و اضطرع ایدر لک انکله اکسون آدم دل ناسازی شوز دلدن بیچورد سنم کور جانانه نهمی باقیری اولان شکم باقیر روانه</p>	<p>صهاف شیر بلبله بری جاحالت بخشد زاهد نادان اولغ خالی صهار و میخانه دوشمن الدن کین ناکلد اولونکنسر بالله ای شافی کوزن ال اوزره طویبانه ملک دله قوم کجیش تم طالت اولون کیسه معمور دله فریخی بوورانه ویردی بیجایه تو اضطرع سلام اولتانه هب پندلننگ کورن بووضع دروشانه شهنشاه همایونک بخت سلطان احمد خاری که دیبای منور قادای ری عالم افروزی کان رسم اولما یه بکاره دست قدرده نه قوندر که اولدی همی آرزوسنه روی فلک در و سنو نرتشاه دور اطاعتن طوطی طاسنیه افادکن تیر بریدلونی</p>
---	--	---

بوی

<p> رجام اولد کدی بیلدینه یوز سوزون بری بزیگ ارنجه جهانک عید نوروزی اولدردی مدد کوشن بری بزی کیم صباغ فالورلیسه برکه نگاه بوضفله دیتار یوز نیدی کوزک لاجول ولاقه آلا بالسه آکیم آچقد رصیرت کوزی اودر هرور قوز لان در سجون اوکیم ماشوران یوبه چشمی برابر کابهار و خزان دیمه یوق فیضه استعداد سنه ایدر سن کچه دعوی محبت بولدن تم قاپر قاید سر در گاه خشک صحلی محبت </p>	<p> رو شمع له تا عشق عالم سوزک دل کشنی اول ناله کلج و شایش هر قطره کوزده بر سردر پر سوز کلزار جتیک صوکی آتش امیش ای صبا اولدی کوی یاره سن چشم خانه کل ایچون کراشت ترین دردی در مان کلام در مان درد تهددی در مان استم درد است ترین اگرچه بلوردی نازنده خط ولی حسنینک وارنیه رونق لقد احسن الله فیما مضی کذاک یحسبن فیما بعث وقت کله کشت باغ سیر کلزار تمدن قصدی یو کیم کیمه بلبلر افرو بلای </p>	<p> چقدی یوزینه همناه اساس جامع او مزقیه لر می شله همسر کوریا عشق قدرنی یوله بیچه عبادت اوله خشروه کوشنده خلاصه یوز یوز یوله شودم کیم چکه رستمانه کمان واروب کوشه سنه ناولک جانستان ایدر شورت کیم نشانی نه اولسون عذوق دل سخنی یوخسه جات سنان آتیا جاهد سبیل الله افاریم ایدر یوز بولند یولانی لطف خله بیدا انک نارنجی کور ایلر کین یاریمه کلدی تعالی الله همی طاق بلند آسمان آشا ملیح ایله جناب مصطفای صحابی آل مرصیای </p>
--	--	---

